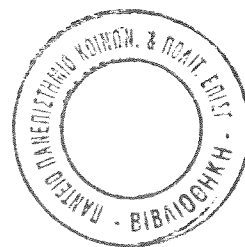


ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Εισαγωγή	5
Περίληψη	6
 Κεφάλαιο 1° : Γνωρίσματα του σύγχρονου τουρισμού	
1.1. Ιστορική ανασκόπηση	9
1.2 Ο τουρισμός ως κοινωνική ανάγκη	9
1.3 Εξέλιξη μεταφορών, επικοινωνιών και προσιτότητα τουρισμού	9
1.4 Η ανάπτυξη της βιομηχανίας τουρισμού - η διαμόρφωση του πακέτου του προϊόντος	10
1.5 Μαζικότητα και εποχικότητα	10
1.6 Η περιφερειακή αναπτυξιακή και η περιβαλλοντική διάσταση του τουρισμού	11
1.7 Μεταστροφή, προβληματισμοί και προοπτικές	12
 Κεφάλαιο 2° : Περιγραφή παρούσας κατάστασης	
2.1 Γενικά	15
2.2 Ο τουρισμός στην ευρωπαϊκή οικονομία	16
2.3 Η σημασία του τουρισμού στην ελληνική οικονομία	17
2.3.1 Τάσεις εξέλιξης	17
2.3.2 Συμμετοχή στο ΑΕΠ	18
2.3.3. Εισροή συναλλαγμάτων- ισοζύγιο	19
2.3.4 Απασχόληση	20
2.3.5 Περιφερειακή ανάπτυξη	20
2.3.6 Δημόσια έσοδα	21
✓ 2.4 Τουριστικοί πόροι	22
2.4.1 Φυσικοί πόροι, οικολογικοί πόροι- προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα	22
2.4.2 Εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής	23

Κεφάλαιο 3° : Από τον μαζικό τουρισμό στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού

3.1 Το πρότυπο του Μαζικού Τουρισμού και η αμφισβήτηση του	27
3.2. Το Ελληνικό τουριστικό πρότυπο	27
3.3 Οι νέες μορφές στην Ελλάδα- ιστορική αναδρομή	28
3.4 Προυποθέσεις εφαρμογής των νέων μορφών τουρισμού	30

Κεφάλαιο 4° : Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος - εναλλακτικές μορφές τουρισμού

4.1 Γενικά	37
4.2 Ορεινός τουρισμός	39
4.2.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ορεινός τουρισμός	40
4.2.2 Προοπτικές εξέλιξης - προτάσεις	42
4.2.3 Συμπεράσματα	44
4.3 Τουρισμός υγείας	46
4.3.1 Ιαματικός τουρισμός	47
4.3.2 Παραθεριστικά κέντρα υγείας	47
4.3.3 Τουρισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες	49
4.3.4 Τουρισμός παραχείμασης	50
4.3.5 Προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού υγείας	51
4.3.6 Αναγκαίες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα	53
4.3.7 Θεωρητικές εκτιμήσεις για την προσφορά και ζήτηση στην Ελλάδα	53
4.4 Πολιτιστικός - πνευματικός τουρισμός	56
4.4.1 Προοπτικές εξέλιξης του πολιτιστικού τουρισμού - προτάσεις	56
4.4.2 Κοινοτική και Μεσογειακή πολιτική	57
4.4.3 Πολιτιστικός τουρισμός και αναπτυξιακά προγράμματα	60
4.5 Εκπαιδευτικός τουρισμός	64
4.6 Οικολογικός τουρισμός	65
4.6.1 Μορφές οικοτουριστικών δραστηριοτήτων	65
4.6.2 Συμπεράσματα	68
4.7 Περιβαλλοντικός τουρισμός	72
4.8 Αθλητικός τουρισμός	73

4.9	Αγροτικός τουρισμός	75
4.9.1	Χαρακτηριστικά οργάνωσης και λειτουργίας	75
4.9.2	Η ευρωπαϊκή πολιτική για τον αγροτουρισμό	76
4.9.3	Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην ΕΕ και στην Ελλάδα	78
4.9.4	Χαρακτηριστικά οργάνωσης και λειτουργίας	81
4.9.5	Η εφαρμογή προγραμμάτων αγροτουρισμού στην Ελλάδα	83
4.9.6	Προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη χώρα μας	87
4.10	Τουρισμός τρίτης ηλικίας	91
4.11	Θαλάσσιος τουρισμός	93
4.11.1	Ανάλυση κυριότερων χαρακτηριστικών	93
4.11.2	Ο θαλάσσιος τουρισμός στην Ελλάδα	93
4.11.3	Επιπτώσεις του θαλασσίου τουρισμού	94
4.11.4	Συμπεράσματα	95
4.11.5	Προτάσεις πολιτικής	97
4.11.6	Συμπεράσματα	99
4.12	Συνεδριακός τουρισμός	101
4.12.1	Δυνατότητες και περιοριστικοί παράγοντες	102
4.12.2	Συμπεράσματα - προτάσεις	104
4.13	Θρησκευτικός τουρισμός	106
4.13.1	Προοπτικές ανάπτυξης	108
4.14	Συμπεράσματα	109

Κεφάλαιο 5° : Αξιολόγηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

5.1	Κριτήρια αξιολόγησης	111
5.2	Αναλυτική αξιολόγηση ανα εναλλακτική μορφή τουρισμού	112
5.2.1	Θαλάσσιος τουρισμός	112
5.2.2	Συνεδριακός, εκθεσιακός και τουρισμός κινήτρων	114
5.2.3	Ορεινός- χιονοδρομικός τουρισμός	116
5.2.4	Οικολογικός τουρισμός	117
5.2.5	Τουρισμός υγείας	119
5.2.6	Αγροτουρισμός	119
5.2.7	Τουρισμός τρίτης ηλικίας - τουρισμός παραχείμασης	120
5.3	Συνολική αξιολόγηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού	121

Κεφάλαιο 6° : Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μέσα από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης

6.1 Γενικά	124
6.2 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος για τον Τουρισμό του Α' ΚΠΣ	125
6.2.1 Συνοπτική παρουσίαση της εικόνας και της πορείας υλοποίησης του προγράμματος	125
✓ 6.3 Υποπρόγραμμα «Τουρισμός» του επιχειρησιακού προγράμματος «Τουρισμός - Πολιτισμός» του Β' ΚΠΣ	131
✓ 6.3.1 Περιγραφή του προγράμματος	131
✓ 6.3.2 Εκτίμηση αποτελεσμάτων της μέχρι σήμερα πορείας του Β' ΚΠΣ	136
✓ 6.3.3 Σχολιασμός - δυσχέρειες του προγράμματος	142
✓ Κεφάλαιο 7° : Γενικοί στόχοι, στρατηγική και αναμενόμενες εξελίξεις για την περίοδο 2000-2006	
7.1 Κατευθύνσεις, προτεραιότητες και στόχοι τουριστικής πολιτικής 2000-2006	145
7.1.1 Γενικοί στόχοι και στρατηγική για την περίοδο 2000-2006	145
7.1.2 Βασικές επιδιώξεις- επιμέρους στόχοι	146
7.1.3. Κατευθύνσεις πολιτικής	147
7.2 Επιπτώσεις για άλλες τομεακές πολιτικές	151
7.3 Χωροταξικές επιπτώσεις και επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή	152
7.4 Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών σε τουριστικές επιχειρήσεις	153
7.5 Πρόβλεψη εξελίξεων του ελληνικού πολιτισμού	155
7.5.1 Ο ελληνικός τουρισμός το 2006	157
7.5.2 Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2006 στον ελληνικό τουρισμό	159
Βιβλιογραφία	160
Παράρτημα	163

Εισαγωγή

Η εργασία αυτή, πραγματεύεται τη δυνατότητα εφαρμογής εναλλακτικών μορφών τουρισμού και διερευνά τις επιπτώσεις τους στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας μας.

Σημαντική ήταν η συμβολή υπαλλήλων των υπηρεσιών του ΕΟΤ στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής, αλλά και του Συμβούλου Διαχείρισης, τους οποίους και θα ήθελα να ευχαριστήσω τόσο για τα στοιχεία που μου παρείχαν (πολλά από τα οποία ήταν αδημοσίευτα), όσο και για τον χρόνο που μου διέθεσαν για να μου μεταφέρουν την προσωπική τους εμπειρία στο θέμα και τις εκτιμήσεις τους για την εξέλιξη του.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τους κ. Σ.Παυλίδη και Μ.Αγγελακόπουλο που επιμελήθηκαν την έκδοση της εργασίας

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω και στον επιβλέποντα της εργασίας κ. Η.Σιδηρόπουλο για την καθοδήγηση του και τις καίριες παρατηρήσεις του, κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, που ήταν καθοριστικές για την ολοκλήρωση της.

Σημαντικό ρόλο για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας έπαιξε η συλλογή στοιχείων και πληροφοριών που ελήφθησαν από τη βιβλιοθήκη του ΕΟΤ - στοιχεία που βοήθησαν στη κατά το δυνατό ακριβέστερη και επικαιροποιημένη απόδοση της πραγματικής εικόνας της σύγχρονης τουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς.

Περίληψη

Στην εργασία αυτή θα περιγραφούν και θα αγαλλυθούν οι νέες εναλλακτικές (ή ειδικές, ή ήπιες) μορφές τουρισμού. Πρόκειται για εναλλακτικές μορφές ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων, που συμπληρώνουν ή υποκαθιστούν το πρότυπο του μαζικού τουρισμού.

Οι νέες αυτές μορφές τουρισμού αποτελούν ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης διαφορετικό από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού που ακολούθησε η χώρα μας και το οποίο βασιζόταν στην υπερεκμετάλλευση των τουριστικών πόρων και πόθων έλλξης για την μαζική προσέλκυση τουριστών. Το πρότυπο αυτό οδήγησε στη χωρική υπερσυγκέντρωση της προσφοράς σε ορισμένους πόθους έλλξης, στην εποχικότητα της ζήτησης, στην υποβάθμιση της προσφοράς και των υπηρεσιών, και στην υπέρμετρη επιβάρυνση του περιβάλλοντος, που όμως χάρη στην ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και στην άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου των κοινωνιών μέσα από την εκπαίδευση, την πληροφόρηση και τα μαζικά μέσα ενημέρωσης επιτρέπουν πλέον να επιχειρηθεί σταδιακή στροφή του προτύπου του μαζικού τουρισμού προς ηπιότερες μορφές τουρισμού, εναλλακτικές μορφές ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων.

Ετσι, ειδικές μορφές τουρισμού όπως ο πολιτιστικός τουρισμός, ο θαλάσσιος, ο συνεδριακός, ο περιβαλλοντικός, ο αθλητικός, ο αγροτικός, ο τουρισμός υγείας (προληπτική ιατρική, ανανέωση, διαιτητική, αισθητική), ο περιηγητικός, ο ορειβατικός, ο εκπαιδευτικός, κ.α. χωρίς να υποκαθιστούν τον μαζικό τουρισμό, λειτουργούν συμπληρωματικά, εμπλουτίζουν, διευρύνουν και διαφοροποιούν το τουριστικό προϊόν, καλύπτοντας την αντίστοιχη ζήτηση που φαίνεται να είναι αυξανόμενη.

Οι μορφές αυτές, ήπιες στο βαθμό που ελαχιστοποιούν τις δυσμενείς επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την αποκέντρωση και απομάκρυνση της τουριστικής δραστηριότητας από τις ακτές, τη διοχέτευση της στο εσωτερικό της χώρας και επομένως τη δυνατότητα ορθολογικής ανάπτυξης νέων περιοχών και συντήρησης απομακρυσμένων περιοχών.

Όσον αφορά στη δομή της εργασίας, αυτή αναπτύσσεται σε επτά κεφάλαια, στα οποία γίνεται μια αναφορά στα γνωρίσματα του σύγχρονου τουρισμού (κεφάλαιο 1^ο), περιγράφεται η παρούσα κατάσταση του τουριστικού τομέα (κεφάλαιο 2^ο) και η μετάβαση από το μαζικό τουρισμό στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (κεφάλαιο 3^ο), αναλύονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (κεφάλαιο 4^ο) και αξιολογούνται (κεφάλαιο 5^ο), παρουσιάζεται η συμβολή των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (κεφάλαιο 6^ο). Στο τελευταίο κεφάλαιο (7^ο) περιγράφονται οι γενικοί στόχοι, η στρατηγική και οι αναμενόμενες εξελίξεις για την περίοδο 2000-2006.

Την εργασία συνοδεύει παράρτημα, στο οποίο παρατίθενται αναλυτικά στοιχεία των προγραμμάτων των Α' και Β' ΚΠΣ που αφορούν στην δημιουργία υποδομής, στην διαφήμιση και προβολή των δυνατοτήτων της χώρας μας να προσφέρει σύγχρονα ελκυστικά τουριστικά πακέτα και στην εκπαίδευση προσωπικού για την εφαρμογή των νέων μορφών τουρισμού στη χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Γνωρίσματα του Σύγχρονου Τουρισμού



1.1. Ιστορική ανασκόπηση ✓

Ο τουρισμός, ως περιήγηση και γνωριμία με πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες άλλων λαών, χρονολογείται από την αρχαιότητα και στη μορφή του αυτή οφείλονται πλήθος ταξιδιωτικές, ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες από ταξιδιώτες και περιηγητές διαφόρων εποχών. Θρησκευτικοί και αθλητικοί πόλοι έλξης και γεγονότα οδήγησαν στις πρώτες «ειδικές μορφές τουρισμού» που χάνονται στα βάθη των αιώνων.

Ομαδικές μετακινήσεις για προσκύνημα ιερών τόπων, τέλεση αθλητικών αγώνων, μακροχρόνιες πολεμικές εκστρατείες και σταυροφορίες, αλλά και ατομικά επιμορφωτικά ή θεραπευτικά ταξίδια δεν είναι παρά οι προπομποί του θρησκευτικού, του αθλητικού, του περιηγητικού, του θαλάσσιου, του θεραπευτικού, του εκπαιδευτικού τουρισμού, αλλά ακόμα και του «μαζικού» τουρισμού, με την έννοια της όποιας οργάνωσης ήταν δυνατό να εξασφαλιστεί τις εποχές εκείνες σε ομαδικές μετακινήσεις.

1.2 Ο τουρισμός ως κοινωνική ανάγκη ✓

(Σε κάθε περίπτωση, οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι στις μετακινήσεις έδιναν στα ταξίδια αυξημένο κόστος, πράγμα που τα καθιστούσε απρόσιτα στις μάζες και δυνατά μόνο σε υψηλές εισοδηματικές τάξεις, δυνατότητα και προνόμιο των ολίγων, που διατηρήθηκε ως τις αρχές του 20ού αιώνα, ενώ από τα μέσα του 19ου αιώνα είχαν αρχίσει να δημιουργούνται τα πρώτα θέρετρα σε περιοχές με εύκρατο και υγιεινό κλίμα για τους αριστοκράτες ταξιδιώτες.

✗ Με τη βιομηχανική επανάσταση, την εκβιομηχάνιση της Ευρώπης, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, την αύξηση του εισοδήματος και την άνοδο του επιπέδου ζωής, τα ταξίδια έγιναν προσιτότερα και άρχισαν να καλύπτουν νέες κοινωνικές ανάγκες, όπως αυτές της ανάπαυσης και της αναψυχής των εργαζομένων κατά την ετήσια άδεια τους, κοινωνική ανάγκη που εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο όταν η άδεια του εργαζόμενου κατοχυρώθηκε επαγγελματικά και αποζημιώθηκε από τον εργοδότη

1.3 Εξέλιξη μεταφορών, επικοινωνιών και προσιτότητα τουρισμού ✓

✗ Η εξέλιξη των μεταφορών (οδικών και εναέριων) έκανε ευκολότερες τις μετακινήσεις και προσιτότερα τα ταξίδια στον αστικό πληθυσμό. Η εξέλιξη των

επικοινωνιών έκανε πιο γνωστούς και κατα συνέπεια πιο ελκυστικούς τους τόπους αναψυχής και διακοπών, τις φυσικές και πολιτισμικές αξίες των τόπων προορισμού και οδήγησε στη δημιουργία πόθων έλξης. Οι εξελίξεις αυτές καθιέρωσαν τον τουρισμό μέσα στην κλίμακα των κοινωνικών αξιών σαν χαρακτηριστικό τρόπο ζωής, πέρα απο την απλή ανάγκη ανάπαυσης ή επικοινωνίας.)

1.4 Η ανάπτυξη της βιομηχανίας τουρισμού - η διαμόρφωση του πακέτου του προϊόντος

Αυτή η μεταστροφή του ταξιδιού περιήγησης σε τουρισμό χαρακτηρίζει την απαρχή του φαινομένου «τουρισμός», που η ανάπτυξη του χρονοδογείται απο τις αρχές του 20ου αιώνα και ήδη απο τα μέσα του αιώνα εξελίσσεται σε βιομηχανία για πολλές χώρες δέκτριες τουρισμού) καθώς και για τις ταξιδιωτικές επιχειρήσεις που τον διαχειρίζονται ως «προϊόν».

Ο τουρισμός είναι η μόνη βιομηχανία που το προϊόν της καταναλώνεται στον τόπο της παραγωγής του. Το προϊόν συνίσταται σε καλές κλιματικές συνθήκες, σε ήλιο, θάλασσα ή βουνό, φυσικούς ή και πολιτιστικούς πόρους (πρωτογενής τουριστική προσφορά) και σε εγκαταστάσεις ή υπηρεσίες εξυπηρέτησης διαμονής, εστίασης, αναψυχής, ψυχαγωγίας, μεταφορών, κλπ. (δευτερογενής τουριστική προσφορά).

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των τόπων προορισμού τουρισμού και των αντίστοιχων επιχειρηματιών για την προσέλκυση ολοένα και μεγαλύτερου ποσοστού τουριστών οδηγεί στη διαμόρφωση, την προβολή και την επιχειρηματική διαχείριση (marketing) και πώληση ολοκληρωμένων πακέτων προσφοράς, κατα το δυνατόν προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της αγοράς στην οποία απευθύνονται, τόσο απο πλευράς περιεχομένου του πακέτου, όσο και απο πλευράς τιμών.

1.5 Μαζικότητα και εποχικότητα

Η προσιτότητα και ελκυστικότητα του τουρισμού, η συν τω χρόνω αύξηση του εισοδήματος και ως εκ τούτου η αύξηση της διαθέσιμης για τουρισμό οικογενειακής δαπάνης, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και η άνοδος του επιπέδου ζωής δημιουργεί συνεχείς τάσεις αύξησης της τουριστικής πελατείας.

Αφετέρου η δυνατότητα ολοκλήρωσης του τουριστικού πακέτου με την απεξάρτηση του από τους εθνικούς αερομεταφορείς και την οργάνωση της μεταφοράς με τη χρήση ιδιόκτητων charters από τα οργανωμένα τουριστικά πρακτορεία, αλλά και η απόκτηση και χρήση ιδιόκτητων αλυσίδων εγκαταστάσεων διαμονής και εστίασης οδήγησε στη μείωση των τιμών του πακέτου για οργανωμένα ταξίδια.

Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού από τα μέσα του αιώνα μας που οφείλεται κυρίως στους παραπάνω λόγους, αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά προσανατολισμού του διεθνούς τουρισμού και σήμερα καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής αγοράς όλων των χωρών που δέχονται τουρισμό.

Ένα άλλο από τα κύρια χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρισμού είναι η εποχικότητα, η περιορισμένη δηλαδή χρονική διάρκεια του και η δημιουργία αιχμής τους θερινούς μήνες ή σε ορισμένες περιπτώσεις τους χειμερινούς (Αλπεις). Οφείλεται κυρίως στον προκαθορισμένο χρόνο οικογενειακών διακοπών της μέσης αστικής τάξης που καλύπτει και το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής αγοράς.

Τα χαρακτηριστικά αυτά (μαζικότητα και εποχικότητα) έχουν επηρεάσει τη διαμόρφωση του τουριστικού κλάδου γενικότερα από πλευράς εγκαταστάσεων και εξυπηρετήσεων, με αλυσιδωτές επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνική δομή και το περιβάλλον ολόκληρων περιοχών.

1.6 Η περιφερειακή αναπτυξιακή και η περιβαλλοντική διάσταση του τουρισμού

Η σημασία του τουρισμού για τις χώρες υποδοχής τουριστών είναι αναμφισβήτητη, μια και καλύπτει σημαντικό μέρος των συναλλαγματικών εισροών τους, ενώ παράλληλα δημιουργεί μεγάλο αριθμό άμεσης και έμμεσης απασχόλησης.

Τα πολλαπλασιαστικά φαινόμενα του τουρισμού στην οικονομία ολόκληρων περιοχών τον καθιστούν σημαντικό παράγοντα για την περιφερειακή ανάπτυξη, δεδομένου ότι η εξάρτηση του κυρίως από φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους με προσπελασιμότητα κάνει δυνατή την απομάκρυνση

του απο τα μεγάλα αστικά κέντρα και τη διασπορά του προς όφελος της περιφέρειας.

Αντίστοιχα, αρνητικές επιπτώσεις απο τους γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης του τουρισμού σε ορισμένες περιοχές, όπως η εξάρτηση απο ολιγοπωλιακά κέντρα του εξωτερικού ή απο'άλλα διεθνή γεγονότα, η εγκατάλειψη του πρωτογενή τομέα, η εμπορευματοποίηση του πρωτογενή τομέα, η εμπορευματοποίηση της γης, η αστικοποίηση και η άναρχη δόμηση, θα πρέπει να προβληματίζουν και να οδηγούν σε σωστό σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης σε νέες περιοχές.

Τέλος η χρήση φυσικών και πολιτιστικών πόρων ως πόλων τουριστικής έλξης ενέχει κινδύνους υπερεκμετάλλευσης, αλλοίωσης ή και καταστροφής τους απο τον ίδιο τον τουρισμό, με έμμεσο αποτέλεσμα την κατάργηση του αντικειμένου για το οποίο συντελέσθηκε στο συγκεκριμένο τόπο η τουριστική ανάπτυξη, η οποία ως εκ τούτου αυτοκαταστρέφεται. Ορθολογική χρήση των πόρων επομένως και σωστή περιβαλλοντική ένταξη αποτελεί προϋπόθεση οποιασδήποτε τουριστικής ανάπτυξης. Η αντοχή των περιβαλλοντικών πόρων θα πρέπει να αποτελεί το μέτρο του βαθμού χρήσης και αξιοποίησης ή ανάπτυξης τους και για τον τουρισμό.

1.7 Μεταστροφή, προβληματισμοί και προοπτικές

Σήμερα, εναν αιώνα σχεδόν μετά την ανάπτυξη του τουρισμού παγκόσμια, επικρατεί ένας γενικότερος προβληματισμός για τον κλάδο και τις επιπτώσεις του, θετικές και αρνητικές. Δεδομένου οτι οι προοπτικές για τη μελλοντική εξέλιξη του κλάδου είναι αισιόδοξες, η ανάγκη ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων και μεγιστοποίησης των θετικών είναι προφανής.

Ο προβληματισμός είναι διεθνής, πανευρωπαϊκός και εθνικός για όλες τις χώρες αποδέκτες τουρισμού. Η συνειδητοποίηση της περιβαλλοντικής διάστασης και των φυσικών και πολιτισμικών αξιών ως τρόπου και αξιών ζωής δημιουργεί νέες απαιτήσεις ζωής και διακοπών. Η ανάπτυξη προσωπικών προτιμήσεων, χόμπι και ειδικών ενδιαφερόντων οδηγεί στην αποποίηση των απρόσωπων μαζικών διακοπών.

Η διαφοροποίηση και ο εμπλουτισμός των τουριστικών πακέτων ώστε να απευθύνονται σε όσο το δυνατόν περισσότερες και ποικίλες ομάδες

ενδιαφερόντων είναι πια γεγονός. Ο ανταγωνισμός των χωρών που δέχονται τουρισμό στη μεταστροφή της προσφοράς και το κοινότυπο λογότυπο «ήλιος και θάλασσα» σε διαφοροποιημένες νέες μορφές τουρισμού, προσαρμοσμένες όχι μόνο στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας αλλά και κάθε επιμέρους περιοχής της βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η Ελλάδα, αρκετά σημαντική χώρα υποδοχής τουρισμού, διαθέτει άπειρες δυνατότητες διαφοροποίησης του τουριστικού της προϊόντος προκειμένου να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό αυτό, αλλά και να ελαχιστοποιήσει στο μέλλον τις αρνητικές επιπτώσεις από τη μορφή του προτύπου του μαζικού τουρισμού που ανέπτυξε μέχρι σήμερα. Έχει δεχθεί ήδη το μήνυμα και προετοιμάζεται, τουλάχιστον από πλευράς κυβερνητικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Περιγραφή της παρούσας κατάστασης του Τουριστικού Τομέα



2.1 Γενικά¹

Τις παραμονές του 21ου αιώνα ο τουρισμός εμφανίζεται ως η κυριότερη οικονομική δραστηριότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΗΕ, τα έσοδα από τον Παγκόσμιο Τουρισμό το 2000 θα υπερβούν εκείνα της σιδηροβιομηχανίας, της αυτοκινητοβιομηχανίας και των πετρελαιοειδών.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Travel και Tourism Intelligence η μέση ετήσια ανάπτυξη του τουρισμού (μετρούμενη σε αριθμό ταξιδιών) θα συνεχίσει να αυξάνεται σημαντικά κατά τη 15ετία 1995-2010, αν και με ελαφρώς κυμαινόμενο ανα πενταετία περίπου ρυθμό.

Ετσι, έναντι της μέσης ετήσιας αύξησης των ταξιδιών κατά 5,7% την περίοδο 1985-95, θα σημειωθεί μέση ετήσια αύξηση 3,4% την περίοδο 1996-2000, 4,4% την περίοδο 2000-2005 και 4,3% την περίοδο 2005-2010. Ετσι, εκτιμάται (κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού) ότι ο διεθνής τουρισμός θα φθάσει τα 700 εκ. αφίξεις το έτος 2000 και το 1δισ. το έτος 2010.

Η Ευρώπη εξακολουθεί να διατηρεί την κυριαρχία της ως ο σημαντικότερος τουριστικός προορισμός στον κόσμο, με το 58,8 % των παγκόσμιων αφίξεων το 1997, μοιhonότι το μερίδιο της (όπου με στοιχεία του WTTC ο τουρισμός συνεισφέρει το 13,5% του ΑΕΠ και απασχολεί πάνω από 19 εκ. εργαζόμενους) παρουσιάζει συνεχή κάμψη κατά την τελευταία 20ετία, λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού από εκτός Ευρώπης κοντινούς ή μακρινούς προορισμούς, που διαθέτουν πλέον ικανοποιητικές υποδομές και υπηρεσίες, φθηνότερο τουριστικό προϊόν και προσιτή μεταφορά.

Εντούτοις, η Ε.Ε. εξακολουθεί να διατηρεί την ηγετική της θέση στον παγκόσμιο τουρισμό (με ρυθμό αύξησης των αφίξεων το 1996 4,2%) και να είναι η κύρια περιοχή εκκίνησης και ο κύριος προορισμός του διεθνούς τουριστικού ρεύματος από άποψη αφίξεων/ αναχωρήσεων, εσόδων και διεθνών εμπορικών ανταλλαγών.

¹ Πρόταση Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006 -Τομέας Τουρισμού, Μάρτιος 1999, Επιτροπή Κατάρτισης ΣΠΑ Τομέα Τουρισμού, Υπ.Ανάπτυξης, ΕΟΤ

Ενδεικτικό της πρωτοκαθεδρίας της Ευρώπης στον τουρισμό είναι το γεγονός ότι κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO 1998) συγκεντρώνει το 43.9% του παγκόσμιου ξενοδοχειακού δυναμικού.

Τα συνολικά έσοδα της ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας αναμένεται να αυξηθούν από 1,2τρισ. δολάρια το 1997 σε 2τρισ. δολάρια το 2007 και η απασχόληση στον τουρισμό στον κοινοτικό χώρο αναμένεται να αυξηθεί μέχρι το 2007 από 12,8% της συνολικής απασχόλησης σε 13%, με τη δημιουργία 1,85 εκατ. νέων θέσεων εργασίας.

2.2 Ο τουρισμός στην ευρωπαϊκή οικονομία

Ως προς τη συμβολή του τουρισμού στην οικονομία των χωρών της Ε.Ε. οι πρόσφατες διαπιστώσεις και εκτιμήσεις, προερχόμενες από την ειδική μονάδα εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (High Level Group on Tourism and Employment- Οκτώβριος 1998), αναφέρουν ότι ο τουρισμός είναι από τους δυναμικότερους κλάδους και συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα της οικονομίας (υπηρεσίες)

Σε δραστηριότητες συνδεδεμένες με τον τουρισμό απασχολούνται άμεσα περίπου 9 εκατομμύρια άτομα, δηλ το 6% της συνολικής απασχόλησης στην Ε.Ε. Οι αναμενόμενοι ρυθμοί ετήσιας αύξησης του τουρισμού στην Ε.Ε. είναι 2,5 έως 4% ως προς τον κύκλο εργασιών και 1,0 έως 1,5% ως προς την απασχόληση. Αυτό σημαίνει ότι στα τέλη της επόμενης δεκαετίας, θα υπάρχουν ευκαιρίες να δημιουργηθούν 2,2 έως και 3,3 εκ. νέες θέσεις εργασίας στην Ε.Ε. καθώς και πρόσθετες θέσεις που θα προκύψουν από την επίδραση του τουρισμού σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες (HLG 1998).

Το μερίδιο της απασχόλησης στον τουρισμό θα φθάσει πιθανόν το 9% του συνόλου. Σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν οι μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις, δεδομένου ότι στην Ε.Ε. το 99% των επιχειρήσεων του τομέα απασχολούν λιγότερο από 250 άτομα, και το 93,2% λιγότερο από 10 άτομα (στοιχεία της DG XXIII της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Διαπίστωση της Γενικής Δ/σης Περιφερειακής Πολιτικής της Κοινότητας είναι ότι η τουριστική κίνηση των μεσογειακών χωρών αυξάνεται αλματωδώς και

ιδιαίτερα στις χώρες όπου ο τουρισμός δεν ήταν πολύ αναπτυγμένος στη δεκαετία του 1980 (Ελλάδα, Πορτογαλία)

Η κατανομή όμως της τουριστικής δραστηριότητας στις χώρες της Μεσογείου, που αναγνωρίζεται παγκόσμια ως η «πρώτη τουριστική λεκάνη» δεν είναι καθόλου ενθαρρυντική. Τα χαρακτηριστικά της μάλιστα συνοψίζονται σε δυο βασικές παρατηρήσεις, από τις οποίες δεν παρεκκλίνει η Ελλάδα:

• Βασικός προορισμός των τουριστών παραμένουν περιοχές οικολογικά ευαίσθητες, που συχνά συγκεντρώνουν αξιόλογα στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως είναι στην Ελλάδα οι παράκτιες περιοχές και τα νησιά.

• Το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής δραστηριότητας συγκεντρώνεται στη σύντομη χρονική περίοδο του καλοκαιριού. Ο θερινός πληθυσμός αρκετών τουριστικών περιοχών της Ελλάδας, και κυρίως των νησιών είναι 10 ως 20 φορές πολλαπλάσιος του μόνιμου πληθυσμού. Το γεγονός αυτό, πέρα από τα οικονομικά, κοινωνικά και άλλα οφέλη, επιφέρει σειρά επιβαρυντικών επιπτώσεων στους ιστορικούς τόπους, αλλά και στην οικολογική ισορροπία των τουριστικών περιοχών

3 Η σημασία του τουρισμού στην ελληνική οικονομία

3.1 Τάσεις εξέλιξης

Η σημασία του τουρισμού για τη χώρα μας γίνεται εμφανής με βάση ορισμένα εγέθη που χαρακτηρίζουν τις διαστάσεις του και τις τάσεις εξέλιξης του. Η Ελλάδα κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, βρίσκεται στην 17η θέση την παγκόσμια κατάταξη των τουριστικών προορισμών το 1997² (WTO 1998).

Με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία (προσωρινά στοιχεία της ΕΣΥΕ), η χώρα μας το 1997 υποδέχθηκε 10.588.489 τουρίστες, που κατά ποσοστό 30% προήλθαν από χώρες της μείζονος Ευρώπης και κατά 68% από χώρες της Ε. Το 77% του συνόλου των ξένων τουριστών το 1997 έφθασε αεροπορικώς και το 60% με έκτακτες ναυλωμένες πτήσεις³

Τις ξενοδοχειακές μονάδες πραγματοποιήθηκαν το 1997 συνολικά 3.364.507 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Ο συνολικός αριθμός των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται στα

² WTO «Tourism Market Trends: Europe, 1998 Edition, Madrid, 1998

δευτερεύοντα καταλύματα (μαζί με τις τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και επαύλεις) δεν μπορεί να καταμετρηθεί. Υποθέτουμε ότι πραγματοποιείται ισος αριθμός διανυκτερεύσεων στα καταλύματα αυτά, οπότε οι υπολογίζεται κατά προσέγγιση ότι το 1997 στα κύρια και στα δευτερεύοντα καταλύματα της χώρας πραγματοποιήθηκαν συνολικά 96.159.507 διανυκτερεύσεις.

Διαπιστώνουμε ότι είναι σημαντικό το ποσοστό του εισερχόμενου μαζικού τουρισμού, το οποίο ωστόσο τα τελευταία χρόνια διατηρείται σχετικά σταθερό.

Μετα την εύλογη κάμψη που ακολούθησε την απότομη κορύφωση του 1994, οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών έχουν ξαναβρεί τον μακροπρόθεσμα ανοδικό ρυθμό τους. Για το 1998, ο αριθμός αυτός αναμένεται να φθάσει και να ξεπεράσει τα 11.700.000 φθάνοντας σε επίπεδα ρεκόρ.

Η ίδια ανοδική τάση (περίπου +10%) σύμφωνα με τις μέχρι τώρα ενδείξεις, αναμένεται να συνεχιστεί και το 1999 και πιθανόν και τα επόμενα χρόνια, ενόψει μάλιστα και της δυναμικής που θα αναπτυχθεί λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Αν η γενική τάση αυτή συνεχιστεί, έστω και με κυμαινόμενους ρυθμούς, το σύνολο των τουριστών που θα φθάσουν στη χώρα μας το έτος 2006 εκτιμάται ότι θα είναι περί τα 14 εκ

2.3.2 Συμμετοχή στο ΑΕΠ

Πρέπει να επισημανθεί ότι η πραγματική οικονομική απόδοση του τουρισμού είναι δύσκολο να μετρηθεί με ακρίβεια, γιατί αφενός προκειται για σύνθετο πλέγμα δραστηριοτήτων και αφετέρου λείπουν τα κατάλληλα έγκυρα μεθοδολογικά εργαλεία, που θα επέτρεπαν μια σχετικά ακριβή προσέγγιση της συμβολής του τουρισμού στην οικονομία και την απασχόληση.

Ένα χρήσιμο εργαλείο για να υπολογιστεί το μερίδιο της συμβολής του τουρισμού στο ΑΕΠ θα ήταν η συγκρότηση ενός Δορυφορικού Λογαριασμού του Τουρισμού, όπως προτείνεται από τον ΟΟΣΑ και την Eurostat, καθώς και από τον WTO. Αυτό αναμένεται να γίνει μετά το τέλος του 1999.

Ο ετήσιος κύκλος εργασιών των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων δεν έχει υπολογιστεί με ακρίβεια. Μπορεί να εκτιμηθεί όμως ότι οπωσδήποτε

³ ΕΟΤ «Δελτίο Στατιστικών Στοιχείων», Μάιος 1998

υπερβαίνει κατα πολύ τα 500 δις. δρχ Σε αυτό το ποσό θα πρέπει ασφαλώς να προστεθεί και ο κύκλος εργασιών των συναφών τουριστικών επιχειρήσεων (τουριστικά γραφεία, γραφεία ταξιδίων, επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων, θαλαμηγών, κρουαζιερόπλοια, κλπ) καθώς και ένα αντίστοιχο ποσό απο τον κύκλο εργασιών των εστιατορίων, καφενείων, καταστημάτων, κλπ, ώστε να προσεγγιστεί τελικά η προστιθέμενη αξία της τουριστικής κατανάλωσης.

Με βάση τα παραπάνω, μπορεί να εκτιμηθεί ότι το μερίδιο του τουρισμού στο συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν φθάνει περίπου το 7% (Υπ.Ανάπτυξης-1998)

2.3.3. Εισροή συναλλήλατος- ισοζύγιο

Το μόνο σχετικό μέγεθος που μετράται πραγματικά (απο την Τράπεζα της Ελλάδος) είναι το ταξιδιωτικό συναλλήλαγμα που εισπράττεται μέσω των ελληνικών τραπεζών. Αυτό όμως, υπολείπεται κατα πολύ των πραγματικών εσόδων απο το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες δεν καταγράφονται χωριστά στους εθνικούς λογαριασμούς και έτσι δεν σταθμίζεται το μερίδιο τους στο ισοζύγιο πληρωμών και το ΑΕΠ.

Επομένως, μια ενδεχόμενη στασιμότητα στην εξέλιξη του μεγέθους του εισρέοντος ταξιδιωτικού συναλλήλατος δεν συνεπάγεται αυτόματα και πραγματική μείωση των εσόδων απο τον τουρισμό. Το ίδιο ασφαλώς ισχύει και στην αντίθετη περίπτωση. Πάντως, για το α' εξάμηνο του 1998, η Τράπεζα της Ελλάδος καταγράφει αύξηση κατα 9,6% των εισπράξεων ταξιδιωτικού συναλλήλατος⁴.

Η ειδική ομάδα εργασίας που είχε συσταθεί το 1990 απο εκπροσώπους του ΕΟΤ, της Τράπεζας της Ελλάδος και του ΥΠ.ΕΘ.Ο είχε οδηγηθεί στην εκτίμηση ότι το συνολικά εισπραττόμενο συναλλήλαγμα απο τις τουριστικές δραστηριότητες ήταν το 167% του ταξιδιωτικού συναλλήλατος που καταγραφόταν απο την ΤτΕ. Με τα σημερινά δεδομένα, η εκτίμηση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως επισφαλής. Με τη διεύρυνση της χρήσης πιστωτικών καρτών και κυρίως με την εισαγωγή του ευρώ, ήδη απο το 1999, στις συναλλαγές μέσω λογιστικού χρήματος, η ακριβής καταμέτρηση των σχετικών συναλλαγματικών εισροών θα καταστεί στο μέλλον ακόμη δυσχερέστερη.

Οι εισπράξεις μόνο απο το «ταξιδιωτικό συναλληλαγμα» ήταν το 1997, 3.770,6 εκ.δολ. (Εκθεση Διοικητού ΤτΕ-1998) Με βάση αυτόν τον δείκτη, η Ελλάδα κατατάσσεται απο τον WTO 27η σε τουριστικές εισπράξεις για το έτος 1997⁵ Ο WTO υπολογίζει επίσης οτι ο τουρισμός το 1996 κάλυψε το 39,61% των εξαγωγών εμπορευμάτων, το 39,83% των εξαγωγών υπηρεσιών και το 27,69% του ελλείμματος τρεχουσών συναλληλαγών.

2.3.4 Απασχόληση

Η σημασία του τουρισμού στην απασχόληση σηματοδοτείται απο το γεγονός οτι στο σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων απασχολούνται σήμερα εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι. Ο ακριβής αριθμός τους είναι δύσκολο να υπολογιστεί διότι υπάρχει αφενός μια ασάφεια στην οριοθέτηση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό και εφετέρου η τουριστική απασχόληση παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες, όπως είναι η μη αμοιβόμενη οικογενειακή εργασία, η μερική ή προσωρινή απασχόληση, η παραοικονομία και η «μαυρη» εργασία.

Πάντως, σύμφωνα με τους πιο πρόσφατους διαθέσιμους υπολογισμούς του WTO και τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, η συνολική απασχόληση, στον τουρισμό ήταν το 1993 στην Ελλάδα 360.000 άτομα, απο τα οποία 220.000 ήταν άμεσα απασχολούμενοι και 140.000 έμμεσα σε τουριστικές δραστηριότητες.

Σήμερα, οι απασχολούμενοι στον ευρύτερο τουριστικό τομέα υπολογίζονται σε 8 ως 10% του συνόλου των απασχολουμένων

2.3.5 Περιφερειακή ανάπτυξη

Σημαντικός είναι ο ρόλος του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη, και απο αυτή την άποψη, με βάση και όσο εκτέθηκαν παραπάνω, μπορούμε να διατυπώσουμε τη θέση οτι ο ρόλος του τουρισμού στην Ελλάδα είναι γενικά σημαντικότερος απο οτι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Σε πολλές περιοχές που γνώρισαν σημαντική αγροτική έξοδο τις δεκαετίες του 1950 και 196, έχει αντιστραφεί η τάση δημογραφικής αποψίλωσης, έχει αυξηθεί ο ενεργός πληθυσμός και έχει επέλθει μια πραγματική οικονομική αναζωογόνηση, χάρη στην τουριστική ανάπτυξη.

⁴ Τράπεζα της Ελλάδος, «Οικονομικό Δελτίο», Δεκέμβριος 1998

⁵ WTO «Tourism Economic Report» 1st Edition, Madrid, 1998

Τέτοια παραδείγματα υπάρχουν αρκετά, όπως οι Κυκλάδες, τα Ιόνια νησιά, το Πήλιο, τα Δωδεκάνησα, κλπ.

Στις περιοχές αυτές μάλιστα, όπου το τουριστικό φαινόμενο είναι έκδηλο, ο τουρισμός αποτελεί τον καθοριστικό τομέα, με βάση τον οποίο διαρθρώνονται και οι άλλοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Για αυτόν τον λόγο, στη χώρα μας κάθε διακύμανση στην εξέλιξη των τουριστικών ροών έχει σημαντικό αντίκτυπο σε αρκετά ευρύ φάσμα της οικονομικής και της κοινωνικής ζωής, σε τοπικό, περιφερειακό και σε εθνικό ακόμη επίπεδο.

Η παρέμβαση της τουριστικής ανάπτυξης στην ελληνική ύπαιθρο είχε δραματικές επιπτώσεις στην εξέλιξη της παραγωγικής δομής και της κοινωνικής της διάρθρωσης, ενώ σε πολλές αστικές περιοχές, ιδίως σε εκείνες που έχουν γίνει πόλοι έλξης τουριστών (πχ. Ηράκλειο, Ρόδος, Κέρκυρα, κ.α), οι πιέσεις από την υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων έχουν δημιουργήσει πολυπλήθους προβλήματα που συνδέονται με την αντοχή του περιβάλλοντος, τη χωρητικότητα των υποδομών, την ελκυστικότητα και την ανταγωνιστικότητα των προορισμών, κλπ.

2.3.6 Δημόσια έσοδα

Ένα άλλο πεδίο συνεισφοράς του τουρισμού στην ελληνική οικονομία είναι τα δημόσια έσοδα. Πράγματι, με την καταβολή των πάσης φύσεως φόρων από τις τουριστικές επιχειρήσεις, καθώς και του φόρου εισοδήματος από τους απασχολούμενους στον τουρισμό, ενισχύονται σημαντικά τα δημόσια έσοδα. Το ίδιο ισχύει και με την είσπραξη του ΦΠΑ. Ακόμη, τροφοδοτούνται τα έσοδα των ΟΤΑ με την είσπραξη δημοτικών τελών από τις τουριστικές επιχειρήσεις

Επισημαίνεται ότι η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία και την απασχόληση μπορεί να γίνει μόνο με προσεγγιστικές εκτιμήσεις ως προς τα πραγματικά μεγέθη. Σε κάθε τέτοια εκτίμηση θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και η απόκρυψη των πραγματικών εισοδημάτων, για λόγους κυρίως φοροαποφυγής και ακόμη για λόγους φοροδιαφυγής, αφανούς εξαγωγής συναλλαγματος, κλπ. Υπάρχει με άλλα λόγια, ανάγκη να συνεκτιμηθεί ο αφανής τομέας της τουριστικής παραοικονομίας.

2.4 Τουριστικοί πόροι

2.4.1 Φυσικοί πόροι, οικολογικοί πόροι- προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα

Η χώρα μας διαθέτει αφθονία πόρων για την δυναμική προσέλκυση τουριστικού ρεύματος. Ο πλούτος των οικολογικών πόρων, βιοτικών και αβιοτικών αποτελούν ιδιαίτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας, ικανό να προσελκύσει όχι μόνο όσους ενδιαφέρονται ειδικά για τη βιοποικιλότητα και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων, αλλά και όλους τους δυναμικούς επισκέπτες. Οι πόροι αυτοί βρίσκονται σε τόπους που είτε έχουν ήδη χαρακτηριστεί ως προστατευόμενοι, είτε δεν διέπονται από ειδικό καθεστώς προστασίας.

Συστατικό στοιχείο της ιδιομορφίας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος είναι το νησιωτικό φαινόμενο. Στην ελληνική επικράτεια υπάγονται συνολικά 227 κατοικημένα νησιά (απο τα οποία τα 164 βρέχονται απο το Αιγαίο Πέλαγος). Μόνο 78 νησιά έχουν, όμως περισσότερους απο 100 κατοίκους (απογραφή ΕΣΥΕ 1991). Στα ελληνικά νησιά είναι συγκεντρωμένο το 59.9% των ξενοδοχειακών μονάδων, το 62,2% των δωματίων και το 62,2% των ξενοδοχειακών κλινών όλης της χώρας.

Ακόμη, διαθέτουμε 21 λίμνες με συνολική επιφάνεια 59.890 εκτάρια και τα δέλτα των 33 ελληνικών ποταμών καλύπτουν 327.100 εκτάρια.

Εξαιρετικά αξιόλογα είναι τα παράκτια οικοσυστήματα της χώρας. Σε συνολικό μήκος 15.000χλμ. ακτογραμμής (συμπεριλαμβανομένων των νησιών), υπάρχουν αμμόδεις παραλίες, αμμοθωρίδες και αμμοθίνες, βραχώδεις ακτές, παράκτιοι υγρότοποι.

Επισημαίνουμε οτι το 49.3% της χώρας μας καλύπτεται απο δασικές εκτασεις (Εθνική Απογραφή Δασών 1992)

Οι αξιόλογες φυσικές περιοχές που προστατεύονται σήμερα με βάση διάφορες διατάξεις νόμων διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- εθνικοί δρυμοί : συνολικά 10
- αισθητικά δάση : συνολικά 19
- μνημεία της φύσης : συνολικά 53

- θαλάσσια πάρκα : έχει ιδρυθεί μόνο το Εθνικά θαλάσσιο πάρκο Αθοννήσου και είναι υπό θεσμοθέτηση το θαλάσσιο πάρκο της Ζακύνθου
- 10 υγρότοποι διεθνούς σημασίας (σύμβαση Ramsar)
- περιοχές προστασίας που έχουν προταθεί να περιληφθούν στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000, βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας. Πρόκειται για 181 περιοχές βιοτόπων
- 14 μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς (κατάλογος UNESCO), ήδη κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι, στα οποία περιλαμβάνονται και πολιτιστικά τοπία (Δελφοί, Επίδαυρος, Ακρόπολη, κα)
- κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι
- τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, προστατευόμενοι από το ΥΠΠΟ και το ΥΠΕΧΩΔΕ

2.4.2 Εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής

Το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας έχει σήμερα (1999) 573.463 κλίνες σε 7.741 ξενοδοχειακές μονάδες, εκ των οποίων το 30,4% των κλινών ανήκει σε υψηλής τάξης ξενοδοχεία (Α' και ΑΑ'). Υπάρχουν επίσης περίπου 450.000 κλίνες σε μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων (στοιχεία ΕΟΤ), 30.354 θέσεις κατασκήνωσης στα 329 κάμπινγκ που μπορούν να φιλοξενήσουν 95.953 άτομα.

Όσον αφορά στις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, η υπάρχουσα υποδομή για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων γενικά στους ορεινούς όγκους, στο σύνολο της χώρας, περιλαμβάνει:

- 16 χιονοδρομικά κέντρα, με συνολικά 732 πίστες κατάβασης
 - 62 ορεινά καταφύγια, με συνολική δυνατότητα φιλοξενίας 2.300 ατόμων
- (Πηγή: ΕΟΣΑ)

Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα του τουρισμού υγείας, λειτούργούν ήδη 3 κέντρα θαλάσσιοθεραπείας (δύο στην Κρήτη και ένα στην Αττική) και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο.

Σε αυτή την κατηγορία τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται επίσης και τα 17 υδροθεραπευτήρια (σε Ιαματικές Πηγές εθνικής σημασίας), στα οποία

εξυπηρετούνται ετησίως περί τα 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές (λούσεις, κλπ) (Πηγή : ΕΣΥΕ). Υπο κατασκευή είναι ένα ακόμη υδροθεραπευτήριο. (τα στοιχεία προέρχονται από την ΕΣΥΕ)

Η ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού διαπιστώνεται από την αύξηση του αριθμού μισθώσεων θαλαμηγών σκαφών το 1997 κατά 10,2% έναντι του 1996. Το 92,9% των μισθώσεων έγιναν από αλλοδαπούς.

Για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, η υποδομή σε λιμενικές εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση σκαφών αναψυχής περιλαμβάνει:⁶

- υπάρχουσα υποδομή: 15 λιμένες σκαφών αναψυχής (μαρίνες), με 6.360 θέσεις ελλιμενισμού
- υπο κατασκευή: 20 μαρίνες με 4.634 θέσεις ελλιμενισμού
- υπο κατασκευή: 13 ιδιωτικοί λιμένες σκαφών αναψυχής με 1.176 θέσεις ελλιμενισμού
- υπο κατασκευή: 15 καταφύγια σκαφών αναψυχής

Για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, η υπάρχουσα υποδομή περιλαμβάνει για το σύνολο της χώρας 86 μουσεία εποπτευόμενα από το ΥΠΠΟ, που υποδέχονται ετησίως περί τους 2.500.000 επισκέπτες, καθώς και 64 επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους που υποδέχονται ετησίως περί τους 5.800.000 επισκέπτες. Οι ετήσιες εισπράξεις από τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους ανέρχονται περίπου σε 10 δισ. δρχ. (Πηγή: ΤΑΠΑ).

Στους πολιτιστικούς πόρους πρέπει να συμπεριλάβουμε και τους 600 περίπου χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς, καθώς και τα 10.000 περίπου κηρυγμένα μνημεία, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια.

Στην υποδομή και την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού συγκαταλέγονται επίσης οι υπάρχουσες αίθουσες συναυλιών, οι θεατρικές σκηνές, οι αίθουσες τέχνης, καθώς και τα αρχαία θέατρα. Σημαντικό στοιχείο των πολιτιστικών πόρων αποτελεί και η μη απτή πολιτιστική κληρονομιά (παραδοσιακή μουσική, έθιμα και λαογραφικές εκδηλώσεις, κλπ)

⁶ Πηγή: ΕΟΤ, Δ/ση Θαλασσίτου Τουρισμού

Όσον αφορά στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού, η Ελλάδα ήταν 18η στην κατάταξη των χωρών ως προς τον αριθμό των διεθνών συνεδρίων που φιλοξενούν (Πηγή:ICCA). Η υπάρχουσα υποδομή σε οργανωμένους χώρους συνεδρίων είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένη, αν ληφθεί υπόψη ο δυναμισμός και οι προοπτικές του τομέα.

Για την διοργάνωση συνεδρίων λειτουργούν σήμερα 13 αυτοτελή (εκτός ξενοδοχειακών μονάδων) συνεδριακά κέντρα, που μπορούν να υποδεχτούν συνολικά περί τους 12.000 συνέδρους. Παράλληλα λειτουργούν συνεδριακές εγκαταστάσεις μέσα σε 51 ξενοδοχεία στο σύνολο της χώρας με κυμαινόμενη δυναμικότητα. Υπο αποπεράτωση είναι δυο αυτοτελή συνεδριακά κέντρα στην Κω και στη Θεσσαλονίκη και άλλα 11 μέσα σε ξενοδοχειακές μονάδες

Όσον αφορά στους χώρους ειδικής ψυχαγωγίας, υπάρχουν 6 ιδιωτικά υδατικά πάρκα αναψυχής (water-parks) στην Κρήτη, τη Μύκονο, την Κέρκυρα, την Κορινθία

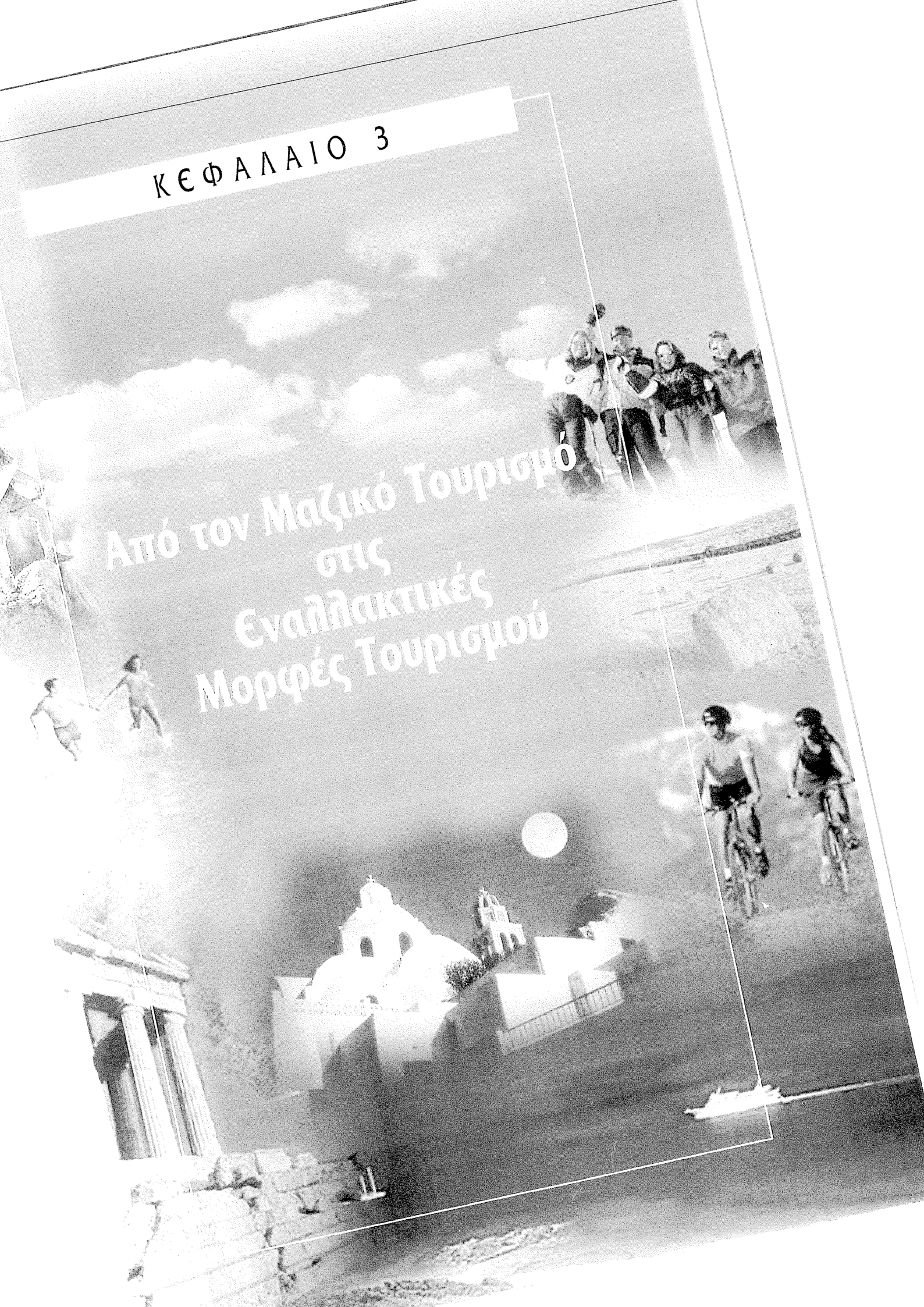
Υπάρχουν ακόμη 4 γήπεδα γκολφ διεθνών προδιαγραφών (18 οπών) και ένα 9 οπών

Δυνατότητες για δραστηριότητες ιππασίας υπάρχουν σε πολλές τουριστικές περιοχές.

Επίσης στους πολυπληθείς ναυταθλητικούς ομίλους που λειτουργούν στα πλαίσια της Ελληνικής Ιστιοπλοϊκής Ομοσπονδίας, αλλά και σε πολλούς παραλιακούς οικισμούς και ξενοδοχειακά συγκροτήματα παρέχονται δυνατότητες για ναυταθλητισμό και θαλάσσιες δραστηριότητες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Από τον Μαζικό Τουρισμό στις Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού



3.1 Το πρότυπο του Μαζικού Τουρισμού και η αμφισβήτηση του

Ο μαζικός τουρισμός είναι ο τουρισμός του μεγάλου πλήθους τουριστών και αποτελεί την κυρίαρχη έκφραση τουριστικής δραστηριότητας του αστικού πληθυσμού των ανεπτυγμένων χωρών μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '50 και διαμόρφωσε σταθερά χαρακτηριστικά στις δεκαετίες '60 και '70.

Απο τη δεκαετία του '80 το πρότυπο του μαζικού τουρισμού διανύει περίοδο αμφισβήτησης. Οι αρνητικές επιπτώσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τις παραδοσιακές κοινωνίες στις χώρες ή στις περιοχές υποδοχής τουριστών, οδήγησε σε διεθνή επανεξέταση της άποψης ότι ο τουρισμός έχει αυτονόητα θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα, πολλοί σήμερα εκτιμούν ότι τα ενδεχόμενα βραχυχρόνια οικονομικά οφέλη τελικά δεν αντισταθμίζουν το υψηλό κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος. Παρόλο που οι απόψεις αυτές δεν έχουν ακόμα αποκρυσταλλωθεί σε συγκεκριμένη εναλλακτική πρόταση, η κίνηση αμφισβήτησης του μαζικού τουρισμού, αν και περιορισμένη, είναι σαφής, αυξητική και μαχητική.

3.2 Το Ελληνικό τουριστικό πρότυπο

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα άρχισε με την προστασία και την ποιοτική ανάδειξη των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών αξιών ως τουριστικών πόρων υψηλής στάθμης επιλεκτικού τουρισμού και την ισόρροπη κατανομή των αντιστοίχων δραστηριοτήτων στο χώρο.

Η εξέλιξη του μαζικού τουρισμού και οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης που ακολούθησε ο ελληνικός τουρισμός οδήγησαν σταδιακά στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού προτύπου, βασισμένου στην υπερεκμετάλλευση των τουριστικών πόρων και πόλων έλξης για την ποσοτική προσέλευση τουριστών, του «προτύπου του μαζικού τουρισμού»

Τα προβλήματα που δημιούργησε αυτό το τουριστικό πρότυπο συνοψίζονται στη χωρική υπερσυγκέντρωση της προσφοράς σε ορισμένους πόλους έλξης, στην εποχικότητα της ζήτησης, στην υποβάθμιση της προσφοράς και των υπηρεσιών, στην ποιοτική υποβάθμιση των τουριστικών πόρων και του περιβάλλοντος.

Είναι λοιπόν αναγκαίο να αναζητήσουμε τρόπους μεταβολής του προτύπου αυτού ώστε

- να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που δημιουργεί,
- να προστατευτούν οι τουριστικοί πόροι που αποτελούν τη μη ανανεώσιμη πρώτη ύλη του τουρισμού
- για την ποιοτική αναβάθμιση , τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς και την προσαρμογή της στη ζήτηση
- για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας
- για την αύξηση του οικονομικού και κοινωνικού οφέλους απο τον τουρισμό

3.3 Οι νέες μορφές τουρισμού στην Ελλάδα- ιστορική αναδρομή

Ο ελληνικός τουρισμός που χρονολογείται απο το 1950 , αναπτύχθηκε αρχικά ως παραθεριστικός, περιηγητικός και πολιτιστικός, καθώς δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση απο πλευράς δημοσίου τομέα στη δημιουργία αντίστοιχων έργων υποδομής (πχ. ξενοδοχεία ΞΕΝΙΑ του ΕΟΤ κοντά σε αξιόλογες ακτές και πολιτιστικά μνημεία , δρόμοι, τουριστικά περίπτερα, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων και αναστηλώσεις μνημείων στους αρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικές εκδηλώσεις, φεστιβάλ).

(Αυτό το τουριστικό πρότυπο εμπλουτίστηκε σταδιακά , μέσα στις δεκαετίες του '50 και '60 απο τον ΕΟΤ, με συμπληρωματικά έργα υποδομής για την ανάπτυξη θεραπευτικού και ορεινού τουρισμού (υδροθεραπευτήρια και ορεινά καταφύγια της δεκαετίας του '50) και αργότερα με διευκολύνσεις ελλιμενισμού και ανεφοδιασμού θαλαμηγών σκαφών σε υφιστάμενα λιμάνια για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, ενώ ήδη είχαν αρχίσει οι κρουαζιέρες στα νησιά.

Η ίδρυση της Διεθνούς Εκθεσης Θεσσαλονίκης έδωσε τη δυνατότητα στη συμπρωτεύουσα να αναπτύξει εκθεσιακό τουρισμό. Η δημιουργία του καζίνο στην Πάρνηθα στη δεκαετία του '60 και άλλων δυο ακόμα καζίνο αργότερα, στη Ρόδο και στην Κέρκυρα, προσέδωσε στην Αθήνα και στα δυο τουριστικά νησιά τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα των φημισμένων θέρετρων της εποχής εκείνης.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1970 , ακολουθώντας το πρότυπο της τουριστικής Ισπανίας, προγραμματίστηκαν μεγάλης κλίμακας σύνθετα

προγράμματα πολλαπλών τουριστικών δραστηριοτήτων σε εκτάσεις ιδιοκτησίας του ΕΟΤ. Πρόκειται για τα 15 Ειδικά Προγράμματα Τουριστικής Ανάπτυξης, μέ έμφαση στις μαρίνες, τα υδροθεραπευτήρια και τα γήπεδα γκολφ. Η μαρίνα Γουβιών στην Κέρκυρα, το golf στο Αφάντου της Ρόδου και το υδροθεραπευτήριο στην Κυλλήνη χρονολογούνται απο την εποχή εκείνη.

Μετα το 1975 τα προγράμματα μεγάλης κλίμακας και τα αντίστοιχα έργα ειδικής τουριστικής υποδομής ανεστάλησαν και προωθήθηκε ο χιονοδρομισμός με τη δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων στον Παρνασσό και στη Β.Ελλάδα. Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '70 χαρακτηρίζεται απο μια μεταστροφή του τουρισμού προς τις πολιτιστικές και φυσικές αξίες. Ο ΕΟΤ προωθεί Προγράμματα Μετατροπής Παραδοσιακών Σπιτιών σε Ξενώνες και το Υπ.Γεωργίας Προγράμματα Αγροτουρισμού. Επίσης απο εκείνη την εποχή χρονολογείται και το θεσμικό πλαίσιο για τα επαγγελματικά τουριστικά σκάφη.

Στη δεκαετία του '80 αρχίζει η εφαρμογή του Κοινωνικού Τουρισμού, ως επιδοτούμενων απο το κράτος διακοπών για τους χαμηλόμισθους και τους συνταξιούχους και επεκτείνεται η εφαρμογή του Αγροτουρισμού με χρηματοδότηση της ΕΟΚ.

Απο πλευράς κυβερνητικής πολιτικής προγραμματίζονται μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα και υδροθεραπευτήρια ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα θαλάσσιου, χειμερινού και θεραπευτικού τουρισμού. Παράλληλα δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη του Αθλητικού, του θαλάσσιου και του συνεδριακού τουρισμού.

Απο το 1990 ο θαλάσσιος τουρισμός προωθείται σε προτεραιότητα με προγράμματα κατασκευής μαρίνων στα πλαίσια των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης. Δίνονται κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για συνδυασμό ξενοδοχειακών συγκροτημάτων με μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα, συνεδριακά κέντρα, υδροθεραπευτήρια. Επίσης συνεχίζεται η εφαρμογή του κοινωνικού και αγροτικού τουρισμού.

Απο τη σύντομη αυτή ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη των νέων ή ειδικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα φαίνεται οτι οι περισσότερες μορφές έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται απο δεκαετίες. Χαρακτηριστικό όμως είναι οι ασυντόνιστες προσπάθειες, η έλλειψη συνέπειας και συνέχειας της

κυβερνητικής πολιτικής και κυρίως η έλλειψη οργάνωσης σε όλα τα επίπεδα, ώστε η κάθε μορφή να αποτελέσει τελικά ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν προς την αγορά.)

Οι ελλείψεις της υφιστάμενης υποδομής, η καθυστέρηση παραγωγής νέας, τα ανεπαρκή, ασαφή και συχνά αναχρονιστικά θεσμικά πλαίσια, το πλήθος των συναρμόδιων φορέων και οι δαιδαλώδεις και χρονοβόρες διαδικασίες αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την υγιή ανάπτυξη των μορφών αυτών σε ανταγωνιστικό επίπεδο, πολύ περισσότερο από την έλλειψη επενδύσεων ή την ανεπάρκεια χρηματοδότησης

Τα προβλήματα αυτά καθώς και οι δυνατότητες και οι προοπτικές αναλύονται για κάθε μορφή χωριστά στη διερεύνηση των νέων μορφών τουρισμού στο κεφάλαιο 4.

3.4 Προϋποθέσεις εφαρμογής των νέων μορφών τουρισμού

(Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν διεθνώς καταγραφεί μπορούν να αναπτυχθούν παράλληλα, συμπληρωματικά ή και σε αντίθεση με τον μαζικό οργανωμένο τουρισμό.)

Στόχοι της ανάπτυξης τέτοιων ειδικών μορφών ήταν είτε η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών του μαζικού τουρισμού (μεγαλύτερη ποικιλία προσφερομένων υπηρεσιών) είτε η ανάπτυξη μιας μορφής που ανταποκρίνεται σε κάποιο ειδικό κίνητρο των τουριστών. Ολοκληρωμένα και συγκροτημένα προγράμματα ανάπτυξης ειδικών μορφών δεν υφίστανται διεθνώς και οι εμπειρίες που υπάρχουν είναι συνήθως αποσπασματικές και στοχεύουν συνήθως σε ανάπτυξη μέρους των ειδικών μορφών.

Η Ελληνική εμπειρία δεν ξέφυγε από αυτήν την πρακτική και έτσι γίνεται αναγκαία η αναφορά στα κριτήρια και στις προϋποθέσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη προγραμμάτων ειδικών μορφών. Σε κάθε περίπτωση τα κριτήρια δεν αφορούν το σύνολο των ειδικών μορφών, αλλά περισσότερο ομάδες αυτών που μπορούν να έχουν κοινά τυπολογικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά.

Τα κριτήρια αυτά είναι τα εξής:

- Να υπάρχει συμπληρωματικότητα με το ήδη υπάρχον μοντέλο του μαζικού οργανωμένου τουρισμού. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις ειδικές μορφές που αναπτύχθηκαν παράλληλα με τον μαζικό τουρισμό, στοχεύοντας είτε στην επιμήκυνση της περιόδου, είτε στην προσθήκη νέων προϊόντων στα τουριστικά πακέτα που προσφέρονται (συνεδριακός, εκθεσιακός, incentive tours, περιηγητικός, εκπαιδευτικός, θαλάσσιος, αθλητικός, κλπ.)
- Να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ιδιομορφίες που σχετίζονται είτε με γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (ο φυσιοπλατρικός και ο οικολογικός τουρισμός), είτε με την ύπαρξη κάποιας παράδοσης σε ειδικές μορφές (ο χειμερινός, ο θρησκευτικός και ο θαλάσσιος τουρισμός).
- Η δυνατότητα συμπληρωματικότητας δύο ή περισσότερων τέτοιων μορφών, ώστε να αναπτυχθούν προγράμματα που να δίνουν έμφαση στο «πλέγμα» ειδικών μορφών. Η αναφορά στο πλέγμα γίνεται με δυο έννοιες α) των κοινών χαρακτηριστικών των ειδικών μορφών που το απαρτίζουν και β) της δυνατότητας του να αναπτυχθεί είτε αυθύπαρκτα και παράλληλα με το μαζικό οργανωμένο τουρισμό, είτε σε συσχετισμό και στενή συνεργασία μαζί του. Τέλος η ανάπτυξη ενός πλέγματος ειδικών μορφών συνδέεται τόσο με την ανάγκη εξοικονόμησης πόρων όσο και με τα κίνητρα που οδηγούν τους τουρίστες στην επιλογή ειδικών μορφών τουρισμού.

Τα κριτήρια, τα οποία ουσιαστικά υποδηλώνουν τις αναπτυξιακές επιλογές δεν μπορούν να εξασφαλίσουν την υλοποίηση ενός προγράμματος ανάπτυξης ειδικών μορφών, αν δεν συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις που θα αποτελέσουν την αναγκαία υποδομή -νομοθετική, διοικητική, οργανωτική, οικονομική-

Οι προϋποθέσεις αυτές είναι:

- Νομοθετικό πλαίσιο

Η δημιουργία ενός νομοθετικού πλαισίου που να καλύπτει την ανάπτυξη και υλοποίηση ενός προγράμματος ειδικών μορφών παρουσιάζει πολλές δυσκολίες. Καταρχήν, απαιτούνται διατάξεις που να καλύπτουν κάθε ειδική

μορφή τουριστικής δραστηριότητας, αλλά και το σύνολο τους. Πρέπει να αποτραπούν οι επικαλύψεις με άλλα νομοθετικά πλαίσια που αφορούν είτε στον τουρισμό, είτε σε αρμοδιότητες άλλων υπουργείων (ΥΠΕΧΩΔΕ, ΥΠΠΟ, κ.α.)

Επομένως απαιτείται ένα εξειδικευμένο νομοθετικό πλαίσιο που θα στηριχθεί στη μελέτη της διεθνούς εμπειρίας, στην πληροφόρηση των εμπλεκόμενων επαγγελματιών φορέων και ενώσεων και στην παράλληλη ενημέρωση των τοπικών φορέων ανάπτυξης ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρειες) που εμπλέκονται στην ευρύτερη τουριστική ανάπτυξη

Μια τέτοια διαδικασία θα πρέπει να εκτυλίσσεται χρονικά παράλληλα με μια σειρά άλλων μέτρων διοικητικού, προγραμματικού και οικονομικού χαρακτήρα.

- Πρόγραμμα Εθνικό - Περιφερειακό

Στην περίπτωση των ειδικών μορφών η ύπαρξη ενός προγράμματος σημαίνει ένταξη των στόχων ανάπτυξης τους στους ευρύτερους στόχους της εθνικής και περιφερειακής τουριστικής πολιτικής. Είναι φανερό ότι υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στον προγραμματισμό και τη νομοθεσία. Τα στοιχεία που θεωρούνται αναγκαία για την ανάπτυξη ενός τέτοιου προγραμματισμού είναι τα εξής:

- i) Πληροφόρηση των επενδυτών για τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει μια τέτοια επένδυση, δίδοντας έμφαση στην αλλαγή που τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στα χαρακτηριστικά της ζήτησης.

- ii) Επενδυτικά κίνητρα διαφοροποιημένα κατά τύπο τουριστικής περιοχής

Το θέμα αυτό συνδέεται με την ανάγκη να τεθούν κάποια κριτήρια που αφενός θα περιγράφουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και τα επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης που έχουμε κατά νομό και αφετέρου θα συνδέουν και θα ομαδοποιούν τυπολογικά τους νομούς που έχουν κοινά χαρακτηριστικά με διαφορετικούς στόχους της τουριστικής πολιτικής. Ένας από τους στόχους αυτούς θα είναι η ανάπτυξη διαφορετικών πλεγμάτων ειδικών μορφών κατά τύπο τουριστικού νομού

iii) Εμφαση στις τοπικές ιδιομορφίες και χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα των μη ανεπτυγμένων τουριστικά νομών. Πολλές περιπτώσεις ειδικών μορφών θα μπορούσαν να λειτουργήσουν έτσι, ώστε να αναπτυχθούν περιοχές της μεσόγειας μη τουριστικής περιοχής της χώρας (πχ. χειμερινός, αγροτουρισμός, φυσιοθεραπευτικός, οικολογικός, κλπ)

- Εκπαίδευση και μετεκπαίδευση

Η σημερινή δομή της τουριστικής εκπαίδευσης στη χώρα δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες του τομέα και το κυριότερο δεν ακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις που απαιτούν συνεχή εκπαίδευση και μετεκπαίδευση του προσωπικού. Είναι χαρακτηριστικό ότι με εξαίρεση τους αποφοίτους της Σχολής Ξεναγών, οι απόφοιτοι της Σχολής Τουριστικών Επαγγελμάτων και των ΤΕΙ δεν απορροφούνται πλήρως από τον τομέα.

Είναι αναμφισβήτητο ότι ιδιαίτερα στην επαρχία, ο τουριστικός τομέας στηρίχθηκε στην απασχόληση μη εκπαιδευμένων ατόμων, με αρνητικά αποτελέσματα για την ποιότητα της προσφοράς.

✓ Στην περίπτωση των ειδικών μορφών οι απαιτήσεις στο ζήτημα της εκπαίδευσης είναι σημαντικές και εμφανίζουν ιδιαιτερότητες. Είναι απαραίτητη η μετεκπαίδευση των στελεχών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στις ειδικές μορφές, ώστε να δημιουργηθεί μια τεχνογνωσία σε αυτά τα θέματα.. Αυτό μπορεί να γίνει είτε σε χώρες που έχουν παράδοση στις ειδικές μορφές (Μ.Βρεταννία, Αυστρία, Γαλλία, Ιταλία) είτε με μετεκπαίδευση σε κέντρα του εξωτερικού (Αγγλία, Γαλλία, Αλγερία) και στην Ελλάδα.

✓ Σε ένα δεύτερο στάδιο θα απαιτηθεί εξειδίκευση του προσωπικού στις ειδικές μορφές και ιδιαίτερα μετεκπαίδευση του υπάρχοντος προσωπικού και διαφοροποίηση της διδακτέας ύλης στις υφιστάμενες σχολές.

- Ερευνα των διεθνών τάσεων

Η συνεχής έρευνα και μελέτη των διεθνών τάσεων στις ειδικές μορφές τουρισμού αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή τους.

Πολλές απο τις ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες (Γαλλία, Ιταλία, κλπ) έχουν αναπτύξει, ήδη απο τη δεκαετία του '50, προγράμματα ειδικών μορφών με μεγάλη επιτυχία. Εξάλλου οι επισημάνσεις απο διεθνείς οργανισμούς για την ανάγκη αλληαγής της απρογραμμάτιστης μαζικής, τουριστικής ανάπτυξης έχουν γίνει απο τη δεκαετία του 1970.

Τέλος, πληθώρα μελετών της τελευταίας δεκαετίας δείχνει τη στροφή του σύγχρονου ανθρώπου - τουρίστα σε ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, την τάση να αναδεικνύεται το περιβάλλον κυρίαρχο στοιχείο της τουριστικής δραστηριότητας και την απαίτηση των τουριστών για περισσότερες και πιο ευέλικτες δραστηριότητες στη διάρκεια του ταξιδιού τους.

Διαπιστώνεται οτι δεν μπορεί να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα ειδικών μορφών χωρίς την παρακολούθηση των διεθνών τάσεων, ιδιαίτερα τις ανταγωνίστριες χώρες μας καθώς και αυτές που αποτελούν τους κυριότερους πελάτες μας.

Τέλος πρέπει να τονιστεί και η ανάγκη να μελετηθεί συστηματικά ο σύγχρονος Έλληνας τουρίστας για τα χαρακτηριστικά και τις επιλογές του οποίου ελάχιστα γνωρίζουμε.

- Κόστος υποδομής

Ουσιαστική προϋπόθεση για την ανάπτυξη των ειδικών μορφών αποτελεί η αναλυτική μελέτη του κόστους υποδομής που θα απαιτηθεί για την κάθε ειδική μορφή. Διαπιστώνεται πάντως οτι το μεγαλύτερο κόστος εμφανίζουν οι ειδικές μορφές που συνδέονται με τον μαζικό τουρισμό (συνεδριακός, θαλάσσιος, χειμερινός, κλπ), ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις το κόστος είναι μικρότερο και μέρος αυτού αφορά στην ανάγκη να δημιουργηθεί τεχνογνωσία.

Πρέπει λοιπόν στην πρώτη περίπτωση να συνυπολογισθεί και το όφελος απο την επιμήκυνση της περιόδου αλλιά και απο τις δυνατότητες επέκτασης του τομέα σε νέα πελατεία.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΑΞ Μ ΥΠΟΔΕΙΧΗ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

- «Πλέγμα» Ειδικών Μορφών

Η ανάπτυξη των ειδικών μορφών κατα ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά αποτελεί περισσότερο πρόταση παρά προϋπόθεση. Η πρόταση αυτή ξεκινάει απο μια βασική παραδοχή : οτι είναι απαραίτητο να δοθούν στον

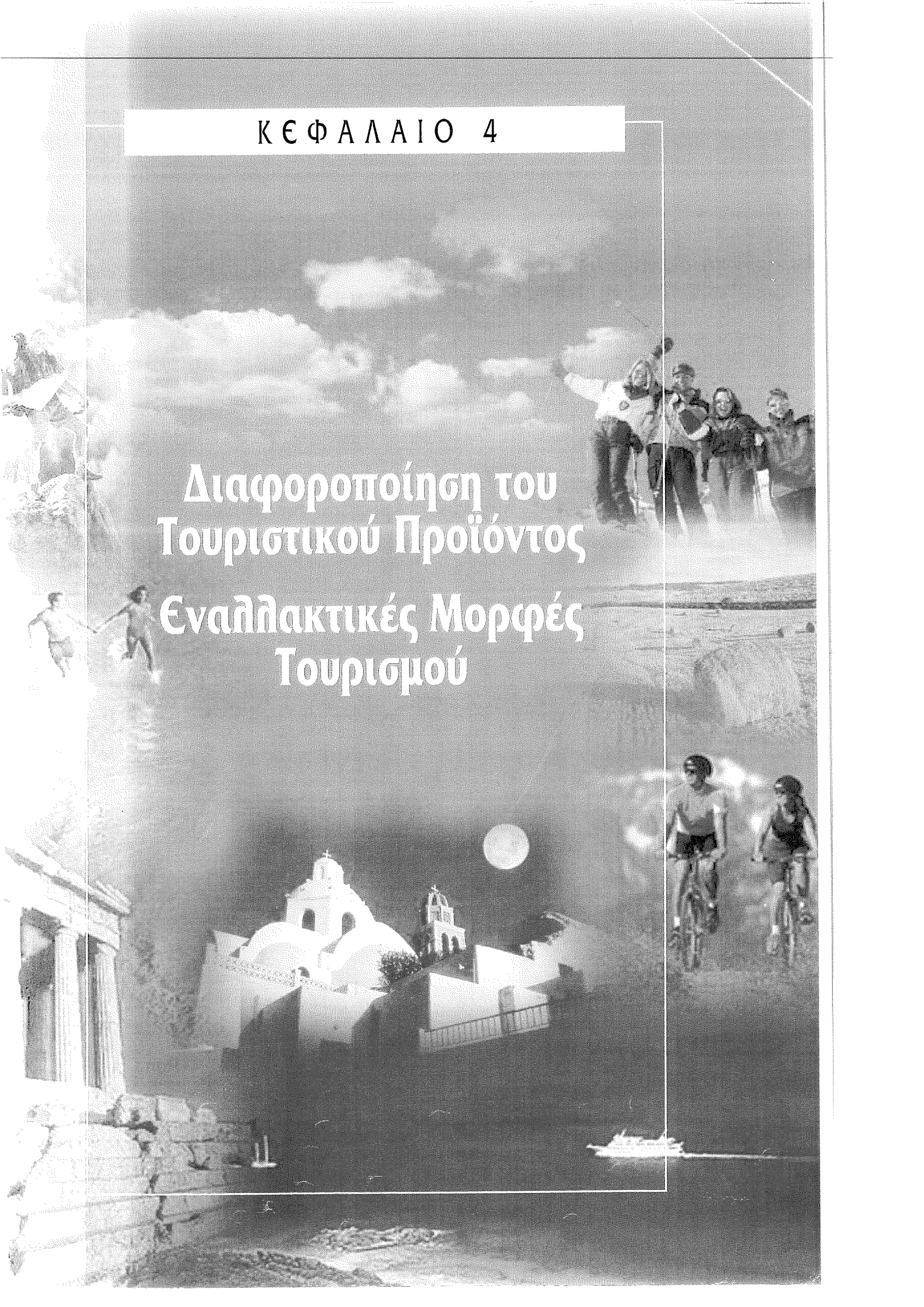
τουρίστα οι περισσότερες δυνατές επιλογές στη διάρκεια του ταξιδιού του, χωρίς να ξεφεύγει από το κίνητρο που τον οδήγησε στη συγκεκριμένη ειδική μορφή.

Επιπλέον η ανάπτυξη πλεγματών λαμβάνει υπόψη ότι πρέπει να εξυπηρετηθούν αναπτυξιακοί στόχοι με το λιγότερο δυνατό κόστος.

Για το λόγο αυτό σε κάποιες ομάδες ειδικών μορφών λαμβάνεται υπόψη ότι η υπάρχουσα υποδομή του μαζικού τουρισμού μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά με αυτές ενώ σε κάποιες άλλες η πρόταση για κοινή ανάπτυξη τους θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους σε τρία επίπεδα : οργανωτικό, διοικητικό, διαφημιστικό- προβολής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού



4.1 Γενικά⁷

Επι τέσσερις δεκαετίες η Ελλάδα προσφέρει ουσιαστικά το ίδιο τουριστικό προϊόν, το οποίο είναι ήλιος, θάλασσα, αμμουδιά. Βέβαια ο βαθμός προσέλκυσης που ασκούσε το προϊόν αυτό ήταν υψηλός μέχρι και τη δεκαετία του '80 που εμφανίστηκαν νέες ανταγωνίστριες χώρες, οι οποίες κατάφεραν να κατακτήσουν ένα μεγάλο μέρος της τουριστικής αγοράς.

Σήμερα πλέον, διαπιστώνεται η ανάγκη διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, προκειμένου να μπορεί να προσφέρει ανταγωνιστικά ποικιλία προϊόντων, τα οποία θα ανταποκρίνονται στην εξειδικευμένη πλέον τουριστική ζήτηση της αγοράς.

Οι πολιτιστικοί πόροι, τα κάθε μορφής μνημεία όλων των εποχών και τα στοιχεία του νεότερου πολιτισμού έπαιξαν πολυαπλό ρόλο στην προσέλκυση τουριστών ακόμα και σε εποχές που οι μεταφορές δεν είχαν τη σημερινή εξέλιξη.

Στο σημερινό πλαίσιο της κυριαρχίας του μαζικού τουρισμού, οι πολιτιστικοί πόροι, είτε αποτελούν το κύριο στοιχείο της τουριστικής μετακίνησης (πολιτιστικός τουρισμός σε συσχέτισμό με τον τουρισμό υπαίθρου), είτε αποτελούν ένα τμήμα του πακέτου του μαζικού τουρισμού

Ετσι, ειδικές μορφές τουρισμού όπως ο πολιτιστικός τουρισμός, ο περιηγητικός, ο ορειβατικός, ο εκπαιδευτικός, κ.α. χωρίς να υποκαθιστούν τον μαζικό τουρισμό, λειτουργούν συμπληρωματικά, εμπλουτίζουν, διευρύνουν και διαφοροποιούν το τουριστικό προϊόν, καλύπτοντας την αντίστοιχη ζήτηση που φαίνεται να είναι αυξανόμενη.

Οι μορφές αυτές, ήπιες στο βαθμό που ελαχιστοποιούν τις δυσμενείς επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την αποκέντρωση και απομάκρυνση της τουριστικής δραστηριότητας από τις ακτές, τη διοχέτευση της στο εσωτερικό κάθε χώρας και επομένως τη δυνατότητα ορθολογικής ανάπτυξης νέων περιοχών και συντήρησης απομακρυσμένων περιοχών

⁷ Πηγή : «Προκαταρκτικό Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουρισμού»

Η δυνατότητα αναδιοργάνωσης της αποδιαρθρωμένης - σε απομακρυσμένες περιοχές- πρωτογενούς δραστηριότητας, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη άλληλων παράλληλων οικονομικών δραστηριοτήτων, η αύξηση του κύριου και βοηθητικού εισοδήματος, η άνοδος του επιπέδου ζωής και παιδείας αποτελούν μερικές επιπλέον θετικές επιπτώσεις.

Ομως η δυνατότητα διατήρησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αξιοποίηση του υφιστάμενου ξενοδοχειακού δυναμικού και της ειδικής τουριστικής υποδομής με την παράλληλη βελτίωση και αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών, αποτελούν αναγκαία δεδομένα για τη στήριξη και προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Αυτά τα νέα τουριστικά προϊόντα που θα βασίζονται στην ανταγωνιστικότητα, την ποιότητα και την ανανέωση, θα επιτρέψουν στη χώρα μας :

- τη δυναμική επανένταξη στη διεθνή τουριστική αγορά
- τη μείωση της εποχικότητας
- την αύξηση της πληρότητας των τουριστικών κλινών
- την αύξηση της απασχόλησης στον κλάδο
- την έμμεση μείωση του κορεσμού στους μήνες αιχμής, τόσο από κοινωνικής πλευράς, όσο και από πλευράς υποδομών
- τη βελτίωση της βιωσιμότητας των τουριστικών επενδύσεων

(Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να εφαρμοστούν και στη χώρα μας)

4.2 Ορεινός τουρισμός

Ο ορεινός και χιονοδρομικός τουρισμός ξεκίνησε από τις Σκανδιναβικές χώρες και από τις αρχές του 20ου αιώνα άρχισε να εξαπλώνεται σταδιακά σε χώρες που διαθέτουν τις κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες και την οικονομική δυνατότητα να υποστηρίξουν την εφαρμογή του.

Στο τέλος της δεκαετίας του '30 δημιουργούνται προοδευτικά μια σειρά από χιονοδρομικά κέντρα στην κεντρική Ευρώπη, τα οποία αρχικά αναπτύσσονται γύρω από υποτυπωδώς διαμορφωμένες χιονοπληαγίες με στοιχειώδη εξοπλισμό. Πολύ γρήγορα όμως εξελίσσονται σε κοσμικά χειμερινά παραθεριστικά κέντρα, ενώ σταδιακά η πλούσια πελατεία τους αναμιγνύεται με χρήστες χαμηλότερων εισοδημάτων.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ο κλάδος του χειμερινού- ορεινού τουρισμού είναι γενικότερα συνυφασμένος με τον τουρισμό στα χιονοδρομικά κέντρα. Υπάρχουν όμως και άλλες μορφές του, όπως ο ορειβατικός τουρισμός και οι διακοπές σε ορεινά θέρετρα.

Εκτός από τη χιονοδρομία (ski) υπάρχουν και άλλα αθλήματα που θεωρούνται χειμερινά, όπως η παγοδρομία, το διάθλο, η ελκηθροδρομία, η αναρρίχηση.

Στην Ελλάδα λειτουργούν 20 χιονοδρομικά κέντρα με διαφορετικό ιδιοκτησιακό καθεστώς. Τα περισσότερα ανήκουν σε ορειβατικούς συλλόγους (χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου), σε κρατικούς φορείς όπως ο ΕΟΤ (χιονοδρομικό Παρνασσού) και η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (Σέλι), σε Αναπτυξιακές Δημοτικές Επιχειρήσεις (3-5 Πηγάδια, Χελμός).

Ο χειμερινός τουρισμός στα πλαίσια της ελληνικής τουριστικής πολιτικής αντιμετωπίστηκε - ιδιαίτερα σε ορισμένες περιοχές της χώρας (Δελφοί, Αράχωβα) - μόνο ως μέσο επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και όχι σαν καθοριστικός παράγοντας τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Έχει διαπιστωθεί ότι οι περιοχές που βρίσκονται κοντά στα χιονοδρομικά κέντρα και λειτουργούν μέσα στην ακτίνα επιρροής τους, δέχονται μια σειρά επιδράσεων, ως επί το πλείστον θετικών, σε θέματα απασχόλησης, πληρότητας των ξενοδοχείων και οικονομικής απόδοσης, χωρίς βέβαια να παρακάμπτουμε

1.1. Ιστορική ανασκόπηση

Ο τουρισμός, ως περιήγηση και γνωριμία με πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες άλλων λαών, χρονολογείται απο την αρχαιότητα και στη μορφή του αυτή οφείλονται πλήθος ταξιδιωτικές, ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες απο ταξιδιώτες και περιηγητές διαφόρων εποχών. Θρησκευτικοί και αθλητικοί πόθοι έλξης και γεγονότα οδήγησαν στις πρώτες «ειδικές μορφές τουρισμού» που χάνονται στα βάθη των αιώνων.

Ομαδικές μετακινήσεις για προσκύνημα ιερών τόπων, τέλεση αθλητικών αγώνων, μακροχρόνιες πολεμικές εκστρατείες και σταυροφορίες, αλλιά και ατομικά επιμορφωτικά ή θεραπευτικά ταξίδια δεν είναι παρά οι προπομποί του θρησκευτικού, του αθλητικού, του περιηγητικού, του θαλάσσιου, του θεραπευτικού, του εκπαιδευτικού τουρισμού, αλλιά ακόμα και του «μαζικού» τουρισμού, με την έννοια της όποιας οργάνωσης ήταν δυνατό να εξασφαλιστεί τις εποχές εκείνες σε ομαδικές μετακινήσεις.

1.2 Ο τουρισμός ως κοινωνική ανάγκη

(Σε κάθε περίπτωση, οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι στις μετακινήσεις έδιναν στα ταξίδια αυξημένο κόστος, πράγμα που τα καθιστούσε απρόσιτα στις μάζες και δυνατά μόνο σε υψηλές εισοδηματικές τάξεις, δυνατότητα και προνόμιο των ολίγων, που διατηρήθηκε ως τις αρχές του 20ού αιώνα, ενώ απο τα μέσα του 19ου αιώνα είχαν αρχίσει να δημιουργούνται τα πρώτα θέρετρα σε περιοχές με εύκρατο και υγιεινό κλίμα για τους αριστοκράτες ταξιδιώτες.

Με τη βιομηχανική επανάσταση, την εκβιομηχάνιση της Ευρώπης, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, την αύξηση του εισοδήματος και την άνοδο του επιπέδου ζωής, τα ταξίδια έγιναν προσιτότερα και άρχισαν να καλύπτουν νέες κοινωνικές ανάγκες, όπως αυτές της ανάπαυσης και της αναψυχής των εργαζομένων κατα την ετήσια άδεια τους) κοινωνική ανάγκη που εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο όταν η άδεια του εργαζόμενου κατοχυρώθηκε επαγγελματικά και αποζημιώθηκε απο τον εργοδότη

1.3 Εξέλιξη μεταφορών, επικοινωνιών και προσιτότητα τουρισμού

(Η εξέλιξη των μεταφορών (οδικών και εναέριων) έκανε ευκολότερες τις μετακινήσεις και προσιτότερα τα ταξίδια στον αστικό πληθυσμό. Η εξέλιξη των

και τις αναπόφευκτες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προέρχονται από την κατασκευή των αναγκαίων έργων υποδομής και εγκαταστάσεων.

4.2.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ορεινός τουρισμός

- Προβλήματα σε θέματα υποδομής

Η πλειοψηφία των χιονοδρομικών κέντρων της χώρας αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα υποδομής που σχετίζονται με τον μηχανολογικό εξοπλισμό, τις οδικές συνδέσεις και το διαθέσιμο ανθρωπινό δυναμικό.

Το ανεπαρκές οδικό δίκτυο δημιουργεί μεγάλα προβλήματα πρόσβασης στα κέντρα χειμερινού τουρισμού και σημαντικές καθυστερήσεις στη μεταφορά και μετακίνηση των επισκεπτών και των χιονοδρόμων από και προς αυτά.

Οι ελλείψεις σε θέματα μηχανολογικού εξοπλισμού και παγίων εγκαταστάσεων ευθύνονται κατά κύριο λόγο για την καθυστέρηση εκχιονισμού των δρόμων, καθώς για την παρατεταμένη αναμονή στα lifts ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου.

Οι ελλείψεις αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την απώλεια ημεδαπών ή ξένων πελατών οι οποίοι απαιτούν παροχή υψηλότερου επιπέδου υπηρεσιών και κατα συνέπεια κατευθύνονται σε αντίστοιχα κέντρα του εξωτερικού.

- Ελλείψεις σε θέματα ανωδομής

Η ποιοτική και ποσοτική ανεπάρκεια των καταλυμάτων, τόσο στη βάση των αναβατήρων, όσο και στην ευρύτερη περιοχή των χιονοδρομικών κέντρων (σε όμορους οικισμούς), προκαλεί τη δυσαρέσκεια των επισκεπτών, διότι χάνεται πολύτιμος χρόνος κατά τη μεταφορά τους από το σημείο διανυκτέρευσης στο χιονοδρομικό κέντρο και τις πίστες.

Δεν υπάρχουν επίσης χωροί παγοδρομίας ή συναφών αθλημάτων και πολλών άλλων δραστηριοτήτων, η ανάπτυξη των οποίων θα συνέβαλε στον εμπλουτισμό του προϊόντος και στην βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων των κέντρων αυτών.

- Έλλειψη ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού

X Τα περισσότερα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω ανεπάρκειας εξειδικευμένου προσωπικού και έλλειψης τεχνογνωσίας που οδηγεί στη δυσκολία παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών στους πελάτες.

Τα ελληνικά χιονοδρομικά κέντρα ακολουθούν την ίδια πρακτική σε θέματα του προσωπικού τους, εξακολουθώντας να προσλαμβάνουν ανειδίκευτο προσωπικό και δεν εκμεταλλεύονται την αποκτηθείσα εμπειρία

- Έλλειψη πρωτοβουλιών στο θέμα της εκπαίδευσης

X Στη χώρα μας δεν υπάρχουν σε ευρεία κλίμακα προγράμματα εκπαίδευσης με στόχο την εξοικείωση και ενασχόληση των παιδιών με αθλητικές δραστηριότητες σχετιζόμενες με το σκι ή τον χειμερινό τουρισμό γενικότερα. Δεν τους δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουν τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ορεινές περιοχές της χώρας μας, όπως ορειβάσια, παγοδρομία, περιήγηση, κλπ, οπότε ο ορεινός τουρισμός στερείται μιας αγοράς με μεγάλες ευκαιρίες ανάπτυξης.

- Πλημμελής προσπάθεια προώθησης του ορεινού τουρισμού

X Οι προσπάθειες προώθησης που έχουν γίνει μέχρι σήμερα θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ανεπαρκείς. Η διαφημιστική καμπάνια είναι υποτυπώδης. Με εξαίρεση ένα αξιόλογο, ομολογουμένως, διαφημιστικό έντυπο για το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού, δεν έχει σημειωθεί κάποια προσπάθεια έκδοσης φυλλαδίου για το σύνολο των χιονοδρομικών κέντρων της χώρας και προβολής τους στο εξωτερικό

4.2.2 Προοπτικές εξέλιξης - Προτάσεις

Είναι απαραίτητη πλέον η συνεχής εκπαίδευση του μόνιμου και του εποχιακού προσωπικού των χιονοδρομικών κέντρων μέσα από προγράμματα επιμόρφωσης και συστηματικής εκπαίδευσης τόσο στην Ελλάδα, αλλά και σε χιονοδρομικά κέντρα του εξωτερικού, όπου η απόκτηση τεχνογνωσίας και η ανταλλαγή εμπειριών θα αποδειχτεί ιδιαίτερα χρήσιμη.

Πρέπει να επισημανθεί η έλλειψη θεσμοθετημένων κρατικών οργάνων επιφορτισμένων με την ανάπτυξη και τον σχεδιασμό των χιονοδρομικών κέντρων της χώρας, σύμφωνα με τα κεντροευρωπαϊκά πρότυπα. Στόχος των οργάνων αυτών είναι η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των ορεινών όγκων και ο σχεδιασμός των χιονοδρομικών κέντρων.

Οι εμπλεκόμενοι φορείς (ΕΟΤ, ΠΑ, τοπική αυτοδιοίκηση, ΥΠΕΧΩΔΕ, ΥΠΕΘΟ, κλπ) θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην δημιουργία ενός κρατικού φορέα που θα είχε ως στόχο την ανάπτυξη των κέντρων αυτών και την διευκόλυνση της ορθολογικής λειτουργίας τους, σύμφωνα με τις αρχές της αποδοτικότητας και της αειφορίας.

Ένα βασικό βήμα για τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος του ορεινού τουρισμού, θα αποτελούσε η εισαγωγή στοιχείων και δραστηριοτήτων που είτε θα ήταν συνδεδεμένες με τη λειτουργία των χιονοδρομικών κέντρων, ή ανεξάρτητες από αυτά, που θα συνέβαλλε σημαντικά στην επιμήκυνση της σύντομης χειμερινής τουριστικής περιόδου. Για παράδειγμα, στην περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, θα ήταν δυνατή η διοργάνωση εκδηλώσεων, παράλληλων ή όχι με τη λειτουργία του κέντρου, όπως ημέρες αναβίωσης τοπικών εθίμων, πολιτιστικές βραδιες, ημέρες παρουσίασης τοπικών προϊόντων, κλπ.

Επίσης, ανάλογα με τις δυνατότητες που έχει κάθε περιοχή, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν παράλληλα με τον ορεινό τουρισμό και άλλες μορφές τουρισμού, όπως ο οικολογικός, ο αθλητικός, ο πολιτιστικός, κλπ. Η αναζήτηση ασχολιών και τρόπων ψυχαγωγίας των συνοδών των σκιέρ και των απλών επισκεπτών θα αποτελούσε σημαντικό στοιχείο του προσφερόμενου πακέτου, εφόσον αποτελούν ποσοστό 50% στην Ελλάδα και 20-30% στο εξωτερικό

Ακόμη, η ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον χειμερινό τουρισμό, όπως η ορειβασία και η παγοδρομία, θα κάλυπταν ποικίλα ενδιαφέροντα και θα βοηθούσαν τις ορεινές περιοχές να αποφύγουν την αποκλειστική εξάρτηση από τον τουρισμό του σκί.

Τα παραπάνω μπορούν να δημιουργήσουν θετικές επιδράσεις στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού θα κινητοποιήσουν το δυναμικό των τοπικών κοινωνιών και θα επιφέρουν οικονομικά αποτελέσματα σημαντικά για την περιοχή, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να συμβάλλουν στον έλεγχο του προβλήματος της εποχικότητας

Ο σχεδιασμός ενός προϊόντος που στοχεύει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας απαιτεί σε πρώτη φάση επίλυση των βασικότερων προβλημάτων σε θέματα υποδομής και ανωδομής και σε δεύτερη φάση μελέτη των ζητημάτων και των απαιτήσεων που θα προκύψουν στην περίπτωση εμπλουτισμού του με νέα στοιχεία.

Πρέπει να τονιστεί ότι η οποιαδήποτε επέμβαση θα πρέπει να βασιστεί σε αξιοπιστες μελέτες, οι οποίες θα έχουν λάβει υπόψη τους εκτός από τα τουριστικά δεδομένα, και τις χωροταξικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες, καθώς και τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα των υπο μελέτη περιοχών.

Είναι επίσης αναγκαία η εύρεση πηγών χρηματοδότησης, οι οποίες θα είναι σε θέση να υποστηρίξουν την άμεση εκτέλεση έργων υποδομής στα χιονοδρομικά κέντρα και τις προτάσεις που θα προκύψουν από τις σχετικές μελέτες αξιοποίησης των ορεινών όγκων της χώρας

Κρίνεται απαραίτητη η οργάνωση μιας διαδικασίας προώθησης του ορεινού τουρισμού, που θα ήταν δυνατό να περιλαμβάνει:

- έκδοση διαφημιστικών φυλλαδίων για προβολή των χιονοδρομικών κέντρων, καθώς και των δυνατοτήτων ψυχαγωγίας και διασκέδασης που προσφέρουν αυτά, αλλά και η ευρύτερη περιοχή.
- οργάνωση και πραγματοποίηση εκθέσεων, οι οποίες θα προβάλλουν τα ορεινά θέρετρα της χώρας, τις προσφερόμενες υπηρεσίες, τα χειμερινά σπορ, τα θέλητρα των περιοχών γύρω από τα κέντρα χειμερινού τουρισμού.

- δημιουργία προγράμματος ενημέρωσης και πληροφόρησης των σχολείων για τις χειμερινές αθλητικές δραστηριότητες που προσφέρει το βουνό
- καθιέρωση υποχρεωτικών λευκών διακοπών που υπάρχουν ήδη στη βόρεια και κεντρική Ευρώπη
- συνεργασία φορέων για τη διοργάνωση διεθνών χειμερινών αγώνων
- οργάνωση διαφόρων happenings απο εταιρείες που προωθούν προϊόντα, κλπ

4.2.3 Συμπεράσματα

Οι πρόσφατες αντιλήψεις για το σχεδιασμό των χιονοδρομικών κέντρων δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην επανεξέταση του ζητήματος της χωροθέτησης των τουριστικών καταλυμάτων, όχι μόνο για οικονομικούς ή λειτουργικούς λόγους, αλλά κυρίως διότι δημιουργούν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις για το φυσικό περιβάλλον.

Προκειμένου να μειωθεί το κόστος εγκατάστασης και το μέγεθος του εγχειρήματος είναι αναγκαία η ένταξη του, κατα το δυνατόν, στις υπάρχουσες οικιστικές συγκεντρώσεις. Ταυτόχρονα θεωρείται σημαντική η εξεύρεση τόπων εγκατάστασης στους οποίους η δημιουργία της απαιτούμενης υποδομής δε θα καταστρέψει μεγάλο τμήμα του φυσικού χώρου.

Η θεώρηση αυτή δεν αποσκοπεί στην παρακώλυση της ανάπτυξης κέντρων ορεινού τουρισμού γενικότερα, αλλά βασίζεται στην πεποίθηση ότι τα πλεονεκτήματα των τουριστικών συγκροτημάτων δίπλα στα χιονοδρομικά κέντρα είναι πολύ κατώτερα απο το όφελος του μειωμένου κόστους και του ευκολότερου ελέγχου των μικρών μονάδων.

Είναι εξάλλου εμφανές ότι παράλληλα με τη ζήτηση για τις καθιερωμένες μορφές τουριστικών συγκροτημάτων, υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον για νέες μορφές κατάλυσης περισσότερο ανεπτυγμένες στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον των ορεινών περιοχών - έστω και σε απόσταση απο το χιονοδρομικό κέντρο - οι οποίες εξασφαλίζουν υψηλότερη ποιότητα, όχι μόνο στο θέμα της αρχιτεκτονικής, αλλά και στο θέμα της πιο εγκάρδιας υποδοχής των τουριστών απο την τοπική κοινωνία.

Η μετάβαση σε ένα νέο τουριστικό πρότυπο, ενταγμένο στις τοπικές κοινωνικοοικονομικές δομές, στοχεύει ουσιαστικά στην αναζωογόνηση των ορεινών οικισμών.

Όσον αφορά στην ανάπτυξη του ορεινού- χιονοδρομικού τουρισμού στην Ελλάδα, πρέπει να τονιστεί ότι έχει ιδιαίτερη σημασία για την ικανοποίηση της εγχώριας ζήτησης, η οποία αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς και της οποίας ένα μεγάλο ποσοστό ικανοποιείται σήμερα σε κέντρα του εξωτερικού, δημιουργώντας σημαντική εκροή συναλλήλατος. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι είναι σκόπιμη η αποφυγή δημιουργίας μεγάλης κλίμακας χιονοδρομικών κέντρων; λόγω της ευαισθησίας του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας.

Τέλος, τα συμπεράσματα από την ανάλυση παραγόντων που αφορούν στην ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού, έχουν ιδιαίτερη σημασία, λόγω του σχετικά υψηλού βαθμού συγγένειας των δύο αυτών μορφών.

4.3 Τουρισμός υγείας⁸

Ο τουρισμός υγείας αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού με πολλές εκφάνσεις. Περιλαμβάνει τον ιαματικό τουρισμό ~~ή θερμαλισμό~~ (ιαματικές πηγές), τον τουρισμό υγιεινής και φυσικής διαβίωσης (προληπτική ιατρική, ανανέωση, διαιτητική, αισθητική) και τον τουρισμό για άτομα με ειδικές ανάγκες, με βάση κυρίως τα στοιχεία του θαλασσιού περιβάλλοντος ή των ιαματικών πηγών

Ο τουρισμός υγείας ιστορικά και ως το πρόσφατο παρελθόν ταυτιζόταν με τον θεραπευτικό- ιαματικό τουρισμό. Τα 15 τελευταία όμως χρόνια έχει αναπτυχθεί και ένα νέο είδος τουρισμού υγείας, που δεν απευθύνεται σε ασθενείς, αλλά σε υγιείς κατά κύριο λόγο ανθρώπους, οι οποίοι επιδιώκουν μέσα από ειδικές «κούρες» (υγιεινή διατροφή, υδρομασάζ, γυμναστική) να διατηρήσουν μια καλή φυσική κατάσταση και να αναζωογονηθούν.)

Η νέα αυτή εξειδίκευση του τουρισμού υγείας κερδίζει διαρκώς μεγαλύτερη πελατεία στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης και στις ΗΠΑ.

(Μια άλλη εξειδίκευση του τουρισμού υγείας αποτελεί ο **τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες**. Το ποσοστό των ατόμων αυτών συνεχώς αυξάνεται τα τελευταία χρόνια στις ανεπτυγμένες χώρες, με αποτέλεσμα η κρατική μέριμνα να στρέφει το ενδιαφέρον της και στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των ατόμων αυτών για δραστηριότητες τουρισμού και αναψυχής.

Σε κάθε περίπτωση πάντως ο ιαματικός- θεραπευτικός τουρισμός παραμένει η κυρίαρχη μορφή του τουρισμού με ιστορία και παράδοση πολλών αιώνων και με ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας, που διαθέτει ένα τεράστιο και σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτο πλούτο ιαματικών πηγών.)

(Οι τρεις διαφορετικές εκφάνσεις του τουρισμού υγείας) ^{αυτή είναι η ομοιογένεια} έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά όσον αφορά κυρίως στους χρήστες αυτών των τύπων τουρισμού, που επιτρέπουν να προωθηθεί η ανάπτυξη τους σαν ένα πλήγμα ειδικών μορφών με κοινά χαρακτηριστικά. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχουν και σημαντικές διαφορές ως προς τα κίνητρα και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των τουριστών, γεγονός που επιτρέπει και μια ανεξάρτητη προσέγγιση.

⁸ Πηγή: «Προκαταρκτικό εθνικό οικονομικό χωροταξικό σχέδιο τουρισμού», ΕΟΤ, Αθήνα 1994

4.3.1 Ιαματικός τουρισμός

Ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, με έντονα χαρακτηριστικά κοινωνικού τουρισμού και έχει ως σκοπό την εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών για θεραπευτικούς σκοπούς.

Στη διεθνή και ελληνική ορολογία έχει καθιερωθεί ως αντίστοιχος όρος η λέξη θερμαλισμός.

Η Ελλάδα είναι πλούσια σε ιαματικές πηγές με ποικίλη φυσικοχημική σύσταση που έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά νερά των περισσότερων πηγών ενδείκνυνται για εφαρμογή στις μορφές της σύγχρονης φυσικής υδροθεραπείας, δηλ. στη λουτροθεραπεία (εμφανίζεται επίσης ως πηλοθεραπεία ή ατμοθεραπεία), ποσιθεραπεία και εισπνοθεραπεία.

4.3.2 Τουρισμός υγιεινής και φυσικής διαβίωσης

Κατά τη διάρκεια του 18ου και 19ου αιώνα, αναπτύχθηκαν υψηλής ποιότητας ιαματικά κέντρα σε ελκυστικές τοποθεσίες στην Κεντρική Ευρώπη, αποτελώντας πόλο έλξης για τις υψηλές κοινωνικοοικονομικές τάξεις.

Τα κέντρα αυτά προσφέρουν σημαντικές ιατρικές, καθώς και άλλες συμπληρωματικές υπηρεσίες ψυχαγωγίας (καζίνο), αλλά και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πιο πρόσφατα αυξήθηκε η ζήτηση των τουριστών για κέντρα που παρέχουν θαλασσοθεραπείες, οι οποίες αποβλέπουν στη μεγιστοποίηση της θεραπευτικής ιδιότητας της θάλασσας και των παράγωγων της (φύκια) σε παραθαλάσσιες περιοχές με αναζωογονητικό κλίμα.

Τα κέντρα που παρέχουν θαλασσοθεραπείες, ανέρχονται σε 30 περίπου στην Ευρώπη και αναπτύχθηκαν κυρίως στη Γαλλία, συνοδευόμενα από πολυτελή ξενοδοχεία (πχ το Bobet Biarritz).

Αλλα γνωστά κέντρα υγείας βρίσκονται στη Γερμανία, Ελβετία, σε χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης και στην Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Χωρών.

Σε πολλές χώρες η επίσκεψη σε τέτοιου είδους κέντρα αποπληρώνεται από την ιατρική ασφάλεια των επισκεπτών, εφόσον τα κέντρα αυτά θεωρούνται ιατρικής σημασίας. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, οι ασφαλισμένοι στο γερμανικό εθνικό σύστημα υγείας έχουν το δικαίωμα να επισκέπτονται ιαματικά κέντρα τρεις εβδομάδες κάθε τρία χρόνια. Κατά κανόνα οι ασθενείς

αυτοί αποζημιώνονται μόνο για τα έξοδα ιατρικής περίθαλψης, ενώ υποχρεούνται να καλύψουν τα έξοδα διαμονής τους

Στην Ελλάδα το πρώτο κέντρο θαλασσοθεραπείας δημιουργήθηκε το 1997 στις βόρειες ακτές της Κρήτης και εντάσσεται σε ξενοδοχειακό συγκρότημα (Royal Mare Village)

Είναι προσαρμοσμένο στα γαλλικά πρότυπα και θεωρείται ένα από τα καλύτερα κέντρα της Ευρώπης.

Το 1998 άρχισε να λειτουργεί ένα νέο κέντρο θαλασσοθεραπείας ενταγμένο επίσης σε ξενοδοχειακό συγκρότημα (το Mythos Palace), το «spa center» στην παραλία Γεωργούπολης στα Χανιά

Σύγχρονο κέντρο θαλασσοθεραπείας λειτουργεί από το 1997 και στη Βραυρώνα Αττικής μέσα στο συγκρότημα Mare Nostrum, με όλες τις ανέσεις που απαιτούνται για τη λειτουργία του.

Η ένταξη των ιαματικών πηγών σε ένα πλέγμα ποικίλων εγκαταστάσεων που να συνδυάζουν και άλλες δραστηριότητες (αθλητισμός για κάθε ηλικία, πολιτιστικές δραστηριότητες, πάρκα, εγκαταστάσεις αναψυχής για νέους και παιδιά), μπορούν να αποτελέσουν κύριο παράγοντα για την αγάπτη τους σε παραθεριστικά κέντρα μακράς παραμονής και για να προσελκύσουν τουρίστες μικρότερης ηλικίας.

Εξάλλου, η διεθνής εμπειρία έχει αποδείξει ότι η βιωσιμότητα των Κέντρων Θαλασσοθεραπείας ή γενικότερα των Κέντρων Τουρισμού Υγείας είναι καλύτερη όταν συνδυάζεται με ξενοδοχειακή μονάδα ανώτερης κατηγορίας. Έτσι, το σύστημα λειτουργεί αμφίδρομα, η πελατεία του ξενοδοχείου αποτελεί τον πυρήνα της πελατείας του κέντρου και η λειτουργία του Κέντρου αναβαθμίζει ποιοτικά τη διακυκτερευση στο ξενοδοχείο⁹.

Διεθνώς χρησιμοποιείται ο όρος Spa (πρόκειται για το όνομα μιας παραθεριστικής πόλης κοντά στη Λιέγη Βελγίου) για να περιγράψει τα ιαματικά παραθεριστικά κέντρα στα οποία παρέχονται ιαματικά λουτρά (health spas) που χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία διαφόρων παθήσεων,

⁹ Πληροφορικά αναφέρω ότι στην Ευρώπη το πακέτο παραμονής σε ξενοδοχείο 4* με ημιδιατροφή, ιατρικό check-up και μια σειρά φροντίδων σε ένα από αυτά τα κέντρα για μια εβδομάδα, κυμαίνεται μεταξύ 220.000 και 300.000 δρχ, ανάλογα με την εποχή και τον βαθμό εξειδίκευσης των φροντίδων.

αλλά αποτελούν ταυτόχρονα και τρόπος ξεκούρασης από το καθημερινό άγχος των μεγαλουπόλεων

Τα ιαματικά νερά και τα υποπροϊόντα λιάσης που βρέθηκαν στα κέντρα αυτά, εξελίχθηκαν έτσι, ώστε να αποτελέσουν ένα σημαντικό παράγοντα στη θεραπεία ορισμένων παθήσεων

Σήμερα διακρίνουμε ότι υπάρχουν δύο τομείς για τους οποίους χρησιμοποιείται ο όρος spa σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

- στον τομέα που προσφέρει θεραπείες ιατρικών παθήσεων (απαραίτητη προϋπόθεση τα ιαματικά νερά)
- στον τομέα που προσφέρει θεραπείες με σκοπό τη μείωση του άγχους και τη βελτίωση της φυσικής κατάστασης του πελάτη.

Παρόλο όμως που ο όρος spa δηλώνει τα ιαματικά κέντρα στα οποία θεραπεύονται διάφορες ασθένειες, οι ταξιδιωτικοί πράκτορες, οι tour operators και γενικά η τουριστική βιομηχανία χρησιμοποιεί τον όρο αυτό με την ευρύτερη έννοια του.

Σήμερα μοντέρνα παραθεριστικά κέντρα υγείας με διαφορετικό στυλ και φιλοσοφία, υπόκεινται στην ίδια ονομασία και για το λόγο αυτό χρησιμοποιούμε τη γενικότερη έννοια του «τουρισμός υγείας» που καλύπτει τις διαφορετικές επιχειρηματικές και τουριστικές δραστηριότητες που έχουν προκύψει.

4.3.3 Τουρισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες

Αυτή η μορφή τουρισμού δεν στοχεύει στη θεραπεία ή στη βελτίωση της υγείας των ατόμων, αλλά στην παροχή της δυνατότητας να ταξιδέψουν και να μπορέσουν να απολαύσουν την εμπειρία αυτή. Ιδιαίτερη σημασία έχει δοθεί την τελευταία δεκαετία στη βελτίωση της υποδομής των ξενοδοχείων και τουριστικών θέρετρων για την υποδοχή των ατόμων με φυσικές αναπηρίες.

Παράλληλα ιδιωτικοί τουριστικοί οργανισμοί και κρατικοί φορείς έχουν αναλάβει την προώθηση και προβολή προγραμμάτων ταξιδιών που θα επιτρέψουν σε αυτά τα άτομα να ταξιδεύουν περισσότερο...

Οι περιοχές θεραπευτικού τουρισμού συχνά προτιμώνται απο άτομα με ειδικές ανάγκες, ενώ επίσης δημοφιλή είναι και τα χειμερινά και θερινά θέρετρα γιατί συνδυάζουν τις άλλες τουριστικές υπηρεσίες με προγράμματα αθλητισμού, ψυχαγωγίας, κλπ.)

Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού θεωρείται βέβαιη, εφόσον ο αριθμός των ατόμων με κάποιας μορφής φυσικής αναπηρίας είναι πολύ μεγάλος και ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες (στις ΗΠΑ τα άτομα με ειδικές ανάγκες υπολογίζονται σε 35 εκατομμύρια). Η ένταξη των ατόμων αυτών στις τουριστικές δραστηριότητες επιβάλλεται, ανεξάρτητα απο τις οικονομικές τους δυνατότητες.

Προς την κατεύθυνση αυτή επιβάλλεται η δημιουργία κινήτρων εκ μέρους των χωρών- μελών αλλιά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τουριστικό κλάδο για τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής και γενικότερα του ανάλογου ενδιαφέροντος απο τους τουριστικούς οργανισμούς

Αν και η χώρα μας κάτω απο ειδικές συνθήκες και με το δεδομένο των φυσικών χαρακτηριστικών που διαθέτει έχει τη δυνατότητα, να αποτελέσει τουριστικό προορισμό για τα άτομα αυτά, αποκομίζοντας τα ανάλογα οφέλη, σήμερα αδυνατεί να φιλοξενήσει ομάδες ατόμων με ειδικές ανάγκες (εκτός ορισμένων μεμονωμένων περιπτώσεων), διότι λόγω των ιδιοτεροτήτων που αυτές παρουσιάζουν απαιτείται μια άλλη μορφή οργάνωσης και λειτουργίας της τουριστικής υποδομής, καθώς και ειδικές εγκαταστάσεις που δεν υπάρχουν στις ελληνικές ξενοδοχειακές μονάδες.

4.3.4 Τουρισμός παραχείμασης

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση για ανάπτυξη του τουρισμού παραχείμασης σε σύνδεση με το θεραπευτικό τουρισμό. Πρόκειται για άτομα τρίτης ηλικίας που περνούν μεγάλο χρονικό διάστημα του χειμώνα σε περιοχές της Ευρώπης (με ήπιο κλίμα.)

Παρόλο που οι δύο μορφές τουρισμού συνδέονται στενά και θα μπορούσαν να εξετασθούν ως πλέγμα δραστηριοτήτων, (θεωρώ ότι ο τουρισμός παραχείμασης θα μπορούσε να θεωρηθεί μορφή του τουρισμού υγείας μόνο στην περίπτωση που το κίνητρο των τουριστών αυτών είναι η υγεία.)

4.3.5 Προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού υγείας

Οι χώρες προέλευσης και προορισμού των περισσότερων πελατών τουρισμού υγείας είναι οι ανεπτυγμένες χώρες της κεντρικής Ευρώπης και η Σκανδιναβία.

Σημαντικό ρόλο στο θεραπευτικό τουρισμό παίζει η ιστορική παράδοση, αλλά και η ιατρική που παραδίδεται στις χώρες αυτές τις ιαματικές ιδιότητες των πηγών.

Τα περισσότερα από τα επιτυχημένα παραθεριστικά κέντρα βρίσκονται σε περιοχές με ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, όπως οι Αυστριακές και Ελβετικές Αλπεις, ή σε περιοχές γνωστές για την ποιότητα των φυσικών πόρων τους, όπως Evian Les Bains ή Vichy στη Γαλλία. Σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών αποτελεί η σωστή διαμόρφωση και η διακόσμηση των εσωτερικών χώρων, καθώς και οι προσφερόμενες εγκαταστάσεις.

Η ανάγκη για τέτοιου είδους κέντρα είναι κυρίως διαδεδομένη σε ανθρώπους που ζουν σε μεγάλα αστικά κέντρα και ανήκουν στις υψηλότερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις. Το κίνητρο για την επίσκεψη σε ένα κέντρο υγείας σήμερα δεν είναι η μείωση του βάρους των επισκεπτών (Μ. Βρετανία στη δεκαετία του '50 με τα «fat farms»), αλλά η ξεκούραση, η χαλάρωση και η αντιμετώπιση του καθημερινού άγχους της αστικής ζωής και της εργασίας.

Στον κλασικό τομέα θεραπείας για μεγαλύτερους σε ηλικία ανθρώπους οι οποίοι ζητούν συγκεκριμένες θεραπείες σε κλινικό περιβάλλον και στον τομέα αυτό, του οποίου έχει εντοπιστεί μια αυξανόμενη ζήτηση από νεότερους σε ηλικία ανθρώπους, οι οποίοι θέλουν να βελτιώσουν τη φυσική τους κατάσταση και εμφάνιση σε μια άνετη και ελκυστική ατμόσφαιρα.

Οι μεσογειακές χώρες έχουν μια ικανοποιητική ζήτηση, αλλά υστερούν σε υποδομή, αφού όλο το βάρος της ανάπτυξης τους δόθηκε στον μαζικό τουρισμό. Σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα για τις μεσογειακές χώρες είναι το ήπιο κλίμα τους, ιδιαίτερα για τον τουρισμό υγεινής διαβίωσης και για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Την τελευταία δεκαετία επενδύθηκαν σημαντικά ποσά για την ανανέωση και επέκταση υπαρχόντων θεραπευτικών κέντρων για την ικανοποίηση της αυξανόμενης ζήτησης, η οποία ήταν αποτέλεσμα της συνειδητοποίησης των

ωφελειών της καλής υγείας σε συνδυασμό με το ανανεωμένο ενδιαφέρον για φυσική ζωή και θεραπείες ομορφιάς

Είναι δύσκολο να μετρήσουμε το μέγεθος αυτής της αγοράς, λόγω έλλειψης στατιστικών στοιχείων, αλλά μπορούμε να επισημάνουμε τους κύριους τομείς ανάπτυξης της αγοράς του τουρισμού υγείας

- Τομέας θεραπείας (Curative), για τη θεραπεία ρευματισμών, αρθρίτιδας, για την κακή κυκλοφορία του αίματος, για προβλήματα στο αναπνευστικό και πεπτικό σύστημα καθώς και για τη θεραπεία του άγχους.
- Τομέας πρόληψης (Preventative), για την ανάπτυξη της φυσικής κατάστασης και υγείας
- του πελάτη μέσω θεραπειών ομορφιάς και ειδικών προγραμμάτων γυμναστικής και διαίτας
- Υγεία, καλή φυσική κατάσταση και διασκέδαση (Health, Fitness και Leisure) για υγιεινές διακοπές με δραστηριότητες αναψυχής.

Οι εγκαταστάσεις που συνήθως παρέχονται σε μοντέρνα κέντρα υγείας είναι

- Εγκαταστάσεις ευρείας κλίμακας θεραπευτικών και προληπτικών μέτρων για ασθενείς και υγιείς πελάτες
- Προσφορά εκτενών διευκολύνσεων για δραστηριότητες αναψυχής που δεν έχουν απαραίτητα σχέση με ιατρική περίθαλψη

Η αναγκαία υποδομή για τη δημιουργία ενός κέντρου θεραπευτικού τουρισμού ή τουρισμού υγιεινής διαβίωσης συνίσταται στην κλασική κτιριακή υποδομή (θεραπευτήριο και συχνά ξενοδοχείο) και σε μια σειρά άλλες παροχές που θα βελτιώνουν και θα κάνουν ανταγωνιστική την εικόνα του κέντρου, όπως σύγχρονα ιατρεία, θεραπευτήρια με πολυαπλές παροχές που να καλύπτουν όλες τις μορφές παθήσεων, πισίνες και αίθουσες γυμναστικής, πάρκα, αίθουσες ψυχαγωγίας και σύγχρονα κέντρα επικοινωνιών.

Εκτός όμως από αυτή την υποδομή, επειδή ιδιαίτερα τα κέντρα υγιεινής διαβίωσης απευθύνονται σε τουρίστες υψηλών εισοδημάτων, είναι αναγκαία και μια πρόσθετη υποδομή σε αθλητικές εγκαταστάσεις και σε αίθουσες προβολής (κινηματογράφος, θέατρο) ενώ πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα και για τη ψυχαγωγία των πελατών (πολιτιστικές εκδηλώσεις, κλπ) που συχνά μένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Στην περίπτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες η υποδομή αφορά είτε σε αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις που θα προσαρμόσουν την υπαρκτή ξενοδοχειακή υποδομή στις ανάγκες τους, είτε σε παρεμβάσεις στον περιβάλλοντα χώρο που θα επιτρέπουν την άθληση ή τον περίπατο σε αυτούς τους τουρίστες. Επίσης απαιτείται και μια υποδομή σε εξειδικευμένες υπηρεσίες που σχετίζονται με τις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων αυτών, όπως εξειδικευμένο ιατρικό και παραϊατρικό προσωπικό.

4.3.6 Αναγκαίες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα

1. Η έρευνα και μελέτη της ελληνικής και διεθνούς αγοράς σχετικά με τη ζήτηση και την προσφορά στον τουρισμό υγείας (εγκαταστάσεις, προσωπικό, κόστος, προβολή, κλπ)
2. Αναγκαίες νομοθετικές παρεμβάσεις (δημιουργία ενιαίου φορέα, παροχή επενδυτικών κινήτρων, κατάρτιση προσωπικού, κλπ)
3. Ολοκληρωμένη διαφημιστική καμπάνια που θα προβάλει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας στον τομέα αυτό
4. Καθορισμός της μορφής ανάπτυξης που θα έχει ο τουρισμός υγείας (θα εντάσσεται σε πλέγμα άλλων μορφών τουρισμού, θα περιλαμβάνει προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, κλπ)
5. Έκσυγχρονισμός της υπάρχουσας υποδομής
6. Μελέτη χωροταξικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων
7. Εξειδίκευση και επιμόρφωση του προσωπικού

4.3.7 Θεωρητικές εκτιμήσεις για την προσφορά και ζήτηση στην Ελλάδα

Παραθαλάσσιες, παραλίμνιες, πεδινές και ορεινές ιαματικές πηγές βρίσκονται σε όλα τα μέρη της Ελλάδας, από τη Μακεδονία ως την Κρήτη, προκειμένου να προσφέρουν σε όσους το έχουν ανάγκη τις ιαματικές τους ιδιότητες. Σύμφωνα με στοιχεία του ΙΓΜΕ στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί 822 πηγές μεταλλικών νερών όλων των κατηγοριών, καρστικές (ψυχρές με μεγάλη περιεκτικότητα σε άλατα) και θερμομεταλλικές.

Απο το σύνολο των πηγών αυτών χρησιμοποιούνται σε μεγάλο ή μικρό βαθμό οι 348, δηλ. το 42%, για λουτροθεραπεία (180 πηγές), για λουτροθεραπεία και πόση ύδατος (20) και μόνο για πόση ύδατος (148)

Ο ΕΟΤ έχει ανακηρύξει 76 πηγές ως ιαματικές. Στην κυριότητα και εκμετάλλευση του ανήκουν οι πηγές τουριστικής σημασίας, όπως έχουν χαρακτηρισθεί.

Η σημερινή κατάσταση της προσφοράς του συγκεκριμένου τουριστικού προϊόντος στη χώρα μας χαρακτηρίζεται ουσιαστικά από υπερεκμετάλλευση της υπάρχουσας υποδομής και από προσκόλληση στην παραδοσιακή μορφή του που επιτρέπει να απευθύνεται μόνο σε ένα τύπο πελατών, σε ηλικιωμένους ή μεσαίας ηλικίας άτομα με προβλήματα υγείας.

Η προσφορά όμως αυτή αφορά σχεδόν αποκλειστικά την ημεδαπή πελατεία με μεσαία και χαμηλά εισοδήματα. Αυτό το γεγονός συνδέεται με την ισχυρή παράδοση που έχει ο ιαματικός τουρισμός στη χώρα μας ήδη από τον 19ο αι. και που ενισχύεται από το γεγονός ότι μέρος των δαπανών αυτών καλύπτεται από την κοινωνική ασφάλιση των ασθενών, καθώς και ότι ειδικά προγράμματα θεραπευτικού τουρισμού συμπεριλήφθηκαν στον κοινωνικό τουρισμό.

Είναι σαφές ότι η ζήτηση αυτής της μορφής δεν είναι ικανή να οδηγήσει σε ποιοτικές αλλαγές ή ακόμα περισσότερο σε έργα εκσυγχρονισμού της υπάρχουσας υποδομής.

Ίσως η πιο ενδιαφέρουσα εξέλιξη συνίσταται στο γεγονός ότι ο τουρισμός υγείας που παραδοσιακά αφορούσε ειδικές ομάδες πληθυσμού, αποκτάει ένα νέο νόημα και απευθύνεται πλέον δυναμικά σε όλοένα μεγαλύτερες ομάδες με διαφορετικά δημογραφικά και εισοδηματικά χαρακτηριστικά. Σε αυτή την εξέλιξη η Ελλάδα παρουσιάζει πολλά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά απαιτούνται μεταξύ άλλων νομοθετικές παρεμβάσεις και μέτρα ώστε να αναπτυχθούν και να γίνουν ανταγωνιστικές οι μορφές του τουρισμού υγείας που αναλύθηκαν.

Ο τομέας πρόληψης παρουσιάζει ραγδαία εξέλιξη και έχει αρχίσει να καταλαμβάνει ένα σημαντικό τμήμα της αγοράς health spas. Αυτό οφείλεται στην ανάγκη και αναζήτηση των επισκεπτών για ξεκούραση σε πολυτελές περιβάλλον, για ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τη βελτίωση της φυσικής κατάστασης του πελάτη, για ιατρικές ή και διαιτητικές συμβουλές για

συντήρηση και έλεγχο του βάρους των επισκεπτών, για θεραπεία απο το άγχος και το στρες των μεγαλιουπόλεων και μέρος κατάλληλο για διάλειμμα ή διακοπές, όπου οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ξεκουραστούν σε ένα ελκυστικό περιβάλλον όπου θα μπορέσουν να βελτιώσουν και την υγεία τους γενικότερα

Έχει εντοπιστεί παγκοσμίως μια αυξανόμενη ανάγκη για κέντρα, τα οποία να προσφέρουν ποικιλία απο διάφορες μοντέρνες υπηρεσίες σε συνδυασμό με ιαματικές θεραπείες. Έχει υπάρξει σημαντική ανάπτυξη στην παροχή, περιορισμένων σε μέγεθος, health και fitness εγκαταστάσεων, απο ένα μεγάλο αριθμό ξενοδοχειακών εταιρειών στην Ευρώπη και παγκοσμίως.

Εγκαταστάσεις για jacuzzi/ whirlpool παρέχονται ακόμη και σε μεμονωμένα δωμάτια πελατών

Οι κύριες ευρωπαϊκές πηγές τουρισμού υγείας και ιαματικών λουτρών αντλούν τουρίστες κυρίως απο τη Γερμανία, Γαλλία και Ελβετία. Ειδικά στη Γερμανία και Γαλλία υπάρχει η τάση διαλειμμάτων μιας εβδομάδας σε ιαματικά κέντρα πριν απο τις κύριες ετήσιες διακοπές.

4.3.8 Συμπεράσματα

Μια γενική εκτίμηση είναι οτι οι διεθνείς εξελίξεις της ζήτησης για τέτοιες μορφές τουρισμού είναι θετικές, καθώς και οτι μια τέτοια επένδυση προσφέρεται για μακροπρόθεσμο περιφερειακό προγραμματισμό, αφού δημιουργεί σημαντικό αριθμό νέων θέσεων απασχόλησης.

Σημαντικά πλεονεκτήματα είναι επίσης οτι πρόκειται για τουριστική δραστηριότητα που ασκείται καθόλη τη διάρκεια του έτους, καθώς και οτι μπορεί να συμπληρώνεται σε πολλές περιπτώσεις και με προσοδοφόρες παράλληλες παραγωγικές δραστηριότητες (μεταλλικά νερά).

Τέλος πρέπει να ληφθεί υπόψη οτι αυτός ο τύπος τουρισμού εμφανίζει μια συνεχή τάση ανανέωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών (φυσικοθεραπείες, αισθητική, υγιεινή διατροφή, αθληση, κλπ) με αποτέλεσμα να γίνεται ένας απο τους πιο δυναμικούς κλάδους της τουριστικής αγοράς, ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό χώρο, με δυνατότητες να ανταποκριθεί τόσο στην εγχώρια, όσο και στην αλλοδαπή ζήτηση.

4.4 Πολιτιστικός - πνευματικός τουρισμός

4.4.1 Γενικά¹⁰

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι μια ειδική μορφή τουρισμού, η οποία δεν αποτελεί καινοφανή δραστηριότητα για την Ελλάδα. Απο την αρχαιότητα πραγματοποιούνταν πολιτιστικά ταξίδια, ή ορθότερα περιηγήσεις, που στόχευαν στην άμεση γνωριμία με άλλες κοινωνίες και άλλους πολιτισμούς. Περιηγητές αριστοκράτες, φίλοι της περιπέτειας, συγγραφείς, καλλιτέχνες και λόγιοι παρουσιάστηκαν απο τα χρόνια της τουρκοκρατίας εως σήμερα.

Η τουριστική εικόνα της Ελλάδας, όπως άλλωστε αυτή προβλήθηκε μέσω των τουριστικών οδηγών που κυκλοφόρησαν απο τον 19ο αιώνα και μέχρι τη δεκαετία του εξήντα, ήταν ταυτισμένη με τον αρχαιολογικό - μνημειακό της πλούτο.

Παρα το γεγονός όμως οτι απο την ίδρυση του ΕΟΤ μεταπολεμικά, υπήρξε ενδιαφέρον σχετικά με το πολιτιστικό περιεχόμενο της πολιτικής του και ενώ χρησιμοποιήθηκαν ποικίλες μορφές αξιοποίησης και ανάδειξης του ιστορικού πλούτου της χώρας, φαίνεται οτι οι δραστηριότητες αυτές δεν απέκτησαν τα χαρακτηριστικά μιας ενιαίας ή συνεκτικής τουλάχιστον τουριστικής πολιτικής.

Παρόλο που η διάκριση μεταξύ πολιτιστικού τουρισμού και τουρισμού αναψυχής δεν είναι ξεκάθαρη, η σημαντική έλξη που ασκούν στους τουρίστες οι πολιτιστικοί παράγοντες στις τουριστικές περιοχές, υπαγορεύει την ανάγκη διατύπωσης ενός αυστηρού ορισμού για τον πολιτιστικό τουρισμό.

Ενας τέτοιος ορισμός δόθηκε απο την Ν.Κόνσοβα, η οποία αναφέρει οτι «ως πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να χαρακτηριστεί η περιήγηση που έχει κύριο στόχο τη γνωριμία και εκτίμηση της ιστορικής, καλλιτεχνικής και πνευματικής κληρονομιάς, καθώς και της σύγχρονης πολιτισμικής δημιουργίας μιας περιοχής. Πρόκειται δηλαδή, για μια ειδική μορφή τουρισμού που απευθύνεται σε κοινό αρκετά υψηλού μορφωτικού επιπέδου και επικεντρώνεται στην επίσκεψη πολιτιστικών χώρων και εγκαταστάσεων (μνημείων, μουσείων, πινακοθηκών, θεάτρων, κλπ) και γενικότερα στην εμβάθυνση στα στοιχεία του πολιτιστικού πλούτου του παρελθόντος και του παρόντος».

10 Επιμορφωτικό πρόγραμμα υπαλλήλων ΕΟΤ, «Ευρωπαϊκή Ένοποίηση και Πολιτιστικός Τουρισμός», Αθήνα 16.3- 6.4.1994

Ο πολιτιστικός τουρισμός παρουσιάζει πλήθος πλεονεκτημάτων¹¹:

- προβάλλει την πολιτιστική ταυτότητα μιας χωρικής ενότητας
- ευνοεί την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών
- έχει λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις από τον μαζικό τουρισμό
- απορροφά μέρος του τουριστικού ρεύματος από άλλες πολυσύχναστες περιοχές
- καταπολεμά την ανεργία σε τοπικό επίπεδο
- συγκρατεί τον τοπικό πληθυσμό και αποτρέπει τη μετακίνηση προς τα αστικά κέντρα
- διατηρεί τα παραδοσιακά επαγγέλματα διότι εξακολουθούν να εξυπηρετούν ανάγκες (κατασκευαστές σαμαριών, κατασκευαστές στεγών για ανεμόμυλους, κλπ)

4.4.2 Προοπτικές εξέλιξης του πολιτιστικού τουρισμού - προτάσεις στρατηγικής

Οι προοπτικές του ρόλου του πολιτισμού στον τουρισμό διαγράφονται θετικές και αυξανόμενες, έστω και αν θεωρηθεί χαμηλό το σημερινό πολιτιστικό επίπεδο εγρήγορσης του μέσου τουρίστα, εν τούτοις οι λαοί αναζητούν τις ρίζες τους και αφυπνίζονται για την ανάγκη διατήρησης των ζωντανών παραδειγμάτων πολιτιστικής συμβίωσης. Αυξάνονται οι κατηγορίες των τουριστών που αποστρέφονται την μετριότητα της τουριστικοποιημένης πολιτιστικής προσέγγισης (βλέπε «αμερικανοποιημένη ελληνική παραδοσιακή κουζίνα», κοινότυπη αρχιτεκτονική ξενοδοχειακών μονάδων, κλπ)

Αναλύσεις της κοινωνικο- πολιτιστικής συμπεριφοράς τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική δείχνουν ότι η τάση αύξησης των αναγκών του ανθρώπου από πολιτιστική και θρησκευτική άποψη είναι ισχυρή.

Πρόκειται για μια σημαντική μακροπρόθεσμη τάση που θα μας απασχολήσει για πολλές δεκαετίες στο μέλλον. Για μερικούς παρατηρητές, η τάση αυτή ανατρέπει τις ορθολογικές τάσεις που εκφράζονταν για τον δυτικό πολιτισμό πριν 30 χρόνια.

¹¹ Πηγή: «Σύνθετη παρέμβαση για τη γυναικεία απασχόληση στον οικολογικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό τουρισμό στην Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησο», ΙΠΑ, Αθήνα 1996

Η βασική τουριστική προσφορά που ικανοποιεί τις τάσεις αυτές δεν μπορεί να δημιουργηθεί τεχνικά. Στην Ελλάδα όμως εκτός από την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που μαρτυρά την πνευματική ζωή των ανθρώπων, σημαντικός είναι και ο σύγχρονος πνευματικός και θρησκευτικός πολιτισμός. Τα στοιχεία του πλούτου όμως αυτού συχνά παραμελούνται ή αποκρύπτονται, γεγονός που επιβεβαιώνει την έλλειψη στρατηγικής αναφορικά με την πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη.

Τα στοιχεία που θα πρέπει να περιλαμβάνει μια στρατηγική ανάδειξης του πολιτισμού της χώρας μας προκειμένου να προσελκύσουν τουρίστες είναι :

- Προβολή και ανάδειξη της εθνικής και τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς (ανάγκη αναφοράς σε νέες μεθόδους και μέσα προβολής και αξιοποίησης)
- Διαφύλαξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς των μνημείων και των κειμηλίων
- Μέριμνα για να γίνει εφικτός ο παράλληλος σεβασμός του φυσικού περιβάλλοντος, των μνημείων και των πνευματικών αξιών της πολιτιστικής μας κληρονομιάς
- Ανάγκη διαπαιδαγώγησης του γηγενούς πληθυσμού και των επισκεπτών στο τρίπτυχο της πολιτιστικής κληρονομιάς : περιβάλλον- μνημεία- πνευματικότητα
- Ανάγκη χρησιμοποίησης συγχρόνων μέσων πληροφόρησης (teleconference, video, multimedia, κλπ) και εκπαιδευτικών συστημάτων για τη διδασκαλία, ενημέρωση και προβολή σημαντικών θεμάτων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Ανάγκη παρουσίασης και γνωριμίας της Ορθοδοξίας και του εορταστικού της κύκλου (εκδοση ενημερωτικού οδηγού, κλπ). Εξάλλου, αναμένεται ότι τα ταξίδια πνευματικού και θρησκευτικού χαρακτήρα θα αποτελέσουν τμήμα αιχμής μετά το 2000.
- Οργάνωση τμημάτων για αλλοδαπούς μαθητες στις διακοπές, όπου θα συνδυάζεται η επίσκεψη των μνημείων και η διδασκαλία της ιστορίας μας, πχ. Μινωικός, Μυκηναϊκός πολιτισμός, Βυζάντιο και Ορθοδοξία, κλπ.

Ειδικοί και διεθνείς οργανισμοί, μεταξύ των οποίων και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών, το ICOMOS επισημαίνουν ότι τα επόμενα χρόνια οι τάσεις ανάπτυξης του τουρισμού θα είναι ιδιαίτερα πιεστικές σε βάρος

περιοχών, που συνήθως είναι ευαίσθητες λόγω του οικολογικού και πολιτιστικού τους χαρακτήρα.

Ο τουρισμός είναι μεν ένα φαινόμενο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό, αλλά είναι μη αναστρέψιμο. Για να παραμείνουν λοιπόν ανεκτές οι επιπτώσεις του στο ^{τοπικό} περιβάλλον, και ειδικότερα στα μνημεία και στις τοποθεσίες, θα πρέπει να μελετηθεί προσεκτικά και να αποτελέσει σκοπό όλων των επιπέδων μιας σχετικής αποτελεσματικής πολιτικής.

Στα πλαίσια αυτά το ICOMOS πρότεινε το 1976 την «Χάρτα του Πολιτιστικού Τουρισμού», μέσω της οποίας αναγνωρίζει τον πολιτιστικό τουρισμό ως την κατ'εξοχήν δραστηριότητα τόσο για την «ανακάλυψη» των μνημείων και των τοποθεσιών, όσο και για τη διατήρηση και προστασία τους

Η Χάρτα αυτή υπογράφηκε στις Βρυξέλλες (9.11.1976) με την ευκαιρία του Διεθνούς Σεμιναρίου για τον Συγχρονο Τουρισμό και τον Ουμανισμό από εκπροσώπους του ICOMOS και άλλων επτά διεθνών οργανώσεων που έχουν σχέση με τον τουρισμό (όπως η Europa Nostra, η Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων, η Διεθνής Ακαδημία Τουρισμού, κ.α).

Ο Διεθνής Οργανισμός Τουρισμού και η Ουνέσκο ^{UNESCO} ανέλαβαν μάλιστα σε συνεργασία με τους φορείς, που υπέγραψαν τη Χάρτα, την υποχρέωση να εφαρμοστεί μια πολιτική προστασίας απέναντι στις επιπτώσεις της άναρχης ανάπτυξης του τουρισμού με κύριο σκοπό τον σεβασμό και την προστασία της αυθεντικότητας και της ποικιλίας των πολιτιστικών αξιών τόσο στις αναπτυσσόμενες, όσο και στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες. Αλλωστε η προστασία αυτής της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί προϋπόθεση ύπαρξης του διεθνούς τουρισμού και πρωταρχική του αφετηρία.

4.4.3 Ευρωπαϊκή πολιτική και αναπτυξιακά προγράμματα¹²

Στο μέτρο που οι κίνδυνοι απο τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού συνειδητοποιούνται σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο, φαίνεται ότι πραγματοποιείται σταδιακά μια σύγκλιση μεταξύ της τουριστικής και της πολιτιστικής πολιτικής.

Αρχής γενομένης απο τα ανεπτυγμένα ευρωπαϊκά κράτη, καταβάλλεται προσπάθεια να συνδεθεί η τουριστική με την πολιτιστική ανάπτυξη.

Οι στόχοι των εθνικών πολιτικών συγκλίνουν σε δυο άξονες:

- την ανάγκη αρμονικότερης γεωγραφικής κατανομής της τουριστικής δραστηριότητας με σκοπό τη μείωση των πιέσεων σε ευαίσθητες οικολογικά και πολιτιστικά περιοχές, παγκοσμίως συχνά ενδιαφέροντος
- στην ανάγκη διάδοσης νέων μορφών τουρισμού, ήπιου χαρακτήρα, όπως η προτεινόμενη απο το ICOMOS αυτή του **πολιτιστικού τουρισμού**, που αποβλέπει στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη γνώση των πολιτισμών, των παραδόσεων και του τρόπου ζωής των λαών.

Στα πλαίσια αυτά και μετά απο τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την ευκαιρία του Έτους Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς 1975, το Συμβούλιο της Ευρώπης ασχολήθηκε για πρώτη φορά με την ιδέα των **πολιτιστικών διαδρομών**¹³. Έτσι, λίγο αργότερα, σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ουνέσκο, προχώρησε στη συγκρότηση θεματικών πολιτιστικών διαδρομών αρχίζοντας απο τις δυτικές περιοχές της Ευρώπης, με τους δρόμους του Μπαρόκ και τους δρόμους της μουσικής (Μότσαρτ). Απο το 1992 μάλιστα, που συστάθηκε ' το Συμβούλιο Προσανατολισμού ερευνάται η μεθοδολογία των πολιτιστικών διαδρομών, της οποίας πειραματική εφαρμογή προβλέπεται να είναι οι δρόμοι του μοναχισμού στην Ευρώπη.

12 Πηγή : Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ευρώπη 2000, Προοπτική Ανάπτυξης του Κοινοτικού Εδάφους, Βρυξέλλες- Λουξεμβούργο 1992

13 Οι πολιτιστικές διαδρομές αφορούν εκδηλώσεις που επικεντρώνονται σε κάποιο κοινό θέμα. Μπορεί να είναι ενα σύνολο επισκέψεων σε ιστορικούς χώρους ή μνημεία, αλλά και συμμετοχή σε εκθέσεις, συνέδρια, φεστιβάλ, κ.α., τα οποία όμως εντάσσονται στην ίδια θεματική ενότητα. Ο χαρακτήρας των πολιτιστικών διαδρομών μπορεί να προβάλει τόσο τα κοινά καλλιτεχνικά, όσο και τα γεωγραφικά- ιστορικά χαρακτηριστικά της περιοχής στα οποία περιλαμβάνονται και οι τόποι για τους προσκυνητές.

Σκοποί του Συμβουλίου της Ευρώπης ήταν ¹⁴:

- η ενθάρρυνση των πολιτιστικών ανταλλαγών πέρα από τα πολιτικά σύνορα
- η δημιουργία πολιτιστικών συνεργασιών συμπεριλαμβανομένης και των συγχρόνων δημιουργιών
- η προστασία και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ως παράγοντα που συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Η Ουνέσκο διαπίστωσε ότι ο πολιτισμός και η ανάπτυξη συνδέονται αναπόσπαστα σε οποιαδήποτε κοινωνία, όποιο κι αν είναι το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης της ή ο πολιτικός και οικονομικός προσανατολισμός της. Θεωρώντας ότι στο εξής ο πολιτισμός πρέπει να θεωρηθεί άμεση πηγή έμπνευσης για την ανάπτυξη και αντίστροφα, εγκαινίασε την 21.1.88 την Παγκόσμια Δεκαετία Πολιτιστικής Ανάπτυξης.

Οι βασικοί στόχοι αυτής της προσπάθειας είναι:

- να αναγνωρισθεί η πολιτιστική διάσταση της ανάπτυξης
- να επιβεβαιωθούν και να εμπλουτιστούν οι πολιτιστικές ταυτότητες των λαών
- να διευρυνθεί η συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή
- να προωθηθεί η διεθνής πολιτιστική συνεργασία

Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής, η Ουνέσκο χρηματοδοτεί μεταξύ άλλων το σχέδιο με τίτλο «**Πλήρης μελέτη των δρόμων του μεταξίου : οι δρόμοι του διαλόγου**» Το σχέδιο έγινε θερμά δεκτό από τους επιστήμονες, τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς και τα μαζικά μέσα ενημέρωσης.

Θεωρείται ότι οι δρόμοι του μεταξίου, των караβανιών δηλαδή, που συνέδεαν Δύση και Ανατολή, ήταν οι δρόμοι δια μέσου των οποίων κυκλοφορούσαν οι ιδέες, οι τεχνολογίες, οι θρησκείες και οι τέχνες, επιτρέποντας τη διασταύρωση των πολιτισμών. Στα πλαίσια του σχεδίου αυτού προβλέπεται ότι θα ασχοληθούν τελικά περισσότεροι από χίλιους ειδικούς, που θα συνεργαστούν στενά με τις τριάντα χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, τις οποίες

¹⁴ Απόφαση του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με σχέδιο κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού, 92/421/ΕΟΚ

διέσχιζαν οι δρόμοι του μεταξιού και όπου θα λειτουργήσουν ισάριθμα επιμέρους προγράμματα.

Μετα απο αυτό το διεθνές ενδιαφέρον σχετικά με το πολιτιστικό περιεχόμενο του τουρισμού και τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Έτους Τουρισμού, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έλαβε τον Ιούλιο του 1992 την «Απόφαση σχετικά με σχέδιο κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού», μέσω της οποίας επισημαίνεται μεταξύ άλλων:

- ο τουρισμός που κατέχει σημαντική θέση στην οικονομία των χωρών- μελών θα πρέπει να σέβεται τους τοπικούς πληθυσμούς, καθώς και το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- θα πρέπει να προωθηθεί η καλύτερη ενσωμάτωση του τουρισμού στις διάφορες κοινοτικές πολιτικές και να ενισχυθεί ο συντονισμός και η συνεργασία μεταξύ των ιδιωτικών, δημοσίων και φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αξιοποιώντας τα συμπεράσματα απο το Ευρωπαϊκό Έτος Τουρισμού, η Κοινότητα προωθεί μέσω του παραπάνω σχεδίου της και άλλων συναφών δραστηριοτήτων της, την δράση για τον πολιτιστικό τουρισμό •

Η Κοινότητα αναγνώρισε ως στόχο της «να αξιοποιηθεί η πολιτιστική της κληρονομιά για τουριστικούς σκοπούς και να ενθαρρυνθεί συγχρόνως η καλύτερη γνώση των πολιτισμών, των παραδόσεων και του τρόπου ζωής των Ευρωπαίων»

Για την εφαρμογή της δράσης αυτής η Κοινότητα αποφάσισε να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

1. να υποστηρίζει πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στον καθορισμό νέων ευρωπαϊκών πολιτιστικών διαδρομών τουριστικού χαρακτήρα, σε συνεργασία με κράτη- μέλη, τις ενδιαφερόμενες περιοχές και τις τοπικές αρχές και στη διάδοση των πληροφοριών αυτών στο κοινό
2. Να υποστηρίξει την ανταλλαγή εμπειριών στον τομέα της διαχείρισης των επισκεπτών
3. Να παράσχει κίνητρα και ενισχύσεις για τη χρησιμοποίηση ευρωπαϊκών δικτύων, που θα καθιστούν δυνατή την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ

τουριστικών και πολιτιστικών φορέων, με ιδιαίτερο στόχο την αξιοποίηση της κληρονομιάς

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η δράση αυτή έχει κυρίως ευρωπαϊκό χαρακτήρα και βρίσκεται ακόμα σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Σε κάθε περίπτωση όμως η δράση αυτή πλαισιώνει και υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού που έχουν ήδη αναληφθεί από άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ουνέσκο, και των οποίων τα προγράμματα άρχισαν ήδη να υλοποιούνται στην Ελλάδα (πολιτιστικές διαδρομές)

Οι ιδέες του πολιτιστικού τουρισμού θα μπορούσαν να προωθηθούν μέσω των Αναπτυξιακών Περιφερειακών Προγραμμάτων και των Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, που εκπονούνται στην Ελλάδα και χρηματοδοτούνται από κοινοτικές πηγές

Η κοινοτική πρωτοβουλία INTEREG για την ενίσχυση των παραμεθωρίων περιοχών στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συνεργασία των περιφερειακών και τοπικών κοινοτήτων δια μέσου των εθνικών πόρων, προκειμένου αυτές να αναπτυχθούν.

Ένας συνδυασμός της INTEREG με τον πολιτιστικό τουρισμό θα μπορούσε να έχει σημαντικά αποτελέσματα για την Ελλάδα, της οποίας το πρόβλημα της μεθοριακής ανάπτυξης - ηπειρωτικής και νησιωτικής- θεωρείται κρίσιμο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι επιστημονικοί φορείς θα πρέπει να συνεχίσουν τις παρεμβάσεις τους, υποστηρίζοντας και διαδίδοντας την ιδέα του πολιτιστικού τουρισμού:

- ζητώντας να ενεργοποιηθεί η Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά (16.11.72)
- επιδιώκοντας την καλύτερη δυνατή πληροφόρηση των πολιτών και των επαγγελματιών του τουρισμού, αρχίζοντας από την εκπαίδευση των νέων για την κατανόηση και τον σεβασμό των μνημείων και των τοποθεσιών
- επιδιώκοντας να καθιερωθούν οι ιδέες του πολιτιστικού τουρισμού και ένας καλύτερος συντονισμός των συντελεστών του τουρισμού (γραφεία, τοπικοί-

εθνικοί- διεθνείς οργανισμοί, σχεδιαστές, κ.α.) ώστε να εκπονηθούν σχέδια και προγράμματα πολιτιστικού τουρισμού.

Αναγκαίες οργανωτικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού είναι επίσης:

- ο καθορισμός μεγάλων ενοτήτων προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών σε περιφερειακό επίπεδο, παράλληλα με τη θέσπιση κριτηρίων για τον προσδιορισμό των «μεγίστων χωρητικοτήτων» σε συνδυασμό με τη θέσπιση χρήσεων γης και των αναγκαίων πολεοδομικών ρυθμίσεων
- η ανάληψη από τους ΟΤΑ πρωτοβουλιών για την προστασία των μνημείων και των ιστορικών κέντρων των οικισμών, καθώς και για την οικονομική και κοινωνική- πολιτιστική τους ανάπτυξη.

4.5 Εκπαιδευτικός τουρισμός ΟΧΙ ΟΤΡΥ ΘΑΔΩ

Η Ελλάδα παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα που έχει από πλευράς κλιματολογικών συνθηκών, πολιτιστικών στοιχείων, μικροτοπίου, δεν μπόρεσε μέχρι σήμερα να αξιοποιήσει όπως έπρεπε και να συνδυάσει την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού τουρισμού με τον πολιτιστικό, τον περιβαλλοντικό και τον αθλητικό. Εντούτοις το κλίμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ευνοεί τέτοιες πρωτοβουλίες, οι οποίες φθάνουν μέχρι τη λειτουργία «πράσινων τάξεων» ή «τάξεων κοντά στη θάλασσα», για όλους τους μαθητές από το δημοτικό ως το Λύκειο. Τα τμήματα αυτά συνδυάζουν το ταξίδι, τη γνωριμία με την περιοχή που θα επισκεφθούν οι μαθητές και τη διδασκαλία.

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη χώρα μας, διότι βοηθά ουσιαστικά στη μείωση της εποχικότητας, αφού λειτουργεί κυρίως τους μήνες της Άνοιξης, του Φθινοπώρου και στις αρχές του καλοκαιριού, δηλ. σε περιόδους εκτός τουριστικής αιχμής. Επίσης δημιουργεί repeaters, εφόσον όταν οι νέοι αυτοί αργότερα ενηλικιωθούν και αποκτήσουν οικονομική ευχέρεια, θα ξαναεπισκεφθούν τη χώρα που έζησαν μια όμορφη μορφωτική και τουριστική εμπειρία.

4.6 Οικολογικός τουρισμός¹⁵

Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια έννοια η οποία εμφανίζεται για πρώτη φορά μεταπολεμικά και σχετίζεται με την κριτική του μαζικού τουρισμού, με την εμφάνιση και καθιέρωση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με τη διατύπωση νέων προγραμματικών στόχων για τον τουρισμό και με την εμφάνιση και συγκρότηση της οικολογίας ως ιδεολογίας, επιστήμης, φιλοσοφίας και αισθητικής θεώρησης.

Πρόκειται για την τουριστική δραστηριότητα που χρησιμοποιεί ως κύριο υπόβαθρο το φυσικό περιβάλλον (και ιδιαίτερα σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερης οικολογικής αξίας και νοούνται ως οικοσυστήματα) και γενικότερα τους φυσικούς πόρους ενός δεδομένου χώρου, χωρίς να τους καταναλώνει ή να τους υποβαθμίζει. Οι δραστηριότητες αυτές αναγνωρίζουν τη μοναδικότητα των περιοχών, συμβάλλουν στην προστασία τους και εντάσσονται δημιουργικά στον οικολογικό χαρακτήρα τους, χωρίς να διαταράσσουν την ευαίσθητη ισορροπία τους. (11) υποσημειώνεται

Δραστηριότητες οικολογικού τουρισμού ^{που} έχουμε τόσο σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς, αισθητικά δάση, διατηρητέα μνημεία της φύσης, υδροβιότοπους, καταφύγια θηραμάτων, ελεγχόμενες κυνηγητικές περιοχές, εκτροφεία θηραμάτων, θαλάσσια πάρκα, βιοσφαιρικά ποθέματα, κλπ, όσο και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που όμως δεν προστατεύονται από την πολιτεία.

4.6.1 Μορφές οικοτουριστικών δραστηριοτήτων

Εφόσον οι δραστηριότητες του οικολογικού τουρισμού εξαρτώνται απόλυτα από το φυσικό περιβάλλον, είναι προφανές ότι οι μορφές των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν καθορίζονται από τους φυσικούς πόρους που διαθέτει κάθε περιοχή (γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, χλωρίδα, πανίδα, κλπ)

Στις περισσότερες περιπτώσεις ανάπτυξης οικολογικού τουρισμού, οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν το κύριο, αλλά όχι και το μοναδικό πεδίο του οικοτουρίσματος, ο οποίος επιλέγει να τις συνδυάσει με πολιτιστικές

¹⁵ Πηγή: «Έρευνα για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού» ΥΠ.ΕΘ.Ο, 1995

εκδηλώσεις, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία ή ιστορικές τοποθεσίες, σε παραδοσιακούς οικισμούς, κλπ.

Ως αμιγείς δραστηριότητες οικολογικού τουρισμού που ήδη ασκούνται και στην Ελλάδα, μπορούν να αναφερθούν οι εξής: *ομορφιά*

1. • Πεζοπορία στα εθνικά και ευρωπαϊκά μονοπάτια που διαθέτουν την επίσημη σήμανση. Τα μονοπάτια αυτά έχουν χαραχθεί όσο το δυνατόν πιο μακριά από κατοικημένες περιοχές και οδικούς άξονες και διασχίζουν περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και ασκούν τους οδοιπόρους με ένα ποικίλο και διαδοχικά διαφοροποιούμενο βαθμό δυσκολίας που παρουσιάζουν

Για την εξυπηρέτηση των ευρωπαϊκών μονοπατιών λειτουργούν κατά τους μήνες της ορειβατικής κίνησης φυλασσόμενα καταφύγια

2. • Ορειβασία στις καθορισμένες ορειβατικές διαδρομές

Το έντονο ανάγλυφο της χώρας προσφέρεται για την άσκηση της ορειβασίας, εφόσον υπάρχουν πάνω από 100 ορεινά συγκροτήματα με υψόμετρο άνω των 1000μ., ορισμένα από τα οποία διασχίζονται από τα ευρωπαϊκά και τα εθνικά μονοπάτια. Προκειμένου να αναπτυχθεί η ορειβασία πρέπει να σηματοδοτηθούν τα ορειβατικά μονοπάτια, ώστε να βελτιωθεί η ελκυστικότητα και η λειτουργικότητα τους και μακροπρόθεσμα να συμβάλει στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των απομονωμένων ορεινών οικισμών.

3. • Επίσκεψη σε υγροτόπους (δέλτα Εβρου, Νέστου, κλπ), οι οποίοι προστατεύονται από τη συνθήκη Ramsar ή είναι χαρακτηρισμένοι ως εθνικοί δρυμοί (λίμνη μικρής Πρέσπας) και αποτελούν φυσικό πόρο ανεκτίμητης αξίας και πολύτιμη εθνική κληρονομιά, με πολιτιστικά στοιχεία ιδιαίτερης σημασίας για το σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου, λόγω της σπανιότητας των ειδών χλωρίδας και πανίδας που αναπτύσσονται σε αυτούς.

*Οι υγροβιότοποι αποτελούν μοναδικό συγκριτικό πλεονέκτημα της ελληνικής υπαίθρου και μπορούν να στηρίξουν ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα ανάπτυξης αυτού του σκέλους του οικολογικού τουρισμού, το οποίο κατάλληλα προβαλλόμενο και υποστηριζόμενο μπορεί να βελτιώσει

τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού ⁽¹⁾ (εποχικότητα, ⁽²⁾συγκεντρωτισμός, ⁽³⁾μαζικότητα), με χρονική επέκταση της τουριστικής περιόδου, αξιοποίηση της υπάρχουσας υποδομής και ανωδομής στον αγροτικό χώρο, αύξηση του εισοδήματος από τον τουρισμό και του συναλλήλατος, στήριξη της ανάπτυξης σε προβληματικές αγροτικές περιοχές, βελτίωση του μέσου επιπέδου του τουρίστα που επισκέπτεται τη χώρα, κλπ.

4. Περιήγηση σε εθνικούς δρυμούς και άλλα τοπία φυσικού κάλλους (παρατήρηση χλωρίδας και πανίδας)

Πρόκειται για δραστηριότητες που εκτείνονται χρονικά πολύ μακρύτερα από τους θερινούς μήνες και μπορούν να καλύψουν τουλάχιστον 9 μήνες στο έτος. Ο καταλληλότερος χρόνος είναι η άνοιξη ή το φθινόπωρο, με αποτέλεσμα να επιμηκύνεται η τουριστική περίοδος (στόχος της εθνικής τουριστικής πολιτικής), αναβαθμίζονται οι αγροτικές περιοχές, αυξάνεται το εισόδημα και το τουριστικό συναλλήλαμα, υποστηρίζονται και άλλες ήπιες μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός), κλπ. (+)

5. Αναρρίχηση σε ορεινά συγκροτήματα

Υπάρχουν πολλά αναρριχητικά πεδία στη χώρα μας, με πιο γνωστά το πεδίο των Μετεώρων στην Καθαμπάκα και της Βαρασσοβας στην Αιτωλοακαρνανία, τα οποία είναι άριστα οργανωμένα και ασφαλώς εξοπλισμένα.

6. Κίνηση σε υδάτινους σχηματισμούς (ποτάμια, λίμνες) με πλωτά μέσα με ξεναγό, για παρατήρηση ή και επιστημονική εξέταση της υδρόβιας χλωρίδας και της ιχθυοπανίδας, πραγματοποίηση δραστηριοτήτων όπως το καγιάκ, κανο, rafting, κλπ, υπο την προϋπόθεση ότι δεν προκαλούν ζημιά στο οικοσύστημα

7. Κίνηση σε δίκτυα με όχημα, ποδήλατο, ιππασία, κλπ

Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να ενισχύονται με συμπληρωματικές δραστηριότητες όπως ενημέρωση και πληροφόρηση του τουρίστα για τα πολιτισμικά στοιχεία, τις τοπικές παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα του τόπου,

αλλά ακόμα και εκπαίδευση του με μαθήματα φωτογραφίας, βιολογίας, καταδύσεων, ζωολογίας, ακόμα και γλώσσας, ιστορίας, φιλοσοφίας, κλπ

Η ικανοποίηση και η πρακτική εξυπηρέτηση αυτών των επιλογών, που υπάγονται στις ήπιες μορφές τουρισμού, διευκολύνεται από την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, του θαλάσσιου τουρισμού, του εκπαιδευτικού, πολιτιστικού και χειμερινού τουρισμού.

Είναι σαφές ότι προκειμένου να αποτελέσει ο οικολογικός τουρισμός αυτοτελή οικονομική δραστηριότητα, έχει ανάγκη την παράλληλη ανάπτυξη και άλλων εναλλακτικών μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων που να συνδυάζονται χωροταξικά με τον οικολογικό τουρισμό.

Πέραν τούτου, η εν λόγω τουριστική δραστηριότητα μπορεί να υποστηριχθεί και από τις κλασικές μορφές του μαζικού τουρισμού (χρησιμοποιώντας την υπάρχουσα υποδομή), με την προϋπόθεση ότι ο συμβατικός τουρίστας ενδιαφέρεται να λειτουργήσει και ως οικοτουρίστας.

Μέσα σε αυτό το πλέγμα των αλληλεπιδράσεων και αλληλεπικαλύψεων μεταξύ οικολογικού τουρισμού και όλων των άλλων μορφών τουρισμού, που φτάνει και ως την απο κοινού χρησιμοποίηση μέρους της υποδομής, είναι πρακτικά αδύνατη η ποσοτικοποίηση στοιχείων και μεγεθών που έχουν σχέση με τον προσδιορισμό ακριβούς αριθμού των οικοτουριστών, του ύψους των επενδύσεων σε υποδομή και ανωδομή, του συναλλήλατος που εισπράττεται, του εισοδήματος που προσφέρει ο οικο-τουρισμός και η κατανομή του στους εργαζόμενους, κ.α.

4.6.2 Συμπεράσματα

Ο οικολογικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο περιβαλλοντικής προστασίας.

Μέσω μιας προσεκτικά υλοποιημένης οικολογικής τουριστικής πολιτικής, μπορούν να βελτιωθούν οι υφιστάμενες συνθήκες και να διασφαλισθεί η μακροπρόθεσμη προστασία μιας περιοχής υψηλής οικολογικής αξίας¹⁶ αυξάνοντας ταυτόχρονα την εκτίμηση των επισκεπτών για αυτήν, καθώς και το επίπεδο ικανοποίησης τους.

¹⁶ Στη χώρα μας έχουν καταγραφεί 400 περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας (πρόγραμμα Corine)

Πρέπει να υπογραμμισθεί το γεγονός ότι ο οικολογικός τουρισμός είναι ένα σχέδιο με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και ότι εφόσον δεν υλοποιηθεί με σωστό τρόπο μπορεί να αποβεί καταστροφικός για την τουριστική βιομηχανία. Ο οικολογικός τουρισμός οφείλει να αποδεχτεί ότι οι περιβαλλοντικοί πόροι έχουν τα όρια τους, τα οποία μάλιστα μπορεί να μεταβάλλονται διαχρονικά. Με την υλοποίηση των παραπάνω, τα οφέλη κατευθύνονται πρωτίστως στο φυσικό πόρο και μετά στην τοπική κοινότητα, την τουριστική βιομηχανία και στους ίδιους τους τουρίστες.)

Η εφικτότητα ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού είναι συνάρτηση διαφόρων παραγόντων, οι οποίοι εξασφαλίζουν την επιτυχή σύζευξη των στόχων της διατήρησης με αυτούς της ανάπτυξης των περιοχών υψηλής οικολογικής αξίας. Έτσι, η τουριστική ανάπτυξη μέσα και έξω από τις προστατευόμενες περιοχές θα πρέπει να επιχειρείται μόνο αν είναι διατηρήσιμη μακροχρόνια (sustainable), για την προστατευόμενη περιοχή, για την τουριστική βιομηχανία και για την τοπική οικονομία και κοινωνία.

Η ανάπτυξη των περιοχών αυτών είναι αδύνατη χωρίς ένα ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που να την υποστηρίζει, αλλά και ένα διαχειριστικό σχέδιο που να καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σε αυτές, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων της προστασίας και η αποτελεσματική χρήση των πόρων.)

Η ανάπτυξη των κατάλληλων τεχνικών διαχείρισης, που να εξασφαλίζουν ότι η ανάπτυξη παραμένει στα όρια της αντοχής των προστατευόμενων περιοχών και ότι επιτυγχάνονται τα περιβαλλοντικά πρότυπα ποιότητας κρίνεται απαραίτητη, καθώς και η παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης, ενημέρωσης, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης.)

Η ζήτηση οικολογικού τουρισμού στην Ελλάδα είναι τόσο περιορισμένη, που δεν ξεπερνά το 1% του συνολικού αριθμού τουριστών. Ακολουθεί, βέβαια τις διεθνείς τάσεις, αλλά με πολύ βραδύτερους ρυθμούς λόγω της μειωμένης προσφοράς, της χαμηλής ποιότητας προσφερομένων υπηρεσιών και της έλλειψης κατάλληλης επικοινωνίας με τους πιθανούς επισκέπτες-οικοτουρίστες

Η τάση της ζήτησης του οικολογικού τουρισμού είναι αυξητική και με συντηρητικές προβλέψεις εκτιμάται ότι θα τριπλασιαστεί την επόμενη πενταετία

Υπηρεσίες στο χώρο τού οικολογικού τουρισμού στην Ελλάδα προσφέρονται από μικρό αριθμό εξειδικευμένων εταιριών οι οποίες οργανώνουν δραστηριότητες κατα μείζονα λόγο περιπέτειας και δευτερευόντως ήπιων μορφών οικοτουρισμού. Οι tour operators του εξωτερικού περιλαμβάνουν οικολογικές δραστηριότητες σε τουριστικά πακέτα μαζικού τουρισμού, ενώ και στην Ελλάδα προσφέρονται ανάλογες υπηρεσίες.

Μια από τις βασικές αδυναμίες του οικολογικού τουρισμού είναι ο περιορισμένος αριθμός των ειδικά εκπαιδευμένων οικοξεναγών, οι οποίοι εξυπηρετούν τους απλούς φυσιολάτρες τουρίστες. Όσον αφορά στην εξυπηρέτηση ειδικών ομάδων (συστηματικοί οδοιπόροι, αναρριχητές, κλπ) που επιδίδονται σε πιο απαιτητικές και εξειδικευμένες δραστηριότητες η κατάσταση είναι σαφώς καλύτερη

Η ανεξέλεγκτη αύξηση της προσφοράς οικολογικών υπηρεσιών απειλεί με ανάπτυξη σε μαζικά πρότυπα. Αυτός ο κίνδυνος είναι αναγκαίο να περιοριστεί θεσμικά και να ελέγχεται από τοπικούς φορείς διαχείρισης και ανάπτυξης σε κάθε περιοχή

Υπάρχει ανάγκη για εκπαίδευση των κοινοτήτων για τις οικοτουριστικές περιοχές, ώστε να κατανοηθεί η μείζων σημασία της διατήρησης της φύσης και να αφομοιωθούν οι κανόνες που διαφοροποιούν τον οικολογικό από το μαζικό τουρισμό. Σε αυτόν τον άξονα κινούνται σήμερα διάφορες οικολογικές οργανώσεις, με περιορισμένα μέχρι στιγμής αποτελέσματα.

Υπάρχει επίσης ανάγκη για προβολή των προσφερόμενων υπηρεσιών οικολογικού τουρισμού στο εξωτερικό. καθώς και η δημιουργία ενος κεντρικού φορέα, ο οποίος θα αναλάβει την πληροφόρηση τόσο των εξειδικευμένων ταξιδιωτικών γραφείων οικολογικού τουρισμού, όσο και του τουριστικού κοινού. Ο φορέας αυτός θα πρέπει να υποστηρίζεται από τοπικούς φορείς διαχείρισης και ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού.

Ο οικολογικός τουρισμός δεν λειτουργεί αυτόνομα και ανεξάρτητα από τις άλλες μορφές τουρισμού (και κυρίως των εναλλακτικών μορφών τουρισμού), αλλά έχει ανάγκη την υποστήριξή τους και κυρίως εκείνων που έχουν έντονη παρουσία στο τουριστικό προσκήνιο της χώρας, με επίκεντρο το μαζικό τουρισμό αναψυχής, ο οποίος έχει αποτελέσει το μοχλό ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού.

Βεβαίως ισχύει η αρχή της αμοιβαιότητας, υπο την έννοια ότι και ο οικολογικός τουρισμός μπορεί να συνεισφέρει στην ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού, όπως ο ορεινός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, που αποτελούν ιδιαίτερης σημασίας οικονομικές δραστηριότητες για ορισμένες περιθωριοποιημένες περιοχές της χώρας

Μεγάλης σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας είναι η ύπαρξη επαρκών πόρων, τόσο χρηματικών, όσο και ανθρώπινων. Απαιτούνται δαπάνες για την αποκατάσταση περιοχών που έχουν υποστεί ζημιές από τις ανθρώπινες δραστηριότητες αλλά και για τη διαχείριση των επισκεπτών ώστε να αποφευχθούν ζημιές στο μέλλον.

Οι άνθρωποι πόροι με τη μορφή επαγγελματικών δεξιοτήτων είναι απαραίτητοι για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη οικολογικού τουρισμού. Οι τοπικές κοινωνίες, ο τομέας του τουρισμού και το προσωπικό των προστατευόμενων περιοχών διαθέτουν κάποιες ικανότητες. Απαιτείται όμως περαιτέρω κατάρτιση για τη βελτίωση της ποιότητας και την αύξηση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης για τη φύση και το τοπίο, ιδιαίτερα ανάμεσα στους ξεναγούς, τους οδηγούς και σε αυτούς που προσφέρουν υπηρεσίες

4.7 Περιβαλλοντικός τουρισμός

Υπήρξαν περιπτώσεις που ο τουρισμός επιβάρυνε το περιβάλλον, είτε απο άγνοια, είτε απο απληστία και έλλειψη μακροσκοπικής και μακροπρόθεσμης θεώρησης. Διεθνώς όλες οι αναλύσεις αποδεικνύουν πλέον ότι τουρισμός χωρίς περιβαλλοντικής ευαισθητοποίηση και προστασία δεν μπορεί να επιβιώσει. Οι χώρες που απέτυχαν να εξασφαλίσουν περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά υψηλών προδιαγραφών και αναγνωρισμένης ποιότητας δεν θα αντέξουν στον διεθνή ανταγωνισμό.

Αποδεδειγμένα πλέον ο πελάτης απαιτεί και προτιμά καθαρό περιβάλλον. Στις λίγες περιπτώσεις που ο τουρίστας επιλέγει προορισμούς αμφιβόλου περιβαλλοντικής ποιότητας είναι αυτές που η τιμή του τουριστικού πακέτου είναι τόσο χαμηλή (σχεδόν εξευτελιστική) ώστε αν η οικονομική του κατάσταση δεν του επιτρέπει κάτι καλύτερο, υποχρεώνεται να συμβιβαστεί.

Στην περίπτωση όμως αυτή, η συγκεκριμένη χώρα γίνεται φθηνός προορισμός. Στις χώρες αυτές οι χαμηλές τιμές στις οποίες αναγκάζονται να πωλήσουν τις τουριστικές υπηρεσίες, όχι μόνο δεν επιτρέπουν κέρδη στις επιχειρήσεις, αλλά είναι πιθανόν να τις οδηγήσουν ακόμα και στην πτώχευση. Γενικότερα δεν προσελκύονται νέοι επενδυτές, οπότε ο κλάδος συρρικνώνεται και αδυνατεί πλέον να αντέξει έστω και τις τεχνητά χαμηλές τιμές πώλησης.

Η Ελλάδα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα του περιβάλλοντος. Η Αθήνα αν και δεν είναι η μοναδική πρωτεύουσα στην Ευρώπη με υψηλούς δείκτες μόλυνσης κινδυνεύει να επηρεάσει και άλλους ελληνικούς προορισμούς.

Σκόπιμη είναι η δημιουργία περιβαλλοντικών πάρκων, τα οποία θα μπορούσαν να χωροθετηθούν σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους σε συνδυασμό ίσως με χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και να εξοπλιστούν με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις και ελαφρά καταλύματα. Τα πάρκα αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν κέντρο ενδιαφέροντος τόσο για τον εσωτερικό τουρισμό, όσο και για τον διεθνή.

4.8 Αθλητικός τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός, όπως και ο τουρισμός των σπορ δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην Ελλάδα, παρα το γεγονός ότι η φύση και οι κλιματολογικές συνθήκες θα ευνοούσαν όχι μόνο την ανάπτυξη του, αλλά και τη διοργάνωση σημαντικών διεθνών αθλητικών συναντήσεων, με τη συμμετοχή πολλών επισκεπτών από όλο τον κόσμο

Τα τελευταία χρόνια οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τα χειμερινά σπορ έχουν κερδίσει το ενδιαφέρον μεγάλου μέρους του εσωτερικού τουρισμού και έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια για τη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής, προκειμένου να προσελκύσουμε ξένους τουρίστες.

Ωστόσο, τα ελληνικά χιονοδρομικά κέντρα πολύ δύσκολα θα προσελκύσουν τουρίστες που είναι μανιώδεις λάτρεις του σκί, διότι αυτοί θα κατευθυνθούν στην Ελβετία και στην Αυστρία που η υποδομή και οι εξυπηρετήσεις είναι ασύγκριτα υψηλότερου επιπέδου.

Με την ίδια έννοια τα υπάρχοντα γήπεδα γκολφ αδυνατούν να προσελκύσουν στην Ελλάδα λάτρεις του γκολφ. Οι φίλοι του γκολφ αποτελούν ομάδα επιλεκτικού τουρισμού που χωρίς να έχουν μεγάλη αριθμητική δύναμη, είναι υψηλής εισοδηματικής τάξης.

Η έλλειψη μεγάλων οργανωμένων αθλητικών κέντρων στην Ελλάδα και ιδιαίτερα κοντά σε ανεπτυγμένα τουριστικά θέρετρα, λειτουργεί αρνητικά στην προσέλκυση ειδικών ομάδων (αθλητικών συλλόγων, αθλητών, φιλάθλων, φίλων των σπορ, κλπ) όπως και για τη διοργάνωση διεθνών αγώνων.

Για παράδειγμα, η έλλειψη πίστας, κατάλληλης για αγώνες αυτοκινήτων ή μοτοσικλετών, θέτει την Ελλάδα εκτός δυνατοτήτων για τη διοργάνωση σχετικών αγώνων που θα έστρεφαν σε αυτήν το παγκόσμιο ενδιαφέρον

Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού θα έπρεπε να έχει ήδη απασχολήσει τον επίσημο φορέα της τουριστικής πολιτικής και σε συνεργασία με τη Γραμματεία Αθλητισμού ή τους ΟΤΑ, θα έπρεπε να είχε δομηθεί τόσο η μελέτη οργάνωσης του, όσο και η σχετική προβολή και διαφήμιση του.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, τα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα τοπικής αυτοδιοίκησης, τα ΠΕΠ, ΕΠΕΤ, LIFE, κλπ, μπορούν να συμπεριλάβουν δραστηριότητες προς αυτή την κατεύθυνση.

Οι επιχειρηματίες του τουρισμού θα πρέπει να εκσυγχρονίσουν τις μονάδες τους δημιουργώντας κέντρα άθλησης, υγείας, γήπεδα τένις, γκολφ, μπάσκετ, κ.α, να ενθαρρύνουν εκδρομές ειδικού χαρακτήρα (ποδήλατο, πεζοπορία) στην ευρύτερη περιοχή της ξενοδοχειακής μονάδας και να ασκήσουν πίεση προς τις τοπικές αρχές για να οργανώσουν συστηματικότερα την υποδομή της περιοχής.

12

Ακόμη να προβάλουν στα τουριστικά γραφεία τις προοπτικές της περιοχής τους προκειμένου να προσελκύσουν τουρίστες ειδικών αθλητικών ενδιαφερόντων, αναλόγως των δεδομένων και των δυνατοτήτων τους.

Εστω και καθυστερημένα, η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού πρέπει να απασχολήσει τους αρμόδιους φορείς διότι επιτρέπει αύξηση του τουριστικού ρεύματος στους εκτός αιχμής μήνες και προσφέρει μια πελατεία σταθερής μέσης και ανωτερης τουριστικής ημερήσιας δαπάνης.

Ας σημειωθεί ότι εφόσον αποφασισθεί η προώθηση του αθλητικού τουρισμού και χωροθετηθεί σε περιοχές κοντινές στα προτεινόμενα κέντρα θαλασσοθεραπείας, οι αθλητές μπορεί να αποτελέσουν μια σημαντική πελατεία για τα Κέντρα αυτά κατά την εκτός αιχμής χρονική περίοδο, όπως συμβαίνει με τα αντίστοιχα Κέντρα του εξωτερικού.

4.9 Αγροτικός τουρισμός

4.9.1 Γενικά

Είναι ιδιαίτερα δυσχερές, απο μεθοδολογική άποψη, να διατυπωθεί ένας ορισμός του αγρο-τουρισμού που να είναι επιστημονικά ακριβής και πλήρης, λειτουργικά εύστοχος και αποτελεσματικός.

Γενικά, συνηθίζεται να αποκαλείται αγροτικός τουρισμός (rural tourism ή tourisme rural, agro-tourisme κλπ) το φαινόμενο των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο, σε αντιδιαστολή με τον τουρισμό μέσα στα αστικά κέντρα. Η θεμελιώδης δυσχέρεια ωστόσο συνίσταται στη δεσμευτικότητα της σύνδεσης της συμμετοχής σε αγροτικές δραστηριότητες με τη δραστηριότητα αναψυχής (ανάπαυσης - διημέρευσης) των τουριστικών υποκειμένων. Είναι χαρακτηριστική άλλωστε η σχετική πολυσημία που προκύπτει απο τη διεθνή εμπειρία.

Στην ευρεία έννοια του αγροτικού τουρισμού μπορούν να υπαχθούν τόσο ο τουρισμός σε μικρούς αγροτικούς οικισμούς, όσο και ο τουρισμός σε αγροκτήματα, ο οικολογικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο θεραπευτικός τουρισμός, κλπ.

Ακόμη πάντως και αν γίνει δεκτός ο ευρύς ορισμός του αγροτο-τουρισμού (τουριστική δραστηριότητα στην ύπαιθρο) είναι φανερό ότι αντιδιαστέλλεται πλήρως απο την κυρίαρχη μορφή του ελληνικού τουρισμού, δηλ. με τον μαζικό ή οργανωμένο παραθεριστικό τουρισμό και αποκλείει μορφές ανάπτυξης, όπως αυτές του μαζικού τουρισμού, που οδηγούν στη δημιουργία ενός υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος.

Αντίθετα, προϋποθέτει:

- στενότερη οργανική σύνδεση με τους λοιπούς κλάδους της τοπικής παραγωγής
- σεβασμό και ανάδειξη της τοπικής αρχιτεκτονικής
- σύνδεση με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και
- πραγματική δυνατότητα κάλυψης των ειδικών αναγκών και απαιτήσεων των τουριστών/ καταναλωτών, που στην περίπτωση του αγροτουρισμού, είναι μεμονωμένοι ή σε μικρές ομάδες διακινούμενοι Έλληνες - σε πρώτη φάση- και ξένοι τουρίστες, κυρίως κάτοικοι των αστικών κέντρων, που αναζητούν

στην ύπαιθρο, το περιβάλλον και την ατμόσφαιρα των αγροτικών περιοχών, τη γνησιότητα αλλιά και σύγχρονες ανέσεις, και νέες σωματικές και πνευματικές δραστηριότητες και ενδιαφέροντα.

Οι βασικές παράμετροι που καθορίζουν την ποιότητα του εν λόγω τουριστικού προϊόντος αφορούν στην ποιότητα του καταλύματος, της τροφής και του τοπίου.

1 Η ύπαρξη χρηματοδοτήσεων για τη δημιουργία αγροτουριστικής υποδομής είχε ως αποτέλεσμα να προσελκύσει ενδιαφερόμενους από πολλές περιοχές, οι οποίες δεν είναι κατάλληλες να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό, διότι δεν διαθέτουν ούτε το απαραίτητο φυσικό τοπίο, ούτε το έντονο πολιτιστικό χρώμα, ούτε τη στοιχειώση εμπειρία υποδοχής.

2 Η διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής είναι ένα θέμα στο οποίο θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση με δεδομένο ότι δεν υφίσταται αντίστοιχος «όρος» στις υπάρχουσες χρηματοδοτήσεις

3 Η διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος σε υψηλά ποιοτικά επίπεδα αποτελεί άλλη σημαντική παράμετρο, καθώς και ο εμπλουτισμός του αγροτουριστικού προϊόντος με τοπικά πολιτιστικά γεγονότα, με περιπάτους, ιππασία, κ.α ώστε να υπάρχουν δυνατότητες επιλογής δραστηριοτήτων από τον τουρίστα. Η ύπαρξη αρκετών εναλλακτικών λύσεων καθιστά το τουριστικό προϊόν σαφώς ελκυστικότερο.

4.9.2 Η ευρωπαϊκή πολιτική για τον αγροτουρισμό¹⁷

Ένας από τους βασικότερους λόγους που η Ε.Ε. εστίασε την προσοχή της στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού ήταν η προσπάθεια εύρεσης νέων τρόπων οικονομικών εισροών για τον αγροτικό πληθυσμό, ιδιαίτερα του κοινοτικού νότου.

Η πολιτική που χαρακτήθηκε στα πλαίσια της Gatt (Γύρος Ουρουγουάης) για τη μείωση των επιδοτήσεων των γεωργικών προϊόντων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε μεταξύ άλλων να βοηθηθεί η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των

¹⁷ Στοιχεία από το ευρωπαϊκό συνέδριο με θέμα «Ευρωτουρισμός: Πολιτισμός και ύπαιθρος» που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της ελληνικής προεδρίας στην Ε.Ε. και με

γεωργικών προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών, οδήγησε στην αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων εσόδων για τους αγρότες. Μια τέτοια λύση θεωρήθηκε ο αγροτικός τουρισμός.

Η νέα αυτή μορφή τουρισμού, είτε ως συμπληρωματικό προϊόν που συμβάλλει στην ποίκιση του ευρύτερου ευρωπαϊκού τουριστικού προϊόντος, είτε ως αυτόνομο και αυτόρκες τουριστικό προϊόν, προσελκύει ένα όλο και μεγαλύτερο αριθμό τουριστών.

Αυτή είναι η ευχάριστη πλευρά των εξελίξεων στην ευρωπαϊκή τουριστική αγορά. Η δυσάρεστη είναι ότι η προσφορά στον τομέα αυτό αναπτύσσεται με ταχύτερους ρυθμούς από αυτούς της ζήτησης. Αν σε αυτό προστεθούν και τα ποιοτικά προβλήματα που εντοπίστηκαν στην υποδομή υποδοχής¹⁸, τότε πρόκειται για μια νέα αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού, η οποία αναμφισπρήτητα μπορεί να συνδράμει με καθοριστικό τρόπο σε μια αναπτυξιακή πολιτική των αγροτικών και τοπικών οικονομιών, καθώς και στην ανάπτυξη και διαφύλαξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού πλούτου της Ευρώπης, αλλά ταυτόχρονα απαιτεί επανεξέταση της αναπτυξιακής της πορείας.

Στα πλαίσια αυτής της λογικής προωθείται η στενότερη διασύνδεση του αγροτουρισμού με τον πολιτιστικό τουρισμό, ώστε να δημιουργηθεί ένα ποικιλόμορφο και ελκυστικότερο τουριστικό προϊόν. Αυτό το αποδεικνύει η συγχρηματοδότηση του 1992 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή 48 προγραμμάτων που αφορούν στον τομέα «πολιτισμός και ύπαιθρος».

Ο πολιτιστικός τουρισμός και ο τουρισμός υπαίθρου ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις των τουριστών που αναζητούν την αυθεντικότητα. Η αλλαγή του προτύπου ζωής μέσα από την καθιέρωση νέων δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου, όπως άθληση, ασκήση, χόμπι, ανακάλυψη, κοινωνικές σχέσεις, μεταβάλλουν τους τουρίστες της ηλιοθεραπείας σε ενεργητικούς τουρίστες που αθλούνται, εκπαιδεύονται, ανακαλύπτουν και αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις, σεβόμενοι τις ιδιομορφίες των τοπικών κοινωνιών.

συνδιοργανωτές την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τη Γενική Δ/ση 23 και το Υπ. Ανάπτυξης (ΕΟΤ))-Περιοδικό «Τουριστική Αγορά»

¹⁸ Πρόκειται για διαπίστωση του κ.Lanaspeze, μέλους της μονάδας συντονισμού του προγράμματος Leader στις Βρυξέλλες

- Ο σχετικά μεγάλος αριθμός οικογενειών με παιδιά μικρής ηλικίας που προτιμούν την αγροικία από τα πολυόροφα ξενοδοχεία, των οποίων συχνά ούτε η αρχιτεκτονική, ούτε η λειτουργικότητα εξυπηρετούν τη μητέρα.

8.4.1
Ο Ελληνικός χώρος όμως έχει ιδιαιτερότητες και οι συνθήκες που χαρακτηρίζουν τη χώρα μας είναι σε πολλά σημεία διαφορετικές από αυτές των άλλων ευρωπαϊκών κρατών:

- Το μέγεθος του αγροτικού κλήρου στην Ελλάδα είναι διαφορετικό, καθώς και το μέγεθος της ελληνικής αγροικίας, που είναι πολύ μικρότερο
- Διαφορετικά είναι επίσης τα ήθη και έθιμα στη χώρα μας
- Η ελληνική αγροτική οικογένεια είναι πιο συντηρητική
- Το επιχειρησιακό επίπεδο των αγροτών στην Ελλάδα είναι χαμηλότερο
- Συχνά οι αγροτικές και τουριστικές περιοχές δεν είναι σαφώς οριοθετημένες, με αποτέλεσμα να υπάρχει ο κίνδυνος αναπτύσσοντας τον αγροτικό τουρισμό να δημιουργηθεί αθέμιτος ανταγωνισμός στα ξενοδοχεία της ίδιας περιοχής.

8.4.2
Με βάση τις προηγούμενες διαπιστώσεις είναι σκόπιμο να επισημανθούν τα εξής:

- Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στη χώρα μας ~~δεν πρέπει να είναι ανταγωνιστική~~, αλλά συμπληρωματική του υπάρχοντος ξενοδοχειακού και τουριστικού δυναμικού, διότι διαφορετικά θα έχει σαν αποτέλεσμα να μειώσει το ποσοστό πληρότητας των υπάρχοντων καταλυμάτων και να επιδεινώσει τη βιωσιμότητα πολλών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων οι οποίες είναι ήδη σε δύσκολη θέση.
- Η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του αγροτικού τουρισμού θα πρέπει να γίνει με γνώμονα κοινωνικο-οικονομικές μελέτες, οι οποίες σε τελική ανάλυση, θα πρέπει να προηγηθούν και να είναι καθοριστικές αναφορικά με την επιδεκτικότητα ή όχι της περιοχής.
- Η άποψη μελετητών σχετικά με τον τρόπο ανάπτυξης είναι ότι θα πρέπει να καταργηθεί το υπάρχον σύστημα των μεμονωμένων εγκρίσεων και χορηγήσεων και να προταθεί ένα πιλοτικό σύστημα κατά περιοχή, το οποίο θα επιτρέψει στο φορέα την καλύτερη οργάνωση του προϊόντος, τόσο από πλευράς διαφήμισης, όσο και από πλευράς εμπορευματοποίησης

- Το όλο σχέδιο που θα απευθύνεται στους κατοίκους των περιοχών που θα επιλεγούν, θα πρέπει να περιλαμβάνει ευρύ πρόγραμμα ενημέρωσης, πληροφόρησης και τουριστικής αγωγής
- Η επαγγελματική εκπαίδευση των αγροτών που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα αποτελεί παράγοντα επιτυχίας και θα πρέπει να οργανωθεί έγκαιρα και σωστά.
- Η εμπορευματοποίηση των καταλυμάτων του αγροτικού τουρισμού, τα οποία λόγω του μικρού μεγέθους και της διασποράς τους παρουσιάζουν δυσκολίες, μπορεί να γίνει με ένα εξειδικευμένο συνεταιριστικό όργανο, το οποίο θα αναλάβει και την προβολή και διαφήμιση των καταλυμάτων αυτών.
- Φορέας αγροτικού τουρισμού θα μπορούσε να είναι το Υπ.Γεωργίας ή να δημιουργηθεί ειδικός φορέας, όπως έγινε σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη (Γαλλία, Ιρλανδία, κα)

Σύμφωνα με το Προκαταρκτικό Εθνικό Οικονομικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουρισμού, ο ΕΟΤ θα πρέπει να προγραμματίζει και να θεσπίζει την πολιτική στα πλαίσια της οποίας θα πραγματοποιείται η ανάπτυξη, και όχι να παραμένει θεατής, όπως συχνά συμβαίνει σήμερα και η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού να γίνεται εν αγνοία του.

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην Ελλάδα δεν μπορεί να γίνει στην έκταση που γίνεται στα άλλα κράτη της Ε.Ε.. Η προώθηση αυτής της μορφής τουρισμού θα πρέπει να γίνει με προγραμματισμό και σύνεση, διότι διαφορετικά στην προσπάθεια μας να εξασφαλίσουμε ένα οικονομικό συμπληρωματικό όφελος στον αγρότη υπάρχει ο κίνδυνος να διαταράξουμε τις κοινωνικές και πολιτιστικές ισορροπίες.

Σε ότι αφορά στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στη χώρα μας, διαπιστώνεται ότι παρα κάποιον κορεσμό των γνωστών τουριστικών ζωνών, η προσφορά πακέτων αγροτικού τουρισμού παραμένει πολύ περιορισμένη. Αυτή η τουριστική δραστηριότητα δεν θεωρείται ιδιαίτερα αποδοτική από οικονομική άποψη, χαρακτηρίζεται ως «προϊόν χαμηλής προστιθέμενης αξίας» και έτσι δεν προσελκύει ιδιαίτερα τους επενδυτές.

Ισως ο αγροτουρισμός τελικά να μην καταφέρει να έχει αποφασιστική επίδραση στο σύνολο του τομέα. Μπορεί όμως να παίξει ουσιαστικό ρόλο σε τοπικό επίπεδο, σε περιοχές που δεν έχουν άλλες μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης ή εναλλακτικές πηγές εισοδήματος.

4.9.4 Χαρακτηριστικά οργάνωσης και λειτουργίας¹⁹ ΟΝΟΜΑΤΙΩ

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δημοφιλέστερες μορφές αγροτουρισμού που προσφέρονται στους τουρίστες

1. Αγροτουρισμός σε αγροκτήματα, όπου ο τουρίστας μοιράζεται φαγητό και διαμονή με τους ιδιοκτήτες

Πρόκειται για την πιο κλασική μορφή αγροτουρισμού, όπου ο τουρίστας μένει σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους του αγροκτήματος. Συνήθως η μορφή αυτή απευθύνεται σε τουρίστες χαμηλού εισοδήματος και σε όσους έχουν την διάθεση να συμμετέχουν στις αγροτικές εργασίες ή να γνωρίσουν τη ζωή της υπαίθρου. Σε πολλά από αυτά τα αγροκτήματα δίδεται η δυνατότητα για σπορ και φυσιοθεραπευτικές δραστηριότητες, όπως κολύμπι, ιππασία, πεζοπορία, ορειβασία, κλπ.

2. Αγροτουρισμός σε αγροκτήματα με διαμονή και φαγητό των τουριστών σε ξεχωριστό οίκημα

Πρόκειται για τη μορφή εκείνη που έχει συνεχή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει τόσο για τους αγρότες-επιχειρηματίες, όσο και για τους τουρίστες, διότι οι μεν πρώτοι διατηρούν τον ιδιωτικό του χώρο, ενώ παράλληλα δημιουργώντας μια υποδομή οικίσκων έχουν δυνατότητα καλύτερου marketing και τιμών, οι δε τουρίστες έχουν αυτονομία στον ύπνο και στο φαγητό, γεγονός ιδιαίτερα δελεαστικό για οικογένειες με μικρά παιδιά. Συνήθως υπάρχει η υποδομή για παιδιά (παιδικές χαρές). ή αθλητισμό και φυσιοθεραπεία.

Η ανάπτυξη τέτοιων μονάδων απαιτεί αρκετά σημαντική επένδυση και εκτεταμένη αγροτική εκμετάλλευση

19 Πηγή: «Μεταβολή του προτύπου του μαζικού τουρισμού», ΕΤΒΑ, Αθήνα 1991

3. Διαφόρων μορφών κάμπινγκ (αυτοκινούμενα οχήματα, τροχόσπιτα, σκηνές, κλπ) μέσα σε αγροκτήματα

Είναι ίσως η φθηνότερη μορφή αγροτουρισμού και απευθύνεται σε νέους, οικογένειες με παιδιά και φυσιολάτρες. Είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στη Μ.Βρετανία και τη Ν.Ευρώπη.

Συχνά ο αγρότης παρέχει εκτός από τον χώρο, και υποδομή εστίασης, λουτρών, κλπ.

Το πλεονέκτημα των μονάδων αυτών για τον αγρότη είναι ότι απαιτούν πολύ μικρής κλίμακας επένδυση και έτσι η απόσβεση τους είναι σύντομη

4. Αγροτουρισμός σε προστατευμένους χώρους (φυσικό και δομημένο περιβάλλον) που μετατρέπονται σε Εθνικά Πάρκα

Πρόκειται για περιοχές όπου τίθενται περιορισμοί στη δόμηση και στη χρήση, ώστε να μην επηρεάζεται η χλωρίδα και η πανίδα τους. Οι κοινότητες που περικλείονται ή γειτνιάζουν με αυτά τα Εθνικά Πάρκα αναλαμβάνουν, συχνά σε συνεταιριστική βάση, την εκμετάλλευσή τους, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη ήπιων μορφών αγροτουρισμού, αλλά και τουρισμού στην ύπαιθρο (οικοτουρισμός και φυσιολατρικός τουρισμός με διαμονή σε ειδικά διαμορφωμένους οικίσκους ή σε σκηνές).

Αυτή η μορφή ανάπτυξης επιτρέπει τη διαφοροποίηση των προσφερόμενων υπηρεσιών με ικανοποιητικά αποτελέσματα στον οικονομικό τομέα, ενώ ανταποκρίνεται και σε μια μορφή ζήτησης με αυξητικές τάσεις.

5. Αγροτουριστικά συγκροτήματα συνεταιριστικής μορφής

Αναπτύχθηκαν κυρίως στην Ιταλία, είτε με τη μορφή πανσιόν μέσα στο αγρόκτημα, είτε με τη μορφή συνεταιρισμού προβολής τοπικών προϊόντων, που παράλληλα διαχειρίζεται και ένα αγροτουριστικό συγκρότημα (συνήθως με μορφή μικρού ξενοδοχείου). Το ενδιαφέρον στοιχείο έγκειται στην παρουσία των γυναικών στους συνεταιρισμούς αυτούς, γεγονός που συνδέεται με την παραγωγή από τις ίδιες ντόπιων προϊόντων (γλυκά, υφαντά, κεραμικά, τυροκομικά προϊόντα, κλπ). Συχνά δημιουργούνται και εκθετήρια αγροτικών προϊόντων ή και μικρά μουσεία που απεικονίζουν την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής. Τέτοιας μορφής αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί εμφανίστηκαν και στη χώρα μας.

6. Αγροτουρισμός σε οικισμούς που χτίζονται με παραδοσιακά υλικά ώστε να δίνουν την εικόνα ενός παραδοσιακού χωριού. Πρόκειται για μια πρόσφατη εξέλιξη με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Αυτή η μορφή γνωρίζει μεγάλη άνθιση τα τελευταία χρόνια στην κεντρική Ευρώπη, αλλά και σε ορισμένες χώρες της Αφρικής. Χτίζονται ολόκληρα χωριά ή γίνονται επεμβάσεις σε εγκαταλελειμμένους οικισμούς, ώστε να μοιάζουν παραδοσιακά. Παράλληλα δημιουργείται μια σημαντική υποδομή (μαγαζιά και εστιατόρια) που επιδιώκεται να δίνει την εικόνα ενός παραδοσιακού χωριού (τοπικά υλικά, διακόσμηση, πώληση τοπικών προϊόντων

Οι οικισμοί αυτοί μπορεί να εξειδικεύονται ως προς το επίπεδο των ανέσεων (αγροκτήματα πολυτελείας στην Τοσκάνη, αγροτουριστικά χωριά στην Αυστρία, Γερμανία, κλπ), ως προς το ευρος της παράλληλης υποδομής, ιδιαίτερα όσον αφορά σε αθλητισμό και παιδιά (τένις, κολύμπι, παιδικές χαρές, κλπ), και ως προς τις δυνατότητες συνδυασμού με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού (χειμερινό, αθλητικό, περιηγητικό, οικοτουρισμό, κλπ)

4.8.5 Η εφαρμογή προγραμμάτων αγροτουρισμού στην Ελλάδα

Η ιδιαιτερότητα αυτής της «ειδικής» μορφής τουρισμού και η αναγκαιότητα να αντιμετωπιστεί με «ειδικό» τρόπο έχει αναδειχθεί έντονα τα τελευταία χρόνια, κυρίως εξαιτίας των σχετικών προγραμμάτων ενισχύσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Κοινότητας (κανονισμοί 797/85, 2328/91, κοινοτικές πρωτοβουλίες Leader, Life, Κοινοτικά Σχέδια Δράσης για τον τουρισμό).

Έχει παρατηρηθεί σχετική κινητικότητα σε πολλούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, όπως: ΟΤΑ, Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι, ΑΤΕ, υπηρεσίες του Υπ.Γεωργίας, ιδιωτικά γραφεία μελετών, ενώ δε συμβαίνει το ίδιο με τον ΕΟΤ, παρόλο που το θέμα εμπίπτει απόλυτα στο πεδίο των αρμοδιοτήτων του.

Είναι χρήσιμο να επισημάνουμε εδώ την ίδρυση και δραστηριοποίηση ορισμένων, συνήθως γυναικείων, αγροτουριστικών συνεταιρισμών (Πέτρα, Αμπελάκια, Μαστιχοχώρια, Ψαράδες, Μαρώνεια), την προβολή των οποίων είχε επωμισθεί ο ΕΟΤ, ως αξιόλογων στοιχείων εγχώριας εμπειρίας.

Για να αναπτυχθούν όλες οι παραπάνω δραστηριότητες συνέβαλαν ως τώρα αρκετοί δημόσιοι φορείς (κυρίως το Υπ.Γεωργίας, η ΑΤΕ και ο ΕΟΤ). Είναι

ωστόσο φανερή η έλλειψη ολοκληρωμένης προσέγγισης, η υιοθέτηση συνεκτικής πολιτικής, ενιαίων κατευθυντήριων γραμμών και επαρκούς συντονισμού, με αναπόφευκτο επακόλουθο τη σχετικά μειωμένη αποτελεσματικότητα των ακολουθούμενων στην πράξη πολιτικών και την περιορισμένη δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης τους.

Μια συνολική αποτίμηση των προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτουρισμού δεν είναι εύκολη, δεδομένου ότι αρκετά από αυτά βρίσκονται ακόμη σε στάδιο εκτέλεσης ή μερικής ολοκλήρωσης

Μπορούμε όμως να επισημάνουμε μερικά από τα προβλήματα σχεδιασμού, οργάνωσης και χρηματοδότησης, που έχουν ήδη προκύψει και που οφείλονται στους πολλούς δημόσιους οργανισμούς που επιχειρούν να κατευθύνουν τον σχεδιασμό και την προώθηση του αγροτουρισμού με αλληλοσυγκρουόμενους συχνά στόχους

Το ισχύον σήμερα σύστημα χρηματοδότησης:

- οδηγεί στη δημιουργία χαμηλής στάθμης καταλυμάτων, διάσπαρτων σε διάφορους οικισμούς, πράγμα που σημαίνει ότι τα όποια κονδύλια απορροφά, σημειικά μόνο συμβάλλουν στην ανάπτυξη των ορεινών και προβληματικών περιοχών της χώρας. Σημειώνουμε εδώ ότι ο ΕΟΤ δεν έχει ενισχύσει οικονομικά τη δημιουργία ενοικιαζόμενων δωματίων ήδη από το 1975, ακριβώς γιατί δημιουργούν πρόσθετη τουριστική προσφορά κατάλληλη για «πακέτα» μαζικού τουρισμού χαμηλής συναλληλαγματικής απόδοσης και όχι για την απαιτητική ζήτηση των νέων μορφών τουρισμού
- δε συμβάλλει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών, αφού δε συνεπάγεται μελέτη των συνολικών αναπτυξιακών δραστηριοτήτων κάθε περιοχής (δυνατότητα ανάπτυξης και άλλων κλάδων πέραν της γεωργίας, και συμπληρωματικά, και του τουρισμού, αντιμετώπιση του προβλήματος της υποδομής, κλπ)

Συγχρόνως, το σημερινό σύστημα, παρά τα όποια θετικά του στοιχεία (ενιαία αντιμετώπιση των «βεβηλώσεων», δηλ. κατοχύρωση της συμπληρωματικότητας του εισοδήματος από τον τουρισμό, σε σχέση με το εισόδημα από την γεωργία, δυνατότητα ύπαρξης στοιχειωδών καταλυμάτων σε απομακρυσμένα χωριά) συνεπάγεται και κινδύνους, ιδίως για τα ορεινά χωριά και τα νησιά, που εμφανίζουν ήδη μια μικρή τουριστική κίνηση, με κυρίως

Με Κυριώτερο 2.7.2017
Κυριώτεροι είναι:

- α) αλλοίωση του φυσικού και κυρίως του δομημένου περιβάλλοντος, με τη σύμφωνη γνώμη του Κράτους και με Κοινοτική χρηματοδότηση και
- β) σπατάλη πόρων για τη δημιουργία μη αποδοτικών εγκαταστάσεων

Εκείνο που απαιτείται είναι να καθοριστεί το πλαίσιο άσκησης των δραστηριοτήτων και η οργάνωση της διαχείρησής τους, αλλά ιδιαίτερα σήμερα, και η εξεύρεση τρόπων θέσπισης και διασφάλισης της τήρησης της αρχής της αειφορίας ως προς την αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της χώρας.

Με βάση τα παραπάνω, ο ΕΟΤ προτείνει στο βραχυπρόθεσμο επίπεδο

1. Να αποκλεισθεί παντελώς η δυνατότητα ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων όχι μόνο στις περιοχές ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και στα κορεσμένα τμήματα τους, όπως αυτές ορίζονται στην 2647/86 απόφαση Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (ΦΕΚ 797/Β/86), αλλά και στο σύνολο των υπερανεπτυγμένων περιοχών μαζικού τουρισμού, καθώς και σε ορισμένα παραλιακά τμήματα των νέων προορισμών μαζικού τουρισμού, όπου εντοπίζονται επικίνδυνες περιβαλλοντικά και λειτουργικά συγκεντρώσεις τουριστικής δραστηριότητας. Οι περιοχές αυτές είναι απαραίτητο να προσδιορισθούν και να οριοθετηθούν άμεσα από τη Δ/ση Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ σε συνεργασία με τον ΕΟΤ.

2. Δημιουργία καταλυμάτων

Τα καταλύματα αγροτουρισμού πρέπει να προσαρμοστούν, όπως ήδη αναφέρθηκε, στις κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής και στις απαιτήσεις και ανάγκες της ειδικής πελατείας, που η ειδική αυτή μορφή τουρισμού διακινεί.

Κατα συνέπεια θα πρέπει να περιοριστεί και προκειμένου περί του Leader, η επιδοτούμενη δημιουργία ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων και να ενισχυθεί:

- α) είτε η δημιουργία καταλυμάτων κατα προτεραιότητα μέσα σε παραδοσιακά κτίσματα στους οικισμούς που διαθέτουν χαρακτηριστικά παραδοσιακά σύνολα ή μεμονωμένα κτίσματα, σύμφωνα με το ΠΔ 33/79, είτε όπου αυτό δεν είναι δυνατόν

ii) η ανέγερση νέων μικρών ξενοδοχείων με τις προδιαγραφές που δημοσιεύονται στο ΦΕΚ 557/Β/87. Ο ΕΟΤ είναι δυνατόν να εξετάσει μικρές τροποποιήσεις των προδιαγραφών των ξενοδοχειακών καταλυμάτων (ελάχιστη δυναμικότητα, κοινόχρηστοι χώροι) ειδικά για τον επιδοτούμενο αγροτουρισμό.

iii) είτε, τέλος, η δημιουργία μορφών μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων (αυτοεξυπηρετούμενων ή ενοικιαζομένων δωματίων) με τήρηση των εκάστοτε ισχυουσών προδιαγραφών και προηγούμενη έγκριση των αρχιτεκτονικών σχεδίων από τις κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες του ΕΟΤ

Ακόμη θα πρέπει - σύμφωνα με τον ΕΟΤ- να εγκαταλειφθεί η δημιουργία νέων καταλυμάτων εκεί όπου ήδη υπάρχουν και δεν έχουν ικανοποιητική πληρότητα (πχ. ξενοδοχεία μικρών πόλεων που αποτελούν κέντρα γεωργικών περιοχών)

Τα ξενοδοχεία αυτά θα πρέπει να εντάσσονται στα ευρύτερα προγράμματα αγροτουρισμού και να ενισχύονται μέσα από αυτά.

3. Συμπληρωματικές εγκαταστάσεις

Είναι αναγκαίο τα προγράμματα αγροτουρισμού να περιλαμβάνουν διάφορες άλλες εγκαταστάσεις ανωδομής (κέντρα εστίασης και αναψυχής) μικρές εγκαταστάσεις πολιτιστικών χρήσεων ή και ειδικής τουριστικής υποδομής (εκθεσιακοί χώροι, χώροι άθλησης), εργαστήρια μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και πρατήρια πώλησης, γραφείο πληροφοριών - κρατήσεων, κλπ. Και στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να τηρηθεί η προτεραιότητα της στέγασης των χρήσεων αυτών σε παραδοσιακά κτίσματα. Ιδιαίτερα όσον αφορά στα έργα ειδικής τουριστικής, υποδομής, πχ. συνεδριακά κέντρα (βλ. προγράμματα ενταγμένα στο LEADER I), είναι σκόπιμο να τηρούνται εν προκειμένω οι αναγκαίες ελάχιστες προδιαγραφές, ώστε τα επιδοτούμενα έργα να είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν τους σκοπούς τους.

Ας σημειωθεί ότι όλα τα παραπάνω έργα, καθώς και τα καταλύματα καλύπτονται με ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 του Ν.2160/93 (ΦΕΚ 118/Α/93) και επομένως τελούν υπό τον προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο του ΕΟΤ.

4. Εξ ίσου σημαντική είναι σε όλες τις περιπτώσεις η ύπαρξη οργανωτικής υποδομής (προγραμματισμός, marketing- προβολή, τεχνική βοήθεια, οργάνωση της λειτουργίας των μονάδων, προσπέλαση στην αγορά, κοινοπραξίες στους τομείς πληροφόρησης, κρατήσεων, προμηθειών, κλπ), καθώς και η επιμόρφωση - προετοιμασία των αγροτών για τον νέο ρόλο που καλούνται να παίξουν.

Αν δεν υπάρχει ή δεν προβλέπεται μια τέτοια υποδομή, τότε δεν μπορεί να προκύψει ολοκληρωμένη ανάπτυξη και κινδυνεύει να μην πραγματοποιηθούν οι στόχοι των σχετικών προγραμμάτων

4.9.6 Προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη χώρα μας

Είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί ένας εξειδικευμένος προβληματισμός ως προς τους επιθυμητούς στόχους και τις σχετικές ιεραρχήσεις προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη του αγρο- τουρισμού στη χώρα μας.

Ενώ οι συγκεκριμένες κοινοτικές πολιτικές, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, ενέτασσαν τον αγροτουρισμό στο πλαίσιο της επίτευξης του πρωταρχικού στόχου της αγροτικής ανάπτυξης (κανονισμοί 797/85 και 2328/91, πρωτοβουλία Leader I), με τη μορφή συμπληρωματικής δραστηριότητας ως προς την αγροτική απασχόληση, την τουριστική πολιτική ενδιαφέρει πρώτιστα η διαχείριση της προσφοράς διαφοροποιημένων τουριστικών υπηρεσιών.

Είναι έτσι φανερό ότι τα μέσα άσκησης αυτής της πολιτικής, τα πεδία παρέμβασης, οι άξονες δράσεις, τα κριτήρια επιλεξιμότητας, οι φορείς υλοποίησης, τα μέτρα υποστήριξης και συνοδείας, οι πολιτικές επικοινωνιακής κάλυψης, οι αναγκαίες εναρμονίσεις προς άλλους στόχους του ίδιου τομέα πολιτικής, διαφέρουν σημαντικά και μάλιστα θα μπορούσαν ακόμη και να αποκλίνουν ως προς τους πρωταρχικούς στόχους μιας αγροτικής ανάπτυξης.

Τα πεδία στα οποία απαιτείται η άσκηση συντονισμένης πολιτικής είναι ειδικότερα:

- προσδιορισμός και εξειδίκευση των γενικών και ειδικών στόχων αυτής της πολιτικής
- η χωροθέτηση των αγρο-τουριστικών δραστηριοτήτων στις διάφορες περιοχές και ζώνες της χώρας

- το είδος, η μορφή και γενικά η τυπολογία των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων, που προορίζονται να στεγάσουν αυτή τη μορφή τουρισμού και να καλύψουν τις επιμέρους ανάγκες της
- τα κριτήρια επιλεξιμότητας περιοχών που χρειάζονται ειδική ενίσχυση μέσω οικονομικών κινήτρων (κοινοτικές επιδοτήσεις, δανειοδοτήσεις, φοροαπαλλαγές, κλπ) ή διοικητικών κινήτρων (πολεοδομικών, διαδικαστικών, κλπ)
- η εναρμόνιση της ανάπτυξης αγρο- τουριστικών δραστηριοτήτων με την γενικότερη ασκούμενη χωροταξική, πολεοδομική, τουριστική και αγρατική πολιτική

Οι βασικοί, λοιπόν, στόχοι της τουριστικής πολιτικής είναι:

- η αναβάθμιση της ποιότητας και ο εμπλουτισμός- διαφοροποίηση του συνολικού ελληνικού τουριστικού προϊόντος (βελτίωση επιπέδου προσφερόμενων υπηρεσιών, άνοιγμα προς τις νέες μορφές τουρισμού)
- η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- η άμβλυνση της κυριαρχίας του μαζικού τουρισμού
- η ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς) ως τουριστικού πόρου

Είναι φανερό ότι οι στόχοι αυτοί που αναλύονται σε μια σειρά επιμέρους στόχων και μέτρων πολιτικής, τελούν σε πλήρη αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση.

Στην μέχρι σήμερα διοικητική πρακτική έχει επικρατήσει μέσα από τα παρεχόμενα κατά καιρούς συστήματα κινήτρων, στοιχείο ενίσχυσης των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων να αποτελεί η ιδιότητα του προσφέροντος υπηρεσίες αγρότη και η συμπληρωματικότητα του πραγματοποιούμενου εισοδήματος.

Αυτή η λογική οδήγησε στην μέχρι σήμερα χάραξη της πολιτικής αγροτουρισμού σχεδόν αποκλειστικά από το Υπ.Γεωργίας, με περιστασιακές μόνο συνεργασίες από τον ΕΟΤ

Η χωροθέτηση των αγρο-τουριστικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της επικράτειας θα μπορούσε να είναι αντικείμενο ενός συνολικού χωροταξικού

σχεδιασμού, πράγμα που δε φαίνεται εφικτό τουλάχιστον για το ορατό μέλλον, ή έστω ενός γενικού χωροταξικού σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης, εφόσον ο αγρο- τουρισμός θα αποτελούσε τομέα σχετικής προτεραιότητας, με τον απαιτούμενο βαθμό λεπτομερούς ανάλυσης και επεξεργασίας.

Εφόσον τα δυο αυτά πιθανά εργαλεία πολιτικής δεν είναι αυτή τη στιγμή ενεργά, εναπόκειται στις ειδικές χωροταξικές μελέτες, τουλάχιστον για τις περιοχές για τις οποίες αυτές εκπονούνται ή πρόκειται να εκπονηθούν, να αναλάβουν τη σχετική ευθύνη, μετά απο τη γνώμη των φορέων της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης στα πλαίσια των θεσμοθετημένων διαδικασιών.

Για παράδειγμα, θα ήταν ανέφικτο να επιδιώκεται διατήρηση αγροτικών απασχολήσεων σε περιοχές άμεσης γειτνίασης με αναπτυσσόμενες ζώνες τουριστικών δραστηριοτήτων, εάν δεν έχουν διασφαλιστεί προηγουμένως προϋποθέσεις διαφύλαξης γεωργικών εκτάσεων και δραστηριοποίησης σε ιδιαίτερα δυναμικά αγροτικά προϊόντα υψηλής έντασης κεφαλαίου και μεγάλων αποδόσεων, με όποια μέσα κριθούν πιο πρόσφορα και αποτελεσματικά..

Σε διαφορετική περίπτωση θα πρόκειται απλώς για αναπαραγωγή των φαινομένων συνήθους τουριστικής δραστηριότητας σε συνήθη καταλύματα, με αναγκαστικό επακόλουθο την ενίσχυση των τάσεων για σταδιακή υποβάθμιση και επιβάρυνση των υποδομών και του περιβάλλοντος.

Εαν όμως, αντίθετα, αντιμετωπιστεί ο αγρο-τουρισμός ως εναλλακτική μορφή τουριστικής δραστηριότητας που μπορεί να συμβάλει στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, οπότε θα μπορεί να απευθύνεται σε διαφοροποιημένες κατηγορίες κοινού ή ομάδες-στόχους, καθώς και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, τότε θα πρέπει αυτός να χωροθετείται σε κατάλληλες περιοχές, που θα έχουν επιλεγεί για ήπια (αειφόρο) ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία και να συνδυαστεί με:

- ειδικότερες πολιτικές προβολής και προώθησης
- ολοκληρωμένη ενσωμάτωση στις δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας
- ένταξη σε ανάλογα σχετικά διεθνικά δίκτυα, κλπ.

Εαν ο αγρο-τουρισμός θεωρηθεί απλώς ως μια μορφή τουριστικής δραστηριότητας που ασκείται στην ύπαιθρο - ή στον αγροτικό χώρο, όπως και αν οριστεί αυτός, πχ. με κριτήρια γεωγραφικά ή μεγέθους κοινοτήτων- τότε ίσως δεν απαιτείται να προσδιοριστεί ή προβλέπονται απο τον Ν.2160/93.

Αντίθετα, σε περίπτωση που υπερισχύσουν ειδικότερες θεωρήσεις, με βάση τις οποίες θα πρέπει τα σχετικά καταλύματα να συνυπάρχουν με χώρους γεωργικών δραστηριοτήτων, πχ. μέσα σε αγροκτήματα, μόνο τότε θα χρειαστεί ενδεχομένως να αντιμετωπισθεί η θέσπιση ειδικών τύπων και κατηγοριών καταλυμάτων (δυνάμει και των διατάξεων του Ν.2160/93), κυρίως ως προς τους λειτουργικά αναγκαίους χώρους, αλλά και την επιχειρηματική τους οργάνωση, στο βαθμό που οι διατάξεις και οι κανονισμοί που ισχύουν σήμερα και εφαρμόζονται απο τον ΕΟΤ μπορεί να κριθούν ανεπαρκείς ή αδόκιμοι.

Οι διάφορες αγροτικές περιοχές της χώρας απαιτούν διαφορετική αντιμετώπιση ως προς την επιλεξιμότητα τους για ενισχύσεις στα πλαίσια του αγρο-τουρισμού, σε συνάρτηση και με κριτήρια τον βαθμό ανάπτυξης, τη γεωγραφική ιδιομορφία ή απομάκρυνση, την πληθυσμιακή γήρανση, τις τάσεις εγκατάλειψης ή αντίθετα, υπερκορεσμού δραστηριοτήτων, την κατάσταση της απασχόλησης, τη διαθεσιμότητα πλουτοπαραγωγικών ή πολιτιστικών πόρων, κλπ.

Οι διαδικασίες για τη θέσπιση τέτοιων κριτηρίων θα είναι είτε εκείνες που ορίζονται απο τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις ειδικές κάθε φορά διατάξεις των σχετικών κανονισμών και πρωτοβουλιών- πχ. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ.2081/93 του Συμβουλίου της 20.7.93 - είτε θα πρέπει να καθοριστούν με εθνικά κριτήρια επιλεξιμότητας για ειδικές ενισχύσεις, ή αντίθετα, για θέσπιση αντικινήτρων.

Είναι φανερό οτι είναι αδύνατον να ασκηθεί πολιτική για τον αγρο-τουρισμό αν δεν λαμβάνεται υπόψη η αναγκαιότητα εναρμόνισης της με άλλες συγγενείς πολιτικές (γεωργική, χωροταξική, τουριστική, κλπ). Η ανάπτυξη αγρο-τουριστικών δραστηριοτήτων γίνεται ούτως ή άλλως σχετικά αυθόρμητα σε επίπεδο επικράτειας εδώ και δεκαετίες.

4.10 Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Η σημαντική αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων (55ετών και άνω) στον συνοδικό πληθυσμό, ιδιαίτερα των ανεπτυγμένων χωρών της δύσης, σε συνδυασμό με τη γενικότερη τάση για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια των σχετικά εύπορων τμημάτων του πληθυσμού, που έχουν περάσει στην περίοδο της τρίτης ηλικίας, έχει διαμορφώσει μια συνεχώς διευρυνόμενη τουριστική αγορά αξιώσεων.)

Όλες οι σχετικές έρευνες και μελέτες προβλέπουν ότι για μια σειρά απο οικονομικούς, δημογραφικούς και ψυχολογικούς λόγους, ο τουρισμός της τρίτης ηλικίας θα σημειώσει μεταξύ του 1995 και 2000 μια αύξηση 78%, ενώ η αύξηση που παρουσίασε μεταξύ 1990 και 1995 ήταν μόνο 35%.

Σε απόλυτους αριθμούς έχει υπολογισθεί ότι στο τέλος της δεκαετίας οι Ευρωπαίοι τουρίστες τρίτης ηλικίας που θα κινηθούν σε χώρες εκτός της χώρας μόνιμης διαμονής τους θα ξεπεράσουν τα 74 εκατομμύρια .

Τα οικονομικά χαρακτηριστικά και οι συνήθειες διαβίωσης και ψυχαγωγίας αυτής της κατηγορίας του πληθυσμού είναι ιδιαίτερα ελκυστικά και προσφέρονται για τη δημιουργία απο όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες, ολοκληρωμένων πακέτων τουριστικών υπηρεσιών για όλο τον χρόνο και όχι μόνο για την περίοδο της τουριστικής αιχμής.

Αυτό οφείλεται στον απεριόριστο διαθέσιμο χρόνο που έχουν οι τουρίστες τρίτης ηλικίας, αφού δεν έχουν υποχρεώσεις και άρα έχουν την ευχέρεια του προγραμματισμού και της συστηματικής επιλογής προορισμών ανεξαρτήτως εποχής.

Οι τουρίστες όμως αυτής της ηλικίας είναι πολύ πιο απαιτητικοί σε θέματα ποιότητας και συνέπειας. Θεωρούνται ως οι πιο πιστοί πελάτες, αρκεί να μένουν ευχαριστημένοι απο τις υπηρεσίες που τους προσφέρονται. Παρόλο που έχουν μεγάλη διάθεση για ταξίδια αναψυχής, επισκέψεις και περιηγήσεις, δεν ανέχονται την κακή οργάνωση και την ασυνέπεια, η οποία προκαλεί ταλαιπωρία.)

Σύμφωνα με εκτιμήσεις ξενοδοχειακών και τουριστικών παραγόντων, η Ελλάδα προσφέρεται απο πολλές απόψεις ως χώρα υποδοχής τουριστών τρίτης ηλικίας, μεσαίου εισοδηματικού επιπέδου και άνω. Διαθέτει όλα όσα αναζητούν οι ταξιδιωτές αυτοί: σύγχρονα κέντρα διακοπών, εκτεταμένες ακτές, καθαρές θάλασσες, δυνατό ήλιο και μοναδικό αρχαιολογικό πλούτο

Προκειμένου να προσεγγίσουμε τουρίστες αυτής της κατηγορίας θα πρέπει να καθοριστεί μια σαφής πολιτική προς αυτή την κατεύθυνση, που θα αφορά τόσο στον τομέα της εμπορίας του προϊόντος, όσο και στη διαμόρφωση του κατάλληλου τουριστικού προϊόντος.

Οι ενέργειες και οι κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να επικεντρωθούν στα ακόλουθα:

- Η στρατηγική του μαρκετινγκ θα πρέπει να περιέχει αντικειμενικούς στόχους για τον τουρισμό της τρίτης ηλικίας
- Να αναληφθούν ειδικά προγράμματα δημοσίων σχέσεων που να τα χαρακτηρίζει συγκεκριμένη και επαυξημένη έμφαση στον τουρισμό τρίτης ηλικίας. Να γίνει εντατική διαφήμιση και προβολή της χώρας μας στα ειδικά περιοδικά που απευθύνονται στους τουρίστες τρίτης ηλικίας (Γαλλία, Η.Β., Σουηδία, Νορβηγία, Αυστρία), καθώς και στις διεθνείς τουριστικές εκθέσεις
- Θα ήταν σκόπιμο να μελετηθεί η έκδοση ειδικού βιβλίου για τουρίστες τρίτης ηλικίας καθώς και άλλες ειδικές εκδόσεις
- Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να επιδείξουν ειδική φροντίδα για ικανοποίηση των τουριστών τρίτης ηλικίας με τη δημιουργία διευκολύνσεων (χώρους για περιπάτους, για ψυχαγωγία και άλλες δραστηριότητες
- Οι ξενοδόχοι θα πρέπει να οργανώσουν εντός των ξενοδοχείων τους ειδικές δραστηριότητες που να ικανοποιούν τους τουρίστες αυτής της κατηγορίας (οργάνωση μαθημάτων μαγειρικής, γλώσσας, ζωγραφικής, κεραμικής, κλπ)
- Οι ταξιδιωτικοί πράκτορες να συνεργαστούν με ειδικές πλέσχες εργαζομένων για προσέλκυση τους στην Ελλάδα. Τέτοιες πλέσχες υπάρχουν στις περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις
- Οι αερομεταφορικές εταιρείες θα πρέπει να μελετήσουν σοβαρά τη δυνατότητα μείωσης των ναύλων για τουρίστες τρίτης ηλικίας που ταξιδεύουν κατά την περίοδο χαμηλής τουριστικής κίνησης.

4.11 Θαλάσσιος τουρισμός

4.11.1 Γενικά

Θαλάσσιος τουρισμός με την ευρύτετη έννοια θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε δραστηριότητα τουριστική ή αναψυχής που έχει σχέση με τη θάλασσα και τις ακτές, δηλ. όλο σχεδόν το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων. Συνήθως όμως ως θαλάσσιος ή ναυτικός τουρισμός νοούνται οι θαλάσσιες περιηγήσεις- περίπατοι- κρουαζιέρες με κρουαζιερόπλοια ή άλλα σκάφη αναψυχής, καθώς και ναυταθλητικές δραστηριότητες) όπως ιστιοπλοία- yachting με σκάφη αναψυχής, yachts, θαλαμηγούς ή τουριστικά σκάφη.

Ανάλογες δραστηριότητες σε υδάτινες επιφάνειες της ενδοχώρας (λίμνες, ποτάμια) δεν συμπεριλαμβάνονται στο θαλάσσιο τουρισμό αλλά στις δραστηριότητες της αναψυχής γενικότερα.

4.11.2 Ο θαλάσσιος τουρισμός στην Ελλάδα

Η Ελλάδα με 16.000km ακτών, περισσότερα από 4.000 νησιά και 130.000 km² προστατευμένες θάλασσες, αλλά και λόγω κλίματος και εναλλαγής τοπίου, αναμφισβήτητα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού έχοντας παράλληλα και ναυτική παράδοση αιώνων. .

Ηδη διεκδικεί το 5% της τουριστικής αγοράς θαλασσίτου τουρισμού της Μεσογείου, με δυνατότητες σημαντικής αύξησης του ποσοστού αυτού. Από πλευράς τουριστικού συναλλήλατος ο θαλάσσιος τουρισμός αποφέρει ποσοστό 7% περίπου του τουριστικού συναλλήλατος από το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων της χώρας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ ο θαλάσσιος τουρισμός αναπτύχθηκε παράλληλα με τον χερσαίο και μάλιστα σε αξιολογικό βαθμό, κινείται εντελώς στο περιθώριο, με ανυπαρξία στατιστικής πληροφόρησης για αξιολόγηση και προγραμματισμό. Εν τούτοις οι δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη του θαλασσίτου τουρισμού είναι τεράστιες και η αξιολόγηση τους απαιτεί σοβαρή και συστηματική οργάνωση του κλάδου και κυρίως δημιουργία υποδομής (μαρίνες).

Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει λιμένας αναψυχής που να λειτουργεί ως αυτοδύναμη τουριστική μονάδα σύμφωνα με τα διεθνή

πρότυπα, γεγονός που επιβάλλει την οργάνωση συστήματος λιμένων αναψυχής σε επίπεδο χώρας. Η υλοποίηση ολοκληρωμένου προγράμματος λιμένων αναψυχής απαιτεί σημαντικούς πόρους αθλητά και οργανωτική και διοικητική εμπειρία.

Η σημασία ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού έχει απο καιρό επισημανθεί απο πλευράς κυβερνητικής πολιτικής, με σκοπό την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της χώρας, την κάλυψη ενός σημαντικού τομέας νέας συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης και την προσέλκυση υψηλής εισοδηματικής στάθμης τουριστών, πέρα απο την αύξηση των συναλλαγματικών εσόδων γενικότερα.

4.11.3 Τουρισμός θαλασσίων σπορς

Σημαντικό τμήμα του θαλάσσιου τουρισμού αποτελούν οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τα θαλάσσια σπορ και την αναψυχή. Σαν τέτοιες ορίζουμε κυρίως αυτές που δραστηριοποιούνται στο χώρο της κρουαζιέρας/ αναψυχής (δηλ. κρουαζιερόπλοια και yachting) και τα «χερσαίας βάσης» θαλάσσια σπορ, τα γνωστά ως water sports που παρέχουν μια ποικιλία δραστηριοτήτων με ταυτόχρονες τάσεις προς τον αθλητισμό και τη διασκέδαση.

Στον τομέα αυτό ανήκουν:

- τα ελκόμενα απο ταχύπλοο σκάφος, δηλ. το θαλάσσιο σκι, το αλεξίπτωτο, το φουσκωτό ποδηθέσιο (ή «μπανάνα») και τα ελκόμενα σωσίβια
- τα σπορ ιστιοπλοίας, δηλ το windsurfing και η ιστιοπλοία με μικρά σκάφη (4-6μέτρων)
- τα μηχανοκίνητα jet ski μιας ή δυο θέσεων
- τα θαλάσσια κανώ, καγιάκ και τα ποδήλατα θαλάσσης και
- το beach volley που τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα στην Ελλάδα

Υπάρχουν επίσης και κάποιες ανεξάρτητες κατηγορίες, όπως τα σπόρ του ερασιτεχνικού ψαρέματος, των αυτοδύσεων με φιάλες αέρα και των ανευ εξοπλισμού καταδύσεων.

Το σπορ της κοθύμβησης όμως λείπει απο τον χώρο του θαλάσσιου τουρισμού, είτε λόγω της έλλειψης ανάλογων διοργανώσεων (θαλάσσιοι κοθύμβητικοί αγώνες), είτε λόγω της απουσίας βασικής και σωστής

εκπαίδευσης στην κοθύμβηση, ιδίως των μικρότερων σε ηλικία κατοίκων της τουριστικής νησιωτικής Ελλάδας

Η κατάλληλη χωροταξική επιλογή και η οργάνωση κέντρων θαλασσίων σπορς, θα μπορούσε, εκτός από τις δραστηριότητες μιας σύγχρονης οργανωμένης μαρίνας, να προσφέρει και δυνατότητες εκπαίδευσης, οργάνωσης διεθνών ή ευρωπαϊκών αγώνων και διαφήμισης- προβολής, μέσω των εκδηλώσεων αυτών.

4.11.4 Επιπτώσεις του θαλασσίου τουρισμού

Οι επιπτώσεις του θαλάσσιου τουρισμού διεθνώς αλληλά και ειδικότερα για την Ελλάδα είναι ως επι το πλείστον θετικές.

Οι κυριότερες επιπτώσεις κατά τομέα είναι :

• Στον τουρισμό

1. Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της χώρας και αύξηση της ανταγωνιστικότητας της
2. Εμπλουτισμός, διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς και προσαρμογή της στη ζήτηση
3. Αναβάθμιση τουριστικής ζήτησης με προσέλκυση ειδικής τουριστικής πελατείας ειδικών ενδιαφερόντων (θαλάσσια περιήγηση, θαλάσσια σπόρς)
4. Συμπληρωματική και όχι ανταγωνιστική λειτουργία ως προς τις χερσαίες τουριστικές εγκαταστάσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις η ανάπτυξη του θαλασσίου τουρισμού σε μια περιοχή, είτε με τη δημιουργία μαρίνας, είτε απλώς με τον ελλιμενισμό ή την επίσκεψη τουριστικών σκαφών, προκαλεί τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης.
5. Αμβλυνση εποχικότητας, δυνατότητα διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου από τον Μάρτιο ως τον Νοέμβριο.
6. Προσέλκυση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης με αντίστοιχη αύξηση εισροής συναλλήλατος.
7. Κίνδυνοι μείωσης της τουριστικής κίνησης, αβεβαιότητα, λόγω επηρεασμού του κλάδου από δυσμενείς συγκυρίες (ταξιδιωτικές οδηγίες, τρομοκρατικές ενέργειες, κλπ)
8. Επιρροή από ξένα κέντρα που κατευθύνουν την τουριστική κίνηση, όπως μεγάλους ξένους ναυλομεσίτες, tour operators, κλπ)

• Στην Εθνική Οικονομία

1. Εισαγωγή συναλλάγματος απο τη δραχμοποίηση ναύλων, ναυτιλιακό, τουριστικό και εμπορικό συνάλλαγμα απο τη λειτουργία των πλοίων του κλάδου.
2. Εισαγωγή συναλλάγματος απο ημερήσια κατανάλωση των τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης
3. Συμβολή στην απασχόληση. Λόγω υψηλής στάθμης προσφερομένων υπηρεσιών αυξάνεται η ανάγκη ειδικευμένου προσωπικού θαλαμηγών και κρουαζιεροπλοίων
4. Εμμεση συμβολή στην απασχόληση (ναυπηγοεπισκευαστικές μονάδες, μαρίνες, αγκυροβόλια)
5. Ανάγκη αυξημένων δαπανών για έργα υποδομής

• Στην Περιφερειακή Ανάπτυξη

1. Αναθέρμανση τοπικών οικονομιών απο τον ελλειμενισμό θαλαμηγών, μαρίνες και απο τις στάσεις των κρουαζιεροπλοίων
2. Ανάπτυξη νέων περιοχών με τη δημιουργία νέων προορισμών θαλάσσιου τουρισμού
3. Πολλαπλασιαστικά φαινόμενα τουρισμού
4. Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο με την ανάπτυξη μαρίνων, εξυπηρετήσεων ελλειμενισμού.
5. Διεύρυνση δραστηριοτήτων ΟΤΑ προς την κατεύθυνση διαχείρισης μαρίνων, και άλλων εξυπηρετήσεων ελλειμενισμού.

• Στο Περιβάλλον

1. Θεωρητικά θα μπορούσε να υποστηριχθεί οτι ο θαλάσσιος τουρισμός δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, με δεδομένες τις αυστηρές απαγορευτικές διατάξεις που ισχύουν διεθνώς για τη ρύπανση της θάλασσας απο κάθε είδους απόβλητα, λύματα, απορρίμματα πλοίων ή σκαφών, τις επίσης αυστηρές προδιαγραφές κατασκευής των τουριστικών σκαφών και των μαρίνων, αλλιά και απο το γεγονός οτι οι δραστηριότητες του θαλάσσιου τουρισμού ασκούνται κυρίως στη θάλασσα και δεν επιβαρύνουν άλλους φυσικούς και πολιτιστικούς τουριστικούς πόρους, ούτε καν τις ακτές.
2. Στην πράξη δυστυχώς, υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις λόγω μη εφαρμογής των ισχυουσών διατάξεων και της ανεπαρκούς αστυνόμευσης και ελέγχου

απο τις αρμόδιες υπηρεσίες, κυρίως σε ότι αφορά στη ρύπανση και μόλυνση των υδάτων απο εκροή διαφόρων αποβλήτων, λιμάτων πετρελαιοειδών και απορριμμάτων τουριστικών σκαφών στη θάλασσα, ακόμα και μέσα σε λιμένες, αγκυροβόλια και μαρίνες που δεν διαθέτουν ή δεν λειτουργούν τις κατάλληλες εγκαταστάσεις εναπόθεσης και περισυλλογής.

3. Η κοσμοσυρροή επίσης και η υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων σε ορισμένα τουριστικά κέντρα θαλάσσιου τουρισμού μειώνουν την έλξη τους και δρουν σαν αντικίνητρο για την περαιτέρω ανάπτυξη τους.
4. Αντίστοιχο φόρτο προκαλούν και τα μεγάλα κρουαζιερόπλοια σε μικρά λιμάνια νησιών, στα οποία καταπλέουν κατ'αομάδες για ολιγόωρη επίσκεψη εκατοντάδες επιβάτες.
5. Ωστόσο οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις απο τον θαλάσσιο τουρισμό είναι γενικά πολύ λιγότερες απο εκείνες του μαζικού τουρισμού, όπως απρογραμμάτιστα και χωρίς τις κατάλληλες εγκαταστάσεις και δίκτυα υποδομής αναπτύχθηκε στη χώρα μας και απειροελάχιστες, σε σύγκριση με τις οικολογικές καταστροφές που άλλα πλοία (πχ. φορτηγά) προκαλούν σε παγκόσμιο επίπεδο (πετρελαιοειδή, τοξικά απόβλητα, κλπ).

4.11.5 Προτάσεις πολιτικής

Βασική επιδίωξη πολιτικής θα έπρεπε να είναι η δημιουργία συνθηκών κάτω απο τις οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι μεγάλες δυνατότητες που έχει η Ελλάδα στον θαλάσσιο τουρισμό. Για τη δημιουργία των συνθηκών αυτών θα πρέπει να υλοποιηθεί ένα πλήγμα αλληλοσυμπληρούμενων μέτρων και επενδύσεων.

Οι ενέργειες αυτές θα πρέπει να στοχεύουν

- στη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου,
- στην ανάπτυξη υποδομής και βελτίωση της υπάρχουσας: προώθηση επενδύσεων σε μαρίνες απο ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, χρησιμοποίηση υπολειτουργούντων εμπορικών λιμένων που διαθέτουν στοιχειώδεις ευκολίες για εξυπηρέτηση των θαλαμηγών, δημιουργία πλωτών θέσεων σε υπάρχουσες μαρίνες, εκκαθάριση αγκυροβολιών απο ναυάγια για την πλήρη αξιοποίηση των διαθέσιμων θέσεων, επαναταξινόμηση σκαφών για εξοικονόμηση θέσεων, διαχείριση θέσεων ελλιμενισμού για τα επαγγελματικά τουριστικά σκάφη (προτεραιότητα στις περιοχές που δραστηριοποιούνται), παροχή πληροφοριών σε ελλιμενιζόμενα και

προσεγγίζοντα σκάφη (καιρικές συνθήκες, διατιθέμενες θέσεις, αξιοθέατα, εκδηλώσεις),

- στην προστασία του περιβάλλοντος: ολοκληρωμένη διαχείριση περιβάλλοντος μαρίνων, εγκατάσταση συστήματος καθαρισμού θαλασσίων και χερσαίων χώρων υποδοχής αποβλήτων σκαφών, έλεγχοι συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων σκαφών και τήρησης σχετικών κανονισμών για την προστασία του περιβάλλοντος
- στην κατάλληλη προβολή της νησιωτικής Ελλάδας και του κλάδου στο εξωτερικό μέσω διαφημιστικής καμπάνιας του ΕΟΤ, συμμετοχής σε ναυτικά σαλόνια και εκθέσεις του εξωτερικού, διοργάνωσης διεθνών ιστιοπλοϊκών-ναυταθλητικών αγώνων στη χώρα

Ως προς το yachting κρίνονται αναγκαία:

- Η παρακολούθηση των σύγχρονων εξελίξεων και τάσεων της ζήτησης και η έγκαιρη προσαρμογή της προσφοράς
- Ο εκσυγχρονισμός του στόλου και γενικά η αύξηση των επενδυτικών εξόδων επάνδρωσης και πληρωμάτων
- Η αναπροσαρμογή και ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου
- Η βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών
- Η προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου
- Η λήψη θεσμικών και διοικητικών μέτρων σχετικά με όρους διακίνησης και ναυλώσεων θαλαμηγών σκαφών, καθεστώς τράνζιτ και προμήθεια τροφίμων, εφοδίων και ανταλλακτικών
- Η λειτουργία και οργάνωση μηχανισμών και υπηρεσιών ελέγχου των σκαφών και εφαρμογής των ισχυουσών διατάξεων ασφαλείας, προστασίας περιβάλλοντος, κλπ
- Η αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας στην απασχόληση των πληρωμάτων
- Η συνεχής εκπαίδευση (επαγγελματική και τουριστική) των πληρωμάτων
- Εντατική διαφήμιση του κλάδου στο εξωτερικό
- Η οργάνωση ειδικών πακέτων διαφοροποιημένης και εμπλουτισμένης με πολλαπλές δραστηριότητες προσφοράς (καταδύσεις, κλπ)

Συμπληρωματικά είναι απαραίτητη η βελτίωση των μαρίνων και γενικά των συνθηκών ελλιμενισμού, με θέσεις ελλιμενισμού, νερό, καύσιμα, τροφοδοσία.

Η ανάπτυξη των μαρίνων θα πρέπει να φροντίζει για τη διαφύλαξη της οικολογικής ισορροπίας του περιβάλλοντος. Επίσης, είναι αναγκαία η πρόβλεψη και ανάπτυξη ναυπηγοεπισκευαστικών μονάδων σκαφών αναψυχής σε όλη τη χώρα, καθώς και η αναβίωση των ναυπηγείων για ξύλινα καΐκια και η διατήρηση της παράδοσης που χάνεται καθώς εγκαταλείπεται το ξύλο για το πλαστικό και χάνονται οι παλιοί τεχνίτες

Μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για τα κρουαζιερόπλοια:

- Προστασία απο τον ξένο ανταγωνισμό με προστατευτικά μέτρα και κίνητρα
- Χρηματοπιστωτικά μέτρα για επισκευές, μετασκευές και εκσυγχρονισμό των πλοίων, εισαγωγή της πληροφορικής, κλπ
- Μείωση των λειτουργικών δαπανών σε ότι αφορά στο δημόσιο τομέα (πχ. λιμενικά τέλη)
- Συστηματική προβολή του κλάδου του ελληνικού θαλάσσιου τουρισμού στο εξωτερικό και ιδιαίτερα στην αμερικανική αγορά, ιδιαίτερα τώρα που ο κλάδος έχει πληγεί απο τα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία
- Οργάνωση κατάλληλης και επαρκούς εκπαιδευτικής υποδομής για τη δημιουργία καλών καταρτισμένων ναυτικών τουρισμού (κυρίως θαλαμηπόλων και μαγείρων τόσο για τα θαλαμηγά σκάφη, όσο και για τα κρουαζιερόπλοια

4.11.6 Συμπεράσματα

Μεταξύ των ειδικών μορφών τουρισμού, ο θαλάσσιος τουρισμός, αναπτυσσόμενος κλάδος με λαμπρές προοπτικές και θετικές ως επι το πλείστον επιπτώσεις, είναι απο τις σημαντικότερες. Η χώρα μας διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα για την προώθηση του θαλάσσιου τουρισμού κατα προτεραιότητα. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι η δημιουργία σύγχρονης υποδομής (μαρίνες), αλλά και οργάνωσης υπηρεσιών, εκπαίδευσης προσωπικού και διαφήμισης-προβολής του κλάδου, που είναι εντάσεως κεφαλαίου για τους επιχειρηματίες του ιδιωτικού τομέα και για το δημόσιο.

η επένδυση στο θαλάσσιο τουρισμό
καί ιδιαι-
τερώτα
για την

Στην Ελλάδα παρουσιάζονται ελλείψεις τόσο στο νομοθετικό πλαίσιο που καλύπτει τον θαλάσσιο τουρισμό, όσο και στην αναγκαία υλική υποδομή. Οι επενδύσεις σε μαρίνες που πραγματοποιήθηκαν κυρίως απο τον ΕΟΤ,

υστέρησαν σημαντικά της ζήτησης για θέσεις ελλιμενισμού, ιδιαίτερα μετά τη ραγδαία ανάπτυξη του στόλου των επαγγελματικών τουριστικών σκαφών στη δεκαετία του 1980.

Επιπλέον οι επενδύσεις δεν κατευθύνθηκαν σε υπολειτουργούντα εμπορικά λιμάνια ώστε να περιοριστεί το κόστος κατασκευής λιμενικών έργων, έγινε κατακερματισμός των επενδύσεων σε πολλές μαρίνες με πενιχρά αποτελέσματα, ενώ πολλές επενδύσεις έγιναν σε περιοχές ελάχιστα προτιμώμενες από το yachting. Παράλληλα οι μαρίνες που ήδη λειτουργούσαν οριακά μόνο βελτίωσαν τις παρεχόμενες υπηρεσίες με αποτέλεσμα να εξακολουθούν να παρουσιάζουν, ακόμα και σήμερα, σοβαρές ελλείψεις στην παροχή βασικών εξυπηρετήσεων.

Αναμφίβοτα, η επενδυτική πολιτική που ακολούθησε ο ΕΟΤ στις μαρίνες, βασισμένη σε λιμενικά κριτήρια και μαθηματικά υποδείγματα δεν ήταν η καλύτερη δυνατή. Στη χάραξη της πολιτικής θα έπρεπε να είχαν συμπεριληφθεί στοιχεία marketing για την επιλογή των θέσεων και των standards και management για τον καθορισμό προτεραιοτήτων και αποτελεσματικότητας.

4.12 Συνεδριακός τουρισμός²⁰

Ο συνεδριακός τουρισμός αποτελεί μια απο τις δυναμικότερες εξελισσόμενες ειδικές μορφές τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το ετήσιο ποσοστό αύξησης σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό θα κυμαίνεται σε περίπου 2,7%.

Η επιλογή και η ενίσχυση του συνεδριακού τουρισμού συνδέεται με μια γενικότερη στροφή της πολιτικής πολλών χωρών στον ποιοτικό τουρισμό και στο γεγονός ότι θεωρείται εξαιρετικά επωφελής συναλλαγματικά.

Πράγματι, έχει διαπιστωθεί ότι αυτοί που μετέχουν σε συνεδριακές δραστηριότητες, καθώς και στις παράλληλα αναπτυσσόμενες και συγγενείς μορφές (εκθεσιακός τουρισμός, ταξίδια κινήτρων για στελέχη επιχειρήσεων, κλπ), είναι στην πλειονότητα τους υψηλού μορφωτικού και εισοδηματικού επιπέδου και δαπανούν στις μετακινήσεις τους αυτές πολλαπλάσια ποσά απο ότι ο μέσος τουρίστας.)

Σύμφωνα με έρευνα αγοράς που έγινε απο την Horwath Consulting σε συνεργασία με τον ΣΕΤΕ, (η Ελλάδα θεωρείται ένας απο τους πιο ελκυστικούς προορισμούς για τη διοργάνωση διεθνών συνεδρίων) και θα πρέπει να εκμεταλλευτεί αποτελεσματικά τις προοπτικές ανάπτυξης.

(Ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό αυτής της μορφής τουρισμού είναι η λειτουργία της σε περιόδους εκτός αιχμής) (η ζήτηση της αγοράς αυτής κορυφώνεται τα διαστήματα μεταξύ Φεβρουαρίου-Μαΐου και Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου) κατα τρόπο απόλυτα ικανοποιητικό, (αλλά και εκτός των έντονα τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών μιας χώρας.)

Με αυτά τα δεδομένα (αποτελεί συμπληρωματικό μέν, αλλά ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για την εξυπηρέτηση στόχων της τουριστικής πολιτικής, όπως η επιμήκυνση της διάρκειας της τουριστικής περιόδου και η στήριξη μιας καλλίτερης κατανομής της τουριστικής δραστηριότητας στο χώρο.)

²⁰ Πηγή: «Προκαταρκτικό Εθνικό Οικονομικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουρισμού» Φάση Α, ΕΟΤ, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Ιαν.1994

4.12.1 Δυνατότητες και περιοριστικοί παράγοντες

Είναι γενική η αντίληψη ότι η χώρα μας διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για να προσελκύσει και να αναπτύξει τον συνεδριακό, αλλιά και τις άλλες συναφείς μορφές (εκθεσιακό, κλπ) τουρισμού.

Εκτός από την γεωγραφική της θέση, το ήπιο κλίμα, το τοπίο, τα φυσικά στοιχεία, την ιστορία, τον πολιτισμό και την παράδοση, έχει να επιδείξει και σύγχρονο ανθρώπινο δυναμικό (επιστημονικό και επαγγελματικό) που έχει το επίπεδο και τις διασυνδέσεις, ώστε να προσκαλεί και να φιλοξενεί σημαντικές και πολυπρόσωπες συνεδριακές δραστηριότητες.

Ακόμη και το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας έχει εξελιχθεί αρκετά, ώστε να ανταποκρίνεται στις υψηλού επιπέδου απαιτήσεις ειδικών χώρων, εγκαταστάσεων και κυρίως γενικών και ειδικών ξενοδοχειακών υπηρεσιών, των χρηστών/ αγοραστών αυτής της μορφής τουρισμού.

Παρότι η εγχώρια συνεδριακή αγορά είναι πλαισιωμένη από καταρτισμένα στελέχη και αξιόλογες εγκαταστάσεις, το σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων δεν έχει συνειδητοποιήσει το πλήθος των ελληνικών και πολυεθνικών οργανισμών που ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν επαγγελματικές συναντήσεις και ταξίδια για το προσωπικό τους και αγνοεί τον τρόπο που θα έρθει σε επαφή μαζί τους.

Από την άλλη πλευρά, οι τουριστικοί οργανισμοί και τα ξενοδοχεία που ασχολούνται με την προσέλκυση επαγγελματικών ταξιδιών βασίζονται σε μεμονωμένες ενέργειες, αγνοώντας ίσως την πραγματική δυναμική του προϊόντος.

Η στάση της πολιτείας τα τελευταία χρόνια είναι θετική και προσανατολίζεται προς την ενίσχυση αυτής της μορφής τουρισμού. Τόσο ο ΕΟΤ, όσο και το ΥΠΠΟ και η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας που έχουν αρμοδιότητες οικονομικής και ηθικής στήριξης των εκάστοτε πρωτοβουλιών δημόσιων ή ιδιωτικών φορέων για τη διοργάνωση επαγγελματικών ή επιστημονικών συνεδριακών συναντήσεων, έχουν αναπτύξει σημαντική δράση, στο μέτρο που τους επιτρέπουν τα μέσα που διαθέτουν, εξαντλώντας για τον σκοπό αυτό συχνά όλους τους διαθέσιμους πόρους

Παρόλο που αναμφισβήτητα συντρέχουν όλα τα παραπάνω, η χώρα μας εξακολουθεί σαφώς να υστερεί στην ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού και να υπολείπεται, σε μερίδιο αλλά και σε ρυθμούς ανάπτυξης του, από πολλές άλλες ανταγωνίστριες χώρες.

Η υστέρηση αυτή οφείλεται ως ένα σημείο στην όψιμη είσοδο μας στη σχετική αγορά και σε πολλούς άλλους παράγοντες, τείνει όμως να αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην ελλιπή υποδομή και στην κακή ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών γενικότερα (μεταφορές, επικοινωνίες, κλπ), καθώς και στην ελλιπή οργάνωση, διαχείριση και προβολή του προσφερόμενου προϊόντος.

Σε ότι αφορά στις ειδικές εγκαταστάσεις και στους χώρους που διατίθενται για συνέδρια και εκθέσεις, πρόσφατη μελέτη που έγινε με πρωτοβουλία της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων διαπιστώνει ότι το 85% των χώρων αυτών βρίσκονται μέσα σε ξενοδοχειακές μονάδες. Οι αίθουσες μεγάλης χωρητικότητας (1000-1800 ατόμων) βρίσκονται επίσης μέσα σε ξενοδοχεία και είναι πολύ λίγες (μόνο 5). Τα συνεδριακά κέντρα είναι πολύ λίγα και συγκεντρωμένα στην πλειονότητα τους στην Αθήνα, με μέγιστη χωρητικότητα μόλις 500 ατόμων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Αττική, που είναι και η ευχερέστερα προσπελάσιμη περιοχή της χώρας, δεν διαθέτει κανένα μεγάλο και σύγχρονο εκθεσιακό κέντρο. Παρα το γεγονός αυτός φιλοξενεί πολλά συνέδρια σε όφελος των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων της Αθήνας και για μεγάλες συγκεντρώσεις και εκθέσεις προσφεύγει σε κλειστά στάδια που όμως δεν διαθέτουν τις ανάλογες εξυπηρετήσεις και ανέσεις.

Σε ότι αφορά στην υποδομή γενικότερα η κατάσταση των συγκοινωνιών και κυρίως των αερομεταφορών και των αντίστοιχων υπηρεσιών εδάφους και οι δυσλειτουργίες των τηλεπικοινωνιών αποτελούν σοβαρά προβλήματα και ανασταλτικούς παράγοντες για την περαιτέρω ανάπτυξη του συνεδριακού και εκθεσιακού τουρισμού στην Ελλάδα.

Πρόβλημα επίσης αποτελεί συχνά και η χαμηλή ποιότητα των ξενοδοχειακών και λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται σε αρκετές περιπτώσεις και την έλλειψη καλής κατάρτισης και σωστού επαγγελματισμού του έμψυχου δυναμικού που έρχεται σε επαφή με αυτή την ομάδα τουριστών που έχουν ειδικές και αυξημένες απαιτήσεις, αλλά και πολλαπλά αυξημένες κατα κεφαλήν ταξιδιωτικές δαπάνες

4.12.2 Συμπεράσματα - προτάσεις

Ο συνεδριακός και ο εκθεσιακός τουρισμός αποτελούν ιδιότυπες μορφές ομαδικού τουρισμού, που παρουσιάζουν τα λιγότερα μειονεκτήματα και τα περισσότερα πλεονεκτήματα για τους τόπους προορισμού. Πρόκειται για επισκέπτες ιδιαίτερου μορφωτικού, πολιτισμικού και οικονομικού επιπέδου που έχουν ανάλογες απαιτήσεις για εγκαταστάσεις και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Αν και σε ορισμένες περιοχές της χώρας υπάρχουν υψηλού επιπέδου ξενοδοχεία με εκτεταμένες συνεδριακές εγκαταστάσεις, εντούτοις θα πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες για να υποστηριχθεί η αγορά του συνεδριακού τουρισμού που, ως γνωστόν, δίνει μεγάλη σημασία στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων.

Εκτός από την έλλειψη κατάλληλων χώρων που να έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενήσουν μεγάλα συνέδρια και συσκέψεις, παράγοντες όπως η έλλειψη συνεδριακού κέντρου στην Αθήνα, υποδομή στον τομέα των μεταφορών (αεροδρόμιο, δρόμοι), χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών υποστήριξης, συντελούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη της αγοράς αυτής.

Η προσέλκυση συνεδριακού τουρισμού στο άμεσο μέλλον απαιτεί τη συνεργασία δήμων, ξενοδόχων, Αεροπορικών εταιριών και φορέων του τουριστικού κλάδου για μια ενιαία πολιτική marketing. Πιο αναλυτικά θα πρέπει:

- Να ιδρυθεί ένα Convention Bureau στην Αθήνα για την αποτελεσματικότερη προώθηση και διαχείριση συνεδρίων στην Ελλάδα
- Εκμετάλλευση του υλικού που διατίθεται από τον Διεθνή Σύνδεσμο Συνεδρίων για τον προσδιορισμό και την προσέλκυση ξένων συνεδρίων σε συγκεκριμένους προορισμούς, οι οποίοι σύμφωνα με τις προδιαγραφές

παρεχόμενων υπηρεσιών και χώρων να εξυπηρετούν συγκεκριμένες ανάγκες και αγορές της συνεδριακής ζήτησης

- Ανάπτυξη του συνεδριακού κέντρου στην Αθήνα, λόγω των πλεονεκτημάτων διεθνούς πρόσβασης, συγκέντρωσης ενός μεγάλου αριθμού πολυεθνικών εταιριών και ιστορικού πλούτου, έχει σημαντικές προοπτικές προσέλκυσης μεγάλων διεθνών συνεδρίων
- Αποτελεσματική διαφημιστική καμπάνια που να προβάλει τη χώρα μας
- Υποστήριξη και προώθηση ως κέντρων συνεδριακού τουρισμού περιοχών όπως η Κρήτη, Ρόδος, Κέρκυρα, για την προσέλκυση και διοργάνωση μεγάλης εμβέλειας συνεδρίων

4.13 Θρησκευτικός τουρισμός

Το φαινόμενο του θρησκευτικού τουρισμού δεν είναι νέο. Ο αρχαίος ελληνικός κόσμος, ο αιγυπτιακός και αργότερα η ρωμαϊκή αυτοκρατορία γνώρισαν την ανάπτυξη ενός θρησκευτικού τουριστικού ρεύματος. Ο τουρισμός αυτός ιδιαίτερα κατά την περίοδο του μεσαίωνα είχε έντονα τα χαρακτηριστικά του προσκυνηματικού και κατευθυνόταν στην Ιερουσαλήμ, στη Ρώμη, στην Κωνσταντινούπολη.

Με το πέρασμα των χρόνων αναδείχθηκαν και άλλα θρησκευτικά κέντρα όπως η Αθωνική Πολιτεία, που μέσω της πνευματικής τους ακτινοβολίας καταξιώθηκαν στη συνείδηση των πιστών και άρχισαν να γνωρίζουν το φαινόμενο του θρησκευτικού τουρισμού.

Όπως αναφέρει ο Derrau στις περιοχές αυτές προσέρχονται μαζικά οι προσκυνητές όταν υπάρχει κάποια γιορτή, είτε καθ'όλη τη διάρκεια του χρόνου. Οι περιοχές αυτές μοιάζουν απόλυτα με τις καθαρά τουριστικές-παραθεριστικές περιοχές διότι υπάρχει ξενοδοχειακή υποδομή, εστιατόρια και άλλες εγκαταστάσεις, καθώς και καταστήματα με τουριστικά είδη.

Οι περιοχές θρησκευτικού τουρισμού διακρίνονται:²¹

- Τόπους θρησκευτικού προσκυνηματος

Πρόκειται για πόλεις που στηρίζουν την ανάπτυξη τους στο θρησκευτικό τουρισμό, όπως η Μέκκα, το Βατικανό και στην Ελλάδα η Τήνος. Στη Μέκκα, για παράδειγμα, οι οικονομικές επιπτώσεις από τον τουρισμό προέρχονται από την παροχή υπηρεσιών σίτισης και στέγασης στις περιοχές κοντά στο ιερό της Κεμπάα. Σε άλλες περιοχές, προκειμένου να αυξηθεί ο τουρισμός, οργανώνονται και άλλες συμπληρωματικές τουριστικές δραστηριότητες όπως φεστιβάλ, συνέδρια, κλπ, οι οποίες ενισχύουν το θρησκευτικό παράγοντα.

Οι πόλεις-προσκυνηματα ενισχύονται μεταξύ των άλλων και από τη γεωγραφική τους θέση και πολλές φορές καταλήγουν στο να μετασχηματίζονται σε μεγάλες τουριστικές περιοχές. Γι'αυτό τα μεγάλα θρησκευτικά κέντρα προσκυνηματος θεωρούνται κοινοί τουριστικοί τόποι που χρήζουν υποδομής υποδοχής τουριστών και καλών μεταφορικών

²¹ Πηγή: «Σύνθετη παρέμβαση για τη γυναικεία απασχόληση στον οικολογικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό τουρισμό στη Στερεά Ελλάδα και στην Πελοπόννησο», ΙΠΑ, Αθήνα 1996

μέσων. Ωστόσο, οι υποδομές βρίσκονται εκτός της ιερής περιμέτρου και είναι ενσωματωμένες στο αστικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα και η τουριστική δραστηριότητα να χωροθετείται στον ευρύτερο αστικό χώρο.

- Τόπους θρησκευτικής πολιτιστικής κληρονομιάς

Στα μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής περιλαμβάνεται και η ειδική κατηγορία αυτών που συνδέθηκαν στο παρελθόν με τις θρησκευτικές λειτουργίες και χαρακτηρίζουν τους τόπους στους οποίους βρίσκονται ως περιοχές θρησκευτικής πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως για παράδειγμα η Πάτμος.

Η UNESCO έχει κατατάξει ως μνημεία διεθνούς κληρονομιάς που έχουν ανάγκη προστασίας, πόλεις που βασίζονται στη θρησκευτική τους κληρονομιά, όπως το Μον-Σεν-Μισέλ. Ωστόσο, υπάρχει δυσδιάκριτη σχέση μεταξύ κοσμικού και θρησκευτικού κινήτρου, δεδομένου ότι συχνά η θρησκευτική τέχνη μπαίνει στον πολιτιστικό τουρισμό μέσω μνημείων και χώρων με αποτέλεσμα να διαπλέκονται περισσότερες μορφές τουρισμού.

- Στην Ελλάδα υπάρχει πληθώρα βυζαντινών και μεταβυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών που επισκέπτονται συχνά οι Έλληνες προσκυνητές, μέσω οργανωμένων εκδρομών που γίνονται από τις διάφορες ενορίες. Το βασικό κριτήριο για τη χάραξη αυτών των πολιτιστικοθρησκευτικών διαδρομών είναι τόσο η θρησκεία, όσο και η ιστορία. Οι πιστοί επισκέπτονται τους τόπους αυτούς κυρίως για να προσκυνήσουν, ενδιαφέρονται όμως και για την ιστορία των μνημείων και για την αρχιτεκτονική τους

Οι συμμετέχοντες στις επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους ανήκουν στην πλειοψηφία τους στην Τρίτη ηλικία. Τόσο ο θρησκευτικός χαρακτήρας των επισκέψεων, όσο και η μεγάλη ηλικία των συμμετεχόντων, προσδιορίζει τη διάρκεια αλλήλα και τι επίπεδο των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Οι θρησκευτικού χαρακτήρα εκδρομές δεν διαρκούν περισσότερο από τρεις ημέρες, ενώ στην πλειονότητα τους είναι μονοήμερες. Οι περισσότερες πραγματοποιούνται εντός της χώρας οδικώς, με κύριο μεταφορικό μέσο το πούλμαν. Υπάρχουν όμως και οι εβδομαδιαίες συνήθως εκδρομές στους

Αγίους Τόπους, οι οποίες αναμένεται να αυξηθούν αν ομαλοποιηθεί η κατάσταση στη Μέση Ανατολή.

Άνοδο του εισαγόμενου θρησκευτικού τουρισμού αναμένεται να προκαλέσει η ραγδαία ανάπτυξη της θρησκευτικότητας στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Τα ταξιδιωτικά γραφεία που ειδικεύονται σε αυτή τη μορφή τουρισμού είναι λίγα και προσφέρουν σταθερά πακέτα, φθηνότερα από άλλες αντίστοιχες διάρκειας και επιπέδου προσφερόμενων υπηρεσιών, μορφές τουρισμού.

4.13.1 Προοπτικές ανάπτυξης

«Εκτός από την απαραίτητη υποδομή που απαιτείται για την ανάπτυξη κάθε μορφής τουρισμού, ο θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να τονωθεί με τη διοργάνωση από την εκκλησία θρησκευτικών εκδηλώσεων που να πλαισιώνονται από πολιτιστικό πρόγραμμα, το οποίο θα διαμεσολαβεί στον επισκέπτη-προσκυνητή τη διασύνδεση της με την τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη μουσική, την παράδοση που υπάρχει ως έκφραση των διόδων επικοινωνίας του ατόμου με το θείο, καθώς και το κοινωνικό σύνολο»²².

Τα μέσα για την επίτευξη μιας τέτοιας προσέγγισης θα πρέπει να είναι σύγχρονα, πχ. οπτικοακουστικό υλικό και χρήση της τεχνολογίας των πολυμέσων, σταθερές εκθέσεις, οργανωμένες ξεναγήσεις, δημιουργία συνεδριακών κέντρων, προβολή των παραγωγικών δραστηριοτήτων της καθημερινής ζωής, που είναι άμεσα συνδεδεμένες σε ότι αφορά κυρίως τα μοναστήρια με το περιβάλλον, με ήπιες μορφές δράσης οικολογικά επιτρεπτές.

Σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων είναι η προστασία και προβολή των θρησκευτικών μνημείων και του ευρύτερου περιβάλλοντα χώρου τους.

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού επιτυγχάνεται με την πληροφόρηση, την καταγραφή σε τοπικό επίπεδο, σε επίπεδο περιφέρειας και με την δημιουργία βάσης δεδομένων, στην οποία ο ενδιαφερόμενος θα έχει πρόσβαση μέσω της νέας τεχνολογίας.

²² Απόψεις του σεβ. Μητροπολίτη Αυστρίας και Εξαρχου Ουγγαρίας και Μεσευρώπης κ. Μιχαήλ

5.1 Κριτήρια αξιολόγησης

Προκειμένου να αξιολογηθεί η προτεραιότητα, ο βαθμός και ο χρόνος ανάπτυξης, καθώς και οι προϋποθέσεις εφαρμογής στη χώρα μας των μορφών τουρισμού που διερευνήθηκαν, χρησιμοποιήθηκαν διάφορα κριτήρια, όπως

- η ύπαρξη συγκριτικού πλεονεκτήματος ως προς την ανταγωνιστικότητα
- η ύπαρξη ζήτησης και η δυνητική πελατεία
- η δυνατότητα αξιοποίησης του υφιστάμενου ξενοδοχειακού δυναμικού με αύξηση της πληρότητας και αναβάθμιση της στάθμης των παρεχόμενων υπηρεσιών
- η δυνατότητα επιρροής του προτύπου του μαζικού τουρισμού και γενικότερα της τουριστικής εικόνας της χώρας
- η δυνατότητα άμβλυνσης της εποχικότητας του τουρισμού
- η δυνατότητα προσέλκυσης υψηλής εισοδηματικής στάθμης τουριστών
- η ανάγκη για νέα έργα ειδικής υποδομής και το κόστος τους
- η δυνατότητα ορθολογικής ανάπτυξης νέων περιοχών και δραστηριοτήτων τουρισμού
- ο βαθμός εφικτότητας στην Ελλάδα
- οι προϋποθέσεις εφαρμογής , όπως τεχνική υποδομή, τεχνογνωσία, μελέτες, νομοθεσία
- οι απαιτούμενες παρεμβάσεις για την εφαρμογή στην υποδομή, στην ανωδομή, στις υπηρεσίες, στην εκπαίδευση, στην προβολή
- οι πιθανές περιοχές εφαρμογής, από πλευράς χωροταξικής ή τουριστικής ιδιαιτερότητας
- οι δυνατότητες συνδυασμού μορφών μεταξύ τους εν είδει συστημάτων
- η αναμενόμενη τουριστική ωφέλεια βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα.

Ακολουθεί αναλυτική αξιολόγηση ανα μορφή ή ομάδα μορφών τουρισμού, όπου προσδιορίζεται ο βαθμός εφικτότητας της εφαρμογής της , οι προϋποθέσεις εφαρμογής και οι απαιτούμενες παρεμβάσεις. Επίσης αναφέρονται οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια χωροθέτησης της και προτείνονται συγκεκριμένες περιοχές ανάπτυξης καθώς και πιθανοί συνδυασμοί με άλλες μορφές σε συστήματα.

5.2 Αναλυτική αξιολόγηση ανα εναλλακτική μορφή τουρισμού

5.2.1 Θαλάσσιος τουρισμός

Διαπιστώνεται ότι ο θαλάσσιος τουρισμός συγκεντρώνει πολλή και ουσιαστικά πλεονεκτήματα. Ως σημαντικότερο θεωρείται το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας λόγω του μεγάλου αναπτύγματος ακτών και των νησιώτικων συμπληγμάτων που διαθέτει..

Ο θαλάσσιος τουρισμός (το yachting και οι κρουαζιέρες) προσελκύει πελατεία υψηλής εισοδηματικής στάθμης σε αριθμούς σημαντικούς για τον επηρεασμό του τουριστικού προτύπου. Δεν λειτουργεί ανταγωνιστικά προς τον ξενοδοχειακό τομέα αλλά υποβοηθητικά ως προς την αύξηση της πληρότητας του και άμβλυνση της εποχικότητας.

Λειτουργεί θετικά ως προς τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς, την προσαρμογή της στη ζήτηση και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Ακόμα ο κλάδος έχει αισιόδοξες προοπτικές ως προς τη μελλοντική ανάπτυξη του και θετικές ως επί το πλείστον επιπτώσεις στην εθνική οικονομία, την περιφερειακή ανάπτυξη και το περιβάλλον, εκτός από τις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού.*

Η εφικτότητα εφαρμογής του στην Ελλάδα είναι άμεση με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις υποδομής, όπως ήδη λειτουργεί μεσοπρόθεσμα Δε με τη δημιουργία συστήματος σύγχρονης υποδομής (μαρίνες).

Προϋποθέσεις εφαρμογής για τις κρουαζιέρες είναι η δυνατότητα ελλιμενισμού των κρουαζιερόπλοιων και περήγησης των επιβατών. Για το yachting βασική προϋπόθεση είναι η δημιουργία υποδομής, δηλαδή μαρίνες, καταφύγια, ολοκληρωμένα συμπλέγματα λιμένων αναψυχής.

Τα έργα αυτά είναι δαπανηρά και μακροπρόθεσμα, με επιβάρυνση κυρίως του δημοσίου τομέα και με επιχειρηματικές δυσκολίες στη λειτουργία τους. Προϋπόθεση ακόμα είναι η ανανέωση του στόλου κρουαζιερόπλοιων και θαλαμηγών για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς του.*

Υπενθυμίζονται εδώ οι διεθνείς προοπτικές εξέλιξης του κλάδου και η δυνατότητα αξιοποίησης του επενδεδυμένου κεφαλαίου σε σκάφη, κρουαζιερόπλοια και θαλαμηγούς, με συμπληρωματική λειτουργία σε άλλες αγορές, εκτός Ελλάδας, για αύξηση πληρότητας, απόσβεση κεφαλαίου, κλπ.

Για την περαιτέρω ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού απαιτούνται παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου για τα επαγγελματικά τουριστικά σκάφη, οργάνωσης των υπηρεσιών στήριξης του κλάδου, εκπαίδευσης προσωπικού και προβολής του κλάδου, καθώς και πιθανά κίνητρα προς επενδυτές, επιχειρηματίες και χρήστες θαλαμηγών σκαφών.

Από πλευράς χωροθέτησης, κατάλληλες περιοχές για το θαλάσσιο τουρισμό είναι όλη η νησιωτική και παραθαλάσσια χώρα. Για τη χωροθέτηση των μαρίνων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γειτνίαση με διεθνή αεροδρόμια και η εύκολη πρόσβαση σε εθνικά οδικά δίκτυα, καθώς επίσης και οι κατάλληλες γεωγραφικές και κλιματολογικές συνθήκες για ναυσιπλοία και προσόρμιση.

Κατάλληλοι προορισμοί για τις κρουαζιέρες είναι οι γνωστές περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, με εξυπηρετήσεις ελλιμενισμού, υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις τουρισμού, δυνατότητες αγοράς, ψυχαγωγίας, αναψυχής. Προτεινόμενες περιοχές ανάπτυξης είναι τα Ιόνια νησιά και η δυτική Πελοπόννησος με ορμητήριο την Πάτρα, τα νησιά του Β.Αιγαίου με ορμητήριο την Καβάλα, τα Δωδεκάνησα με ορμητήριο τη Ρόδο και οι Κυκλάδες.

Ο θαλάσσιος τουρισμός θα μπορούσε να ενταχθεί σε ένα πλέγμα τουριστικών δραστηριοτήτων και να συνδυαστεί με ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ψυχαγωγία-αναψυχή και αθλητικό κέντρο, συνεδριακός-εκθεσιακός τουρισμός σε κρουαζιερόπλοια.

5.2.2 Συνεδριακός, εκθεσιακός τουρισμός και τουρισμός κινήτρων

Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού θεωρείται η πιο συναλλαγματοφόρα σήμερα διεθνώς, ενώ ταυτόχρονα έχει το πλεονέκτημα της πραγματοποίησης κατά τις εκτός αιχμής περιόδους

Με δεδομένες τις ιδιαίτερες συνθήκες που ευνοούν τον ελληνικό χώρο ως υποδοχέα συνεδριακού - εκθεσιακού τουρισμού (κλίμα, γεωγραφική θέση, πολιτιστική κληρονομιά, κλπ), μπορεί να υποστηριχθεί η δυνατότητα ανάπτυξης αυτής της ειδικής μορφής στη χώρα.

Θα πρέπει να συνυπολογισθεί το γεγονός ότι η Ελλάδα κατέχει μια από τις υψηλότερες θέσεις στον κατάλογο των περισσότερων ελκυστικών προορισμών για τη φιλοξενία συνεδριακών και εκθεσιακών εκδηλώσεων, παρα τους υφιστάμενους ανεπαρκείς χώρους που διαθέτει. Πράγματι, η έλλειψη των κατάλληλων εγκαταστάσεων (συνεδριακών κέντρων και εκθεσιακών χώρων κατάλληλα εξοπλισμένων) και της αντίστοιχης υποδομής (συγκοινωνίες, επικοινωνίες) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ορθολογική και ουσιαστική ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού στη χώρα.

Προκειμένου να επιτευχθεί η ανάπτυξη αυτή χρειάζεται η κατάλληλη εκπαίδευση και μακροχρόνιος προγραμματισμός, που να στηρίζεται σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα συνεδριακής τουριστικής πολιτικής.

Η προτεραιότητα της δημιουργίας και λειτουργίας σύγχρονων συνεδριακών κέντρων, ιδιαίτερα στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κρήτη και Ρόδο είναι εμφανής, ενώ σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης παρουσιάζει και ο πλωτός συνεδριακός τουρισμός με βάση το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις προϋποθέτουν σοβαρές επενδύσεις με μακροχρόνια προοπτική απόδοσης. Γενικά τα συνεδριακά κέντρα έχουν εξαιρετικά υψηλό κόστος κατασκευής, που κυμαίνεται μεταξύ 7 και 14 δις δρχ, ενώ πολύ υψηλό είναι και το κόστος λειτουργίας.

Μόνο όταν συνδυαστούν με άλλες χρήσεις και παράλληλες ή εναλλακτικές δραστηριότητες (δεξιώσεις, δραστηριότητες αναψυχής, εκθέσεις, καταστήματα) αποφεύγεται ένα σημαντικό έλλειμμα. Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, πολύ

λίγα απο τα αμιγή συνεδριακά κέντρα μπορούν να ελπίζουν στην κάλυψη του λειτουργικού κόστους τους και στην εξυπηρέτηση του κεφαλαίου που έχει επενδυθεί.

Η διοργάνωση συνεδρίων απαιτεί μακρύ χρονικό διάστημα (1-4 χρόνια) και κατ'αυτόν τον τρόπο ο συνεδριακός τουρισμός βοηθά στη σταθεροποίηση της ζήτησης, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στις τουριστικές αρχές και στα ξενοδοχεία να προγραμματίζουν και να διαπραγματεύονται απ'ευθείας με τους οργανωτές, αποφεύγοντας τους μεσάζοντες.

Το γεγονός ότι συνεδριακός- εκθεσιακός τουρισμός κερδίζει συνεχώς έδαφος και ότι στη διεθνή αγορά θεωρείται η πλέον συναλλαγματοφόρα μορφή τουρισμού, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί ίσως τον καλύτερο πρεσβευτή για την προβολή και ανάδειξη μιας χώρας, δείχνει την αναγκαιότητα ικανοποίησης των κατάλληλων προϋποθέσεων για την ανάπτυξη αυτής της μορφής στον ελληνικό χώρο. Ως τέτοιες θα μπορούσαν να αναφερθούν η εξασφάλιση επαρκούς (ποιοτικά και ποσοτικά) υποδομής και ανωδομής και το αποτελεσματικό marketing.

5.2.3 Ορεινός- χιονοδρομικός τουρισμός

Τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά της χώρας, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική κατανομή των ορεινών όγκων, ευνοούν την ανάπτυξη του ορεινού-χιονοδρομικού τουρισμού σε όλη σχεδόν τα διαμερίσματα της ηπειρωτικής Ελλάδας και στην Κρήτη, παρά το γεγονός ότι η διάρκεια των χιονοπτώσεων και παραμονής του χιονιού είναι τουλάχιστον κατά ένα μήνα μικρότερη από αυτή των κεντρικών ευρωπαϊκών χωρών.

Επιπλέον, το υπάρχον δυναμικό φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, το οποίο θα ικανοποιούσε τη ζήτηση για ανάπτυξη παράλληλων δραστηριοτήτων, είναι εξαιρετικά σημαντικό.

Παράλληλα, η δυνατότητα τόνωσης τοπικών οικονομιών περιφερειακών περιοχών που σήμερα υφίστανται τις επιπτώσεις του αποπληθυσμού, θεωρείται εξαιρετικά σημαντική υπό την προϋπόθεση ότι μια αρχική επιλογή ανάπτυξης σε δυο γεωγραφικές θέσεις θα έχει τη μορφή συμπλέγματος ορεινού- χειμερινού κέντρου αναψυχής. Αυτό προαπαιτεί σημαντικές αρχικές επενδύσεις σε υποδομή, ειδικές εγκαταστάσεις και ανωδομή. Υψηλό κόστος προβολής θα απαιτηθεί και για την προώθηση των κέντρων αυτών στο εξωτερικό.

Σημαντικές θεωρούνται οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ιδιαίτερα στις περιοχές που θα αναπτυχθούν οι ειδικές εγκαταστάσεις για σκι καταβάσεων. Οι επιπτώσεις αυτές θα μπορούσαν πιθανώς να μειωθούν με τη χρήση του υπάρχοντος κτιριακού δυναμικού (δημιουργία καταλυμάτων μετά από μετατροπές κατοικιών), παρα το γεγονός ότι η απουσία ειδικών καταλυμάτων σε άμεση επαφή με τις χιονοπληαγίες θεωρείται σημαντικό μειονέκτημα στην προσέλκυση ξένων κυρίως χιονοδρόμων.

Σημαντικές θεωρούνται επίσης οι κοινωνικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη κέντρων αυτού του είδους, παρα το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός κοινωνικών παροχών υψηλού επιπέδου είναι εγγυημένος και αποτελεί σοβαρό αντισταθμιστικό παράγοντα.

Ο σημαντικός αριθμός Ελλήνων σκιέρ που σήμερα κατευθύνεται σε κέντρα του εξωτερικού για τις χειμερινές του διακοπές, σε συνδυασμό με την

εντυπωσιακή αύξηση των οπαδών των χειμερινών αθλημάτων αυτού του είδους, εγγυάται αρχικά τη μείωση σημαντικών απωλειών συναθλητάγματος, ενώ παράλληλα αναμένεται ότι θα υπάρξει σημαντικό ενδιαφέρον από αθλοδαπούς, οι οποίοι θα προσελκυσθούν όχι τόσο από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ελληνικών χιονοπληγιών, αλλά περισσότερο από τις δυνατότητες συνδυασμού της επίσκεψης τους με πλήθος άλλων δραστηριοτήτων (πολιτιστικές, οικοτουρισμός, αθλητισμός, κλπ)

5.2.4 Οικολογικός τουρισμός

Σε απόλυτα και σχετικά μεγέθη, η χώρα διαθέτει, σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το μεγαλύτερο δυναμικό ενδιαφερόντων που συνδυάζουν περιοχές φυσικού κάλλους, αγριας ζωής και γεωμορφολογικών σχηματισμών (σπήλαια, φαράγγια, κλπ) που καλύπτουν όλο το φάσμα από ορεινές περιοχές, υγροβιότοπους, θαλάσσια και χερσαία οικοσυστήματα.

Η ανάδειξη αυτού του δυναμικού μέσα από την οργάνωση της οικοτουριστικής δραστηριότητας θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο και να συμβάλει σημαντικά τόσο στην αποτελεσματική προστασία αυτών των τόσο σπάνιων, σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, οικοσυστημάτων, όσο και στην εξαιρετικά σημαντική συνεισφορά της προβολής των ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων της χώρας.

Είναι γεγονός ότι ο οικοτουρισμός, σε σύγκριση με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, δημιουργεί σχετικά περιορισμένης έκτασης οικονομικές δραστηριότητες, προϋποθέτοντας συγχρόνως εξίσου χαμηλές επενδυτικές απαιτήσεις.

Η ανάπτυξη του όμως έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω των εμμεσών οφελειών που δημιουργεί, τόσο με τη γενικότερη εικόνα της χώρας στο εξωτερικό (ένας δείκτης πολιτισμού είναι πλέον η ποιοτική κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος), όσο και με τη δυνατότητα συνδυασμού του με μια πληθώρα άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός, ορεινός, αθλητικός, τρίτης ηλικίας, παραχείμασης, θεραπευτικός, αγροτουρισμός.

Συνοπτικά τα οφέλη απο την ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο έχουν ως εξής:

Οικονομικό επίπεδο

- Συμβολή στη συντήρηση απομακρυσμένων κοινωνιών, εφόσον οι δραστηριότητες του οικοτουρισμού αντιστοιχούν συνήθως σε περιόδους ύφεσης των υπόλοιπων οικονομικών τουριστικών δραστηριοτήτων και χωρικά αφορούν κυρίως περιοχές της περιφέρειας παρά τα αστικά κέντρα
- Δυνατότητα οργάνωσης της αποδιαρθρωμένης σε απομακρυσμένες περιοχές πρωτογενούς δραστηριότητας στη βάση των εκφρασμένων καταναλωτικών επιθυμιών αυτής της κατηγορίας τουριστών (προιόντα οργανικών καλλιεργειών, φυσικά προϊόντα, βότανα, οικοτεχνία υψηλών ποιοτικών απαιτήσεων)

Κοινωνικό επίπεδο

- Σεβασμός στις ιδιομορφίες των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες αποτελούν μέρος των γενικότερων ενδιαφερόντων των τουριστών
- Συντήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα των οικισμών, χρήση παραδοσιακών τεχνικών στις κατασκευές.

Περιβαλλοντικό επίπεδο

- Αναγκαιότητα προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος
- Ενθάρρυνση για εθνικές και κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος
- Μικρής έντασης περιβαλλοντικές επιπτώσεις απο έργα υποδομής.

Θα πρέπει ακόμα να τονιστεί ότι η ανάπτυξη του οικοτουρισμού ικανοποιεί απόλυτα τους επιμέρους στόχους για τη μεταβολή του προτύπου του μαζικού τουρισμού (επιμήκυνση τουριστικής περιόδου, προσέλκυση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης).

Παρά το γεγονός ότι η εισροή συναλλήλαγματος απο τον οικοτουρισμό είναι συγκριτικά χαμηλότερη απο ότι σε άλλες μορφές τουρισμού (πχ θαλάσσιος, συνεδριακός, χιονοδρομικός), δημιουργούνται σημαντικά έμμεσα οικονομικά

οφέλη λόγω των χαμηλών σχετικά απαιτούμενων επενδύσεων σε υποδομή και των δυνατοτήτων ενίσχυσης της χώρας με χρηματοδοτήσεις από το εξωτερικό.

5.2.5 Τουρισμός υγείας

Η αξιολόγηση του τουρισμού υγείας τον τοποθετεί στην ομάδα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα στη χώρα μας, στοχεύοντας τόσο στην ημεδαπή, όσο και στην αλλοδαπή πελατεία.

Τα έργα που απαιτούνται ιδιαίτερα για την υποδομή του ιαματικού τουρισμού είναι υψηλού κόστους, αλλά αυτό αντισταθμίζεται από τη δυνατότητα που υπάρχει για συνδυασμό της υποδομής με προσφορά υπηρεσιών τουρισμού φυσικής και υγιεινής διαβίωσης, αλλά και με το σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας να μπορεί να συνδυάσει αυτή την ειδική μορφή με τη θαλασσοθεραπεία.

Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι η ζήτηση διεθνώς αλλά και εσωτερικά, θα έχει σταθερές αυξητικές τάσεις, ενώ μέρος των αναγκαίων κεφαλαίων για τις επενδύσεις μπορεί να αντλείται από κονδύλια της Ε.Ε, μέσω των ΚΠΣ.

Ανάλογες δυνατότητες παρουσιάζει και η ανάπτυξη του τουρισμού των ατόμων με ειδικές ανάγκες, για τον οποίο απαιτούνται σε κάθε περίπτωση ειδικές προδιαγραφές στην ξενοδοχειακή υποδομή και μελέτη της ζήτησης.

Μεσοπρόθεσμος στόχος πρέπει να είναι η ανάπτυξη υποδομής προσφοράς για αυτή την ειδική μορφή σε περιοχές που υπάρχει είτε υποδομή ιαματικού τουρισμού, είτε υποδομή για μαζικό τουρισμό υψηλών προδιαγραφών

5.2.6 Αγροτουρισμός

Πρόκειται για μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που στη χώρα μας έχει πολλή δυνατότητα ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα. Σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για τη χώρα μας είναι :

- ότι υπάρχει σταθερή ζήτηση στο εξωτερικό, ενώ παράλληλα αποτελεί νέο προϊόν για την Ελλάδα, αφού δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί σημαντικά

- ότι υπάρχουν σειρά μέτρων νομοθετικού και χρηματοδοτικού χαρακτήρα απο την Ε.Ε. για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού και ιδιαίτερα σε συνδυασμό με τον πολιτιστικό τουρισμό.

Τέτοιες μορφές τουρισμού μπορούν να αναπτυχθούν μόνο σε μεσόγειες ορεινές ή ημιορεινές περιοχές της χώρας και όχι σε περιοχές που γειτνιάζουν με άλλες που παρέχουν υπηρεσίες μαζικού τουρισμού. Προτείνονται συγκεκριμένα οι περιοχές της κεντρικής Πελοποννήσου, Στερεας Ελλάδας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Μακεδονίας, η ορεινή Κρήτη και η Ευβοια.

Το κριτήριο αυτό θεωρείται καθοριστικό, γιατί η μέχρι σήμερα πείρα έδειξε ότι η ανάπτυξη του αγροτουρισμού κοντα σε περιοχές μαζικού τουρισμού δεν ήταν επιτυχής, αφού ακολουθήθηκαν ουσιαστικά τα ίδια αναπτυξιακά πρότυπα με αποτέλεσμα συχνά να καταλήξει σε μορφή αναπτυξης ενοικιαζόμενων δωματίων.

5.2.7 Τουρισμός τρίτης ηλικίας - τουρισμός παραχείμασης

Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας δεν είναι μορφή τουρισμού, αλλά είδος τουριστικής πελατείας που στο μέλλον προβλέπεται να κυριαρχήσει, δημογραφικά και τουριστικά. Οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας είναι σε θέση να δραστηριοποιηθούν σχεδόν σε όλες τις μορφές τουρισμού.

Ο τουρισμός παραχείμασης είναι τουριστική μορφή που προσιδιάζει σε τουρίστες τρίτης ηλικίας με κοινό σημείο αναφοράς την κίνηση εκτός περιόδου αιχμής. Πρόκειται για μορφή τουρισμού με περιορισμένη ζήτηση και ασήμαντη οικονομική απόδοση για τις χώρες δέκτριες

Με δεδομένη την περιορισμένη ζήτηση, η ποσοτική προσφορά της χώρας είναι απόλυτα πλεονασματική για τις παραπάνω μορφές τουρισμού.

5.3 Συνολική αξιολόγηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού

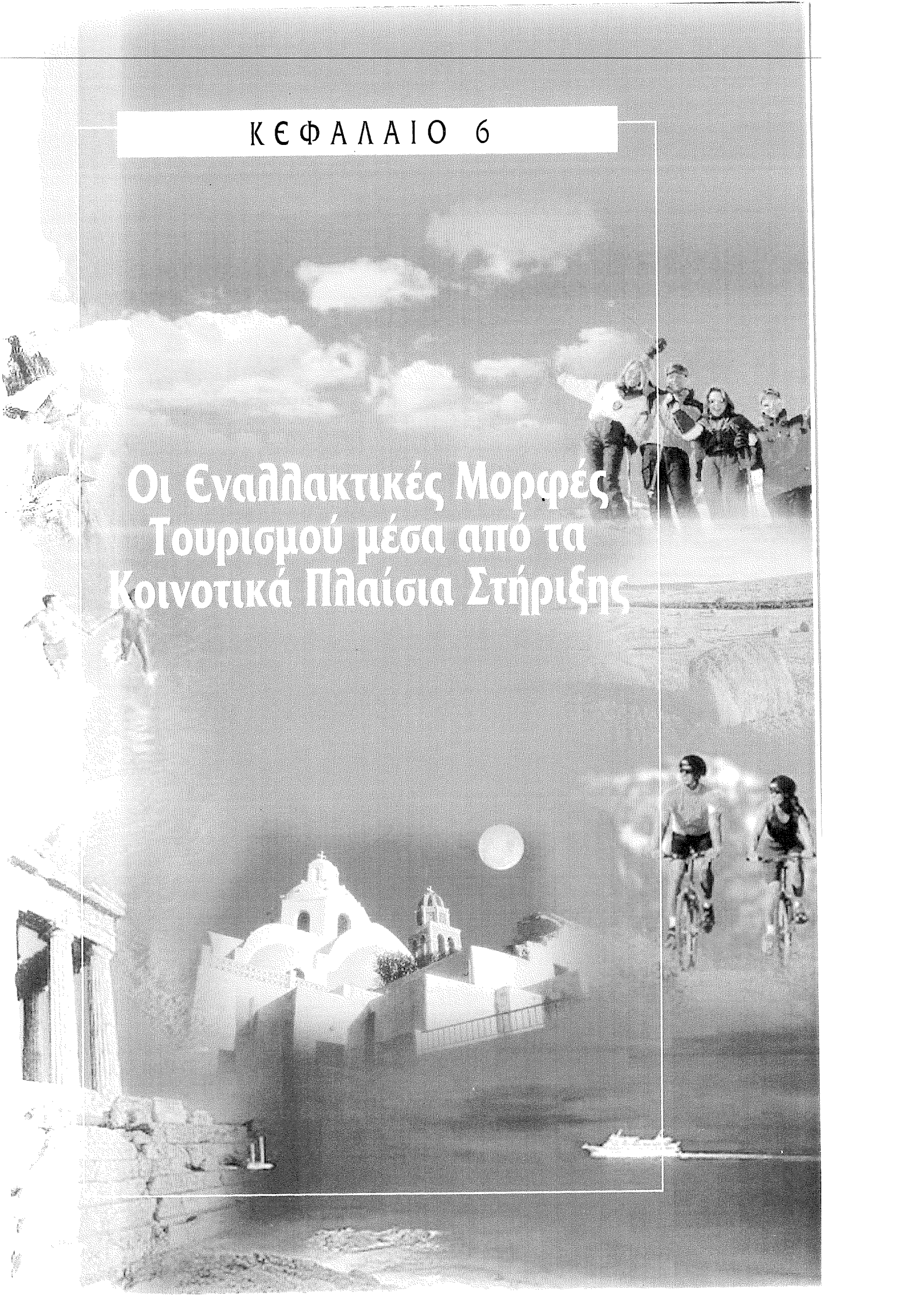
Απο τις μορφές που εξετάστηκαν και αξιολογήθηκαν αναλυτικά με βάση τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν, προκύπτουν τα εξής συνολικά συμπεράσματα:

- Συγκριτικό πλεονέκτημα ως προς την ανταγωνιστικότητα της χώρας μας έχει ο θαλάσσιος τουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο τουρισμός υγείας. Υπάρχει ήδη ζήτηση για τον θαλάσσιο τουρισμό, τον συνεδριακό και εκθεσιακό τουρισμό, τον τουρισμό υγείας και τον αγροτουρισμό, ενώ υπάρχουν ενδείξεις δυνητικής ζήτησης και για τις υπόλοιπες μορφές. Μορφές που έχουν δυνατότητα να αξιοποιήσουν το υπάρχον ξενοδοχειακό δυναμικό είναι κυρίως ο συνεδριακός- εκθεσιακός τουρισμός, ο τουρισμός παραχείμασης και δευτερευόντως ο οικολογικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο τουρισμός τρίτης ηλικίας, κ.α
- Ως προς την επιρροή τους στο πρότυπο του μαζικού τουρισμού, διαπιστώνεται ότι λόγω ιδιαιτερότητας του τουριστικού προϊόντος, ο θαλάσσιος, ο ορεινός, ο οικοτουρισμός και ο τουρισμός υγείας έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλλουν μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα την εικόνα του ελληνικού τουρισμού. Την άμβλυνση της εποχικότητας βοηθούν όλες οι εναλλακτικές μορφές που εξετάστηκαν, σε διαφορετικό βαθμό η κάθε μια. Δυνατότητα προσέλκυσης τουριστών υψηλής εισοδηματικής τάξης, αλλά και απαιτήσεις για σημαντικά έργα υποδομής ως προϋπόθεση εφαρμογής τους έχουν ο θαλάσσιος τουρισμός, ο συνεδριακός και δευτερευόντως ο ορεινός, ο πολιτιστικός, ο οικοτουρισμός, ο τουρισμός υγείας και τρίτης ηλικίας.
- Απο πλευράς χωροθέτησης, δέσμευση ως προς τους τουριστικούς πόρους έχουν ο θαλάσσιος τουρισμός, ο χιονοδρομικός, ο οιοτουρισμός και ο τουρισμός υγείας. Δεσμευση ως προς την άμεση προσπελασιμότητα απο το εξωτερικό (διεθνή αεροδρόμια και εθνικά οδικά δίκτυα) έχουν ο θαλάσσιος τουρισμός, ο συνεδριακός, ο τουρισμός τρίτης ηλικίας και παραχείμασης και δευτερευόντως ο χιονοδρομικός και ιαματικός τουρισμός.
- Η αναμενόμενη τουριστική ωφέλεια απο την εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι άμεση ή βραχυπρόθεσμη για το θαλάσσιο τουρισμό, όπως ήδη λειτουργεί, τον συνεδριακό- εκθεσιακό τουρισμό, τον

τουρισμό κινήτρων και υγείας στην περίπτωση αξιοποίησης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων. Μεσοπρόθεσμη ωφέλεια προκύπτει από το θαλάσσιο, το συνεδριακό, τον χιονοδρομικό τουρισμό και τον τουρισμό υγείας, στην περίπτωση κατασκευής των απαιτούμενων έργων υποδομής. Μεσοπρόθεσμη επίδης ωφέλεια αναμένεται από όλες τις άλλες μορφές τουρισμού, που προυποθέτουν οργάνωση, έρευνα αγοράς, προβολή διαφήμιση, αλλά και επανατοποθέτηση σε νέες βάσεις, όπως ο αγροτουρισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Οι Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού μέσα από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης



6.1 Γενικά

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι δράσεις που εντάχθηκαν στα πλαίσια των δύο Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (Α' και Β') από το 1995 ως σήμερα, και στοχεύουν στην ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα μας, καθώς και τα αποτελέσματά τους, όπως αυτά εκτιμήθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Γίνεται αναφορά και συνοπτική περιγραφή σε όλα τα μέτρα των αντίστοιχων προγραμμάτων, ακόμα κι αν αυτά δεν αφορούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, για να γίνει αντιληπτή η έμφαση που δίνεται σε αυτές τις μορφές τουρισμού, σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό.

Βεβαίως, τα μέτρα που αναφέρονται στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού περιγράφονται αναλυτικότερα και σχολιάζονται ιδιαίτερα.

Παρατηρούμε ότι στο Β'ΚΠΣ οι δράσεις που αφορούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι περισσότερες από ότι στο Α'ΚΠΣ και όπως διαπιστώνεται και στο επόμενο κεφάλαιο που αναφέρεται στο ΣΠΑ του Γ'ΚΠΣ, οι δράσεις αυτές θα είναι ακόμα περισσότερες.

Στόχος του κεφαλαίου αυτού είναι να παρουσιάσει τις κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής προς τις ειδικές μορφές τουρισμού, όπως αυτές φαίνονται μέσα από τα ΚΠΣ.

6.2 Εκτίμηση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος για τον Τουρισμό του Α' ΚΠΣ²³

Στις παραγράφους που ακολουθούν γίνεται μια προσπάθεια να περιγράψει αναλυτικά το οριστικό φυσικό αντικείμενο που υλοποιήθηκε για κάθε μέτρο του Προγράμματος, καθώς και το υλοποιηθέν οικονομικό αντικείμενο για κάθε μέτρο, Υποπρόγραμμα και στο σύνολο του Προγράμματος.

Παράλληλα, γίνονται προτάσεις μεταφοράς κονδυλίων από μέτρα που παρουσιάζουν αδιάθετα κονδύλια του προϋπολογισμού τους σε άλλα μέτρα του ίδιου Υποπρογράμματος που έχουν υλοποιήσει φυσικό και οικονομικό αντικείμενο μεγαλύτερο του προϋπολογισμού τους.

6.2.1 Συνοπτική παρουσίαση της εικόνας και της πορείας υλοποίησης του προγράμματος

Το Πολυταμειακό Λειτουργικό Πρόγραμμα για την Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού, εγκρίθηκε από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την 30ή Ιουλίου 1992 στα πλαίσια του

Το πρόγραμμα αποτελείται από δύο Υποπρογράμματα:

1. Υποπρόγραμμα I (ΕΤΠΑ) : «Παροχή ενισχύσεων προς τις τουριστικές επιχειρήσεις και προώθηση του τουρισμού»
2. Υποπρόγραμμα II (ΕΚΤ) : «Επαγγελματική κατάρτιση»

Κατά την έγκριση του Προγράμματος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε υποπρόγραμμα περιελάμβανε 4 μέτρα :

1. Υποπρόγραμμα I (ΕΤΠΑ) : «Παροχή ενισχύσεων προς τις τουριστικές επιχειρήσεις και προώθηση του τουρισμού»
 - Μέτρο 1 : «Καθεστώς ενίσχυσης τουριστικών επιχειρήσεων»
 - Μέτρο 1.1 : «Παραγωγικές επενδύσεις τουριστικού τομέα (Ν.1892/90)
 - Μέτρο 1.2 : «Τουριστική υποδομή - Δημόσιοι φορείς»
 - Μέτρο 2 : «Έρευνα αγοράς»
 - Μέτρο 3 : «Παροχή συμβουλών σε τουριστικές επιχειρήσεις»
 - Μέτρο 4 : «Δημιουργία ελαφράς υποδομής (μονοπάτια)»

²³ Τα στοιχεία προέρχονται από την «Τελική έκθεση του Πολυταμειακού Λειτουργικού Προγράμματος για την Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού» (ΑΞΟΝΑΣ 4), του Α'ΚΠΣ

- Μέτρο 5 : «Εφαρμογή»

2. Υποπρόγραμμα II (ΕΚΤ) : «Επαγγελματική κατάρτιση»

- Μέτρο 1 : « Κατάρτιση εργαζομένων σε ιδιωτικές ξενοδοχειακές μονάδες που έχουν κάνει επενδύσεις»
- Μέτρο 2 : «Κατάρτιση εργαζομένων σε μονάδες του ευρύτερου ιδιωτικού τουριστικού τομέα που έχουν κάνει επενδύσεις»
- Μέτρο 3 : «Κατάρτιση εργαζομένων τουριστικών επιχειρήσεων του Δημόσιου τομέα»
- Μέτρο 4 : «Τεχνική βοήθεια- Εφαρμογή του προγράμματος»

Υπεύθυνοι φορείς εφαρμογής (Διαχείρισης) του προγράμματος είναι οι υπηρεσίες ή Οργανισμοί του Δημοσίου τομέα και συγκεκριμένα για το μέτρο 1.1 του Υποπρογράμματος I , το ΥΠ.ΕΘ.Ο., για το μέτρο 5 η Γραμματεία Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και για τα υπόλοιπα μέτρα του ίδιου Υποπρογράμματος ο ΕΟΤ, ενώ για τα μέτρα 1 και 2 του Υποπρογράμματος II, υπεύθυνος φορέας εφαρμογής είναι ο ΟΑΕΔ και για τα υπόλοιπα μέτρα (3 και 4) του Υποπρογράμματος, το Υπουργείο Εργασίας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η πορεία υλοποίησης των μέτρων του υποπρογράμματος I που έχουν σχέση με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού.

Μέτρο 1.2 : «Τουριστική υποδομή- Δημόσιοι φορείς»

Απο τα 8 έργα που εντάχθηκαν στο μέτρο αυτό, θα περιγράψω μόνο αυτά που προάγουν τις νέες μορφές τουρισμού και είναι :

- Επισκευή- εξοπλισμός Ξενία και παραδοσιακών ξενώνων ιδιοκτησίας ΕΟΤ στο Πήλιο
- Μαρίνα Γουβιών
- Υδροθεραπευτήριο Κυλλήνης (Β'φάση)

Το έργο, το οποίο εντάχθηκε στο μέτρο, αποτελεί τη συνέχεια της πρώτης φάσης η οποία είχε ενταχθεί στα ΜΟΠ 1988- 1993. Οι παρεμβάσεις που εντάχθηκαν στο μέτρο, αφορούν σε διάφορες εργασίες στο κτιριακό συγκρότημα υδροθεραπείας.

Να σημειωθεί ότι για την ολοκλήρωση και τη λειτουργικότητα του έργου απαιτούνται εργασίες περίπου 1,8 δισ δρχ., οι οποίες εκτελούνται στα πλαίσια του Υποπρογράμματος «Τουρισμός» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τουρισμός- Πολιτισμός 1994-99»

- Μαρίνα Φλοίσβου

Μέτρο 4 : «Δημιουργία ελαφράς υποδομής (Μονοπάτια)»

Το μέτρο περιελάμβανε ενέργειες οι οποίες σχετίζονται με τον έλεγχο της βατότητας των ορεινών μονοπατιών (τόσο του Ευρωπαϊκού όσο και των Εθνικών μονοπατιών που το συμπληρώνουν), την προσήμανση των διαδρομών, τη σήμανση μονοπατιών, την έκδοση χαρτών και οδηγιών σε διάφορες γλώσσες, την αγορά των αναγκαίων υλικών (ενδεικτικών πινακίδων, μεταλλικών σημάτων, στύλων, κλπ) και την επισκευή ή δημιουργία ορεινών καταφυγίων και ξενώνων.

Μέτρο 5 : «Εφαρμογή»

Το μέτρο δημιουργήθηκε μετά απο απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης με σκοπο την υποστήριξη της Γραμματείας της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και τη διευκόλυνση της υλοποίησης του.

Στο μέτρο αυτό, εκτός απο την προμήθεια εξοπλισμού και τις αμοιβές των μελών της Γραμματείας της Επ.Πα. , εντάχθηκε και η εκπόνηση εξι μελετών που είτε είχαν ανατεθεί απο κάποιους φορείς, είτε θεωρήθηκαν απαραίτητες για την προετοιμασία του προγράμματος Τουρισμού του Β'ΚΠΣ

Μεταξύ αυτών ανατέθηκε και η μελέτη για την «Έρευνα για την ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού», συνολικού κόστους 25.000.000δρχ., η «Μελέτη Ποιοτικής Αναβάθμισης του Ελληνικού Τουρισμού», συνολικού κόστους 27.000.000δρχ.και η μελέτη για την «Χωροταξική κατανομή και προοπτικές ανάπτυξης του Ορεινού Τουρισμού στην Ελλάδα», συνολικού κόστους 12.000.000 δρχ.

Ολες οι παραπάνω μελέτες ολοκληρώθηκαν εντός των χρονικών πλαισίων του προγράμματος, με μόνη εξαίρεση τη μελέτη «Έρευνα για την Ανάπτυξη του

Οικολογικού Τουρισμού», η οποία κατα την κρίση της Επιτροπής Παραλαβής της θεωρήθηκε ικανοποιητική μόνο κατα ένα μέρος της και ως εκ τούτου υπήρξε μείωση της αρχικής αμοιβής της.

Υποπρόγραμμα II (ΕΚΤ) : «Επαγγελματική κατάρτιση»

Οι συνολικές δαπάνες ανέρχονται σε 39.271.700 ecu, δηλ. η απορρόφηση του Υποπρογράμματος ανήλθε στο 97,8% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης. Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η πορεία υλοποίησης εκείνων των μέτρων του υποπρογράμματος που αφορούν στις ειδικές μορφές τουρισμού

Μέτρο 4 : «Τεχνική βοήθεια- εφαρμογή»

Στόχος του μέτρου ήταν η διασφάλιση υψηλού επιπέδου κατάρτισης και η καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων.

Οι ενέργειες που περιγράφονται στο μέτρο κατα την έγκριση του προγράμματος αφορούσαν στην αναβάθμιση των τουριστικών σχολών, στην κατάρτιση σε νέες μορφές τουριστικών προϊόντων, στη δημιουργία τουριστικών εκπαιδευτικών πακέτων και στην εκπαίδευση εκπαιδευτών.

Στα πλαίσια του μέτρου για το έτος 1993 είχαν προγραμματισθεί 83 προγράμματα κατάρτισης για το προσωπικό του ΕΟΤ ύψους 575.800.000δρχ, απο τα οποία πραγματοποιήθηκαν τα 71 προγράμματα, με συνολικό κόστος 385.043.000δρχ. ή 1.396.500 ecu.

Απο τα προγράμματα κατάρτισης που υλοποιήθηκαν, τα αντικείμενα που παρουσίασαν τη μεγαλύτερη συχνότητα αφορούσαν σε ,ειδικές μορφές τουρισμού (οικολογικός, θαλάσσιος, ορεινός, κλπ), στην τουριστική έρευνα και σε Πληροφορική, τα οποία αποτελούν το 70% των συνολικών προγραμμάτων τα οποία υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του μέτρου

Στον πίνακα που ακολουθεί αναλύονται τα προγράμματα κατάρτισης του έτους 1993 κατά αντικείμενο

α/α	Αντικείμενο προγραμμάτων	αρ	Συνολικό κόστος (δρχ)	Ατομα	Συν. ωρών
1	Ειδικές μορφές τουρισμού- περιβάλλον	12	64.049.650	323	1950
2	Πληροφορική- χρήση Η/Υ	24	105.951.651	347	3950
3	Προβολή- Διαφήμιση	8	26.274.870	160	1200
4	Τουριστική έρευνα- Σχεδιασμός τουριστικής πολιτικής	14	78.948.154	285	2600
5	Οργάνωση- Διοίκηση	7	47.362.430	138	1350
6	Τουρισμός- Περιφερειακή ανάπτυξη	4	53.436.480	121	752
7	Επικοινωνία- Πληροφορήση τουρίστα	2	9.020.653	52	340
	Σύνολο	71	385.043.888.	1.426	12.142

Πηγή : «Τελική έκθεση του πολυταμειακού λειτουργικού προγράμματος για την ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού», 1996

Το έτος 1994 ο ΕΟΤ υλοποίησε στα πλαίσια του μέτρου 87 προγράμματα κατάρτισης του προσωπικού του, συνολικού κόστους 938,6 εκατ. δρχ ή 3.194.900 ecu. Η συνολική διάρκεια των προγραμμάτων αυτών ήταν 14.600 ώρες, κατά τις οποίες καταρτίσθηκαν συνολικά 2.026 άτομα.

Τα κυριότερα αντικείμενα των προγραμμάτων αυτών αφορούσαν σε Περιφερειακή ανάπτυξη- Τουρισμό, καθώς και σε πληροφορική- χρήση Η/Υ. Αναλυτικά η κατανομή των προγραμμάτων κατάρτισης του 1994 ανα αντικείμενο παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί

α/α	Αντικείμενο προγραμμάτων	αρ	Συνολικό κόστος (δρχ)	Ατομα	Συν. ωρών
1	Ειδικές μορφές τουρισμού- περιβάλλον	11	110.919.336	275	1850
2	Πληροφορική- χρήση Η/Υ	19	196.295.785	351	3050
3	Τουριστική έρευνα- Σχεδιασμός τουριστικής πολιτικής	15	134.872.823	381	2300
4	Οργάνωση- Διοίκηση	13	109.734.889	290	2050
5	Τουρισμός- Περιφερειακή ανάπτυξη	19	184.169.997	477	3000
6	Εκπαίδευση εκπαιδευτών	2	140.000.000	51	1000
7	Επικοινωνία- Πληροφόρηση τουρίστα	8	62.641.202	201	1350
	Σύνολο	87	938.634.032	2.026	14.600

Πηγή : «Τελική έκθεση του πολιταμειακού λειτουργικού προγράμματος για την ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού», 1996

Τα προγράμματα αυτά υλοποιήθηκαν σε όλες τις περιφερειακές υπηρεσίες του ΕΟΤ. Η μεγαλύτερη βέβαια συγκέντρωση παρατηρείται στην περιφέρεια Αττικής, όπου υλοποιήθηκε το 50,5% του αριθμού των προγραμμάτων

Τα αντικείμενα κατάρτισης τα οποία παρουσίασαν τη μεγαλύτερη συχνότητα αφορούσαν στις ειδικές μορφές τουρισμού, στην πληροφορική, στην τουριστική έρευνα και στη Περιφερειακή ανάπτυξη μέσω του τουρισμού, τα οποία αποτελούν το 74,7% του συνολικού αριθμού των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του μέτρου και στα οποία εκπαιδεύτηκε το 74,2% των συνολικά καταρτισθέντων.

6.3 Υποπρόγραμμα «Τουρισμός» του επιχειρησιακού προγράμματος

«Τουρισμός-Πολιτισμός» του Β' ΚΠΣ

6.3.1 Περιγραφή του προγράμματος

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Τουρισμός - Πολιτισμός» 1995-1999 είναι ένα ολοκληρωμένο Σχέδιο Έδρασης, που στοχεύει στη βελτίωση της διασύνδεσης του Τουρισμού με τον πολιτισμό και την αρμονική ανάπτυξη τους.

Οι στόχοι του Υ/τος Τουρισμός είναι:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος
- Εκσυγχρονισμός της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς
- Ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Δημιουργία τουριστικής προσφοράς σε μη ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας
- Αμβλυνση της εποχικότητας της ζήτησης
- Προστασία και ανάδειξη αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Το υποπρόγραμμα περιλαμβάνει Μέτρα που είτε χρηματοδοτούν υποδομές του Δημοσίου Τομέα, είτε ενισχύουν οικονομικά ιδιωτικές επενδύσεις. Με αυτή την έννοια, το υψηλό ποσοστό ιδιωτικής συμμετοχής και η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα αποτελούν κύρια χαρακτηριστικά του Υποπρογράμματος.

Μέτρο 1.1 : «Θαλάσσιος τουρισμός: Μαρίνες, Λιμενικές βελτιώσεις, Αγκυροβόλια Τουριστικών πλοίων»

Στα πλαίσια του μέτρου επιδιώκονται

- η ισόρροπη κατανομή-ανάπτυξη των λιμένων σκαφών αναψυχής με την ολοκλήρωση, συμπλήρωση- εκσυγχρονισμό του συμπλέγματος των μαρινών και τη δημιουργία νέων σε ολοκληρωτή τη χώρα
- η δημιουργία δικτύου Αγκυροβολίων Τουριστικών Πλοίων σε προστατευόμενους όρμους και παραλιακούς οικισμούς

Το Μέτρο συνδυάζεται και συμπληρώνεται με τα ΠΕΠ του Β' ΚΠΣ τα οποία προβλέπουν τόσο την ολοκλήρωση των μαρινών του Α' ΚΠΣ, όσο και τη

δημιουργία νέων λιμενικών εγκαταστάσεων σε μαρίνες και αγκυροβόλια τουριστικών πλοίων.

Υπεύθυνος φορέας υλοποίησης του Μέτρου είναι ο ΕΟΤ. Τη διαχείριση και λειτουργία των μαρίνων θα αναλάβουν ιδιωτικοί φορείς, μετά από δημόσιο διαγωνισμό στο πλαίσιο του Ν.2160/93, οι επενδύσεις των οποίων στη χερσαία ζώνη θα αποτελέσουν την ιδιωτική συμμετοχή στο Μέτρο.

Μέτρο 1.2 : «Ορεινός, οικολογικός, πολιτιστικός και Θεραπευτικός τουρισμός»

Με το μέτρο αυτό επιδιώκεται:

- Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των πόρων της χώρας που προσφέρονται για την ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων, φιλικών προς το περιβάλλον, όπως είναι οι φυσικοί πόροι, η αρχιτεκτονική και γενικά η πολιτιστική κληρονομιά, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη.
- Η διαφοροποίηση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, με τη δημιουργία εναλλακτικών δυνατοτήτων για άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, με την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας και τη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών.
- Η ενίσχυση της αρμονικής ανάπτυξης του τουρισμού και σε περιοχές μη ανεπτυγμένες τουριστικά
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, ιδίως σε μειονεκτικές περιοχές.

Ο φορέας που είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση του μέτρου είναι ο ΕΟΤ. Οφελούμενοι από το έργο είναι οι κάτοικοι των ορεινών κοινοτήτων, οι εργαζόμενοι στον τουρισμό με άμεση ή έμμεση απασχόληση, οι διακινούμενοι τουρίστες και άτομα που χρήζουν θεραπευτικής αγωγής.

Η περιοχή εφαρμογής του μέτρου είναι οι ορεινές απομακρυσμένες περιοχές, αξιόλογα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, παραδοσιακοί οικισμοί, τόποι ιαματικών πηγών, περιαστικές περιοχές

Με το μέτρο αυτό προβλέπεται η δημιουργία υποδομής για την ανάπτυξη ορεινού, οικολογικού, πολιτιστικού, θεραπευτικού τουρισμού και αστικής αναψυχής, μέσω της ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών πόρων, με επεμβάσεις διατήρησης και αποκατάστασης σε κτίρια παραδοσιακής

αρχιτεκτονικής και σε παραδοσιακούς οικισμούς για τη δημιουργία εγκαταστάσεων διανυκτέρευσης, εστίασης, αναψυχής, καθώς και άλλων συμπληρωματικών έργων βασικής τουριστικής υποδομής και υπο τον όρο ότι θα καλύπτονται οι απαιτήσεις των κοινοτικών διατάξεων περί ανταγωνισμού.

Επίσης προβλέπεται η ανάπτυξη ορεινών μονοπατιών και διαδρομών μέσω ορεινών κοινοτήτων, περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιοχών που διαθέτουν πολιτιστικούς πόρους, καθώς και η κατασκευή ή βελτίωση καταφυγίων ή λοιπων καταλυμάτων.

Ετσι, στο μέτρο αυτό περιλαμβάνονται δράσεις για την προστασία και ανάδειξη δασικών εκτάσεων και βιοτόπων οικολογικού ενδιαφέροντος και τουριστικής σημασίας, καθώς επίσης διαμορφώσεις σε σπήλαια και στον περιβάλλοντα χώρο τους, αλλά και έργα για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων χειμερινού τουρισμού.

Περιλαμβάνονται ακόμη έργα και δραστηριότητες ανάπτυξης θεραπευτικού τουρισμού: εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας, κλπ. σε ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας, επεμβάσεις σε 6-10 υπάρχουσες λουτροπόλεις (εργασίες βελτίωσης και εκσυγχρονισμού), που συνδυάζονται και με άλλες μορφές τουρισμού, όπως ο θαλάσσιος (μέτρο 1.1), η αστική αναψυχή (προστασία και ανάδειξη ακτών, χώρων πρασίνου για διημέρευση, ανάδειξη περιαστικών αρχαιολογικών χώρων), κλπ.

Επειδή στο μέτρο προβλέπεται η συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ο ρόλος του ΕΟΤ θα καθοριστεί εκ των προτέρων, και ο δημόσιος τομέας δεν θα γίνεται ανταγωνιστικός του ιδιωτικού ή τουλάχιστον δεν θα προσπαθήσει να τον αντικαταστήσει.

Όλες οι επεμβάσεις, ιδίως στο χειμερινό τουρισμό και λουτροθεραπεία, θα γίνουν αφού εξετασθεί η βιωσιμότητα της επένδυσης, καθώς και η σκοπιμότητα χρηματοδότησης της επένδυσης από οικονομικής πλευράς, με βάση πλήρεις μελέτες που θα συνταχθούν.

Η επιλογή των αποτελεσματικών φορέων διαχείρισης των διαφόρων επενδύσεων θα είναι σημαντικός παράγοντας για την πραγματοποίηση της

επένδυσης. Για όλες τις ενέργειες ανάδειξης πολιτιστικών χώρων θα υπάρχει στενή συνεργασία με το ΥΠΠΟ που ήδη λήστε εξασφαλίζεται και απο την κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης.

Οι ενέργειες αυτές θα έχουν ιδιαίτερα ευνοϊκή επίδραση στο περιβάλλον, το οποίο προστατεύουν και αναδεικνύουν.

Οι δράσεις του μέτρου σχεδιάζονται και υλοποιούνται με τη μορφή δικτύων (συμπλεγμάτων) δραστηριοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού ολοκληρωμένων σε γεωγραφική βάση που αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοϋποστηρίζονται και αποτελούν ένα συνολικό αναπτυξιακό πρόγραμμα εθνικής σημασίας. Στο σχεδιασμό των δράσεων του μέτρου αυτού λαμβάνονται υποψη οι σχετικές υφιστάμενες μελέτες.

Στο μέτρο θα περιληφθούν δράσεις προβολής των εξειδικευμένων μορφών τουρισμού που προωθούνται με αυτό

Μέτρο 1.3 : «Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων»

Το Μέτρο επιδιώκει:

- τον εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης ξενοδοχειακής προσφοράς, προκειμένου να βελτιωθεί το ποιοτικό επίπεδο και συνεπώς η ανταγωνιστικότητα της και
- την διάσωση και παραγωγική αξιοποίηση των αξιόλογων δειγμάτων της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς

Το μέτρο ενισχύει οικονομικά

- Επενδύσεις ποιοτικού εκσυγχρονισμού υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων
- Μετατροπή διατηρητέων ή παραδοσιακών κτισμάτων σε ξενοδοχειακά καταλύματα

Το μέτρο υλοποιείται με εργαλείο τον Αναπτυξιακό Νόμο (Ν.1892/90), δηλ. μέσω της υπαγωγής αντίστοιχων ιδιωτικών επενδύσεων στα προβλεπόμενα από αυτόν χρηματοπιστωτικά κίνητρα

Μέτρο 1.4 : «Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων»

Στα πλαίσια του μέτρου επιδιώκονται

- η ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων σε έργα υποδομής εναλλακτικών ή θεματικών μορφών τουρισμού (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, χιονοδρομικά κέντρα, υδροθεραπευτήρια, κέντρα θαλάσσιοθεραπείας, κέντρα τουρισμού υγείας)
- το άνοιγμα νέων τοπικών τουριστικών αγορών με τη δημιουργία σε μεγάλες ιδιωτικές εκτάσεις Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) που θα περιλαμβάνουν καταλύματα υψηλής στάθμης και εξυπηρετήσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, που θα εξασφαλίζουν την προσέληψη ζήτησης θεματικού τουρισμού με 12μηνη περίοδο λειτουργίας

Μέτρο 1.5 : «Υπηρεσίες προς Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και Δίκτυο Πληροφορικής»**Μέτρο 1.6 : «Επιμόρφωση»**

Το μέτρο επιδιώκει την κατάρτιση και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού που θα υλοποιήσει και διαχειριστεί το Υποπρόγραμμα «Τουρισμός» και τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν από αυτό.

6.3.2 Εκτίμηση αποτελεσμάτων της μέχρι σήμερα πορείας του

Β'ΚΠΣ ²⁴

Τα αποτελέσματα που επέφεραν οι δράσεις που σχεδιάστηκαν για να απορροφήσουν τους πόρους του Β'ΚΠΣ για τον τουρισμό, μέσω του Υποπρογράμματος : «Τουρισμός» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τουρισμός-Πολιτισμός» ανα μέτρο ήταν:

- **Μέτρο 1.1. Δημόσιες Επενδύσεις για τη δημιουργία υποδομής**

υποστήριξης του θαλάσσιου τουρισμού

Έχει ολοκληρωθεί ο συνολικός σχεδιασμός του μέτρου με την ένταξη 17 έργων, δεσμεύτηκαν 31.173.246 ECUs και έχει απορροφηθεί ποσοστό 1.94% του συνολικού προϋπολογισμού του μέτρου. Η καθυστέρηση στην απορρόφηση οφείλεται στο γεγονός ότι οι προγραμματισμένες μαρίνες δεν καλύπτονταν κατά την ένταξη τους από πλήρη σειρά εγκεκριμένων μελετών και στην καθυστέρηση του προσδιορισμού των τουριστικών καταφυγίων που επέφερε καθυστέρηση στην έναρξη των σχετικών μελετών.

Προτείνεται η κατασκευή τουριστικών αγκυροβολίων σε διάφορες θέσεις, όχι ως νέα μεγάλα λιμενικά έργα, αλλά ως παρεμβάσεις βελτίωσης των υφιστάμενων προβλητών, διαμόρφωσης τμημάτων υφιστάμενων λιμένων, κλπ.

Όταν ολοκληρωθούν οι μαρίνες που έχουν ήδη ενταχθεί στο υποπρόγραμμα και στα ΠΕΠ, δεν απαιτείται να προωθηθούν άλλες ως δημόσιες επενδύσεις, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις αρ.7 και 8 της 2ης εγκυκλίου.

- **Μέτρο 1.2 Δημόσιες Επενδύσεις για τη δημιουργία υποδομής**

υποστήριξης του ορεινού, οικολογικού, θεραπευτικού,

χιονοδρομικού τουρισμού.

Με τα 42 έργα που έχουν ενταχθεί δεσμεύτηκαν 35.403.205 ECUs (έχει υπερκαλυφθεί ο προϋπολογισμός του μέτρου) και έχει απορροφηθεί 29.12% του συνολικού προϋπολογισμού του μέτρου.

Η καθυστέρηση στην ολοκλήρωση του σχεδιασμού, στις οριστικές εντάξεις και στην υλοποίηση των έργων, αλλά και ο αποσπασματικός χαρακτήρας, που εμφανίζει το μέτρο οφείλεται :

²⁴ Πηγή: «Πρόταση Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006-Τομέας Τουρισμού» ΕΟΤ, Μάρτιος 1999

- στο γεγονός ότι εξ' αρχής το μέτρο θα έπρεπε να διαμορφωθεί σε συμπλέγματα δραστηριοτήτων μετα απο ειδικό σχεδιασμό
- στην αποσπασματική προώθηση έργων για ένταξη στο μέτρο, λόγω πιέσεων των τοπικών κοινωνιών και αντίστοιχων πολιτικών παραγόντων, χωρίς να εξετάζεται η συνοχή των έργων αυτών με τις λοιπές δράσεις του μέτρου
- στο γεγονός ότι τα εντασσόμενα έργα δεν είχαν «ωριμότητα» (για ορισμένα, πχ, μονοπάτια δεν υπήρχαν ούτε οι αρχικές μελέτες

Γενικά, το μέτρο αυτό, αν και θα μπορούσε να καλύψει πολλές, μικρές, αλλά σημαντικές παρεμβάσεις σε υποδομή ειδικών μορφών τουρισμού, με ισόρροπη γεωγραφική κατανομή στην χώρα, τελικά χρηματοδότησε είτε δαπανηρές υποδομές αμφίβολης απόδοσης (πχ.Κυθήνη), είτε λειτούργησε με τρόπο υπερβολικό υπερ μιας και μόνο μορφής τουρισμού (ορεινός τουρισμός-μονοπάτια-καταφύγια) και αγνόησε παντελώς άλλες (πολιτιστικός, οικολογικός τουρισμός).

Χρειάζεται να ανασχεδιαστεί το μέτρο αυτό. Γενικός στόχος πρέπει να είναι η συγκρότηση και διαμόρφωση συγκεκριμένου προϊόντος που θα εμπλουτίζει την προσφορά με συνεκτικές και αλληλουποστηριζόμενες ενέργειες, στο πλαίσιο συμπλεγμάτων δραστηριοτήτων.

Προτείνεται η διαφοροποίηση του θεραπευτικού τουρισμού και του τουρισμού υγείας απο τις υπόλοιπες, αποκαλούμενες συνήθως εναλλακτικές ή ήπιες μορφές τουρισμού, και η υπαγωγή των σχετικών επενδύσεων στο μέτρο περι εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής που θα απευθύνεται αποκλειστικά σε ιδιωτικούς φορείς. Πιθανώς να χρειασθεί να εξαιρεθεί το υδροθεραπευτήριο Καλλιθέας Ρόδου, στην περίπτωση που το έργο δεν ολοκληρωθεί στα πλαίσια του Β'ΚΠΣ

Το ίδιο ισχύει και για τα χιονοδρομικά κέντρα, εφόσον βέβαια προκύψει μελλοντικά συγκεκριμένο επενδυτικό ενδιαφέρον απο ιδιωτικούς ή άλλους φορείς, και εφόσον καταρτιστούν έγκαιρα μελέτες κόστους- ωφέλειας. Για την επιλογή και χωροθέτηση των σχετικών εγκαταστάσεων θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σχετικές μελέτες που έχει αναθέσει το κράτος (ΕΟΤ; ορεινού όγκου Πίνδου, Περιφέρεια Στερεας Ελλάδας: ορεινού όγκου Παρνασσου,, ΥΠΕΧΩΔΕ; χωροταξικές μελέτες περιφερειών, κλπ)

Στην ίδια βάση θα πρέπει να ανασχεδιαστούν και οι δράσεις για την προώθηση ορεινού και περιπατικού τουρισμού, με εξειδίκευση κατά περιοχές.

Οι εν λόγω δράσεις θα πρέπει να αντιμετωπιστούν είτε στο πλαίσιο ενός εθνικού προγράμματος ανάπτυξης ορεινού τουρισμού, είτε στο πλαίσιο των ΠΕΠ, στο βαθμό που θα αναβαθμίζεται το οργανωτικό επίπεδο και η στελέχωση των περιφερειών, είτε στο πλαίσιο ειδικών χωρικών πολιτικών για επιμέρους κατηγορίες χώρου σε διανομαρχιακό ή διαπεριφερειακό επίπεδο (ορεινοί όγκοι, παράκτιες περιοχές, νησιά, κλπ).

Οι δράσεις θα πρέπει να επιλέγονται με διαδικασίες πρόσκλησης για υποβολή προτάσεων, αφού προηγουμένως θα έχουν προσδιοριστεί οι σχετικές χωρικές κατευθύνσεις. Μεταξύ των βασικών κριτηρίων επιλογής θα πρέπει να είναι ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας (έργα, προβολή, διαχείριση επισκεπτών, κατάρτιση, θέσεις απασχόλησης, κλπ) και η συμπληρωματικότητα αυτών των δράσεων με άλλες δραστηριότητες (πολιτιστικές, ορεινά αθλήματα) και δράσεις, στο πλαίσιο του υποπρογράμματος «Τουρισμός» ή σε συνδυασμό με δράσεις άλλων τομέων.

Για την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, θα πρέπει να γίνει εμπλουτισμός τους και με την ειδική μορφή αγροτουρισμού, με την έννοια της προσφοράς δυνατοτήτων για διαφοροποιημένες και εξειδικευμένες αγροτικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με παραδοσιακά καταλύματα, τοπική κουζίνα, έθιμα και εκδηλώσεις, κλπ. Είναι σκόπιμο η υλοποίηση να γίνει μεσω δημοσίευσης πρόσκλησης για την ανάληψη πιλοτικών δράσεων εκ μέρους δημοτικών ή μικτών επιχειρήσεων, αναπτυξιακών εταιριών, συνεταιρισμών, ειδικών κοινοπραξιών, κλπ.

Επίσης πρέπει να γίνει επέκταση και σε μορφές τουρισμού περιπέτειας, σε συνδυασμό με δραστηριότητες ειδικού αθλητισμού (αναρρίχηση, αιωροπτερισμός, ράφτινγκ, καγιακ, καταδύσεις, κλπ). Οι σχετικές δράσεις θα περιλαμβάνουν κατασκευή σχετικών ελαφρών εγκαταστάσεων και μικρών έργων υποδομής και διευκόλυνσης προσπέλασης, συγκρότηση δικτύων, ενημέρωση και προβολή, κατάρτιση στελεχών και οδηγών, εκπαιδευτικά προγράμματα, κλπ.

Για την προώθηση του οικολογικού τουρισμού θα πρέπει να προβλεφθούν ειδικές δράσεις πιλοτικού χαρακτήρα, λόγω της ιδιαιτερότητας και της ευαισθησίας των ελληνικών οικοσυστημάτων και του καινοτόμου χαρακτήρα παρόμοιων δράσεων γία τον ελληνικό χώρο.

Για την προώθηση των σχετικών δράσεων είναι απαραίτητο να υπάρξει συνεργασία με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, με οικολογικές οργανώσεις, καθώς και με ερευνητικούς και πανεπιστημιακούς φορείς, όχι μόνο στο επίπεδο της υλοποίησης, αλλά και στο επίπεδο του σχεδιασμού.

Οι σχετικές δράσεις θα περιλαμβάνουν κατασκευή ελαφρών έργων υποδομής, διαχείριση επισκεπτών, ενέργειες ενημέρωσης και προβολής, εκπαιδευτικά προγράμματα, συγκρότηση φορέων διαχείρισης, κλπ.

Ο πολιτιστικός τουρισμός εξαιτίας του ευρύτατου φάσματος που περιλαμβάνει πρέπει να αποτελέσει αυτοτελές μέτρο. Ένα μέρος των σχετικών δράσεων πρέπει να συνδυάζεται απαραίτητα με αντίστοιχες δράσεις του υποπρογράμματος «Πολιτισμός» (πχ. διαχείριση επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους, οργάνωση και προβολή καλλιτεχνικών και ηθογραφικών εκδηλώσεων, δίκτυα τοπικών ή ειδικών μουσείων, αναστηλώσεις και επανάχρηση διατηρητέων κτιρίων, ανάδειξη παραδοσιακών συνόλων).

Ιδιαίτερη δράση μπορεί να αποτελέσει ένα πρόγραμμα αναβίωσης και ανάδειξης των παραδοσιακών καφενείων και άλλων χώρων ειδικής εστίασης (ταβέρνες, ουζερί) με εννιαία δικτύωση, προβολή και ειδική πιστοποίηση.

Ένα «ειδικό πρόγραμμα συγκρότησης εθνικού δικτύου παραδοσιακών καταλυμάτων» μπορεί να αποτελέσει αυτοτελή ειδική δράση στα πλαίσια του μέτρου ή και ανεξάρτητο μέτρο.

Σχετικές ενέργειες μπορεί να είναι :

- έργα συντήρησης και αναδιαμόρφωσης διατηρητέων κτιρίων και παραδοσιακών συνόλων, και μετατροπή τους σε καταλύματα και χώρους άλλων χρήσεων
- καταγραφή, αποτύπωση, συγκρότηση χωροταξικής βάσης δεδομένων, συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) για τους παραδοσιακούς οικισμούς και τους υπάρχοντες τουριστικούς πόρους στην περιοχή τους

(καταλύματα, μνημεία, μουσεία, βιότοποι, σπήλαια, ορεινά καταφύγια, αγκυροβόλια, κλπ)

- καθιέρωση δομών πιστοποίησης παραδοσιακών καταλυμάτων
- δικτύωση επιχειρηματικών φορέων
- συγκρότηση φορέα διαχείρισης
- κατάρτιση τεχνιτών και στελεχών
- ενιαίες ενέργειες προβολής
- κατάρτιση τοπικών ξεναγών

Οι επιλέξιμοι φορείς υλοποίησης μπορεί να είναι κατά περίπτωση ιδιώτες, δημοτικές επιχειρήσεις, αναπτυξιακές εταιρίες και συμπράττοντες φορείς.

Οι επιλέξιμες περιοχές θα προσδιοριστούν σε τμήματα της χώρας που διαθέτουν παραδοσιακούς οικισμούς, και μπορεί να ενταχθούν είτε στο πλαίσιο των ΠΕΠ είτε των ειδικών χωρικών πολιτικών (πχ. ορεινοί όγκοι, νησιά, κλπ)

• **Μετρο 1.3 Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων εκσυγχρονισμού**

ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων για τη μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα

Έχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του μέτρου και έχει καλυφθεί ο προϋπολογισμός, του οποίου έχει ήδη απορροφηθεί 41,34%

Λόγω της μεγάλης ανταπόκρισης των ιδιωτικών φορέων, του ικανοποιητικού ρυθμού απορρόφησης της αυξημένης σχετικής ζήτησης, αλλά και των μεγάλων αναγκών του υφιστάμενου δυναμικού προκειμένου για επενδύσεις εκσυγχρονισμού, προτείνεται να συνεχισθούν και οι δυο δράσεις του μέτρου και στο ΓΚΠΣ.

- **Μέτρο 1.4 : Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για τη δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής** (μαρίνες, γήπεδα γκολφ, συνεδριακά κέντρα, κέντρα θαλάσσιοθεραπείας, κέντρα τουρισμού υγείας, υδροθεραπευτήρια, κέντρα προπονητικού αθλητισμού, χιονοδρομικά κέντρα) **και ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για τη δημιουργία ΠΟΤΑ**²⁵.

Έχουν ενταχθεί οριστικά 24 εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής που υλοποιούνται από ιδιώτες μέσω του αναπτυξιακού νόμου και αφορούν σε 13 συνεδριακά κέντρα, 1 υδροθεραπευτήριο, 2 γήπεδα γκολφ, 3 κέντρα θαλάσσιοθεραπείας και 5 μαρίνες και έχει κατ' αρχήν ενταχθεί η δημιουργία μιας ΠΟΤΑ στην περιοχή Μεσσηνίας, έκτασης 5500 στρ., στην οποία θα δημιουργηθούν: ξενοδοχειακές μονάδες ΑΑ και Α τάξης δυναμικότητας 2400 κλινών, 3 γήπεδα γκολφ, συνεδριακά κέντρα, κέντρο θαλάσσιοθεραπείας, εμπορικά κέντρα, αθλητικά κέντρα, συγκροτήματα εστίασης και αναψυχής, βιογραφικό κέντρο, βουλευτικές εγκαταστάσεις.

Ο σχεδιασμός του μέτρου έχει ολοκληρωθεί και οι σχετικοί δείκτες έχουν υπερκαλυφθεί. Το μέτρο παρουσιάζει απορρόφηση 25,78% και εκτιμάται ότι η απορροφητικότητα του θα αυξηθεί σημαντικά με την έναρξη της ΠΟΤΑ Μεσσηνίας.

Λόγω της σχετικής ανταπόκρισης και των διευρυνόμενων αναγκών για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, προτείνεται η συνέχιση των δράσεων του μέτρου και στο ΓΚΠΣ. Στις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής του μέτρου αυτού θα ενταχθούν αποκλειστικά ως ιδιωτικές επενδύσεις τα υδροθεραπευτήρια, οι μαρίνες και τα χιονοδρομικά κέντρα (που δεν προτείνεται να κατασκευάζονται πλέον ως έργα του ΕΟΤ ή άλλων δημόσιων φορέων)

Προτείνεται η δημιουργία ανεξάρτητου μέτρου για τη δημιουργία του μεγάλου συνεδριακού κέντρου της Αθήνας, ενόψει και των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

²⁵ Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης

- **Μέτρο 1.5 : Στήριξη ΜΜΕ του τουρισμού και Πληροφορικό Δίκτυο**

Έχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του μέτρου και παρουσιάζει απορροφήση 0.05% επί του συνολικού προϋπολογισμού

- **Μέτρο 1.6 : Κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα τουρισμού.**

Βρίσκεται στην Τρίτη φάση αξιολόγησης των προγραμμάτων συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης και έχει ήδη απορροφηθεί 1.05% του συνολικού προϋπολογισμού

6.2.3 Σχολιασμός - δυσχέρειες του προγράμματος

Σημαντικό μέρος των δυσχερειών που έχουν προκύψει κατά την εφαρμογή όλων των μέτρων του Β' ΚΠΣ οφείλεται στην ελλιπή προπαρασκευή, στον ανεπαρκή σχεδιασμό και τη σχετικά συνοπτική επεξεργασία του επιχειρησιακού προγράμματος, τόσο στο εθνικό σκέλος, όσο και στο περιφερειακό.

Η απουσία ολοκληρωμένων τομεακών και κλαδικών στρατηγικών, η χαλαρή σύνδεση των επιμέρους στόχων μεταξύ τους και με τους στρατηγικούς στόχους, η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, η ατελής ωρίμανση των αναγκαίων μελετών και εγκριτικών διαδικασιών, αποτελούν τις βασικές αιτίες για την αποσπασματικότητα των δράσεων, τις καθυστερήσεις στην εφαρμογή, τη χαμηλή απορροφητικότητα, την αναποτελεσματικότητα ως προς τους στόχους που είχαν τεθεί.

Ακόμη καθοριστικό ρόλο στον περιορισμένο βαθμό προόδου του προγράμματος είχε και η καθυστέρηση έγκρισης του από την Ε.Ε., η οποία εν πολλοίς οφείλεται στις ανωτέρω αιτίες.

Οι παραπάνω δυσχέρειες εμφανίστηκαν εντονότερα στα μέτρα που αφορούσαν δημόσιες επενδύσεις.

Ακόμη η μέχρι τώρα εμπειρία από την πολυαπλή και πολυεπίπεδη εμπλοκή πολλών και διαφορετικών συμβουλευτικών και ενδιάμεσων φορέων (ΜΟΔ, Σύμβουλος Διαχείρισης, Τεχνικός Σύμβουλος της ΕΕ, Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης, Τεχνικές Γραμματείες και ενδεχομένως και άλλοι) δεν απέδωσε τα

αποτελέσματα που ανέμεναν όσοι επέβαλαν τη συχνά όχι αδιάπανη για το δημόσιο σύσταση τους.

Αντίθετα, έχει πολλές φορές περιπλέξει τις διαδικασίες, επιφέροντας καθυστερήσεις στην εφαρμογή, εμπλοκές στις χρηματοδοτήσεις, μερικές φορές άστοχη ενημέρωση προς τους δημόσιους φορείς και ενίοτε, διπλούς ρόλους του ίδιου φυσικού ή νομικού προσώπου (συμβούλου του δημοσίου και αποδέκτη δημόσιων χρηματοδοτήσεων μέσω κοινοτικών προγραμμάτων) με επακόλουθο σύγχυση προτεραιοτήτων, ενίοτε αντιθέσεις συμφερόντων, διπλές ή πολλαπλές αρμοδιότητες ή συναρμοδιότητες, που συνεπάγονται τελική δυσκινησία και αδυναμία επίτευξης στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Γενικοί στόχοι
στρατηγική & αναμενόμενες
εξεργασίες για την περίοδο
2000 - 2006



7.1 Κατευθύνσεις, προτεραιότητες και στόχοι τουριστικής πολιτικής 2000-2006

7.1.1 Γενικοί στόχοι και στρατηγική για την περίοδο 2000-2006²⁶

Η προσπάθεια εισαγωγής στην ελληνική τουριστική αγορά εναλλακτικών μορφών τουρισμού πρέπει να αντιμετωπισθεί ανάλογα με τις διαστάσεις που μπορεί να έχει.

Πρόκειται στην ουσία για θύλακες της αγοράς (niche markets), στους οποίους η επικέντρωση και η επένδυση με τον κατάλληλο τρόπο μπορεί να παράγει ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Το άθροισμα περισσότερων υπο εκμετάλλευση τέτοιων θυλάκων μπορεί να αποτελέσει ένα πρόσθετο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας, υπο την έννοια ότι σταδιακά θα αρχίσει να μεταβάλλει την αρχική σύνθεση πλεονεκτημάτων. Πάντως η προσδοκία δημιουργίας τουριστικού ρεύματος στη χαμηλή περίοδο δεν φαίνεται πιθανό να μπορεί να οργανωθεί με αυτόν τον τρόπο.

Επέκταση της τουριστικής περιόδου πριν και μετά την αιχμή και βελτίωση της πληρότητας των καταλυμάτων είναι ένας στόχος ο οποίος μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσα από την κατά τάξη μεγέθους βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε κάθε κατηγορία επισκεπτών. Η κρίσιμη μάζα που θα προκαλέσει το αποτέλεσμα απαιτεί ένα χρονικό διάστημα, ώσπου να δημιουργηθεί.

Η ευκαιρία των Ολυμπιακών αγώνων που θα στρέφει την προσοχή προς τη χώρα όλο και περισσότερο για τα επόμενα 5 χρόνια, αποτελεί μεγάλη επικοινωνιακή ευκαιρία, ώστε ο απαραίτητος αυτός χρόνος να είναι ο μικρότερος δυνατός.

Μεταξύ των βασικών στόχων του ΓΚΠΣ είναι και η οργάνωση υποδομών, επι των οποίων μπορεί να αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός, η ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με το συγκριτικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού μας αποθέματος, οργανωμένου με σύγχρονους τρόπους επικοινωνίας και νέες ιδέες παρουσίασης (σύνδεση του τουριστικού τομέα με τους τομείς παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων και τη σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή) και η οργάνωση και ενίσχυση των μεγάλων ειδικών επενδύσεων (ΠΟΤΑ, Συνεδριακό

²⁶ Πηγή: «Πρόταση ΣΠΑ 2000-6, Τομέας Τουρισμού», Αθήνα 1999, ΕΟΤ

Κέντρο Αθηνών, ίδρυση θεματικών πάρκων, όπως εκείνο της Μυθολογίας, κλπ)

Οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να υλοποιηθούν με κύριο γνώμονα την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την εφαρμογή των αρχών της αειφορείας, σύμφωνα και με τις σχετικές κοινοτικές επιταγές και τις αντίστοιχες εθνικές δεσμεύσεις

Όσον αφορά στις περιφέρειες, με τους γενικούς στόχους του ΣΠΑ επιδιώκεται μεταξύ άλλων και η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιφερειών, ώστε να επιτευχθεί η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μέσα από την ανάπτυξη συμπλεγμάτων δραστηριοτήτων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που αρμόζουν ιδιαίτερα στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους των ορεινών, παραμεθόριων και νησιωτικών περιοχών.

7.1.2 Βασικές επιδιώξεις- επιμέρους στόχοι²⁷

Βασικές επιδιώξεις της τουριστικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο θα συνεχίσουν να είναι:

1. Η αναβάθμιση της ζήτησης, μέσω «ανοίγματος» προς τις νέες μορφές τουρισμού για την προσέλκυση διαφοροποιημένης πελατείας, με στόχο τη μερική και σταδιακή απεξάρτηση από το μαζικό τουρισμό χαμηλών αποδόσεων, την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού και την προσέλκυση ζήτησης σε δωδεκάμηνη βάση.
2. Η διαφοροποίηση του συνολικού ελληνικού προϊόντος μέσω της βελτίωσης του επιπέδου των προσφερομένων υπηρεσιών και η αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς προς την κατεύθυνση τόσο του εκσυγχρονισμού της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής και ανωδομής και του εμπλουτισμού της, όσο και της δημιουργίας προσφοράς υψηλής στάθμης.

Οι επιδιώξεις αυτές μπορούν, σύμφωνα με τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΕΟΤ, να υλοποιηθούν με κύριο γνώμονα την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την εφαρμογή των αρχών της αειφορείας. Βασική επιδίωξη της τουριστικής πολιτικής είναι η επίτευξη συντονισμού της με τις άλλες κρατικές τομεακές πολιτικές που επηρεάζουν το τουριστικό προϊόν, ώστε να επιτευχθεί αναβάθμιση ολόκληρης της τουριστικής αλυσίδας.

²⁷ Πηγή: «Θέσεις των υπηρεσιών του ΕΟΤ για την κατάρτιση Σχεδίου Ανάπτυξης 2000- 2006 (Γ' ΚΠΣ)

7.1.3 Κατευθύνσεις πολιτικής

Όλα τα μέτρα (θεσμικά, οργανωτικά και χρηματοδοτικά) θα πρέπει να είναι απόλυτα προσαρμοσμένα στην πολιτική αυτή και να εξυπηρετούν έναν ή περισσότερους στόχους της. Κατα συνέπεια:

- Οι Δημόσιες Επενδύσεις θα πρέπει να αφορούν αποκλειστικά στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με τη δημιουργία υποδομών ειδικών μορφών τουρισμού (θαλάσσιος, ορεινός, οικολογικός, πολιτιστικός, αστική αναψυχή, κλπ).

Έτσι, θα δοθούν αναπτυξιακές διέξοδοι στην ενδοχώρα και σε μη ανεπτυγμένες παραλιακές περιοχές και συγχρόνως θα εμπλουτισθεί η προσφορά των ανεπτυγμένων περιοχών με υποδομές για ειδική πελατεία και για ενεργητική διάθεση του ελεύθερου χρόνου.

Ορισμένες μορφές ειδικών υποδομών, που στα πλαίσια του Β'ΚΠΣ αποτελούσαν δημόσιες επενδύσεις του τομεακού επιχειρησιακού προγράμματος ή των ΠΕΠ, θα πρέπει - στα πλαίσια του Γ'ΚΠΣ- να προωθούνται μόνο ως ιδιωτικές επενδύσεις με ένταξη στον αναπτυξιακό νόμο (εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών- υδροθεραπευτήρια, χιονοδρομικά κέντρα, κλπ)

- Όσον αφορά στις ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό όλων των μορφών τουριστικών επιχειρήσεων (εκσυγχρονισμός κτιριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού, οργανωτικός εκσυγχρονισμός, ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών, κλπ) στη δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικών μορφών τουρισμού (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα τουρισμού υγείας, υδροθεραπευτήρια, κέντρα χιονοδρομικού τουρισμού, προπονητικά- αθλητικά κέντρα), την προώθηση περιορισμένου αριθμού νέων ξενοδοχειακών μονάδων υψηλής στάθμης (σε παραδοσιακά κτίρια και σε Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης- ΠΟΤΑ) και στην ενίσχυση των τουριστικών ΜΜΕ για συμβουλευτικές υπηρεσίες, εισαγωγή φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων, αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, συμμετοχή σε εκθέσεις, κλπ.

- Στον τομέα του marketing, η διαφημιστική παρουσία της χώρας μας θα εξειδικεύεται προς δυο κατευθύνσεις: α) συντήρηση της εικόνας της χώρας ως προορισμού παραθεριστικού τουρισμού, αλλά με παράλληλη σταδιακή μεταφορά της έμφασης στον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς και το βελτιωμένο επίπεδο υπηρεσιών και β) προώθηση των ειδικών μορφών τουρισμού και κυρίως σε περιόδους εκτός αιχμής.
- Στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού, θα πρέπει να αυξηθούν ποσοτικά και θεματικά τα προγράμματα κατάρτισης ανέργων, επιχειρηματιών και εργαζομένων σε εξειδικευμένους τομείς. Συγχρόνως όμως, θα πρέπει να αναδιαρθρωθεί η κρατική τουριστική εκπαίδευση, να εκσυγχρονισθούν και να εξειδικευτούν περαιτέρω τα προγράμματα σπουδών, να προβλεφθεί εκπαίδευση για τα νέα τουριστικά επαγγέλματα και, το κυριότερο, να συνδυαστεί η διάθεση των σχετικών κονδυλίων με την απορρόφηση των εκπαιδευομένων και καταρτιζομένων από την τουριστική αγορά.

Στην πρόταση για το ΣΠΑ του 2000-2006, περιέχεται και ο στόχος 2 του προγράμματος, ο οποίος έχει μια σημαντική πολιτιστική, συναλλαγματική και περιφερειακή διάσταση, διότι καλύπτει την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, για τις οποίες η χώρα διαθέτει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα (πολιτιστικός, θαλάσσιος, οικολογικός, κλπ)

Οι προτεινόμενες μορφές τουρισμού εμπλουτίζουν το ελληνικό τουριστικό προϊόν, ώστε να αποκτήσει την αναγκαία πολυμέρεια και πληρότητα εξυπηρετώντας και τους δύο στόχους του ΣΠΑ

Το χαρακτηριστικό των μορφών θεματικού τουρισμού είναι ότι διακινούν διεθνώς τουριστική πελατεία αυξημένης εισοδηματικής στάθμης (πχ συνεδριακός, πολιτιστικός, θαλάσσιος τουρισμός) και ταυτόχρονα υψηλού μορφωτικού επιπέδου, ότι συμβάλλουν στην άμβλυνση της εποχικότητας και ότι πεδίο ανάπτυξης τους δεν είναι μόνο ή κατ'ανάγκη οι τουριστικές περιοχές της χώρας, αλλά αντίθετα ορισμένες από τις μορφές αυτές μπορούν να εφαρμοστούν σε μη ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές της ενδοχώρας και των νησιών.

Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού δεν προϋποθέτει μόνο τη δημιουργία(επέκταση ή εκσυγχρονισμό) των αναγκαίων κατά περίπτωση υποδομών, αλλά και δράσεις οργανωτικού χαρακτήρα, εξειδικευμένου marketing και εκπαίδευσης, επιμόρφωσης προσωπικού σε νέα ειδικά επαγγέλματα.

Όσον αφορά στον ορεινό, οικολογικό, πολιτιστικό και θεραπευτικό τουρισμό, είναι απαραίτητο να ανασχεδιαστούν οι παρεμβάσεις του Δημοσίου, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα συγκεκριμένο προϊόν που θα εμπλουτίζει την ελληνική τουριστική προσφορά με συνεκτικές και αλληلهυποστηριζόμενες ενέργειες, στο πλαίσιο συμπληγμάτων δραστηριοτήτων

Ορισμένες ειδικές μορφές τουρισμού απαιτούν εξ'ορισμού δημόσιες επενδύσεις για την εξασφάλιση των αναγκαίων υποδομών τους, όπως ο ορεινός, ο πολιτιστικός, ο οικολογικός τουρισμός, ενώ άλλες όπως ο συνεδριακός, ο αθλητικός (γκολφ, προπονητικός) αναπτύχθηκαν και μπορούν να συνεχίσουν να αναπτύσσονται με υποδομές του ιδιωτικού τομέα

Οι δράσεις για την προώθηση του **ορεινού** τουρισμού θα πρέπει να ανασχεδιαστούν και να αντιμετωπιστούν είτε στο πλαίσιο ενός εθνικού προγράμματος ανάπτυξης ορεινού τουρισμού, είτε στο πλαίσιο των ΠΕΠ, στο βαθμό που θα αναβαθμίζεται το οργανωτικό επίπεδο και η στελέχωση των περιφερειών, είτε στο πλαίσιο ειδικών χωρικών πολιτικών για επιμέρους κατηγορίες χώρου σε διανομαρχιακό ή διαπεριφερειακό επίπεδο (ορεινοί όγκοι, παράκτιες περιοχές, νησιά, κλπ)

Μεταξύ των βασικών κριτηρίων επιλογής των δράσεων θα πρέπει να είναι ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας (εργα, προβολή, διαχείριση επισκεπτών, κατάρτιση, θέσεις απασχόλησης, κλπ) και η συμπληρωματικότητα αυτών των δράσεων με άλλες δραστηριότητες (πολιτιστικές, ορεινά αθλήματα, κ.α.) και δράσεις στο πλαίσιο του Υποπρογράμματος «Τουρισμός» ή σε συνδυασμό με δράσεις άλλων τομέων.

Για την επίτευξη σχετικής «πληρότητας» στο χώρο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, είναι σκόπιμο να εμπλουτιστούν με την ειδική μορφή του **αγροτουρισμού**, με την έννοια της προσφοράς δυνατοτήτων για

διαφοροποιημένες και εξειδικευμένες αγροτικές δραστηριότητες, σε συνδυασμό με παραδοσιακά καταλύματα, τοπική κουζίνα, έθιμα και εκδηλώσεις, κλπ.

Για την προώθηση του **οικολογικού τουρισμού** μπορούν να προβλεφθούν ειδικές δράσεις πιλοτικού χαρακτήρα, λόγω της ιδιαιτερότητας και της ευαισθησίας των ελληνικών οικοσυστημάτων και του καινοτόμου χαρακτήρα παρόμοιων δράσεων για τον ελληνικό χώρο.

Για την προώθηση των σχετικών δράσεων είναι επιθυμητή και δυνατή η συνεργασία με φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, με οικολογικές οργανώσεις, καθώς και με ερευνητικούς και πανεπιστημιακούς φορείς, όχι μόνο στο επίπεδο της υλοποίησης, αλλά και στο επίπεδο του σχεδιασμού. Οι σχετικές δράσεις θα περιλαμβάνουν κατασκευή ελαφρών έργων υποδομής, διαχείριση επισκεπτών, ενέργειες ενημέρωσης και προβολής, εκπαιδευτικά προγράμματα, συγκρότηση φορέων διαχείρισης, κλπ.

Ο **πολιτιστικός τουρισμός** εξαιτίας του ευρύτατου φάσματος που περιλαμβάνει, πρέπει να αποτελέσει αυτοτελές μέτρο. Ένα μέρος των σχετικών δράσεων είναι σκόπιμο να συνδυάζεται με τις αντίστοιχες δράσεις του προγράμματος «πολιτισμός», όπως η διαχείριση επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους, οργάνωση και προβολή καλλιτεχνικών και ηθογραφικών εκδηλώσεων, δίκτυα τοπικών ή ειδικών μουσείων, αναστηλώσεις διατηρητέων κτιρίων, ανάδειξη παραδοσιακών συνόλων και συνηθειών).

Οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα μεμονωμένα παραδοσιακά κτίρια θα έχουν αυξημένο ρόλο στο πρόγραμμα ανάπτυξης των ήπιων μορφών τουρισμού, γιατί προσφέρονται για να δεχθούν καταλύματα, συμπληρωματικές τουριστικές χρήσεις και άλλες πολιτιστικές και κοινωνικές χρήσεις σε ολόκληρη την ορεινή ενδοχώρα και τα μικρά νησιά.

7.2 Επιπτώσεις της τουριστικής πολιτικής σε άλλες τομεακές πολιτικές

Η υλοποίηση της τουριστικής πολιτικής προϋποθέτει

- την επιτάχυνση του χωροταξικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού (σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο), καθώς και του πολεοδομικού σχεδιασμού, ώστε να είναι εφικτές και υλοποιήσιμες σε εύλογο χρονικό διάστημα οι τουριστικές επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές κατα τα ανωτέρω)
- Την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων γενικής υποδομής, που θα εξωραίσουν την εικόνα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος
- Την κατανομή των κρατικών πιστώσεων (Π.Δ.Ε. ΕΟΤ και κονδύλια αναπτυξιακού νόμου) με γνώμονα την ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων, την προγραμματισμένη και έγκαιρη κατασκευή των δημόσιων υποδομών θεματικού τουρισμού και την ικανοποιητική προβολή της χώρας.
- Την προσαρμογή των πολιτικών αερομεταφορών, χερσαίων μεταφορών, του Υπ. Μεταφορών και Επικοινωνιών και ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών του ΥΕΝ, στην ανάγκη αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.
- Τον συντονισμό της πολιτιστικής πολιτικής και του προγραμματισμού έργων του ΥΠΠΟ με την ανάγκη αυξημένης παρουσίας των στοιχείων του πολιτισμού στο ελληνικό τουριστικό προϊόν
- Την άσκηση προληπτικού και κατασταλτικού ελέγχου των παραβάσεων της τουριστικής νομοθεσίας, αλλά και των άλλων κλάδων δικαίου, που σχετίζονται έμμεσα με τον τουριστικό τομέα.
- Την προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των φορέων τουριστικής εκπαίδευσης στις σύγχρονες τάσεις της ζήτησης, τις εξελίξεις στην παγκόσμια τουριστική προσφορά και κυρίως στις ανάγκες της τουριστικής αγοράς. Και ακόμη την άμεση σύνδεση των προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης όλων των φορέων που εποπτεύονται από το Υπ. Εργασίας, με την απορρόφηση των εργαζομένων από την αγορά.

7.3 Χωροταξικές επιπτώσεις και επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή

Οι στόχοι και οι κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής εντάσσονται στο πλαίσιο των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης, δηλ. της ανάπτυξης που δεν θίγει τους πόρους στους οποίους στηρίζεται, και όπου η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι προσαρμογές του θεσμικού πλαισίου εναρμονίζονται με τις μελλοντικές και τις σημερινές ανάγκες.

Ειδικότερα, η πολιτική της αειφορίας (ή της βιώσιμης ανάπτυξης) συνδυάζει τρεις κύριες επιδιώξεις : την αποτελεσματικότητα της οικονομίας (efficiency), την προστασία του περιβάλλοντος (conservation) και την κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη (equity)

Οι τουριστικές δραστηριότητες διεξάγονται στον ιδιαίτερα ευαίσθητο χώρο των φυσικών οικοσυστημάτων της χώρας μας, τα οποία προσελκύουν επισκέπτες και παραθεριστές. Οι κατευθύνσεις που υιοθετούνται στο Γ'ΚΠΣ συντείνουν στην άμβλυνση των πιέσεων που δημιουργούνται ή ενδέχεται να δημιουργηθούν από την αύξηση του τουριστικού ρεύματος, τη συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων, τη δημιουργία νέων ή την ανάπτυξη προορισμών, τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων, την κατασκευή έργων υποδομής, τη διακίνηση τουριστών.

Για τον περιορισμό των δυσμενών επιπτώσεων των τουριστικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον, προβλέπεται να προηγείται μελέτη εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κάθε έργου που προγραμματίζεται και να τίθενται ειδικοί όροι από τις αρμόδιες υπηρεσίες, σε κεντρικό ή σε περιφερειακό επίπεδο.

Η χωροθέτηση των τουριστικών εγκαταστάσεων πρέπει να γίνεται με γνώμονα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής, την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, την αξιοποίηση των πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Βασικό εργαλείο αποτελεί ο χωροταξικός σχεδιασμός, σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, τα σχέδια χωρικής οργάνωσης, ο πολεοδομικός σχεδιασμός.

Ειδικότερα απαιτείται να δοθεί έμφαση στο σχεδιασμό των παράκτιων ζωνών και στην ανάπτυξη περιοχών με έντονη συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων, σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ. Αξιόλογος τουριστικός πόρος είναι και τα σύνολα των παραδοσιακών οικισμών. Η προστασία και η αναδείξη τους εντάσσεται στις προτεραιότητες του ΓΚΠΣ.

Η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση μέσω του ΓΚΠΣ μπορεί να είναι πολύπλευρη, με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την επέκταση της τουριστικής περιόδου και την άμβλυνση της εποχικότητας, την απασχόληση σημαντικού αριθμού γυναικών, τη δημιουργία νέων ειδικοτήτων, την ανάδειξη νέων προορισμών και νέων τουριστικών πόρων, την ανάπτυξη νέων και ειδικών μορφών τουρισμού.

Σε πολλές περιοχές της χώρας μέσω της τουριστικής ανάπτυξης θα δοθεί διέξοδος σε σημαντικά κοινωνικά προβλήματα (ανεργία, ανισότητα ευκαιριών, απασχόληση νέων και γυναικών, κλπ) και έτσι θα διασφαλισθούν δυνατότητες για αύξηση της κοινωνικής συνοχής.

Μέσω των προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης, καθώς και με τις δράσεις ενημέρωσης θα επιδιωχθεί, μεταξύ άλλων, η ομαλή ένταξη των ομάδων επισκεπτών στο κοινωνικό περιβάλλον των τοπικών κοινωνιών.

7.4 Η εφαρμογή νέων Τεχνολογιών σε τουριστικές επιχειρήσεις

Η εξάπλωση της χρήσης των νέων υπηρεσιών που προσφέρουν τα ηλεκτρονικά δίκτυα μεταγωγής και μετάδοσης δεδομένων θα επιφέρει σημαντικές αλληλαγές στη λειτουργία των μεμονωμένων τουριστικών επιχειρήσεων. Επιπλέον θα οδηγήσει στον επαναπροσδιορισμό της σχετικής θέσης του συνόλου των τουριστικών επαγγελμάτων που συνθέτουν την τοπική τουριστική αγορά.

Η χρήση πιο εξελιγμένων προϊόντων πληροφορικής και νέων διαδικτυακών υπηρεσιών θα μεταβάλει σημαντικά τον τρόπο λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών των ξενοδοχείων. Άλλωστε η μέχρι σήμερα εφαρμογή της μηχανογραφημένης παρακολούθησης των κρατήσεων, των αφίξεων και του λογιστηρίου έχει συμβάλει σημαντικά στον εξορθολογισμό της οικονομικής διαχείρισης των ξενοδοχειακών μονάδων. Η περαιτέρω αξιοποίηση της

ψηφιακής Τεχνολογίας θα επιφέρει ριζικές αλλαγές στη διοίκηση, την προβολή και τη διάθεση του τουριστικού προϊόντος.

Σύντομα οι μεγάλες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις θα διαθέτουν το δικό τους κόμβο στον κυβερνοχώρο. Μέσω αυτού θα διαφημίζουν τις υπηρεσίες που παρέχουν, θα κλείνουν εμπορικές συμφωνίες με ταξιδιωτικούς πράκτορες και θα κρατούν δωμάτια σε μεμονωμένους πελάτες. Στην προβολή και προώθηση πωλήσεων θα αναπτυχθούν νέες ειδικότητες, όπως αυτή του πράκτορα πληροφοριών (information broker) και του σχεδιαστή δικτύων (network designer).

Παράλληλα, η χρήση της σύγχρονης ηλεκτρονικής Τεχνολογίας θα έχει ευεργετικές επιδράσεις και στις μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις. Ο μικροεπιχειρηματίας θα μπορεί από μακριά να ελέγχει το λογιστήριο της επιχείρησης του και να παρακολουθεί όλα τα οικονομικά δεδομένα και τις δραστηριότητες της.

Θα αποκτά πληρέστερη πληροφόρηση για τις εξελίξεις των αγορών προϊόντων με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού εμπορίου, ενώ, θα έχει άμεση πρόσβαση σε επιχειρηματικές πληροφορίες που σχετίζονται με την πορεία των διεθνών αγορών. Η δυνατότητα για τη διοικητική παρακολούθηση μιας μικρής ξενοδοχειακής μονάδας από απόσταση θα δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την εξάπλωση της μεθόδου της δικαιώχρησης (franchising). Το αποτέλεσμα θα είναι να μπορούν να δημιουργηθούν αλυσίδες μικρών μονάδων που θα προσφέρουν επώνυμα προϊόντα.

Οι εξελίξεις αυτές θα αλλιάξουν ριζικά τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Το διαδίκτυο θα μετατραπεί σε κυρίαρχο μέσο μαζικής ενημέρωσης, όπου ο χρήστης θα επηρεάζει αποφασιστικά με τις επιλογές του τόσο τη ροή όσο και το περιεχόμενο των πληροφοριών που θα λαμβάνει.

Επομένως, ο μέσος τουρίστας που θα μας επισκέπτεται στο μέλλον θα είναι απόλυτα εξοικειωμένος με τη νέα Τεχνολογία. Έτσι, θα απαιτεί να βρίσκει στο δωμάτιο του υπολογιστή με όλες τις πληροφορίες που θα του είναι απαραίτητες για να σχεδιάσει τη διαμονή και τις εξόδους του. Για αυτό το λόγο πρέπει να αναπτυχθούν σε κάθε τουριστικό προορισμό τοπικά δίκτυα, τα

οποία θα παρέχουν στον τουρίστα ολόκληρο το εύρος των πληροφοριών που θα μπορούν να του φανούν χρήσιμες για να προγραμματίσει τις ξεναγήσεις, τα ψώνια, τη διασκέδαση του.

Το σημαντικότερο είναι ότι όλος αυτός ο όγκος πληροφοριών θα μπορεί να ανακτηθεί εύκολα, γρήγορα και χωρίς καμία πρόσθετη επιβάρυνση για τον τουρίστα από το δωμάτιο του ξενοδοχείου του. Έτσι, το δωμάτιο του ξενοδοχείου καθίσταται ο πυρήνας της τουριστικής βιομηχανίας κάθε προορισμού.

Βέβαια ελλοχεύει ο κίνδυνος της μεροληπτικής παροχής πληροφοριών από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, αφού θα έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν «φιλτραρισμένες» πληροφορίες. Γιαυτό θα πρέπει ο έλεγχος και η διαχείριση του τοπικού δικτύου να γίνεται από τρίτους, αμερόληπτους φορείς, όπως είναι η τοπική αυτοδιοίκηση, οι ενώσεις των επαγγελματιών, κλπ.

7.5 Πρόβλεψη εξελίξεων του ελληνικού τουρισμού²⁸

Οι εξελίξεις στον Ελληνικό Τουρισμό κατά το χρονικό διάστημα εφαρμογής του Γ'ΚΠΣ αναμένεται να εξαρτηθούν από:

- την κοινοτική παρέμβαση στον τουριστικό τομέα

Έχει καταστεί φανερό ότι οι χρηματοδοτήσεις των διαρθρωτικών ταμείων δεν επαρκούν για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού τουρισμού, δεδομένης της έλλειψης ειδικής κοινοτικής πολιτικής, της αδυναμίας υιοθέτησης ενός, έστω και στοιχειώδους, πολυετούς προγράμματος (προβλήματα υιοθέτησης του προγράμματος ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΑ) και του γεγονότος, ότι οι υφιστάμενες κοινοτικές πολιτικές (πχ. περιβάλλοντος, προστασίας καταναλωτή) αλλά και το αυξανόμενο κόστος της ευρωπαϊκής ενοποίησης επιβαρύνουν το λειτουργικό κόστος της ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας και κυρίως εκείνης των χωρών του Νότου, επιδεινώνοντας την ανταγωνιστικότητα της. Ας σημειωθεί, ότι η τουριστική βιομηχανία της Ε.Ε. αποτελείται κατά 95% από ΜΜΕ.

Με βάση το τελευταίο Σχέδιο του Πολυετούς Προγράμματος ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΑ, οι κατευθύνσεις που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει είναι : η βελτίωση των

²⁸ Στοιχεία από την Πρόταση ΣΠΑ 2000-2006

γνώσεων στον τομέα, η βελτίωση του νομοθετικού και χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος του τομέα, η βελτίωση της ποιότητας του ευρωπαϊκού τουρισμού, η αύξηση του αριθμού τουριστών από τα κράτη-μέλη και Τρίτες χώρες, οι δε κατευθύνσεις αυτές εξυπηρετούν τον γενικό στόχο της αύξησης της συμβολής του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση.

- την ετοιμότητα του ίδιου του ελληνικού τουριστικού τομέα και την ικανότητα του να διαφοροποιήσει το προϊόν του

Είναι αναμφίβολο ότι για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται εκ μέρους της πολιτείας τήρηση μιας συνεπούς πολιτικής αναβάθμισης και εμπλουτισμού της τουριστικής προσφοράς και η ανταπόκριση του ιδιωτικού τομέα με σύγχρονες και δυναμικές πρωτοβουλίες. Μεγάλο - αν και όχι καθοριστικό- εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της τουριστικής πολιτικής αναμένεται να αποτελέσει το τομεακό και τα περιφερειακά προγράμματα του Γ'ΚΠΣ

Είναι φανερό ότι ο τουριστικός τομέας θα είναι μεταξύ των πρώτων που θα κληθούν εκ των πραγμάτων να εκφράσουν και να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές τους στο ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα.

Η χρήση του ευρώ σε συνδυασμό με την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων θα ευνοήσει τόσο τον ευρωπαίο τουρίστα -καταναλωτή (απαλλαγή από το κόστος και την ταλαιπωρία ανταλλαγής, θετική ψυχολογική στάση απέναντι σε ένα νόμισμα οικείο, κλπ), όσο και τον τουρίστα που προέρχεται από χώρες εκτός Ευρώπης, στις οποίες το μέσο τουριστικό πακέτο περιλαμβάνει περισσότερους από ένα ευρωπαϊκούς προορισμούς.

Η εισαγωγή του ευρώ θα κάνει την ευρωπαϊκή και παγκόσμια τουριστική αγορά διαυγέστερη, ώστε το τουριστικό προϊόν κάθε προορισμού να μπορεί να αξιολογηθεί πιο αντικειμενικά. Παράλληλα, ο Έλληνας τουριστικός επιχειρηματίας θα απαλλαγεί από το άγχος της σε βάρος του διαφοροποίησης των ισοτιμιών.

7.5.1 Ο ελληνικός τουρισμός το 2006

Με βάση τα ήδη γνωστά στοιχεία, ότι δηλ. το 1997 είχαμε μια συνολική αύξηση αφίξεων 8,2%, είχαμε δηλ. περίπου 10.584.190 τουρίστες. Η αύξηση που αναμένουμε το 1998 είναι 10% και έτσι, σύμφωνα με την πιο συγκρατημένη άποψη, θα φθάσουμε τους 11.642.609 τουρίστες.

Μέχρι το 2006 απομένουν 8 έτη, το αποτέλεσμα των οποίων μπορεί να προσεγγιστεί ως εξής:

- Με βάση την εξέλιξη των αφίξεων από το 1983 ως σήμερα, η γραμμική τάση εξέλιξης το έτος 2010 θα είναι 14 εκατομ.
- Ορίζοντας με τρόπο ρεαλιστικό μια μέση ετήσια αύξηση, υπολογίζοντας στην πιθανότητα εναλλαγής καλών και κακών τουριστικών περιόδων, με βάση και την εμπειρία του παρελθόντος, πχ μια ετήσια αύξηση της τάξης του 2%, που μας οδηγεί το 2006 σε 12,5 εκ. αφίξεις (απαισιόδοξη εκτίμηση)
- Εκτιμώντας ότι η Ελλάδα θα διατηρήσει το σημερινό της μερίδιο ως τουριστικός προορισμός στην παγκόσμια τουριστική αγορά, οπότε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι το 2006 θα πλησιάσει τα 16εκ. τουρίστες (αισιόδοξη εκτίμηση)

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι το 2006 η Ελλάδα θα έχει 12,5-16εκ. τουρίστες με καλύτερη φυσικά χρονική κατανομή από τη σημερινή

Οι ρυθμοί αύξησης των τουριστικών κλινών θα είναι σαφώς μικρότεροι από εκείνους της αύξησης της ζήτησης εισερχόμενου και εσωτερικού τουρισμού. Υπάρχουν σήμερα στη χώρα 1εκατομ. και πλέον νόμιμες κλίνες σε κύρια και μη καταλύματα, ο δε μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης τους δεν θα υπερβαίνει το 2-3%.

Κατά συνέπεια το 2006 θα υπάρχουν περίπου 16.000- 24000 πρόσθετες κλίνες συμπεριλαμβανομένων των κλινών της υπο εξέλιξη ΠΟΤΑ, των αποκρατικοποιημένων εκτάσεων του ΕΟΤ και των κλινών που θα προστεθούν στο δυναμικό της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας λόγω της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004.

Τα προβλήματα των αερομεταφορών θα έχουν αντιμετωπισθεί καθοριστικά με την ολοκλήρωση του ήδη εν εξελίξει 10ετούς προγράμματος έργων αεροδρομίων που θα επεκτείνει και θα εκσυγχρονίσει τις εγκαταστάσεις όλων των αεροδρομίων της χώρας και θα αντιμετωπίσει τα προβλήματα διαχείρισης του εναέριου χώρου.

Το νέο αεροδρόμιο της Αθήνας στα Σπάτα θα αρχίσει να λειτουργεί το 2001. Η πρώτη γραμμή του μετρό της Αθήνας τίθεται σε λειτουργία εντός του 1999, ενώ προχωρούν, κατα τον προγραμματισμό ο αυτοκινητόδρομος Πάτρας-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων (ΠΑΘΕ), κύριος κάθετος οδικός άξονας της χώρας, και η Εγνατία οδός, κύριος οριζόντιος οδικός άξονας.

Κατα συνέπεια, είναι βέβαιο ότι το τμήμα «μεταφορές» της τουριστικής αλυσίδας θα τύχει μεγάλης βελτίωσης, επιδρώντας θετικά στο επίπεδο του συνολικού τουριστικού προϊόντος.

Όσον αφορά στις αναμενόμενες τάσεις που θα εκδηλωθούν στην ελληνική αγορά, αυτές θα είναι συγκεντρωτικές προς λιγότερες, ισχυρότερες και κατα το δυνατόν καθετοποιημένες και εξειδικευμένες επιχειρήσεις, μέσω συγχωνεύσεων, κοινοπραξιών και άλλων μορφών συνεργασίας, γεγονός που ήδη παρατηρείται.

Είναι προφανές ότι θα υπάρξουν αυξανόμενες συνεργασίες ευρωπαϊκών και ελληνικών συμφερόντων, αλλά και ότι η θέση των ΜΜΕ όλων των κλάδων (95% σε ευρωπαϊκό επίπεδο και οπωσδήποτε και στην Ελλάδα) θα καταστεί δυσχερής, αν δεν κατορθώσουν να ενταχθούν σε δίκτυα οικονομιών κλίμακας και γενικά συνεργασιών, να εκσυγχρονίσουν, να οργανώσουν και να εξειδικεύσουν το προϊόν τους και να εξασφαλίσουν έγκαιρη ενημέρωση για τις συνθήκες των αγορών και τις εξελίξεις που επηρεάζουν τις συνθήκες αυτές και φυσικά να ενσωματώσουν στην λειτουργία τους τις νέες τεχνολογίες, επιτυγχάνοντας και τη δική τους ενσωμάτωση σε ηλεκτρονικά δίκτυα πληροφόρησης και κρατήσεων.

7.5.2 Αναμενόμενες επιπτώσεις από την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2006 στον ελληνικό τουρισμό

Η προοπτική των Ολυμπιακών Αγώνων οφείλει να επηρεάζει τους ειδικούς στόχους του Γ' ΚΠΣ. Επιδίωξη θα πρέπει να είναι, όχι μόνο η συμπλήρωση των τουριστικών υποδομών της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας, προκειμένου να δεχθούν την τουριστική κίνηση που θα προσελκύσουν οι Αγώνες, αλλά και η πριν και η μετά από αυτούς ανάπτυξη και διάθεση ελκυστικών τουριστικών προϊόντων σε ολόκληρη τη χώρα.

Η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες στον ελληνικό τουρισμό. Η χώρα μας οφείλει να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από το γεγονός αυτό εξασφαλίζοντας, πέρα από την εισροή των φιλάθλων κατά τη διάρκεια των αγώνων διαρκή διασημότητα και αντίστοιχο τουριστικό ρεύμα και κατά τις προολυμπιακές αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, δηλ. και ενόψει των αγώνων και μετά από αυτούς.

Συγχρόνως η ανταπόκριση του τομέα στο μεγάλο αυτό γεγονός απαιτεί σωστό σχεδιασμό και έγκαιρη προετοιμασία, κάτι που αποτελεί από μόνο του σημαντικό εγχείρημα και πρόκληση.

Σε ορισμένους ειδικούς στόχους και σε θέματα σχετικά με την προετοιμασία της πρωτεύουσας είναι σκόπιμο να προβλεφθούν ειδικά μέτρα ή δράσεις περιορισμένης γεωγραφικής εφαρμογής, εφόσον οι αντίστοιχες ανάγκες δεν καλύπτονται από το ΠΕΠ (πχ εκσυγχρονισμός των ξενοδοχείων και συμπληρωματικών καταλυμάτων της Αττικής και των περιοχών στην ακτίνα διανυκτερευσης των φιλάθλων, Συνεδριακό Κέντρο Αθήνας, κλπ)

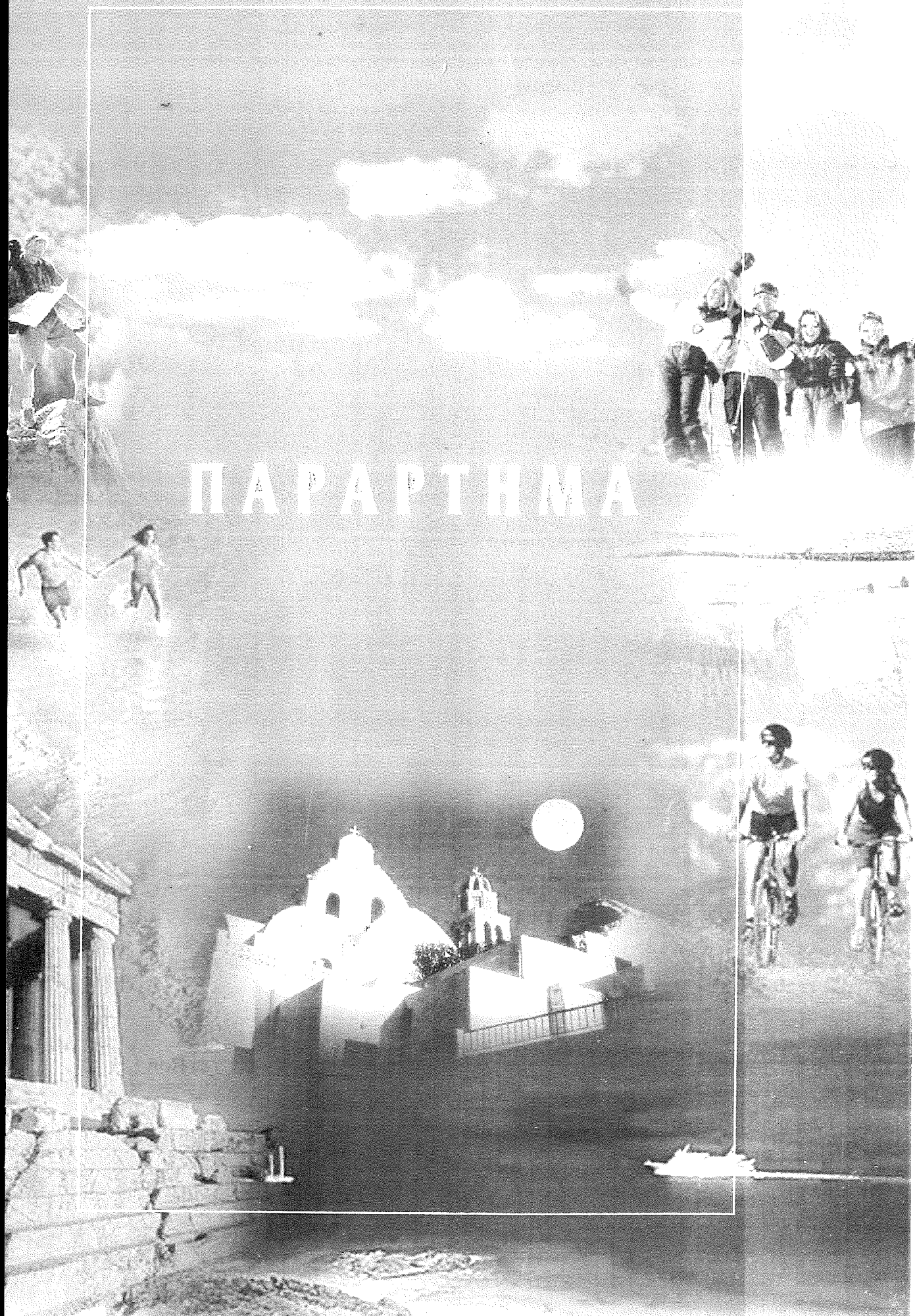
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ευρώπη 2000, Προοπτική Ανάπτυξης του Κοινοτικού Εδάφους, Βρυξέλλες- Λουξεμβούργο 1992
2. Απόφαση του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με σχέδιο κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού, 92/421/ΕΟΚ
3. Επιμορφωτικό πρόγραμμα υπαλλήλων ΕΟΤ, «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Πολιτιστικός Τουρισμός», Αθήνα 16.3- 6.4.1994
4. Υπουργείο Ανάπτυξης, ΕΟΤ, Επιτροπή Κατάρτισης ΣΠΑ Τομέα Τουρισμού «Πρόταση Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006, Τομέας Τουρισμού», Αθήνα, Μάρτιος 1999
5. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, «Σύνθετη παρέμβαση για τη γυναικεία απασχόληση στον Οικολογικό, Πολιτιστικό και Θρησκευτικό τουρισμό στη Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησο», τόμος Α, Αθήνα 1996
6. «Ποιοτική Αναβάθμιση, διαφοροποίηση τουριστικών προϊόντων και επέκταση τουριστικής περιόδου», ενημερωτικό έντυπο του Υπ.Ανάπτυξης
7. Παρπαίρη Α. «Επιλογή περιοχών για ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού. Χωροχρονική κατανομή της νέας ανάπτυξης», Τουρισμός και Οικονομία, 11/1984
8. ΕΟΤ «Πληροφορίες για χιονοδρομικά κέντρα, ορειβάσια, καταφύγια», Φεβρουάριος 1981
9. Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου «Ευρωτουρισμός : έρευνα και προοπτικές» που διοργανώθηκε από την 23η Γενική Δ/ση της Ε.Ε και το Υπ.Τουρισμού στην Χαλκιδική, 15-16 Μαΐου 1994
10. ΕΟΤ, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) , Ομάδα μελέτης Τουρισμού «Προκαταρκτικό Εθνικό Οικονομικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουρισμού», Φάση Α'. Τεύχος 2, Ιανουάριος 1994
11. ΕΤΒΑ, Δ/ση Μελετών «Μεταβολή του προτύπου του μαζικού τουρισμού- νέες μορφές τουρισμού», Αθήνα 1991
12. Εμποροβιομηχανικό και Ναυτικό Επιμελητήριο Βαρκελώνης, Πρακτικά International Conference on Nautical Tourism in the Mediterranean, Βαρκελώνη 11-15 Απριλίου 1988
13. European Federation of Conference Towns, «Europe's Top Conference Cities at your Service», 3/1990
14. European Federation of Conference Towns, «Report on Europe, an Annual Survey of the European Conference Scene», 2/1991

15. Στατιστικά στοιχεία Συνεδριακών και Εκθεσιακών χώρων Ελλάδας, ΕΟΤ, 1990
16. Διεθνές Φόρουμ Συνεδριακού Τουρισμού, Αθήνα 11-13 Οκτωβρίου 1997, Δυνατότητες εκμετάλλευσης από τη χώρα μας αυτού του τμήματος της τουριστικής αγοράς, Τουριστική Αγορά, Δεκ. 1997
17. Πρακτικά διήμερης ελληνογαλλικής συνάντησης για τις εναλλακτικές μορφές τουριστικής ανάπτυξης με στόχο την επιμόρφωση στελεχών του ΕΟΤ σε αντίστοιχα θέματα, διοργάνωση από τις εταιρείες Planet ΑΕ και Integration
18. Πρακτικά ημερίδας «Οικοτουρισμός και Ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού στην Ελλάδα», 23 Μαΐου 1998, ίδρυμα Ν.Π. Γουλιανδρή- Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
19. Κιαφφας Ζαχαρίας «Θαλάσσιος τουρισμός, σπορ και αναψυχή», Τουρισμός και άνθρωπος, τεύχος 5, Μάιος-Ιούνιος 1996
20. Ανάπτυξη- Δελτίο ΕΒΕΑ, «Θεματικός τουρισμός- επιμήκυνση της περιόδου», Ιούλιος 1998
21. Δ. Λαγός «Τα διαρθρωτικά προβλήματα του ελληνικού τουρισμού» Τουρισμός και οικονομία, 3/1990
22. Organization for economic cooperation and development (OECD), «The impact of tourism on the environment», General Report, Paris 1980
23. Καρατζά Ι, Εισήγηση για τον Ιαματικό Τουρισμό, Σεμινάριο ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ, Μυτιλήνη 2.12.1989
24. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «Ο ρόλος της Ένωσης στον τομέα του τουρισμού» Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής, Βρυξέλλες 4.4.1995
25. ΥΠ.ΕΘ.Ο, Εταιρεία Διαχείρισης Τεχνικής Βοήθειας ΕΠΕ «Έρευνα για την ανάπτυξη του Οικοδομικού Τουρισμού», Τόμος Α, Αθήνα, Απρίλιος 1995
26. Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) «Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός», τετραμηνιαία έκθεση, τεύχος 3, Μάιος 1997
27. ΕΟΤ, Δ/ση Ερευνας και Ανάπτυξης, «Οδηγός τουριστικών επενδύσεων», Αναπτυξιακός Νόμος 2601/98 περί ενισχύσεων ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας
28. Σύμβουλοι Διαχείρισης Αξόνων 3 και 4 του Α' ΚΠΣ, «Τελική έκθεση του Πολυταμειακού Λειτουργικού Προγράμματος για την Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού, Αξονας 4», Ιανουάριος 1996
29. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Κοινοτικό Πλάνο Στήριξης 1994-

- 30.ΥΠ.ΕΘ.Ο, Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού Αναπτυξιακού Προγράμματος 2000-2006, 2η Εγκύκλιος «Κατάρτιση ΣΠΑ 2000-2006- Πλαίσιο Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων», Μάρτιος 1998
- 31.4η Περιοδική Έκθεση για την Πορεία Υλοποίησης του Υποπρογράμματος «Τουρισμός» του Β'ΕΠΣ, από τον Σύμβουλο Διαχείρισης, τεύχος 1, Αθήνα, Ιούνιος 1998
- 32.Υπ.Ανάπτυξης, Γραμματεία Υποπρογράμματος Τουρισμού «Υποστηρικτικό υλικό για την 4η Συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του τομεακού προγράμματος Τουρισμός-Πολιτισμός», Ιούλιος 1998
- 33.Υπ.Ανάπτυξης, ΕΟΤ, «Σχεδιασμός αξιοποίησης με στόχο την ήπια, οικολογική τουριστική ανάπτυξη του τμήματος της ενδοχώρας που ορίζεται από τον άξονα της οροσειράς της Πίνδου και από τις Πρέσπες έως τη Ναυπακτο και αναγνώριση ορεινών και χιονοδρομικών όγκων», Φάση Α', Οκτώβριος 1997
- 34.ΚΕΠΕ, Κομίλη Π. «Χωρική ανάλυση του Τουρισμού», Αθήνα 1986
- 35.ΤΕΕ, Τμήματα Αν.και Δ.Κρήτης, Δωδεκανήσου, Κερκύρας, ΕΤΕ Κύπρου, Πρακτικά Συνεδρίου: «Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες», Ηράκλειο 17-19 Μαΐου 1995
- 36.ΤΕΕ, Ελληνικό τμήμα του ICOMOS, Πρακτικά Διημέρου «Τουρισμός και Μνημεία- Πολιτιστικός Τουρισμός», Αθήνα, Δεκέμβριος 1993
- 37.ΕΟΤ, Δ/ση Εκπαίδευσης, Επιμορφωτικό Πρόγραμμα Υπαλλήλων «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Πολιτιστικός Τουρισμός», Αθήνα, 16.3 - 6.4.1994
- 38.ΤΕΕ, Ημερίδα: «Τουρισμός και Περιβάλλον: Επίλογες για βιώσιμη ανάπτυξη», Τεχνικά Χρονικά, 5/95
- 39.ΕΣΥΕ, «Στατιστική του Τουρισμού», ετη 1986-87, 1991-1993
- 40.ΥΠ.ΕΘ.Ο, Υπ.Πολιτισμού, ΕΟΤ «Πολυταμειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τουρισμός-Πολιτισμός», Αθήνα, Ιούνιος 1995
- 41.ICOMOS, «Η χάρτα του ICOMOS για τον πολιτιστικό τουρισμό», 1976
- 42.Πρακτικά Διεθνούς Συνάντησης για τις «Επιπτώσεις του Τουρισμού στους Παραδοσιακούς και Ιστορικούς Οικισμούς των χωρών της Μεσογείου», Θεσσαλονίκη, 22-24.10.1993
- 43.Δρακάκη-Σαπουνάκη Λυδία, «Χωρική ανάλυση Υπηρεσιών», Σημειώσεις η' εξαμήνου σπουδών του Τμ. Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα 1993

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ



1. Εκτίμηση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος για τον Τουρισμό του Α' ΚΠΣ¹

Η παρούσα Έκθεση Διαχείρισης είναι η τελική με τη λήξη της προθεσμίας υλοποίησης του Πολυταμειακού Λειτουργικού Προγράμματος για την «Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού» (Αξονας 4) και αναφέρεται στο οριστικό κλείσιμο του Προγράμματος, τόσο ως προς το φυσικό, όσο και ως προς το οικονομικό αντικείμενο, σύμφωνα με το άρθρο 13 της απο 5.12.95 σύμβασης μεταξύ Συμβούλου Διαχείρισης του Προγράμματος και του ΥΠ.ΕΘ.Ο.

Ως εκ τούτου, η τελική έκθεση του Προγράμματος περιλαμβάνει και περιγράφει αναλυτικά το οριστικό φυσικό αντικείμενο που υλοποιήθηκε κατ'έτος και συνολικά για κάθε μέτρο του Προγράμματος, καθώς και το υλοποιηθέν οικονομικό αντικείμενο κατ'έτος και συνολικά για κάθε μέτρο, Υποπρόγραμμα και στο σύνολο του Προγράμματος.

Παράλληλα, γίνονται προτάσεις μεταφοράς κονδυλίων απο μέτρα που παρουσιάζουν αδιάθετα κονδύλια του προϋπολογισμού τους σε άλλα μέτρα του ίδιου Υποπρογράμματος που έχουν υλοποιήσει φυσικό και οικονομικό αντικείμενο μεγαλύτερο του προϋπολογισμού τους.

1.1 Συνοπτική παρουσίαση της εικόνας και της πορείας υλοποίησης του προγράμματος

1.1.1 Ιστορικό- Παρουσίαση του προγράμματος

Το Πολυταμειακό Λειτουργικό Πρόγραμμα για την Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού, εγκρίθηκε απο την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την 30ή Ιουλίου 1992 στα πλαίσια του Αξονα 4 του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την Ελλάδα (Α'ΚΠΣ)

Η Ελλάδα υπέβαλλε στην Επιτροπή το πρόγραμμα στις 2.7.91 και ως εκ τούτου η έγκριση υλοποίησης του αναφέρεται στην περίοδο 2.7.91-31.12.93, ενώ οι επιλέξιμες δαπάνες του μέτρου 1.1 του Υποπρογράμματος Ι, οι οποίες αναφέρονται στον Εθνικό Νόμο περί Επενδυτικών Κινήτρων (Ν.1892/90)

¹ Τα στοιχεία προέρχονται από την «Τελική έκθεση του Πολυταμειακού Λειτουργικού Προγράμματος για την Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού» (ΑΞΟΝΑΣ 4), του Α'ΚΠΣ

έχουν έναρξη απο τον Ιανουάριο του 1991. Οσον αφορά στο ΕΚΤ η περίοδος υλοποίησης αρχίζει την 1.1.92 και έληγε την 31.12.93

Το πρόγραμμα αποτελείται απο δύο Υποπρογράμματα:

1. Υποπρόγραμμα I (ΕΤΠΑ) : «Παροχή ενισχύσεων προς τις τουριστικές επιχειρήσεις και προώθηση του τουρισμού»
2. Υποπρόγραμμα II (ΕΚΤ) : «Επαγγελματική κατάρτιση»

Κατα την έγκριση του Προγράμματος απο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε υποπρόγραμμα περιελάμβανε 4 μέτρα

Μετα απο κάποιες μεταβολές το πρόγραμμα κατέληξε στη νέα δομή που παρουσιάζεται στη συνέχεια

1. Υποπρόγραμμα I (ΕΤΠΑ) : «Παροχή ενισχύσεων προς τις τουριστικές επιχειρήσεις και προώθηση του τουρισμού»

- Μέτρο 1 : «Καθεστώς ενίσχυσης τουριστικών επιχειρήσεων»

Μέτρο 1.1 : «Παραγωγικές επενδύσεις τουριστικού τομέα (Ν.1892/90)

Μέτρο 1.2 : «Τουριστική υποδομή - Δημόσιοι φορείς»

- Μέτρο 2 : «Ερευνα αγοράς»
- Μέτρο 3 : «Παροχή συμβουλών σε τουριστικές επιχειρήσεις»
- Μέτρο 4 : «Δημιουργία ελαφράς υποδομής (μονοπάτια)»
- Μέτρο 5 : «Εφαρμογή»

2. Υποπρόγραμμα II (ΕΚΤ) : «Επαγγελματική κατάρτιση»

- Μέτρο 1 : « Κατάρτιση εργαζομένων σε ιδιωτικές ξενοδοχειακές μονάδες που έχουν κάνει επενδύσεις»
- Μέτρο 2 : «Κατάρτιση εργαζομένων σε μονάδες του ευρύτερου ιδιωτικού τουριστικού τομέα που έχουν κάνει επενδύσεις»
- Μέτρο 3 : «Κατάρτιση εργαζομένων τουριστικών επιχειρήσεων του Δημόσιου τομέα»
- Μέτρο 4 : «Τεχνική βοήθεια- Εφαρμογή του προγράμματος»

Υπεύθυνοι φορείς εφαρμογής (Διαχείρισης) του προγράμματος είναι οι υπηρεσίες ή Οργανισμοί του Δημοσίου τομέα και συγκεκριμένα για το μέτρο 1.1 του Υποπρογράμματος I , το ΥΠ.ΕΘ.Ο., για το μέτρο 5 η Γραμματεία

Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και για τα υπόλοιπα μέτρα του ίδιου Υποπρογράμματος ο ΕΟΤ, ενώ για τα μέτρα 1 και 2 του Υποπρογράμματος II, υπεύθυνος φορέας εφαρμογής είναι ο ΟΑΕΔ και για τα υπόλοιπα μέτρα (3 και 4) του Υποπρογράμματος, το Υπουργείο Εργασίας.

1.1.2 Πορεία Υλοποίησης

Η συνολική Δημόσια δαπάνη του Προγράμματος ανέρχεται σε 87.330.000 ecu, ενώ η αντίστοιχη συνολική απορρόφηση ανήλθε σε 89.851.600 ecu, δηλ. το 102,9% επί των συνολικών δεσμεύσεων της Δημόσιας Δαπάνης. Η απορρόφηση παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στα δυο Υποπρογράμματα, όπου στο Υποπρόγραμμα I παρουσιάζεται υπέρβαση της Δημόσιας Δαπάνης του, ενώ αντίθετα στο Υποπρόγραμμα II οι δαπάνες είναι χαμηλότερες του προϋπολογισμού του, με αποτέλεσμα να παραμένει αδιάθετο ποσό Δημόσιας Δαπάνης.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η αναλυτική περιγραφή της πορείας υλοποίησης κατά Υποπρόγραμμα των Μέτρων εκείνων που αφορούν στις νέες μορφές τουρισμού, τόσο ως προς το φυσικό όσο και ως προς το οικονομικό αντικείμενο.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται συνοπτικά η οικονομική πορεία υλοποίησης κατ'έτος ανα Υποπρόγραμμα και Μέτρο.

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ I (ΕΤΠΑ) : «Παροχή ενισχύσεων προς τις τουριστικές επιχειρήσεις και προώθηση του τουρισμού»

Ο συνολικός προϋπολογισμός του Υποπρογράμματος, ανέρχεται σε 134.934.000 ecus, με συνολική Δημόσια Δαπάνη 47.177.000 ecu, εκ των οποίων τα 35.383.000 ecu αφορούν σε κοινοτική συμμετοχή.

Οι συνολικές πληρωμές της δημόσιας δαπάνης ανέρχονται σε 50.579.900 ecu, παρουσιάζοντας υπέρβαση του προϋπολογισμού του μέτρου κατά 7,2%, η οποία οφείλεται κυρίως στις δαπάνες των ιδιωτικών επενδύσεων του Ν.1892/90, οι οποίες έχουν ενταχθεί στο μέτρο.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η πορεία υλοποίησης των μέτρων του υποπρογράμματος που έχουν σχέση με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού.

ΜΕΤΡΟ 1.2 : «Τουριστική υποδομή- Δημόσιοι φορείς»

Μετά την απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και κατόπιν γραπτής διαδικασίας της Γραμματείας της Επ.Πα. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα δυο προυπάρχοντα μέτρα (1.2 και 1.3) με αντίστοιχους τίτλους «Τουριστική υποδομή- Δημόσιοι φορείς» και «Τουριστική υποδομή- Ιδιωτικοί φορείς», ενοποιήθηκαν σε ένα (και συγκεκριμένα στο πρώτο), με συνολική Δημόσια δαπάνη 7.607.000 ecu, απο την οποία τα 5.705.000 ecu αφορούν Κοινοτική συμμετοχή (ίση με το άθροισμα της κοινοτικής συμμετοχής των δύο μέτρων)

Στο μέτρο αυτό εντάχθηκαν 8 έργα του ΕΟΤ, συνολικού προϋπολογισμού 2,17δισ.δρχ. Τα εξι απο τα έργα αυτά εγκρίθηκαν απο τον εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ είχε ζητηθεί η εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για το έργο «Υδροθεραπευτήριο Κυλλήνης- Β'φάση». Αφού το αποτέλεσμα της μελέτης κρίθηκε ικανοποιητικό, η αρμόδια Γενική Δ/ση της Ε.Ε. ενέκρινε και αυτό το έργο.

Απο τα 8 έργα που εντάχθηκαν στο μέτρο αυτό, θα περιγράψω μόνο αυτά που προάγουν τις νέες μορφές τουρισμού και είναι :

- Επισκευή- εξοπλισμός Ξενία και παραδοσιακών ξενώνων ιδιοκτησίας ΕΟΤ στο Πήλιο

Η εργολαβία που υλοποιήθηκε στα πλαίσια του μέτρου, αφορά στην επισκευή του παράσπιτου του Αρχοντικού Ξηραδάκη στη Μακρυνίτσα. Οι εργασίες αφορούν στην αποκατάσταση του κτίσματος (οικοδομικές εργασίες, υδραυλικά, ηλεκτρικά, κεντρική θέρμανση), αλλά και σε τροποποιήσεις του εσωτερικού χώρου, με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε τουριστικό κατάλυμα Α'κατηγορίας και να αυξηθεί η δυναμικότητα του κατα 15 κλίνες

Το συνολικό κόστος των εργασιών ανήλθε σε 98.000.000 δρχ, εκ των οποίων οι 83.767.473 δρχ έχουν εκταμιευθεί (εντάσσονται στο μέτρο σαν επιλέξιμες δαπάνες)

- Μαρίνα Γουβιών

Το έργο αποτελείται απο δυο εργολαβίες, εκ των οποίων μόνο η πρώτη υλοποιήθηκε και αφορούσε σε ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις. Η δεύτερη εργολαβία που αφορούσε σε εργασίες οδοποιίας στην είσοδο της μαρίνας, με προϋπολογισμό 115 εκατ. δρχ. δεν ανατέθηκε λόγω ακύρωσης του αντίστοιχου διαγωνισμού.

- Υδροθεραπευτήριο Κυλλήνης (Β'φάση)

Το έργο, το οποίο εντάχθηκε στο μέτρο, αποτελεί τη συνέχεια της πρώτης φάσης η οποία είχε ενταχθεί στα ΜΟΠ 1988- 1993. Οι παρεμβάσεις που εντάχθηκαν στο μέτρο, αφορούν σε διάφορες εργασίες στο κτιριακό συγκρότημα υδροθεραπείας, το οποίο αποτελείται απο επιμέρους κτίσματα συνολικού εμβαδού 14,65 στρεμμάτων.

Το έργο αφορά σε οικοδομικές εργασίες για την ολοκλήρωση της εργολαβίας των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, καθώς και των εργασιών (στατικών και δομικών) που είναι αναγκαίες για την ασφάλιση του εσωτερικού και την προστασία του εξωτερικού κελύφους των κτιρίων.

Ο προϋπολογισμός ανάθεσης των εργασιών ήταν 670 εκατ.δρχ., αλλή το τελικό κόστος των εργασιών που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του Αξονα 4 ανήλθε σε 1.039.533.036 δρχ. Η σημαντική αύξηση του τελικού κόστους οφείλεται στις επιπλέον εργασίες που κρίθηκαν αναγκαίες και υλοποιήθηκαν.

Να σημειωθεί οτι για την ολοκλήρωση και τη λειτουργικότητα του έργου απαιτούνται εργασίες περίπου 1,8 δισ δρχ., οι οποίες έχουν προταθεί στο Υποπρόγραμμα Τουρισμός του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τουρισμός-Πολιτισμός 1994-99»

- Μαρίνα Φλοίσβου

Το έργο αυτό έχει συνολικό προϋπολογισμό στο πρόγραμμα 300εκατ.δρχ. και αποτελείται απο δυο εργολαβίες, εκ των οποίων μόνο η πρώτη υλοποιήθηκε και αφορούσε στην κατασκευή χώρου στάθμευσης στην Μαρίνα με κόστος εργασιών 173.336.681δρχ. Απο τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν έχουν πιστοποιηθεί οι 171.951.195 δρχ. Οι συνολικές πληρωμές της εργολαβίας μέχρι 31.12.95 ανέρχονται σε 149.173.037 δρχ., οι οποίες και θεωρούνται επιλέξιμες για το πρόγραμμα, ενώ το υπόλοιπο ποσό θα πρέπει να πληρωθεί απο εθνικούς πόρους

Η δεύτερη εργολαβία που αφορούσε στον ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό του προσήνεμου μώλου της μαρίνας, δεν ανατέθηκε διότι ο μειοδοτικός διαγωνισμός για την ανάθεση της εργολαβίας δεν κατακυρώθηκε λόγω της πολύ μεγάλης έκπτωσης (81,5%) που δόθηκε από τον μειοδότη εργολάβο

ΜΕΤΡΟ 4 : «Δημιουργία ελαφράς υποδομής (Μονοπάτια)»

1. Φυσικό αντικείμενο

Το μέτρο περιελάμβανε ενέργειες οι οποίες σχετίζονται με τον έλεγχο της βατότητας των ορεινών μονοπατιών (τόσο του Ευρωπαϊκού όσο και των Εθνικών μονοπατιών που το συμπληρώνουν), την προσήμανση των διαδρομών, τη σήμανση μονοπατιών, την έκδοση χαρτών και οδηγιών σε διάφορες γλώσσες, την αγορά των αναγκαίων υλικών (ενδεικτικών πινακίδων, μεταλλικών σημάτων, στύλων, κλπ) και την επισκευή ή δημιουργία ορεινών καταφυγίων και ξενώνων.

Οι ενέργειες που εντάχθηκαν και υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του μέτρου αφορούν στα εξής:

- Έκδοση 10 χαρτών μονοπατιών (κλίμακα 1:50.000) σε τρεις γλώσσες που αφορά σε περιοχές της Πίνδου, η οποία είχε ανατεθεί στον Ορειβατικό Σύλλογο Αχαρνών.
- Έκδοση χάρτη μονοπατιών της περιοχής του Ολύμπου και χάρτη μονοπατιών της περιοχής της Πάρνηθας, οι οποίοι είχαν ανατεθεί στον Ορειβατικό Σύλλογο Αχαρνών
- Έκδοση ημερήσιων διαδρομών του Ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4 (Φλώρινα-Γύθειο), η οποία ανατέθηκε στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων.
- Σήμανση του Ε6 στην Ηπειρο, συνολικού μήκους 214 χλμ. και στη Δυτική Μακεδονία συνολικού μήκους 429χλμ. η οποία ανατέθηκε στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων
- Σήμανση των μονοπατιών Ο1 και Ο3 στην Ηπειρο και στη Μακεδονία, συνολικού μήκους 300χλμ. η οποία ανατέθηκε στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων
- Σήμανση του μονοπατιού 31 (Παυσανία) συνολικού μήκους 260χλμ. και των μονοπατιών 32 και 33 στην Πελοπόννησο συνολικού μήκους 235 χλμ., η οποία ανατέθηκε στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων

- Αποτύπωση μονοπατιών Ο2 στην περιοχή του Πηλίου συνολικού μήκους 130χλμ. περίπου και καταγραφή της υπάρχουσας υποδομής κατα μήκος του μονοπατιού, η οποία έχει ανατεθεί στον Ορειβατικό Σύλλογο Βόλου.

2. Οικονομικά στοιχεία

Ο αρχικός προϋπολογισμός του μέτρου ήταν 300.000 ecus, ο οποίος όμως μετά την απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης της 7.12.93 για μεταφορά 100.000 ecus στο μέτρο 3 μειώθηκε στα 200.000 ecus.

Οι δαπάνες (πληρωμές) των ενεργειών που έχουν υλοποιηθεί στα πλαίσια του μέτρου ανέρχονται σε 89.998.598 δρχ. (δηλ. 311.200 ecus). Η υπέρβαση που παρουσίασε το μέτρο οφείλεται αφ'ενός μεν στην προσθήκη νέων ενεργειών (συμπληρώσεις του Ε4 στο μονοπάτι Ο2 στο Πήλιο και στο μονοπάτι 31 στην Πελοπόννησο), αφ'ετέρου δε σε επισκευή και συμπλήρωση της σηματοδότησης του Ε4 (οι επισκευές κρίθηκαν αναγκαίες γιατί σε ορισμένα σημεία των μονοπατιών όπου είχαν γίνει εργασίες, παρατηρήθηκαν σημαντικές ζημιές στην σήμανση, ενώ σε ορισμένα σημεία χρειάστηκε να γίνει άλλη σχεδίαση των μονοπατιών από αυτή που είχε προϋπολογισθεί, λόγω ανυπέρβλητων εμποδίων, με αποτέλεσμα την αύξηση του μήκους στο οποίο έγιναν εργασίες και κατέπекταση του αντίστοιχου προϋπολογισμού).

Η υπέρβαση των 111.200 ecus που παρουσιάζει το μέτρο καλύπτεται από μεταφορά των αναπαρρόφητων κονδυλίων των άλλων μέτρων του Υποπρογράμματος που έχουν αδιάθετα κονδύλια του προϋπολογισμού τους.

ΜΕΤΡΟ 5 : «Εφαρμογή»

1. Φυσικό αντικείμενο

Το μέτρο δημιουργήθηκε μετά από απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης με σκοπό την υποστήριξη της Γραμματείας της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και τη διευκόλυνση της υλοποίησής του.

Στο μέτρο αυτό, εκτός από την προμήθεια εξοπλισμού και τις αμοιβές των μελών της Γραμματείας της Επ.Πα. , εντάχθηκε και η εκπόνηση εξι μελετών που είτε είχαν ανατεθεί από κάποιους φορείς, είτε θεωρήθηκαν απαραίτητες για την προετοιμασία του προγράμματος Τουρισμού του Β'ΚΠΣ .

Μεταξύ αυτών ανατέθηκε και η μελέτη για την «Έρευνα για την ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού», συνολικού κόστους 25.000.000δρχ., η «Μελέτη Ποιοτικής Αναβάθμισης του Ελληνικού Τουρισμού», συνολικού κόστους 27.000.000δρχ. και η μελέτη για την «Χωροταξική κατανομή και προοπτικές ανάπτυξης του Ορεινού Τουρισμού στην Ελλάδα», συνολικού κόστους 12.000.000 δρχ.

Όλες οι παραπάνω μελέτες ολοκληρώθηκαν εντός των χρονικών πλαισίων του προγράμματος, με μόνη εξαίρεση τη μελέτη «Έρευνα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού», η οποία κατά την κρίση της Επιτροπής Παραλαβής της θεωρήθηκε ικανοποιητική μόνο κατά ένα μέρος της και ως εκ τούτου υπήρξε μείωση της αρχικής αμοιβής της.

2. Οικονομικά στοιχεία

Το συνολικό κόστος των ενεργειών που έχουν ενταχθεί στο μέτρο ανέρχεται σε 179.670.914 δρχ.(δηλ.595.600 ecus), εκ των οποίων 148.520.000δρχ διατέθηκαν για την εκπόνηση των 6 μελετών.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του μέτρου ανέρχεται σε 1.000.000 ecus και το αναπορρόφητο ποσό των 404.400 ecus μεταφέρθηκε σε άλλα μέτρα που παρουσιάζουν υπεραπορρόφηση του προϋπολογισμού τους.

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ II (ΕΚΤ) : «Επαγγελματική κατάρτιση»

Ο συνολικός προϋπολογισμός του Υποπρογράμματος ανέρχεται σε 70.676.000 ecu, με συνολική Δημόσια Δαπάνη 40.153.000 ecu (εκ των οποίων οι 30.116.000 ecu αφορούν σε κοινοτική συμμετοχή).

Οι συνολικές δαπάνες ανέρχονται σε 39.271.700 ecu, δηλ. η απορρόφηση του Υποπρογράμματος ανήλθε στο 97,8% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η πορεία υλοποίησης εκείνων των μέτρων του υποπρογράμματος που αφορούν στις ειδικές μορφές τουρισμού

ΜΕΤΡΟ 4 : «Τεχνική Βοήθεια- εφαρμογή»

1. Φυσικό Αντικείμενο

Στόχος του μέτρου ήταν η διασφάλιση υψηλού επιπέδου κτάρτισης και η καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων. Οι ενέργειες που περιγράφονται στο μέτρο κατα την έγκριση του προγράμματος αφορούσαν στην αναβάθμιση των τουριστικών σχολών, στην κατάρτιση σε νέες μορφές τουριστικών προϊόντων, στη δημιουργία τουριστικών εκπαιδευτικών πακέτων και στην εκπαίδευση εκπαιδευτών.

Στα πλαίσια του μέτρου για το έτος 1993 είχαν προγραμματισθεί 83 προγράμματα κατάρτισης για το προσωπικό του ΕΟΤ ύψους 575.800.000δρχ, απο τα οποία πραγματοποιήθηκαν τα 71 προγράμματα, με συνολικό κόστος 385.043.000δρχ. ή 1.396.500 ecu.

Απο τα προγράμματα κατάρτισης που υλοποιήθηκαν, τα αντικείμενα που παρουσίασαν τη μεγαλύτερη συχνότητα αφορούσαν σε ειδικές μορφές τουρισμού (οικολογικός, θαλάσσιος, ορεινός, κλπ), στην τουριστική έρευνα και σε Πληροφορική, τα οποία αποτελούν το 70% των συνολικών προγραμμάτων τα οποία υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του μέτρου

Στον πίνακα που ακολουθεί αναλύονται τα προγράμματα κατάρτισης του έτους 1993 κατα αντικείμενο

α/α	Αντικείμενο προγραμμάτων	αρ	Συνολικό κόστος (δρχ)	Ατομα	Συν. ωρών
1	Ειδικές μορφές τουρισμού- περιβάλλον	12	64.049.650	323	1950
2	Πληροφορική- χρήση Η/Υ	24	105.951.651	347	3950
3	Προβολή- Διαφήμιση	8	26.274.870	160	1200
4	Τουριστική έρευνα- Σχεδιασμός τουριστικής πολιτικής	14	78.948.154	285	2600
5	Οργάνωση- Διοίκηση	7	47.362.430	138	1350
6	Τουρισμός- Περιφερειακή ανάπτυξη	4	53.436.480	121	752
7	Επικοινωνία- Πληροφόρηση τουρίστα	2	9.020.653	52	340
	Σύνολο	71	385.043.888.	1.426	12.142

Πηγή : «Τελική έκθεση του πολυταμειακού λειτουργικού προγράμματος για την ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού», 1996

Το έτος 1994 ο ΕΟΤ υλοποίησε στα πλαίσια του μέτρου 87 προγράμματα κατάρτισης του προσωπικού του, συνολικού κόστους 938,6 εκατ. δρχ ή 3.194.900 ecu. Η συνολική διάρκεια των προγραμμάτων αυτών ήταν 14.600 ώρες, κατά τις οποίες καταρτίστηκαν συνολικά 2.026 άτομα.

Τα κυριότερα αντικείμενα των προγραμμάτων αυτών αφορούσαν σε Περιφερειακή ανάπτυξη- Τουρισμό, καθώς και σε πληροφορική- χρήση Η/Υ. Αναλυτικά η κατανομή των προγραμμάτων κατάρτισης του 1994 ανα αντικείμενο παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί

α/α	Αντικείμενο προγραμμάτων	αρ	Συνολικό κόστος (δρχ)	Ατομα	Συν. ωρών
1	Ειδικές μορφές τουρισμού- περιβάλλον	11	110.919.336	275	1850
2	Πληροφορική- χρήση Η/Υ	19	196.295.785	351	3050
3	Τουριστική έρευνα- Σχεδιασμός τουριστικής πολιτικής	15	134.872.823	381	2300
4	Οργάνωση- Διοίκηση	13	109.734.889	290	2050
5	Τουρισμός- Περιφερειακή ανάπτυξη	19	184.169.997	477	3000
6	Εκπαίδευση εκπαιδευτών	2	140.000.000	51	1000
7	Επικοινωνία- Πληροφόρηση τουρίστα	8	62.641.202	201	1350
	Σύνολο	87	938.634.032	2.026	14.600

Πηγή : «Τελική έκθεση του πολυταμειακού λειτουργικού προγράμματος για την ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού», 1996

Τα προγράμματα αυτά υλοποιήθηκαν σε όλες τις περιφερειακές υπηρεσίες του ΕΟΤ. Η μεγαλύτερη βέβαια συγκέντρωση παρατηρείται στην περιφέρεια Αττικής, όπου υλοποιήθηκε το 50,5% του αριθμού των προγραμμάτων

Τα αντικείμενα κατάρτισης τα οποία παρουσίασαν τη μεγαλύτερη συχνότητα αφορούσαν στις ειδικές μορφές τουρισμού, στην πληροφορική, στην τουριστική έρευνα και στη Περιφερειακή ανάπτυξη μέσω του τουρισμού, τα οποία αποτελούν το 74,7% του συνολικού αριθμού των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του μέτρου και στα οποία εκπαιδεύτηκε το 74,2% των συνολικά καταρτισθέντων.

2. Οικονομικά στοιχεία

Ο αρχικός προϋπολογισμός του μέτρου ήταν 3.745.000 ecu, εκ των οποίων τα 2.809.000 ecu αφορούν σε κοινοτική συμμετοχή. Μετα την μεταφορά 185.000 ecu απο το Υπ.Εργασίας στο μέτρο 3 πλέον του πληθωριστή 1993, ο προϋπολογισμός του μέτρου ανέρχεται σε 3.637.000 ecu εκ των οποίων οι 2.728.000 ecu αφορούν στην Κοινοτική συμμετοχή

Ο ΕΟΤ με σχετικό έγγραφο ζήτησε απο το Υπ.Εργασίας τη μεταφορά των 1.506.000 ecu, τα οποία προέρχονταν απο τα αναπορρόφητα κονδύλια του έτους 1991 απο το αντίστοιχο μέτρο του μονοταμειακού προγράμματος που διαχειριζόταν ο ΕΟΤ, τα οποία μεταφέρθηκαν για την κάλυψη της υπέρβασης που παρουσίαζε ο ΟΑΕΔ. Μετά απο απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης δεν ενεκρίθει η μεταφορά του ποσού αυτού στο Πολυταμειακό Πρόγραμμα για την ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού, αφού είχαν ήδη διατεθεί για κάλυψη υπεραπορρόφησης κονδυλίων του έτους αυτού απο τον ΟΑΕΔ.

Ο ΕΟΤ θεωρούσε δεδομένη τη μεταφορά των παραπάνω κονδυλίων, με αποτέλεσμα να αναθέσει την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης του προσωπικού του, των οποίων το συνολικό κόστος ξεπερνούσε κατα πολύ τον αρχικό προϋπολογισμό του μέτρου.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι συνολικές δαπάνες του μέτρου για τα έτη 1993 και 1994, να ανέλθουν σε 4.678.700 ecu, εκ των οποίων τα 3.509.000 ecu αφορούν στην συμμετοχή του ΕΚΤ. Απο τις συνολικές δαπάνες του μέτρου τα 4.591.500 ecu αντιστοιχούν στα υλοποιηθέντα προγράμματα κατάρτισης και τα υπόλοιπα 87.200 ecu αφορούν στη μελέτη η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του μέτρου

Για την κάλυψη της υπέρβασης του προϋπολογισμού του μέτρου, μπορεί να γίνει μεταφορά 1.041.700 ecu απο τα υπόλοιπα μέτρα του Υποπρογράμματος τα οποία παρουσιάζουν αδιάθετα ποσά.

2. Μέτρο 1,2 του Υ/τος «Τουρισμός» του Β' ΚΠΣ

2.1 Περιγραφή του Μέτρου 1.2 του Β'ΚΠΣ

Το μέτρο με κωδικό αριθμό 1.2 «Ορεινός, οικολογικός, πολιτιστικός και θεραπευτικός τουρισμός» εντάσσεται στο υποπρόγραμμα τουρισμός του τομειακού προγράμματός «Τουρισμός-Πολιτισμός» του Β' ΚΠΣ.

Η διάρκεια εφαρμογής του είναι απο το 1995-99

Παρατίθενται ορισμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία:

Συνολικό κόστος : 40.000.110 ecus

Η δημόσια δαπάνη θα ανέλθει στα 40.000.110 ecus, ενώ η συμμετοχή του ΕΤΠΑ είναι 22.000.080 ecus. Δεν αναμένεται χρηματοδότηση απο τον ιδιωτικό τομέα ή απο άλλες πηγές.

Ο φορέας που είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση του μέτρου είναι ο ΕΟΤ

Οφελούμενοι απο το έργο είναι οι κάτοικοι των ορεινών κοινοτήτων, οι εργαζόμενοι στον τουρισμό με άμεση ή έμμεση απασχόληση, οι διακινούμενοι τουρίστες και άτομα που χρήζουν θεραπευτικής αγωγής.

Η περιοχή εφαρμογής του μέτρου είναι οι ορεινές απομακρυσμένες περιοχές, αξιόλογα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, παραδοσιακοί οικισμοί, τόποι ιαματικών πηγών, περιαστικές περιοχές

Με το μέτρο αυτό προβλέπεται η δημιουργία υποδομής για την ανάπτυξη ορεινού, οικολογικού, πολιτιστικού, θεραπευτικού τουρισμού και αστικής αναψυχής, μέσω της ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών πόρων , με επεμβάσεις διατήρησης και αποκατάστασης σε κτίρια , παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και σε παραδοσιακούς οικισμούς για τη δημιουργία εγκαταστάσεων διανυκτέρευσης, εστίασης, αναψυχής, καθώς και άλλων συμπληρωματικών έργων βασικής τουριστικής υποδομής και υπο τον όρο ότι θα καλύπτονται οι απαιτήσεις των κοινοτικών διατάξεων περι ανταγωνισμού.

Επίσης προβλέπεται η ανάπτυξη ορεινών μονοπατιών και διαδρομών μέσω ορεινών κοινοτήτων, περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιοχών που διαθέτουν πολιτιστικούς πόρους, καθώς και η κατασκευή ή βελτίωση καταφυγίων ή λοιπων καταλυμάτων.

Ετσι, στο μέτρο αυτό περιλαμβάνονται δράσεις για την προστασία και ανάδειξη δασικών εκτάσεων και βιοτόπων οικολογικού ενδιαφέροντος και τουριστικής σημασίας, καθώς επίσης διάμορφώσεις σε σπήλαια και στον περιβάλλοντα χώρο τους, αλλά και έργα για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων χειμερινού τουρισμού.

Περιλαμβάνονται ακόμη έργα και δραστηριότητες ανάπτυξης θεραπευτικού τουρισμού: εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας, κλπ. σε ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας, επεμβάσεις σε 6-10 υπάρχουσες λουτροπόλεις (εργασίες βελτίωσης και εκσυγχρονισμού), που συνδυάζονται και με άλλες μορφές τουρισμού, όπως ο θαλάσσιος (μέτρο 1.1), η αστική αναψυχή (προστασία και ανάδειξη ακτών, χώρων πρασίνου για διημέρευση, ανάδειξη περιαστικών αρχαιολογικών χώρων), κλπ.

Επειδή στο μέτρο προβλέπεται η συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ο ρόλος του ΕΟΤ θα καθοριστεί εκ των προτέρων και ο δημόσιος τομέας δεν θα γίνεται ανταγωνιστικός του ιδιωτικού ή τουλάχιστον δεν θα προσπαθήσει να τον αντικαταστήσει.

Όλες οι επεμβάσεις, ιδίως στο χειμερινό τουρισμό και λουτροθεραπεία, θα γίνουν αφού εξετασθεί η βιωσιμότητα της επένδυσης, καθώς και η σκοπιμότητα χρηματοδότησης της επένδυσης από οικονομικής πλευράς, με βάση πλήρεις μελέτες που θα συνταχθούν.

Η επιλογή των αποτελεσματικών φορέων διαχείρισης, των διαφόρων επενδύσεων θα είναι σημαντικός παράγοντας για την πραγματοποίηση της επένδυσης. Για όλες τις ενέργειες ανάδειξης πολιτιστικών χώρων θα υπάρχει στενή συνεργασία με το ΥΠΠΟ που άλλωστε εξασφαλίζεται και από την κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης.

Οι ενέργειες αυτές θα έχουν ιδιαίτερα ευνοϊκή επίδραση στο περιβάλλον, το οποίο προστατεύουν και αναδεικνύουν.

Οι δράσεις του μέτρου σχεδιάζονται και υλοποιούνται με τη μορφή δικτύων (συμπλεγμάτων) δραστηριοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού ολοκληρωμένων

σε γεωγραφική βάση που αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλουποστηρίζονται και αποτελούν ένα συνοδικό αναπτυξιακό πρόγραμμα εθνικής σημασίας. Στο σχεδιασμό των δράσεων του μέτρου αυτού λαμβάνονται υποψη οι σχετικές υφιστάμενες μελέτες.

Στο μέτρο θα περιληφθούν δράσεις προβολής των εξειδικευμένων μορφών τουρισμού που προωθούνται με αυτό

Με το μέτρο αυτό επιδιώκεται:

- Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των πόρων της χώρας που προσφέρονται για την ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων, φιλικών προς το περιβάλλον, όπως είναι οι φυσικοί πόροι, η αρχιτεκτονική και γενικά η πολιτιστική κληρονομιά, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη.
- Η διαφοροποίηση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, με τη δημιουργία εναλλακτικών δυνατοτήτων για άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, με την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας και τη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών.
- Η ενίσχυση της αρμονικής ανάπτυξης του τουρισμού και σε περιοχές μη ανεπτυγμένες τουριστικά
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, ιδίως σε μειονεκτικές περιοχές.

Δείκτες

α) ποσοτικοί

1. Δημιουργία καταλυμάτων σε παραδοσιακούς οικισμούς (συνοδική δυναμικότητα 350 κλίνες)
2. Δημιουργία συμπληρωματικών εξυπηρετήσεων στους οικισμούς αυτούς
3. Ανάδειξη ορεινών μονοπατιών με έργα διευθέτησης και σήμανσης
4. Έργα σε εγκαταστάσεις θεραπευτικού τουρισμού
5. Έργα αστικής αναψυχής

β) επιπτώσεων

1. αύξησης της απασχόλησης άμεσης και έμμεσης κατά 490 άτομα
2. αύξηση της πληρότητας των καταλυμάτων

Το μέτρο βρίσκεται σε άμεση σχέση και συνάφεια με όλα τα μέτρα του υποπρογράμματος «τουρισμός», αλλά και του προγράμματος «Τουρισμός-πολιτισμός», αφού συντελεί στην αναβάθμιση και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με την αξιοποίηση πολιτιστικών πόρων.

2.2 Χρηματοδοτικό σχήμα και γενικά χαρακτηριστικά²

Το χρηματοοικονομικό σχήμα του Μέτρου, όπως αυτό περιγράφεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα έχει ως εξής:

A1	Ανάλυση προϋπολογισμού	Ποσό (ecu)	Ποσοστό (%)
1	Δημόσια Δαπάνη	39.999.990	100,0
	1.1 Εθνική συμμετοχή	18.000.000	45,0
	1.2 Κοινοτική συμμετοχή	21.999.990	55,0
2	Ιδιωτική συμμετοχή	-	-
Σύνολο προϋπολογισμού μέτρου		39.999.990	100,0
A2	Ανάλυση χρηματοδότησης Κοινοτικής συμμετοχής		
1	ΕΤΠΑ	21.999.990	100,0
2	ΕΚΤ	-	-
	Σύνολο Κοινοτικής συμμετοχής	21.999.990	100,0

Πηγή: Πολυταμειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τουρισμός- Πολιτισμός»

² Τα στοιχεία προέρχονται από την 4η Περιοδική έκθεση (1.1.98-10.6.98) για την πορεία υλοποίησης του Υποπρογράμματος ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.3 Πρόοδος υλοποίησης Μέτρου

Η συνολική εικόνα που διαμορφώθηκε για το μέτρο είναι η ακόλουθη :

- Εντάχθηκαν συνολικά 31 έργα (15 ΟΕ και 16 ΑΕ) συνολικού προϋπολογισμού 8.558.510.000 δρχ.(τιμές Γ/94), όπως φαίνεται και στον πίνακα 2.2.1
- Οι δεσμεύσεις ανα Επιτροπή Παρακολούθησης έχουν ως εξής:

Επιτροπή Παρακολούθησης	Γενικά στοιχεία	Πλήθος ενταγμένων έργων		Π/Υ (Γ/94)
		ΟΕ	ΑΕ	
1η Επ.Πα.	Σύνολο ενταγμένων έργων	4	2	4.191.000.00 0
	Ποσοστά δεσμεύσεων (επι της δημ. δαπάνης)			35%
2η Επ.Πα	Σύνολο ενταγμένων έργων	1	4	1.595.000.00 0
	Ποσοστά δεσμεύσεων (επι της δημ. δαπάνης)			13%
3η Επ.Πα	Σύνολο ενταγμένων έργων	5	15	2.772.510.00 0
	Ποσοστά δεσμεύσεων (επι της δημ. δαπάνης)			23%
	Σύνολο (1+2+3)	31		8.558.510.00 0
	Συνολικό ποσοστό (1+2+3)			71%

- Προωθήθηκαν για ένταξη, δια της γραπτής διαδικασίας (απο 11/97 ως 3/98), 16 νέα έργα συνολικού Π/Υ 3.921.445.000 δρχ σε τιμές Γ/94 (πίνακας 2.2.2)
- Οι συνολικές εκταμιεύσεις (μέχρι 31.5.98) ανέρχονται σε 2.803.104.501 δρχ.(Διάγραμμα 2.2.1) που αντιστοιχούν σε ποσοστό απορρόφησης 23,17% επι του συνολικού προϋπολογισμού του Μέτρου.

- Οι εκταμιεύσεις ανα έτος, κατανέμονται ως εξής:

1995	436.882.290 δρχ
1996	1.058.371.253 δρχ
1997	1.028.207.888 δρχ
1998 (31.5.98)	252.643.070 δρχ

Στη διάρκεια της Α' Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης (Ιούλιος 1996) είχαν ενταχθεί εξι έργα συνολικού προϋπολογισμού 4.196.700.000δρχ.

Συγκεκριμένα, είχαν ενταχθεί οριστικά και βρίσκονται σε εξέλιξη (εκτελούνται) τα έργα :

1. Επισκευή και διαρρύθμιση σε παραδοσιακό κατάλυμα Πύργου Ξενιού στη Δημητσάνα Αρκαδίας
2. Αξιοποίηση ιαματικών πηγών Καλλιθέας Ρόδου
3. Ανακαίνιση κτιρίου ΕΟΤ (γραφεία Ρόδου), χώροι τουριστικής προβολής και ενημέρωσης κοινού.
4. Υδροθεραπευτήριο Λουτρών Κυλλήνης (ολοκληρώθηκε)

Όσον αφορά στα έργα που είχαν ενταχθεί κατ'αρχήν:

1. «Έκδοση χαρτών και βιβλίων για την προώθηση του Ορεινού Τουρισμού- παραγωγή βίντεο»
 Ήδη αφού ελέγχθηκε ο προϋπολογισμός του το έργο εντάχθηκε οριστικά στην Β' Επιτροπή και εκτελείται
2. «Βελτίωση- επέκταση του Χιονοδρομικού Κέντρου του Παρνασσού»
 Έγινε ανάθεση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου και εκπονήθηκε η μελέτη κόστους- ωφέλειας

Στη διάρκεια της Β' Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης (Ιανουάριος 1997) εντάχθηκαν έργα συνολικού προϋπολογισμού 1.605.000.000 δρχ.

Συγκεκριμένα έγινε οριστική ένταξη των έργων:

1. «Έκδοση χαρτών και βιβλίων για την προώθηση του Ορεινού Τουρισμού- παραγωγή βίντεο»
2. «Βελτίωση -επέκταση τουριστικών εγκαταστάσεων αρχαίου θεάτρου Επιδαύρου» - Α' Εργολαβία και δημοπρατείται για την επιλογή Αναδόχου

Επίσης εντάχθηκαν κατ'αρχήν:

1. «Βελτίωση -επέκταση τουριστικών εγκαταστάσεων αρχαίου θεάτρου Επιδαύρου» - Β Έργοπλαβία, ώστε να ληφθεί άδεια απο το ΥΠΠΟ
2. «Μονοπάτια- Ορεινός καταφύγιο περιοχής Αγράφων» (έγκριση φορέα λειτουργίας και ΜΠΕ) Έχει ήδη ανατεθεί ΜΠΕ με χρόνο εκπόνησης 50 ημέρες και είναι υπο σύσταση αναπτυξιακή εταιρία.
3. «Μονοπάτια- Καταφύγιο περιοχής Χελμού» (έγκριση φορέα λειτουργίας). Έχουν υποβληθεί στοιχεία φορέα λειτουργίας και είναι υπο δημοπράτηση.
4. «Μονοπάτια περιοχής Πηλίου» (έγκριση φορέα λειτουργίας). Έχουν υποβληθεί στοιχεία φορέα λειτουργίας και το έργο είναι υπο δημοπράτηση
5. «Μονοπάτια- Καταφύγιο Αετομηλίσας Γράμμου» (έγκριση φορέα λειτουργίας). Είναι υπο σύσταση αναπτυξιακή εταιρία για τη λειτουργία του καταφυγίου

Για τις υποβληθείσες προτάσεις:

1. «Υδροθεραπευτήριο Λίμνης Μεθάνων» : Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε και εκπόνησε τεχνικοοικονομική μελέτη της περιοχής
2. «Βελτίωση- επέκταση Χιονοδρομικού Κέντρου Σελίου» : Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδότησε μέσα απο την τεχνική βοήθεια, μελέτη για την εξέταση της σκοπιμότητας της επένδυσης. Η μελέτη έχει παραδοθεί

Κατά τη συνεδρίαση της Γ'Επιτροπής (Ιούλιος 1997) εντάχθηκαν οριστικά τα έργα:

1. Μονοπάτια περιοχής Πηλίου
2. Μονοπάτια -ορεινό καταφύγιο Αετομηλίσας περιοχής Γράμμου
3. Μονοπάτια- Ορειβατικό καταφύγιο περιοχής Χελμού
4. Επέκταση εκσυγχρονισμός ορεινού καταφυγίου Αστράκας Ν.Ιωαννίνων
5. Εκσυγχρονισμός καταφυγίων Σ.Αγαπητός - Χ.Κάκκαλος / Ολυμπος
6. Ανάπλαση- Αξιοποίηση περιοχής- Κεντρικό δίκτυο μονοπατιών Ν.Θήρας
7. Επέκταση- Εκσυγχρονισμός Σπηλαιών Λιμνών Κοιν.Καστριών
8. Βελτίωση- Επέκταση καταφυγίων και μονοπατιών Κιθαιρώνα Αττικής
9. Μονοπάτια- Καταφύγιο περιοχής Παγγαίου

Και κατ'αρχήν τα έργα:

1. Μονοπάτια- Ορεινό καταφύγιο περιοχής Αγράφων
2. Οικοτουριστική Ανάπτυξη Ορεινού Ογκου Ολύμπου
3. Ανάπλασα για την αξιοποίηση παλαιού δρόμου Κιτιάδου Τήνου
4. Αξιοποίηση σπηλαιού Αγ.Ανδρέα Καστανέας Βοιών Λακωνίας
5. Υ/Θ Αγίας Παρασκευής Χαλκιδικής
6. 10 Τ.Δ.Ε. Νομού Ιωαννίνων

Απο τον ΕΟΤ προτάθηκε η απένταξη των έργων :

- Βελτίωση- Επέκταση Τουριστικών Εγκαταστάσεων Αρχαίου Θεάτρου Επιδαύρου
- Βελτίωση- Επέκταση Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού

Ως προς το δεύτερο προτείνεται η χρηματοδότηση της Μ.Π.Ε. για την οποία υπάρχει σύμβαση μεταξύ ΕΟΤ και μελετητή.

2.4 Αναλυτικά στοιχεία έργων

2.4.1 Έργα οριστικά ενταγμένα

1. **«Έκδοση χαρτών και βιβλίων για την προώθηση του Ορεινού Τουρισμού- παραγωγή Βίντεο»** Στο πλαίσιο του παρόντος έργου θα εκδοθούν 28 ορεινοί χάρτες σε κλίμακα 1:50.000 και 7 ορεινοί οδηγοί που θα παρουσιάζουν τα σημαντικότερα βουνά της Ελλάδας και θα δίνονται χρήσιμες πληροφορίες. Επίσης θα παραχθεί ένα video που θα παρουσιάζει τις σημαντικότερες ορεινές διαδρομές της Ελλάδας.

Ως χαρτογραφικό υπόβαθρο α χρησιμοποιηθεί χάρτης της ΓΥΣ. Στον ορειβατικό χάρτη θα παρουσιάζονται οι δρόμοι, οι γέφυρες, οι πόλεις, τα χωριά, τα όρια νομών και επαρχιών, τα όρια των Εθνικών Δρυμών, οι ακτές, τα δάση, οι καλλιέργειες, οι πηγές, τα ποτάμια, λίμνες, τα ορειβατικά μονοπάτια, τα καταφύγια, τα χιονοδρομικά κέντρα και άλλα στοιχεία (μοναστήρια, εκκλησίες, αεροδρόμια, κλπ) Επίσης ο χάρτης θα συνοδεύεται απο τρίγλωσσο κείμενο που θα περιλαμβάνει ιστορικά στοιχεία, στοιχεία σχετικά με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής και περιγραφή των ορειβατικών διαδρομών και των ορεινών καταφυγίων

Στην παραγωγή video η δομή του σεναρίου θα βασίζεται στην αφήγηση. Η προσέγγιση κάθε περιοχής θα γίνεται με χάρτη ή με κάποιο ιδιαίτερο στοιχείο της. Η παρουσίαση της φυσικής, πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης θα γίνεται με αφήγηση οδοιπορικού λόγου.

Στάδιο υλοποίησης : Η παραγωγή βίντεο έχει ολοκληρωθεί (Π/Υ: 20 εκ.δρχ). Η παραγωγή χαρτών και οδηγών βρίσκεται στη διαδικασία κατακύρωσης

2. «Αξιοποίηση ιαματικών πηγών Καλλιθέας Ρόδου»

Στο έργο περιλαμβάνονται εργασίες αναστήλωσης- αποκατάστασης των εγκαταστάσεων στην Καλλιθέα Ρόδου. Το έργο αυτό αποτελεί την ΑΨφάση του συνοδικού προγράμματος που αφορά στη «Διατήρηση- Ανάδειξη- Επέκταση- Εκσυγχρονισμό εσωτερικών και εξωτερικών χώρων Τουριστικών Εγκαταστάσεων Καλλιθέας Ρόδου». Η ΒΨφάση αφορά στην αποκατάσταση των υπόλοιπων κτιριακών εγκαταστάσεων. Η ΓΨφάση περιλαμβάνει τη διαμόρφωση του βοτανικού κήπου, των παραλιών, κλπ. Τέλος, πρόθεση του ΕΟΤ είναι σε επόμενες φάσεις να δημιουργηθούν νέες σύγχρονες εγκαταστάσεις υδροθεραπείας- ποσιθεραπείας σε όμορο γήπεδο.

Στάδιο Υλοποίησης : έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες στατικής αποκατάστασης δυο κτιρίων γραφείου, κτιρίου θόλου, κυκλικής στοάς πηγών και εργασίες διάσωσης διακοσμητικών στοιχείων. Απομένουν οι εργασίες στατικής αποκατάστασης κεντρικού συντριβανιού και 3 αψίδων

Βάσει σύμβασης, το έργο θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί στις 27.8.97

Φορέας λειτουργίας : η κοινότητα Καλλιθέας και ο ΕΟΤ

3. «Επισκευή και διαρρύθμιση σε παραδοσιακό κατάλυμα Πύργου Ξενίου στη Δημητσάνα Αρκαδίας»

Πρόκειται για επισκευή- αποκατάσταση και διαρρύθμιση σε παραδοσιακό κατάλυμα συνοδικής δυναμικότητας 25 κλινών του Πύργου Ξενίου ιδιοκτησίας Αδελφότητας Δημητσανιτών. Στόχος είναι η δημιουργία υποδομής για την ανάπτυξη ορεινού, οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού με διατήρηση και αποκατάσταση διατηρητέου κτιρίου παραδοσιακής αρχιτεκτονικής

Η ολοκληρωμένη παρέμβαση περιλαμβάνει :

α) την διατήρηση και αποκατάσταση τριών αξιόλογων παραδοσιακών κτιρίων και τη μετατροπή τους σε καταλύματα με συνολική δυναμικότητα διανυκτέρευσης 57 ατόμων

β) την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της χαράδρας του Λούσιου ποταμού για την ανάπτυξη περιπατικού και οικολογικού τουρισμού με τη δημιουργία μονοπατιών και εγκαταστάσεων αναψυχής. Έχει ήδη ολοκληρωθεί η παρέμβαση στο ένα από τα τρία κτίρια το οποίο λειτουργεί ως παραδοσιακό κατάλυμα Α΄τάξης δυναμικότητας 17 κλινών .

Στάδιο Υλοποίησης :

Η 1η εργολαβία (οικοδομικές εργασίες και Η/Μ), λόγω μεγάλης έκπτωσης (52%), έχει παρουσιάσει ανησυχητική καθυστέρηση στην υλοποίηση της (βάσει σύμβασης θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί στις 29/3/98) Έχει υλοποιηθεί το 40% του φυσικού αντικειμένου του έργου

Η 2η εργολαβία (συντήρηση εσωτερικού διάκοσμου) δεν έχει ξεκινήσει, λόγω της καθυστέρησης της 1ης

Οι μέχρι τώρα εκταμιεύσεις του έργου ανέρχονται σε 54.518.455 δρχ, εκ των οποίων οι 34.518.455 δρχ αφορούν εργασίες της 1ης εργολαβίας και οι 20.000.000 δρχ αφορούν τη δεύτερη.

4. Ανακαίνιση κτιρίου ΕΟΤ (γραφεία Ρόδου)

Το έργο αφορά στην επισκευή του κτιρίου του ΕΟΤ στη Ρόδο, εμβαδού 1000μ² περίπου

Στάδιο Υλοποίησης : Η 1η εργολαβία θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί από τις 29.11.96 βάσει σύμβασης. Έχουν όμως ολοκληρωθεί οι εργασίες στατικής αποκατάστασης ισογείου το οποίο και έχει δοθεί σε χρήση, και του ορόφου.

Αναμένεται η δημοπράτηση της 2ης εργολαβίας (εργασίες ολοκλήρωσης Α΄ορόφου και διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου), αφού εκκρεμεί η ολοκλήρωση και έγκριση της οριστικής μελέτης.

Φορέας λειτουργίας ; ο ΕΟΤ

5. Υδροθεραπευτήριο Λουτρών Κυλλήνης

Στάδιο Υλοποίησης : έχει ολοκληρωθεί το 97% του φυσικού αντικειμένου (οικοδομικές εργασίες, Η/Μ εγκαταστάσεις, περιβάλλον χώρος, εξοπλισμός)
Υπολείπεται η κατασκευή εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού και απορροής ιαματικού νερού, οι οποίες θα πραγματοποιηθούν από τον ιδιώτη επενδυτή, ο οποίος επιλέχθηκε, μετά από Διεθνή Διαγωνισμό, για την αξιοποίηση της ευρύτερης περιοχής του Υ/Θ και με τον οποίο υπογράφηκε σύμβαση στις 21.5.98

Οι συνοδικές εκταμιεύσεις του έργου ανέρχονται στο ύψος των 2.367.714.793 δρχ

Φορέας λειτουργίας : ιδιώτης

6. «Μονοπάτια- Καταφύγιο Αετομηλίσας Γράμμου»

Η περιοχή του Γράμμου είναι ένας τόπος όπου συρρέουν πολλοί Έλληνες τουρίστες- ορειβάτες, αφού εκτός από τη φυσική ομορφιά που διαθέτει, η περιοχή συνδέεται με τω νεώτερη ιστορία της χώρας και αποτελεί μνημείο εθνικής συμφιλίωσης

Το έργο περιλαμβάνει

α) την βελτίωση και μετατροπή σε καταφύγιο του Δημοτικού σχολείου Αετομηλίσας

β) τη σήμανση, χάραξη και βελτίωση μονοπατιών της περιοχής

Είναι υπο σύσταση αναπτυξιακή εταιρία για τη λειτουργία του καταφυγίου

Στάδιο Υλοποίησης : εκτελείται από τον ΕΟΤ

Υπογράφηκε σύμβαση με τον ανάδοχο με συμβατική ημερομηνία ολοκλήρωσης στις 29/4/2000

Φορέας λειτουργίας : Αναπτυξιακή εταιρεία

7. «Μονοπάτια περιοχής Πηλίου» (έγκριση φορέα λειτουργίας). Έχουν υποβληθεί στοιχεία φορέα λειτουργίας και το έργο είναι υπό δημοπράτηση

Η περιοχή του Πηλίου αποτελεί πόλο έλξης για Έλληνες και αλλοδαπούς τουρίστες, καθώς προσφέρει διαδρομές εξαιρετικής ομορφιάς. Η διατήρηση, βελτίωση και ανάδειξη των μονοπατιών της περιοχής αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού στο Πήλιο

Το έργο περιλαμβάνει τη σήμανση, χάραξη και τη βελτίωση του δικτύου των μονοπατιών της περιοχής Πηλίου (συνολικά 29 μονοπάτια)

Στάδιο Υλοποίησης : εκτελείται απο τη Νομαρχία Μαγνησίας. Αναμένεται η δημοπράτηση του

Φορέας λειτουργίας : η Αναπτυξιακή Εταιρεία Ν.Μαγνησίας

Υπογράφηκε Προγραμματική Σύμβαση μεταξύ ΕΟΤ- Ν.Α Μαγνησίας και Α.Ν.Ε.Μ. για την εξασφάλιση της υλοποίησης και διαχείρισης του έργου

8. «Μονοπάτια- Ορειβατικά Καταφύγια περιοχής Χελμού»

Η περιοχή του Χελμού αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς Έλληνες και αλλοδαπούς τουρίστες- ορειβάτες, λόγω της ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς της. Η βελτίωση και επέκταση του υφιστάμενου καταφυγίου είναι αναγκαία, ώστε να εξασφαλιστεί η απαραίτητη ποιότητα στην παροχή υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων

Στο έργο περιλαμβάνονται ; α) η βελτίωση και επέκταση του ορειβατικού καταφυγίου Χελμού και β) η σήμανση, χάραξη και βελτίωση των μονοπατιών της περιοχής

Στάδιο Υλοποίησης : Υπογράφηκε σύμβαση με τον Ανάδοχο (Π/Υ σύμβασης: 257.986.940 δρχ), με ημερομηνία ολοκλήρωσης 3.3.2000. Έχει πραγματοποιηθεί έναρξη εργασιών

Φορέας λειτουργίας ; η ΕΟΟΑ

9. Βελτίωση- Επέκταση καταφυγίων και μονοπατιών Κιθαιρώνα Αττικής

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 218 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει:

α) βελτίωση του υπάρχοντος καταφυγίου Β.Τσακος (1.050μ)

β) βελτίωση και επέκταση του καταφυγίου της κορυφής (παλαιός τηλεπικοινωνιακός σταθμός της πολεμικής Αεροπορίας)

γ) επεμβάσεις στα ορειβατικά μονοπάτια της περιοχής που ανήκουν στο Εθνικό μονοπάτι 22

Το έργο κρίνεται απαραίτητο, διότι το καταφύγιο και τα μονοπάτια αποτελούν πόλο έλξης Ελλήνων και αλλοδαπών επισκεπτών του Κιθαιρώνα, καθώς και της νεολαίας του Θριάσιου Πεδίου και της Αθήνας. Η αύξηση της δυναμικότητας των καταφυγίων, όπως και η ποιοτική τους αναβάθμιση με τις εργασίες βελτίωσης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων,

κρίνονται αναγκαίες ώστε να μπορέσουν τα καταφύγια να εξυπηρετήσουν τη συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση

Στάδιο Υλοποίησης : εκτελείται απο την ΕΟΟΑ. Έναρξη εργασιών τον Ιούλιο 1998

Φορέας λειτουργίας ; η ΕΟΟΑ

10.Επέκταση- Εκσυγχρονισμός Σπηλαιών Λιμνών Κοιν.Καστριών

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 379.800.000 δρχ και περιλαμβάνει τη βελτίωση υπάρχοντος διαδρόμου (270μ.) και την επέκταση- αξιοποίηση παραταίρω τμήματος μήκους 140μ. Προβλέπονται επίσης η εγκατάσταση ψυχρού φωτισμού, η κατασκευή κιγκλιδωμάτων και βελτιώσεις στον περιβάλλοντα χώρο.

Το έργο σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα έργα που θα υλοποιηθούν στην περιοχή του Χελμού, όπου προβλέπονται παρεμβάσεις σε καταφύγια, μονοπάτια, €4, κλπ., θα συμβάλει στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην προσέλκυση επισκεπτών υψηλής εισοδηματικής τάξης.

Στάδιο Υλοποίησης : Η εργολαβία επαναδημοπρατήθηκε στις 6.5.98 με το σύστημα «Μελέτη- Κατασκευή». Εκκρεμεί η έγκριση αποτελέσματος της δημοπρασίας και η υπογραφή σύμβασης.

Φορέας λειτουργίας ; η Κοινοτική Επιχείρηση «Σπήλαιο Λιμνών Καστριών»

11.Εκσυγχρονισμός καταφυγίων Σ.Αγαπητός - Χ.Κάκαλος / Ολύμπος

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 125 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει:

α) βελτίωση του υπάρχοντος καταφυγίου «Σπήλιος Αγαπητός» (2.060μ) και ολοκλήρωση της νέας πτέρυγας του καταφυγίου

β) βελτίωση και επέκταση του καταφυγίου «Χρ.Κάκαλος»

Το έργο κρίνεται απαραίτητο διότι τα καταφύγια αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών του Ολύμπου, Ελλήνων και αλλοδαπών. Η αύξηση της δυναμικότητας των καταφυγίων, όπως και η ποιοτική τους αναβάθμιση με τις εργασίες βελτίωσης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων, κρίνονται αναγκαίες ώστε να μπορέσουν τα καταφύγια να εξυπηρετήσουν τη συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση

Στάδιο Υλοποίησης : εκτελείται απο την ΕΟΟΑ. Έχει γίνει έναρξη εργασιών

Φορέας λειτουργίας ; η ΕΟΟΑ

12.Ανάπλαση- Αξιοποίηση περιοχής- Κεντρικό δίκτυο μονοπατιών

Ν.Θήρας

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 125 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει την αποκατάσταση και ανάδειξη 11 μονοπατιών που διασχίζουν τη Θήρα. Το συνολικό μήκος των μονοπατιών αυτών είναι 125km.

Στόχος της όλης προσπάθειας είναι να προσελκύσει τον περιπατητή τουρίστα που διαθέτει υψηλό πολιτιστικό επίπεδο. Παράλληλος στόχος είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Σήμερα, έχει διαπιστωθεί η μεγάλη ζήτηση για τα μονοπάτια αυτά που το νησί διαθέτει. Τόσο το καλοκαίρι, όσο και το χειμώνα τα χρησιμοποιούν εκατοντάδες τουρίστες-περιπατητές, παρόλο που δεν βρίσκονται σε καλή κατάσταση

Στάδιο Υλοποίησης : Το έργο έχει μεταβιβασθεί στην Νομαρχία Κυκλάδων

Αναμένεται η δημοπράτηση του

Φορέας λειτουργίας ; Το επαρχείο Θήρας και η Νομαρχία Κυκλάδων

13.Μονοπάτια- Καταφύγιο περιοχής Παγγαίου

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 250.800.000 δρχ και περιλαμβάνει:

α) τη χάραξη, διάνοιξη, σήμανση νέων μονοπατιών, που οδηγούν σε θέσεις θέας και αναψυχής ή σε αρχαιολογικούς χώρους

β) τη βελτίωση του ορειβατικού καταφυγίου

Με το έργο αυτό γίνεται προσπάθεια ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ορεινού τουρισμού στην περιοχή του Παγγαίου που διαθέτει πολυάριθμα αποθέματα πολιτιστικής - πολιτισμικής κληρονομιάς, καθώς και φυσικού περιβάλλοντος. Ο ορεινός όγκος του Παγγαίου ενδείκνυται ιδιαίτερα για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ήπιων μορφών τουρισμού. Οι δραστηριότητες αυτές θα συμβάλουν θετικά στη συγκράτηση του πληθυσμού της περιοχής με την ενίσχυση του εισοδήματος

Φορέας λειτουργίας :ΟΤΑ και Νομαρχιακή Καβάλας

2.4.2 Έργα ενταγμένα κατ'αρχήν (σε πορεία για οριστική ένταξη)

1. «Μονοπάτια- Ορεινό καταφύγιο περιοχής Αγράφων»

Στο έργο περιλαμβάνονται η σήμανση, χάραξη, βελτίωση μονοπατιών της περιοχής και η κατασκευή ενός νέου ορειβατικού καταφυγίου δυναμικότητας 24 κλινών

Η περιοχή Αγράφων αποτελεί πόλο έλξης για Έλληνες και αλλοδαπούς τουρίστες, καθώς προσφέρει διαδρομές εξαιρετικής ομορφιάς. Η κατασκευή του καταφυγίου και η βελτίωση των υφιστάμενων μονοπατιών κρίνεται αναγκαία, ώστε να αναβαθμιστεί ο ορεινός τουρισμός στην περιοχή.

Στάδιο Υλοποίησης : έχει ολοκληρωθεί η τεχνική μελέτη και η ΜΠΕ (εκκρεμεί η έγκριση περιβαλλοντικών όρων)

Φορέας λειτουργίας : είναι υπο σύσταση Αναπτυξιακή Εταιρεία

2. Ανάπλαση για την αξιοποίηση παλαιού δρόμου Κτικάδου Τήνου

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 56 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει:

α) την αποκατάσταση και ανάδειξη του «παλαιού δρόμου» μήκους περίπου 2,5km, ο οποίος αποτελούσε μέρος του κύριου άξονα του παλαιού οδικού δικτύου του νησιού απο τη Χώρα- Λιμάνι προς τους οικισμούς της ενδοχώρας

β) την αποκατάσταση και ανάδειξη του κλιμακωτού μονοπατιού προς τον οικισμό Κτικάδο, των παλαιών πηγών και του γεφυριού.

γ) τη δημιουργία χώρου στάσης και ανάπαυσης απο τις υπαίθριες δραστηριότητες στο πλάτωμα της Αγίας Ξένης

Σκοπός του έργου είναι η διάσωση και ανάδειξη του υφιστάμενου συνόλου, ώστε να αποτελέσει πρόκληση για τον επισκέπτη του νησιού. Το έργο είναι αυτοτελές, ωστόσο παρέχει προοπτικές για την ανάδειξη και άλλων μνημειακών συνόλων, ιδιαίτερα των αρχαιοθολογικών χώρων που βρίσκονται κοντά στον Παλαιό Δρόμο. Εκτιμάται ότι το έργο θα αποτελέσει πόλο έλξης συντελώντας στην προσέλκυση επισκεπτών και στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει το νησί της Τήνου

Φορέας λειτουργίας ; η Κοινότητα Κτικάδων

3. Αξιοποίηση σπηλαίου Αγ.Ανδρέα Καστανέας Βοιών Λακωνίας

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 150.900.000 δρχ και περιλαμβάνει:

- α) αναγκαίες μελέτες προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης
- β) κατασκευή διαδρομής πρόσβασης και λοιπών κατασκευών στο εσωτερικό του σπηλαίου
- γ) ηλεκτροφωτισμός του σπηλαίου
- δ) διαμόρφωση και αναδείξη του περιβάλλοντα χώρου

Το έργο συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, με την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την προσέλκυση επισκεπτών υψηλής εισοδηματικής στάθμης

Στάδιο Υλοποίησης : Την φάση ωρίμανσης του έργου ανέλαβε η Κοινότητα Καστανέας, η οποία και ανέθεσε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών την υλοποίηση των μελετών με την εποπτεία του ΥΠΠΟ

Φορέας λειτουργίας : Κοινότητα Καστανέας Βοιών Λακωνίας

2.4.3 Έργα προτεινόμενα για ένταξη στο πρόγραμμα

1. Μονοπάτια- Ορειβατικά καταφύγια Ευβοίας

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 339.240.000 δρχ και αφορά στη βελτίωση δυο υπάρχοντων καταφυγίων (Διρβυς- Οχης) και ένα δίκτυο μονοπατιών σε ολόκληρο το νησί της Ευβοίας

Η περιοχή αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς Έλληνες και αλλοδαπούς τουρίστες- ορειβάτες, τόσο λόγω της ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς της, όσο και διότι συνδυάζει διαφορετικές μορφές τουρισμού

Φορέας λειτουργίας : ΕΟΣ Χαλκίδας και Ιδρυμα Νικ.Γιακαδά, Νομαρχία Ευβοίας

2.Μονοπάτια- Ορειβατικό καταφύγιο Παρνασσού

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 197 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει:

- α) τη βελτίωση δυο υπάρχοντων ορειβατικών καταφυγίων στον Παρνασσό
- β) Τη σήμανση, χάραξη και βελτίωση μονοπατιών της περιοχής.

Η περιοχή του Παρνασσού αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς Έλληνες και αλλοδαπούς τουρίστες -ορειβάτες, τόσο λόγω της ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς της, όσο και διότι συνδυάζει διαφορετικές μορφές τουρισμού: ορειβατικός, χειμερινός (χιονοδρομικό κέντρο), πολιτιστικός (Δελφοί).

Φορέας λειτουργίας ; η ΕΟΟΑ

3.Βελτίωση καταφυγίων- μονοπάτια δυτ. Ροδόπης νομού Δράμας

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 315 εκατ. δρχ . Προβλέπεται η βελτίωση και μετατροπή 5 ορεινών καταφυγίων σε ορειβατικούς ξενώνες, καθώς και η κατασκευή ενός δικτύου μονοπατιών, ορεινών και παραλίμνιων.

Το έργο κρίνεται αναγκαίο διότι τα μονοπάτια και τα καταφύγια της περιοχής της ανατολικής Ροδόπης θα αναβαθμίσουν τουριστικά μια ευρύτερη περιοχή

Φορέας λειτουργίας : Αναπτυξιακή Εταιρεία Ν.Δράμας (υπο σύσταση)

4. Ανάπτυξη ορεινής Φωκίδας

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 623 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει τη μετατροπή 4 πέτρινων εγκαταλεηθαιμένων κτιρίων (δημοτικών σχολείων), ιδιοκτησίας των κοινοτήτων, σε ξενώνες. Οι ξενώνες αυτοί βρίσκονται κατά μήκος του ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4, σε περιοχές που δεν υπάρχουν ξενοδοχειακά καταλύματα. Επίσης αναβαθμίζεται το ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4 σε μια δύσβατη περιοχή (απο Αρτοτίνα- Δελφούς) και σηματοδοτείται το εθνικό μονοπάτι απο Καλοσκοπή- Πυραμίδα- Προσήλιο.

Συνοδικά δημιουργούνται 61 κλίνες σε μήκος διαδρομής 70 km και εγκαθίσταται σύστημα διαμονής «υψηλών βουνών στην περιοχή Πυραμίδα Γκιώνας» υψόμετρου 2484μ.

Το έργο αναβαθμίζει την περιοχή και αναπτύσσει τουριστικά μια εγκαταλεημμένη περιοχή της χώρας μας

Φορέας λειτουργίας : Αναπτυξιακή Εταιρεία Φωκίδας

5. Ανάδειξη ορεινών μονοπατιών Βερμίου

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 161 εκατ. δρχ και αναφέρεται σε παρεμβάσεις σε ορειβατικά μονοπάτια (Ε4-Εθνικά) συνοδικού μήκους διαδρομής 74km, και στη δημιουργία δυο νέων μικρών καταλυμάτων ασφαλείας στις διαδρομές

Το έργο αναμένεται να βελτιώσει τις παρεχόμενες τουριστικές υπηρεσίες της περιοχής και θα δημιουργήσει ένα νέο τουριστικό προϊόν που αυξάνει τις θέσεις εργασίας.

Φορέας λειτουργίας : Χιονοδρομικό Κέντρο Νάουσας (ΝΠΔΔ)

6. Κτίριο υποδοχής/πληροφόρησης- μονοπάτια Ομαλού (Λευκών Ορεων)

Κρήτης

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 368.600.000 δρχ και περιλαμβάνει την κατασκευή ενός νέου κτιρίου, ωφέλιμου εμβαδού 500μ² και 275μ² υπόγειων βοηθητικών χώρων. Το κτίριο αυτό (καταφύγιο) θα χρησιμοποιείται ως κέντρο πληροφόρησης και σταθμός βάσης για τους περιπατητές των μονοπατιών (Ε4) και ως χώρος ασφάλειας σε έκτακτες περιπτώσεις. Επίσης προτείνεται να γίνουν επεμβάσεις σε 4 μονοπάτια από το σταθμό βάσης προς επιλεγμένους προορισμούς συνολικού μήκους περίπου 34km, με ουσιαστικές παρεμβάσεις (πλακοστρώσεις, τοίχους αντιστήριξης, γεφύρια, κλπ)

Το έργο θα συντελέσει στην περαιτέρω ανάπτυξη του οροπεδίου του Ομαλού και των Λευκών Ορεων, αναδεικνύοντας το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον της περιοχής και αναβαθμίζοντας το τουριστικό ενδιαφέρον των πελατών

Φορέας λειτουργίας : Αναπτυξιακή Εταιρεία ΛΑΚΚΩΝ Ομαλού

7. Εσωτερική διαμόρφωση και εξωτερική ολοκλήρωση Πολυμερείου Μεγάρου στην Τήνο

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 340 εκατ. δρχ

Το κτίριο αποτελείται από υπόγειο, ισόγειο, μεσόροφο και δυο ορόφους, συνολικής ωφέλιμης επιφάνειας 2.245μ². Έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες ενίσχυσης του φέροντος οργανισμού, ανακατασκευής των πατωμάτων και της στέγης. Οι εργασίες που προβλέπονται αφορούν στην εσωτερική διαρύθμιση του, στην κατασκευή Η/Μ εγκαταστάσεων, διαμόρφωση όψεων και ακάλυπτου χώρου και ο εξοπλισμός του κτιρίου

Η λειτουργία του Μεγάρου στοχεύει στην πολιτιστική καλλιέργεια των μόνιμων κατοίκων και των επισκεπτών, στην προβολή της πολιτιστικής παράδοσης και ιδιαιτερότητας της Τήνου, στη συμβολή του στην όλη αναπτυξιακή εξέλιξη του νησιού, σε πολιτιστική δραστηριότητα τοπικής, υπερτοπικής και διεθνούς ακτινοβολίας. Το πολιτιστικό κέντρο θα συμβάλει στην επιμόρφωση και ενημέρωση, στην ψυχαγωγία, στην εξειδικευμένη έρευνα προβολής και προστασίας της πολιτιστικής παράδοσης και του φυσικού περιβάλλοντος, στη στέγαση και φιλοξενία

καλλιτεχνικών συλλόγων και εκθέσεων. Η λειτουργική πολυπλοκότητα του Κέντρου εξασφαλίζεται απο την κτιριακή του υποδομή που χαρακτηρίζεται απο προσαρμοστικότητα στις εκάστοτε απαιτήσεις, συμπληρωματικότητα εγκαταστάσεων, σύγχρονο και λειτουργικό τεχνολογικό εξοπλισμό.

Φορέας λειτουργίας: Πανελλήνιο Ιερό Ιδρυμα Ευγγελιστρίας Τήνου (ΝΠΔΔ)

8. Διαρρύθμιση- εκσυγχρονισμός- εξοπλισμός δημοτικού Θεάτρου Μυτιλήνης και μετατροπή του σε πολιτιστικό- συνεδριακό κέντρο

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 534.260.000 δρχ και περιλαμβάνει τις αναγκαίες εσωτερικές διαρρυθμίσεις για τη νέα χρήση του κτιρίου, την κατασκευή του κυρίως συνεδριακού και των λοιπών βοηθητικών χώρων, την προμήθεια και εγκατάσταση του εξοπλισμού (καθίσματα, επίπλωση, οπτικοακουστικά, γενικός και ειδικός φωτισμός, κλπ)

Πρόκειται για διατηρητέο κτίριο που περιλαμβάνει υπόγειο, ισόγειο, όροφο και προβολείο, συνολικού εμβαδού 2.116μ². Έχει νευραλγική θέση στην πόλη της Μυτιλήνης και μετά την ολοκλήρωση του στοχεύει στην ανάπτυξη πολιτιστικών συνεδριακών δραστηριοτήτων για τους μόνιμους κατοίκους και τους επισκέπτες. Επισημαίνεται οτι η Λέσβος δεν διαθέτει κανένα τέτοιο χώρο, ενώ έχει αξιόλογη τουριστική υποδομή. Η ολοκλήρωση του έργου θα συμβάλει αφ'ενός στην ανάδειξη του διατηρητέου κτιρίου και αφ'ετέρου στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με επίκεντρο τον πολιτισμό και την επιστήμη. Τέλος, θα προβάλει την πολιτιστική παράδοση του νησιού, θα συμβάλει στην αναπτυξιακή του εξέλιξη εν γένει και θα βοηθήσει στην προσπάθεια επέκτασης της τουριστικής βιομηχανίας και εκτός της στενής θερινής περιόδου

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Μυτιλήνης

9. Κέντρο τουριστικής προβολής- ενημέρωσης και βιογραφίας Δήμου Βέροιας

Το έργο αφορά στην αναστήλωση του αρχοντικού «Μπόζογλου», ιστορικού διατηρητέου μνημείου, συνολικού εμβαδού 455μ². Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 221 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει την ολική αποκατάσταση και των τριών ορόφων του κτιρίου, την κατασκευή Η/Μ εγκαταστάσεων και τη διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου

Η Βέροια με τις Ρωμαϊκές και βυζαντινές αρχαιότητες, το εκτεταμένο ιστορικό κέντρο και την αναστηλωμένη Εβραϊκή συνοικία δέχεται πλήθος τουριστών, λόγω επιπλέον της γειτνίασης με σημαντικούς τουριστικούς πόρους του νομού, όπως οι αρχαιολογικοί χώροι Βεργίνας και Λευκαδίων, το χιονοδρομικό κέντρο Σελίου, κλπ. Υπάρχει επομένως ανάγκη ίδρυσης και λειτουργίας κέντρου τουριστικής ενημέρωσης για τη βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών και την αύξηση του τουριστικού ρεύματος

Φορέας λειτουργίας : Δημοτική Επιχείρηση ΤΟΠΟΚΑ Δήμου Βέροιας.

10. Μονοπάτια- καταφύγια νομού Φλώρινας

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 197.900.000 δρχ και αφορά στη συντήρηση και σήμανση δυο διεθνών μονοπατιών:Ε4 και Ε6 που διέρχονται απο τα βουνά του νομού. Θα γίνει επίσης συντήρηση, σήμανση και τοπικά νέα χάραξη των Εθνικών μονοπατιών Μ2, Μ3, Μ8 που συμπληρώνουν τις διαδρομές των διεθνών μονοπατιών.

Προτείνεται επίσης η επισκευή και ανακαίνιση των υφιστάμενων ορεινών καταφυγίων και η κατασκευή δυο νέων στα όρη Καιμακτσαλάν και Βαρνούντα, καθώς και η διαμόρφωση σταθμών ανάπαυσης κατα μήκος των μονοπατιών

Σκοπός της πρότασης είναι η ανάδειξη του φυσικού κάλλους των ορεινών όγκων του νομού, η οργανωμένη εξυπηρέτηση των πολυάριθμων ξένων και Ελλήνων ορειβατών που επισκέπτονται την περιοχή, καθώς και η συμπλήρωση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής και η προβολή των ορειβατικών διαδρομών που διέρχονται απο αρχαιολογικούς χώρους και απο τον Εθνικό Δρυμό. Ένας ακόμη στόχος είναι ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των καταφυγίων φιλοξενίας ορειβατών

Φορέας λειτουργίας : α)Ν.Α Φλώρινας

β) Φυσιοπατρικός - ορειβατικός όμιλος Φλώρινας (ΦΟΟΦ)

γ) Σύλλογος Ορειβάσις- Χιονοδρομίας (ΣΟΧ)

δ) Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών (ΣΕΟ)

11. Δίκτυο περιηγητικών διαδρομών Χαλκιδικής

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 83.220.000 δρχ και περιλαμβάνει την κατασκευή 20 περιηγητικών διαδρομών (μονοπάτια) στο Νομό Χαλκιδικής, συνολικού μήκους 144 km. Οι παρεμβάσεις για διαμόρφωση των διαδρομών αφορούν στην κατασκευή 36 σταθμών ανάπαυσης, τμηματική βελτίωση βατότητας και χάραξη σε μήκος 35 km, προμήθεια και τοποθέτηση πινακίδων σήμανσης

Η σκοπιμότητα του έργου αναφέρεται στην εξυπηρέτηση του στόχου ανάπτυξης εναλλακτικών υπηρεσιών τουρισμού για την διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του προσφερόμενου τουριστικού πακέτου.

Φορέας λειτουργίας : Ένωση Ξενοδόχων Χαλκιδικής

12. Αποκατάσταση και ανάδειξη μνημείων χερσονήσου Ροδωπού Χανίων Κρήτης

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 320.800.000 δρχ και περιλαμβάνει:

- α) την αποκατάσταση της βενετσιάνικης βίλλας Ροδωπού για τη δημιουργία κέντρου πληροφόρησης οικολογικού τουρισμού
- β) τη διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου στην Ι.Μ. Γωνιάς, το Ναό του Αρχαγγέλου Μιχαήλ (Ροτόντα) στην Επισκοπή, και την ιστορική ελιά στις Ανω Βούβες Κισάμου και
- γ) τη δημιουργία μονοπατιού από την Κοινότητα Αφράτων μέχρι το σπήλαιο Ελληνοσπηλιός και την ανάδειξη του μονοπατιού Ροδωπού- Ιερού Αρχαίας Δίκτυνας (Μέντες)

Η περιοχή βρίσκεται κοντά στο μονοπάτι Ε4, στο οποίο έχουν ήδη γίνει παρεμβάσεις.

Η περιοχή του ακρωτηρίου Ειρήνης έχει ενταχθεί στον Ελληνικό κατάλογο των περιοχών που προτείνονται για το δίκτυο NATURA 2000. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο λόγω της σπανιότητας των οικοσυστημάτων της (πλήθος σπάνιας χλωρίδας και τόπος αναπαραγωγής της χελώνας Careta-Careta) και του πλήθους των μνημείων που υπάρχουν στην περιοχή.

Η προτεινόμενη ενέργεια ευελπιστεί να αναδείξει ως κυρίαρχους τουριστικούς πόρους της περιοχής 5 κηρυγμένα μνημεία που είναι

ενταγμένα σε ένα εννιαίο δίκτυο πολιτιστικής διαδρομής στο Ακρωτήριο Ειρήνης.

Φορέας λειτουργίας : Αναπτυξιακή και Τουριστική Εταιρεία Κολυμβαρίου

13. Έργα ανάπτυξης ορεινού πολιτιστικού τουρισμού στο Βόρειο τμήμα του νομού Ιωαννίνων

Ο προϋπολογισμός του προτεινόμενου έργου είναι 160 εκατ. δρχ και αποτελεί δίκτυο 4 υποέργων στην περιοχή Σμόλικα- Ζαγορίου, στο Βόρειο Τμήμα του Νομού Ιωαννίνων :³

- α) Ανέγερση καταφυγίου στο όρος Σμόλικας
- β) Επισκευή παλαιού Δημοτικού Σχολείου στους Πάδες Κόνιτσας και διαρρύθμιση του σε παραδοσιακό κατάλυμα
- γ) Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου γέφυρας Κλειδωνιάς στο Φαράγγι Βίκου
- δ) Διαμόρφωση Σαρακατσάνικης Στάνης στο Γυφτοκαμπο Ζαγορίου

Με τα προτεινόμενα έργα ενισχύεται ο ορεινός, οικολογικός και πολιτιστικός τουρισμός της περιοχής. Διευκολύνεται η επίσκεψη στον Σμόλικα, το δεύτερο σε ύψος βουνό της Ελλάδας και αναδεικνύονται πολύτιμοι φυσικοί πόροι και ηλιογραφικά στοιχεία, όπως ο Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου και η Σαρακατσάνικη Στάνη.

Φορέας λειτουργίας : Ν.Α Ιωαννίνων

14. Έργα ανάπτυξης ορεινού- πολιτιστικού τουρισμού στο νότιο τμήμα του νομού Ιωαννίνων

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 656,19 εκατ. δρχ και αποτελεί δίκτυο 9 υποέργων στον ορεινό όγκο Περιστερίου- Τζουμέρκων- Κακαρδίτσας του Νομού Ιωαννίνων:

- α) Αποκατάσταση πέτρινων τοξωτών γεφυριών στους παραδοσιακούς οικισμούς Συρράκου και Καθαρρυτών
- β) Επισκευή παλιού Δημοτικού σχολείου στο Συρράκο και διαμόρφωση του σε παραδοσιακό κατάλυμα
- γ) Βελτίωση και σήμανση του μονοπατιού Συρράκου- Καθαρρυτών

³ Τα προτεινόμενα υποέργα έχουν ήδη Αρχική Ένταξη, από την 3η Επ.Πα.(Ιούλιος 1997). Τον Απρίλιο 1998 απεστάλη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Αιτιολογική Έκθεση με την περιγραφή του προτεινόμενου δικτύου

- δ) Αποκατάσταση παραδοσιακού νερόμυλου Πραμάντων
- ε) Βελτίωση και σήμανση μονοπατιού Πραμάντων- Στρογγούλας
- στ) Συντήρηση και επισκευή γέφυρας Λεσιάς
- ζ) Βελτίωση, νέα χάραξη και σήμανση μονοπατιού Γέφυρας Λεσιάς- Πραμάντων
- η) Βελτίωση σήμανσης μονοπατιού Πραμάντων -Καθαρρυτών
- θ) Αποκατάσταση τριών διατηρητέων κτιρίων στους Καθαρρύτες και διαρρύθμιση σε παραδοσιακά καταλύματα και Κέντρο τουριστικής ενημέρωσης και Λοαγραφίας.

Με το προτεινόμενο έργο αναδεικνύονται οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και βελτιώνονται οι υποδομές σε μια περιοχή που αποτελεί ήδη επιλεγμένο προορισμό ορειβατών και φυσιοθεατών. Επιτυγχάνεται η διαφύλαξη και η προβολή της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με τα έργα στους δυο παραδοσιακούς οικισμούς Συρράκου και Καθαρρυτών. Διευκολύνεται η διανυκτέρευση των επισκεπτών και βελτιώνονται οι πεζοπορικές διαδρομές που συνδέουν τους διάφορους πόλους έλξης. Επίσης, διασώζονται και αναδεικνύονται πολύτιμα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Γέφυρα Λεσιάς, Νερόμυλος Πραμάντων)

Φορέας λειτουργίας : α) Ν.Α. Ιωαννίνων

β) Εταιρεία Ανάπτυξης Καθαρρυτών

15. Έργα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στην Απειρανθο Νάξου

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 80,53 εκατ. δρχ και περιλαμβάνει 5 υποέργα στην Κοινότητα Απειράνθου και στην ευρύτερη περιοχή:

- α) Ανστήλωση παραδοσιακού κτιρίου στο κέντρο του οικισμού για τη δημιουργία Κέντρου Τουριστικής Πληροφόρησης
- β) Αποκατάσταση και ανάδειξη διατηρητέου αναμόμυλου
- γ) Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου της εκκλησίας της Αγίας Κυριακής και έργα προστασίας του μνημείου
- δ) Συντήρηση και αποκατάσταση του μονοπατιού Απείρανθος- Αγία Κυριακή
- ε) Συντήρηση και αποκατάσταση του μονοπατιού φραγμάτων στο Πέρα Χωριό

Τα έργα αυτά αποσκοπούν στην ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και στην ήπια φιλική προς το περιβάλλον τουριστική ανάπτυξη μιας ορεινής κοινότητας ενός αιγαιοπελαγίτικου νησιού.

16.Φυσιολατρικές και πολιτιστικές διαδρομές επαρχίας Σητείας Κρήτης

Ο προϋπολογισμός του έργου είναι 325.680.000. δρχ και περιλαμβάνει τρεις διαδρομές: την κύρια φυσιολατρική- πολιτιστική διαδρομή της επαρχίας Σητείας, τη δορυφορική διαδρομή Ζάρκου (ο δρόμος του νερού) και τη δορυφορική διαδρομή Σητείας.

Σε κάθε διαδρομή προγραμματίζονται έργα των κατηγοριών 26 (αποκατάσταση μνημείου), 28 (ανάπλαση περιοχής) και 46 (μονοπάτια).

Η δημιουργία των πολιτιστικών και φυσιολατρικών διαδρομών στην επαρχία Σητείας, στο ανατολικό άκρο της Κρήτης, αναδεικνύει και αξιοποιεί αρχαιολογικούς χώρους, μεσαιωνικούς και παραδοσιακούς οικισμούς, μνημεία και παραδοσιακά κτίσματα, σπήλαια, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, κ.α και αποτελεί έργο ειδικής τουριστικής υποδομής βασικό για την ανάπτυξη του ορεινού, σπηλαιολογικού, φυσιολατρικού και πολιτιστικού τουρισμού.

Προσφέρεται για τη δημιουργία πακέτων εναλλακτικού τουρισμού και συμβάλλει στην τόνωση της ενδοχώρας με τη συγκράτηση του πληθυσμού, την αύξηση εισοδήματος και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, διατηρώντας όμως, αναλλοίωτους τους φυσικούς και τουριστικούς πόρους της περιοχής

Φορέας λειτουργίας : Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας (ΟΑΣ) Α.Ε.

